Filosofia

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
13 D
14

12
13
f
21

E. 11. n° 31

Digitized by Google

DE HVMANA PHYSIOGNOMONIA IOANNIS BAPTISTÆ PORTÆ NEAPOLITANI.

LIBRI IV.

QVI ab extimis, quæ in hominum corporibus conſpiciuntur ſignis, ita eorum naturas, mores & conſilia (egregiis ad viuum expreſſis ICONIBVS) demonſtrant, vt intimos animi receſſus penetrare videantur.

Omnibus omnium ordinum ſtudioſis lectu vtiles, maximeque iucundi.

Nunc ab innumeris mendis, quibus paſſim Neapolitana ſcatebat editio, emendati, primumq; in Germania in lucem editi.

Cum duplici Rerum & Verborum INDICE *longe locupletiſſimo.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

M. D C I.

VRSELLIS

Typis Cornelii Sutorii, ſumptibus Ionę Roſæ Fr.

Digitized by Google

EFFIGIES,
IOANNIS BAPTISTÆ
PORTÆ.

ILLVSTRISSIMO
ET REVERENDISSIMO
DOMINO ALOYSIO ESTENSI S. R. E. Diacono Cardin. ampliſſimo.

IOAN. BAPTISTA PORTA Neapolitanus, Salutem.

GYMNOSOPHISTÆ, *maxime Princeps, & Cardinalis ampliſſime, ad ſummum regni faſtigium quempiam ſubrogaturi, haud nobilitatem, haud natalium claritatem, haud ingentes opes, aut ſummam hominis potentiam expendebant; ſed qui eximia oris dignitate, ac decora omnium partium conſtitutione, & ſymmetriâ, naturæ liberalitate fuiſſet conformatus. Etenim qui hanc corporis habitudinem ſortitus eſſet, & omni temperie, & omni virtutum excellentia optimum futurum arbitrabantur. Illorum ſapientum morem imitatus, librum meum* DE PHYSIOGNOMONIA *tibi nuncupo: non quod ex vna nobiliorum, vetuſtiorum, ac totius Europæ Illuſtrium Eſtenſium familia ortus es, ex qua tot Duces celeberrimi, & imperatores editi ſunt; non quod natales tuos ad regium Gallorum ſplendorem, & ad Ferrarienſium Ducum tot ſæculis*

)(2

perpetuo incorruptam ſeriem, impolluta ſtemmata referas, non denique quod opibus, opulentiis, animi magnificentia excellis, (fortaſſe enim cum aliquibus principibus hæc communia habes) ſed quia tanta eſt oris tui dignitas, decus, maieſtas, tanta eſt tui corporis partium mutua proportio, ordo, concinnitas, rata modulatio, vt ſingulares animi tui dotes optimique mores vel adſpectu ſolo liquido perlegantur, adeo vt ſolus ſine æmulo clarus inter mortales præſtes, & nemo vmquam auſit tuam naturam ſperare. Nulli niſi tibi vni es perſimilis, vt verum huius ſeculi Heroa te poſſimus fateri. Et quidem hoc opus dicare tibi neceſſarium duxi, nec aliter poteram. Polycletus ſtatuam ſuis numeris abſolutam conſummatamque pictoribus propoſuit, cuius collatione aliæ, quæ perfectiores futuræ eſſent, conſtarent. Galenus item ſaluberrimum corpus ſtatuit, vt ex eius optima temperie corporis defectus exceſſuſque innoteſcerent. Ipſe quidem, cum Phyſiognomonia ex partium ratione conſtaret, iure non poterã præſtantius, aut nobilius, aut ad rem accommodatius ſimulacrum huic libro, quam tuam effigiem, tantamque animam proponere; vt veluti norma quadam, & exemplo cæterorum corporis partes, tum probi, tum flagitioſi mores apud omnes patefierent. Verum non nemo hic ſe fortaſſe ingeret, me facile captandæ gratiæ ſuſpicionem ſubire. Sed longe à tuarum aurium modeſtia turpis adulationis abſit nota. Doctrina mea non eſt, ſed veterum ſcriptorum ſtudiis nobilitata, Hermetis, Zopyri, Philemonis, Loxii, Ariſtotelis, Trogi, Polemonis, Adamantii, Galeni, Auicennæ, & aliorum; & effigies, moreſque tui

omni

omnibus in propatulo ſunt. Intemperantis profecto ingenii foret, ea mendacia literis mandare, quæ tam facili teſtimonio refelli poſſent. Sed longiori verborum lenocinio munus, quod aduerſus obtrectatores patrocinium tuum depoſcit, non implorabo, ne naturam ingenii tui, de quo ſit ſermo, offendam; qui, vtpote diuinus, voluntatem non rerum magnitudinem conſiderat. Vale.

LECTORI S.

Hæc ſcientia coniecturalis eſt, nec ſemper optatum aſſequitur finem: cuius ſigna naturales tantum propenſiones indicare poſſunt; non autem actiones noſtræ liberæ voluntatis, vel quæ ex vitioſo, vel ſtudioſo habitu dependent: nam in bonis, maliſque actionibus, quæ in noſtra poteſtate ſunt, virtus, & vitium conſiſtunt; non autem in propenſionibus, quæ in noſtra voluntate non ſunt.

PROOEMIVM.

INSIGNIVM *eſt nonnullorum in Philoſophia procerum vulgata ſententia*: Nullum eſſe homine ſocialius animal. *Iure quidem, ſi eorum mores, quibus ipſe familiariter vſurus fuerit, cognoſcere velit; aut dum ſenſim pertractando intimos eorum mores perſcrutari contendit, eum vitam abſumere, aut pluries in vita falli oportere, nemo eſt, opinor, qui ambigat: cum in tam numeroſo hominum cœtu quamplurimi ſint, quorum familiaritas pernicioſior, quam multorum, etiam potentum inimicitia ſit*. Mens enim humana, *vt M. Tullius ſcribit*, multis ſimulationum inuolucris tegitur; & quaſi velis quibuſdam obtenditur vniuſcuiuſque natura: frons, oculi, vultus perſæpe mentiuntur, oratio vero ſæpiſſime. Sub hominum effigie, *inquit Seneca*, latet ferinus animus, imo feris ſæuior, & immanior. *Ob id Socrates feneſtratum hominum pectus concupiuit, ne occultiores deliteſcerent ſenſus; ſed eo penitus recluſo & patenti omnibus perſpicuum fieri poſſit, quid ſibi vellet, aut meditaretur; vera ne promeret, an ſecus. Huic malo opem tulit diuina propeſcientia Phyſiognomoniæ, à ſummis vndiquaq; viris ſummo ſtudio, ſummaque inquiſitione pertractata. Hæc namque ab extimis, quæ in hominum corporibus conſpiciuntur, ſignis, ita eorum naturas, mores, & conſilia demonſtrat, vt intimos animi receſſus, ac vt ita dicam, penitiſſima cordis loca penetrare videatur. Effecit itaque clementiſſimi Dei benignitas, vt reconditi mores, ac ar-*

cana

tanæ hominum affectiones ſignis expreſſæ ſint, ac in propatulo conſtitutæ, quo propriæ ſaluti quilibet conſulendo, fidelibus, probiſque moribus inſignitis adhæreret; ſceleſtos, pravoſque declinaret. Itemque ſapientiæ præceptor nos docuit, dicens: Cum iracundo homine non cohabites, neq; cum inuido comedas; neque abeas in conſilium impiorum atque vanitates, nec in cathedra peſtilentiæ ſedeas. Si vocauerint te, veni nobiſcum, cum ipſis ne proficiſcaris. *Polemon inquit*: Si quid eſt, quod homines iuuare poſſit, hoc præſtat Phyſiognomonia. Nec enim depoſitum quiſquam, aut theſaurum, aut vxorem cuiquam credere, neque amicitiam cum illo inire, aut vicinum exoptare debet, quem petulantiæ, infidelitatis, aut alterius cuiuſdam improbitatis notas præſeferre animaduerterit. *Nam nobis hæc ſcientia tum mores, tum vitæ propoſitum, veluti quædã augurandi ars, aut Deorum oracula, vt ociſſimum vaticinandi genus, abſque vllo experimento demonſtrat, vt proborum propoſito inhærere, ſceleſtorum improbitates, & flagitia deuitare poſſimus. Itaq; omni prorſus ſtudio futuram perdiſcere fortunam quemlibet, neceſſarium iudicauit.* Ex fronte & vultu, *Adamantius ait*, etiã in ipſo oris ſilentio, natura loquitur. *Dicebat Cleantes philoſophus, ſecundum Zenonem*, ex ſpecie mores dignoſci poſſe. *Pythagoreis morem fuiſſe, narrat Iamblichus, venientes ad ipſos diſcendi gratia, non prius admittere, quam figuram, inceſſum, & totius cor-*

poris motum diligentiſſime perſpexiſſent; vt plane è naturæ ſignis, num ad diſciplinas apti forent, nec ne, cognoſcerent. Quoniam natura ipſa, quæ animis conformat corpora, inſtrumenta eis congrua ſubminiſtrat, imaginesque animorum in corporibus indicat, per quas eorum ingenia deprehendi poſſint. Socrates item, qui honeſta indole præditi videbantur, ad philoſophiæ ſtudia rapiebat, vt ex Platone habemus; & ex ſpecie, & optima corporis modulatione Alcibiadem ad ſupremum Reip. gradum peruenturum prædixit, Plutarcho referente. Ipſe idem etiam refert, Spartanis morem fuiſſe nutriendi partum genitori ius non eſſe, ſed eum quendam in locum deportaſſe, vbi ſedentes, qui ex tribulibus maximi natu eſſent, ſi quidem infantem animaduerterent pulcre effictum, & robuſtum, educari iubebant; ſin autem ignauum ac deformem, ad locum exponendum demittebant ſecus Taygetum præcipitem, ac proruptum; perinde quaſi eius vita, qui minus pulcrà ſtatim ab initio, & ad bonam corporis compoſitionem, & ad robuſtitatem naturâ productus non eſſet, neque ſibi, neque Reip. vtilis foret. Naturam animantibus corpus animi moribus & actionibus accommodatum dediſſe, & ſcripſit Plato, & ab eo Ariſtoteles. Quoniam inſtrumentum omne alicuius cauſſa ſit, partes autem ſingulæ corporis alicuius cauſſa factæ ſint, illudque cuius cauſſa aliquid ſit, actio quædam ſit; perſpicuum eſt totum corpus maioris alicuius actionis gratia conſtitutum fuiſſe: neque enim ſectio ſerræ, ſed ſerra ſectionis gratia inuenta eſt. Quare corpus animi cauſſa conditum

eſt,

eſt, & partes operum & munerum cauſſa, ad quæ ſingulæ naturâ conditæ ſunt. Galenus item libro De partium vſu, particulas omnes corporis animæ vtiles eſſe demonſtrauit, quippe cuius inſtrumentum ſit corpus: ob eamq; cauſſam multum à ſe diuerſorum animaliũ partes differre, quia ipſius animi maxime differunt. Quod Lactantius Firmianus Theologus & philoſophus, libro De opificio Dei vſurpauit. Neſtor vultus ſimilitudinem Telemachi conſpicatus, apud Homerum, ita de animo coniicit:

-- ſi vera viri, puer optime, talis
Es ſoboles ſtupor altus habet me clara tu entem.
Lumina, & ora patrem referentia. quid, quod & illi
Aſſimilis fandi tibi copia? quis queat alter
Iſta loqui puer; ingenti niſi cretus Vlyſſe?

Alexander, cui cognomentum Magni inditum eſt, id præclarum edixit, quod imaginem ſuam noluit à multis artificibus vulgi contaminari, ſed, vt Horatius ait,

Edicto cauit, ne quis ſe, præter Apellem,
Pingeret, aut alius Lyſippo duceret æra
Fortis Alexandri vultum ſimulantia, &c.

vt ſtatuis, tabellis, & toreumati idem vigor animi bellatoris, idem ingenium maximi honoris, eadem forma viridis iuuentæ, eadem gratia relicinæ frontis videretur. Poterit etiam huiuſmodi ſcientia non ſolum ex aliorum ſed etiam noſtri inſpectione maximi eſſe adiumẽti, vt noſmet ipſi noſtri phyſiognomonés euadamus. Nam recte antiquitus memoratum legimus, Socratem philoſophum ſpeculo ad morum diſciplinam vſum eſſe: quod Seneca item tradit adinuentum, vt homo ſeipſum

noſceret: nam ex hoc conſequimur noſtri notitiam, mox conſilium quoddam. Nam ſi quis ſemet in ſpeculo contemplabitur, corporis optimam conſtitutionem conſpicatus, procuret, ne corporis dignitatem morum dehoneſtamento polluat; qui vero ex ſignis formæ animam minime commendabilem animaduerterit, nauiter conſurgat, vt virtutis exercitio corporis mala ſigna rependat. Sunt enim eiuſmodi animi propenſiones & affectus, vt miſericordia, iracundia, & inuidia, vt qui conſtituti ſunt, quaſi mala animi valetudine, ſanabiles tamen: vt de Socrate refert Cicero in Tuſculanis, quum multa in conuentu vitia collegiſſet in eum Zopyrus, qui ſe naturas cuiusque ex forma perſpicere profitebatur, deriſus eſt à cæteris, qui illa in Socrate vitia non agnoſcerent; ab ipſo tamen Socrate ſubleuatus eſt, qui ſibi vitia illa ineſſe, ſed ratione à ſe eiecta diceret. Similem hiſtoriam Ariſtoteles Alexandro Magno recitat de Hippocrate, cuius figuram cum eius diſcipuli depingere curarẽt, picta & optime expreſſa delata fuit Philemoni, qui cum eam adſpexiſſet, & membrũ membro comparaſſet, pronunciauit ipſum eſſe virum luxurioſum, coitus appetentem, & deceptorem: ob quam cauſſam diſcipulis eius indignatis, & culpantibus, & flagellis fere Philemonem tundentibus, quod de viro eximio talia iudicaſſet, ab eis tamẽ hoc iudicium ad Hippocretem delatum eſt, qui confeſſus eſt Philemonẽ verum omnino de ipſo protuliſſe; ſed amore philoſophiæ, & honeſtatis ſui cordis concupiſcentias omnes eieciſſe, & ſtudio & abſtinentia conquiſiſſe, quod prius eius naturæ negatum

tum fuerat. Hanc ſcientiam in Pythagoricæ, & Socraticæ philoſophiæ arcanis ſanctiſſime cuſtoditam legimus; hanc Ariſtoteles Alexandro utilem, ac neceſſariam perdiſcendam proponit, & ex vultus inſpectione ad ſui regni miniſteria ſeruos eligendos monet; hanc Auicenna Medicis vtiliſſimam monſtrat, vt ex vultu, & oculis de eius ægritudinibus poſſint iudicare. Hanc ergo ſcientiam blande excipiamus, hilariterque amplectamur, vt vere noſtram, & de nobiſmetipſis tractantem, quam qui non amat, quam qui non amplectitur, nec philoſophiam amat, neque ſuæ vitæ diſcrimina curat.

IN IOANNIS BAPTISTÆ PORTÆ NEAPOLITANI DE HVMANA Phyſiognom. Lib. IV. Index Cap.

Cap.		Fol.
1	*De mutua animi & corporis conſequutione*	1
2	*Ex corporeis notis etiam brutorum diſpoſitiones dignoſci poſſe*	4
3	*Antiquorum opiniones de phyſiognomonica ſcientia.*	8
4	*Quibus modis maioris noſtri phyſiognomonicam ſciētiam ſpeculati fuerint, & tradiderint.*	9
5	*Quomodo per totius corporis temperaturam de moribus ſit coniectandum*	14
6	*De cordis temperaturæ ſignis*	16
7	*Cerebri tēperaturæ deprehenſiones*	17
8	*De noſtri corporis humoribus, ex quib. mores cōiici poterunt*	21
9	*Contra platonem, & quomodo per animalium partes ſit iudicandum*	26
10	*Contra Trogū, & quomodo è diuerſis cæli locis hominū mores ſint coniectandi*	30
11	*Cōtra Philonē, & quomodo ex apparentibus è facie moribus ſit iudicandum*	36
12	*Quod etiam per ſigna à contrario ſumta mores diiudicare poſſimus*	37
13	*Quod ex diſtinctione habituum. & paſſionū maſculini & feminini generis de morib. multa coniectentur*	39
14	*Quomodo per plures paſſiones etiam aliæ indagandæ*	49
15	*Quod à nutricib. etiam in morum cognitionem deuenire poſſumus*	50
16	*De iudicandi methodo, & quæ*	

CAP.	FOL.
& quæ ſigna præferendæ veniant	52
17 Quid ſit Phyſiognomonia	55
18 De ſyllogiſmo phyſiognomonico	57

LIBRI II.

CAP.	FOL.
1 De capite	62
2 De capillis	81
3 De colorib. capillorũ	98
4 De fronte	108
5 De ſuperciliis	128
6 De ciliis	134
7 De temporibus	135
8 De auribus	137
9 De naſo	146
10 De vultu	164
11 De facie	171
12 De genis	184
13 De facie pulcris deformibusque	188
14 De faciei & corporis colore	196
15 De labiis	208
16 De ore	217
17 De dentibus	222
18 De lingua	226
19 De anhelitu	227
20 De ſuſpiriis	231
21 De riſu	232
22 De voce	237
23 De loquela	252
24 De maxillis & mento	256
25 De collo	26
26 De gutture	27
27 De claniculis	2;
28 De ceruice	2;
29 De ſpatulis	2[illegible]
30 De dorſo	28
31 De metaphreno	28
32 De Gibbis	28.
33 De coſtis	289
34 De lumbis	291
35 De humeris	294
36 De pectore	298
37 De mamillis	302
38 De ventre	303
39 De vmbilico	306
40 De pudendis	308
41 De vlnis	310
42 De manibus	314
43 De digitis	322
44 De coxendicibus	324
45 De natibus	325
46 De femoribus	327

CAP.	FOL.
47 De genu	329
48 De tibiis	330
49 De ſuris	335
50 De talis pedum	336
51 De pedibus	338
De digitis pedum	342
De vnguibus	344
De inceſſu	347
De magnitudine & paruitate corporũ	358

LIBRI III.

De oculorum quantitate	373
De angulis oculorũ	378
De genis oculorum	379
4 De pupillis oculorũ	382
De oculorum ſitu	388
7 De colorib. ocular.	394
8 De variis oculis; & primò de granitis	409
9, 10 De oculis obſcuris vel claris	416
11 De oculis ſplendentibus	419
12 De motu oculorum; & primò de ſtantib.	423
13 De oculis ſe mouentibus	426

CAP.	FOL.
14 15 De vibrantibus oculis	428
16 De oculis ſe claudentibus	429
17 De oculis frequenter ſe aperientibus	431
18 De claudentibus ſeſe & aperientibus ocul.	433
19 De ocul. nictantib.	434
20 De non conniuentibus oculis	435
21 De mobilitate oculorum	436
22 De oculis ridendib.	439
De oculis triſtib.	442
23 De ſurſum deorſumque oculis directis	443
24 De limis oculis	445

LIBRI IV.

1 De iuſti & iniuſti figura	450
2 De probi viri fig.	452
3 De improbi viri fig.	453
4 De fidelis & infidelis viri figura	454
5 De prudentis & imprudentis viri fig.	455
6 De ingenioſi viri fi.	457

7 De

Digitized by Google

CAP. FOL.

7 De hebetis viri fig. 461
8 De memoris & obliuioſi viri figura 465
9 De audacis viri fig. 466
10 De timidi viri fig. 468
11 De cinædi viri fig. 472
12 De fortis viri fig. 476
13 De inflati viri fig. 482
14 De puſillanimi viri figura 484
15 De magnanimi viri figura 485
16 De auari viri fig. 486
17 De liberalis v. fig. 488
18 De iracundi v. fig. 489
19 De ſtolidi viri fig. 492
20 De manſueti v. fig. 493
21 De intemperantis viri figura 495
22 De ſtupidi v. fig. 502
23 De temperãtis v. f. 503
24 De impudẽtis v. f. 504
25 De verecundi v. f. 506
26 De triſtis viri fig. 507
27 De auari viri fig. 509

CAP. FOL.

28 De iucundi viri fi. 510
29 De arrogantis v. f. 511
30 De ſimulatoris v. f. 512
31 De mendacis v. fig. ib.
32 De veracis viri fig. 513
33 De adulatoris v. fi. 513
De moleſti v. fig. 514
34 De inuidi vir. fig. 515
35 De impii viri fig. 516
36 De miſericordis viri figura 517
37, 38, 39 De iniurioſi viri figura 518
40 De talorum amatoris viri figura 519
41 De loquacis v. fig. 520
42 De inefficacis & efficacis viri figura 521
43 De fatui improbi viri fig. 522
44 De heroici viri fi. 526
45 Naui, vel ſigna in facie apparentia, in qua corporis parte reperiantur, præſagiri 530

FINIS CAPITVM.

Digitized by Google

Inſpicite Heroem, magni hæc Eſtenſis imago,
Qui dignus vultu, [illegible] eſt animo.

IOAN

IOAN. BAPTISTÆ
PORTÆ NEAPOLITANI
DE HVMANA
Phyſiognomonia.
LIBER I.
De mutua animi & corporis conſequutione;
CAPVT I.

TESTATVR experiētia, quod animi à corporis motibus non ſint impaſſibiles, & animę paſſionibus corpus corrumpatur, vt inito quodam fœdere, & inter ſe confligant, & reſanentur, & tandem ſibi mutuo compatiantur. In corporis morbis animum cum corpore pati & vnà perturbari, facile videbit quiſpiam rationis compos, vt in ebrietatibus à rectis, conſtitutisq; operationibus feriari; & in acutis ægritudinibus prorſus delirum effici, nec ſuo officio fungi; vt alienus homo videatur. Non minus corpus animi affectionibus fluctuat: hic enim amoris igniculis accenſus, & maxime ſæuiens, corpus com-

mutat, vt facile contabeſcat. Virgilius de Didone:

Sæuit inops animi, totamq; incenſa per vrbem
Bacchatur, qualis commotis excita ſacris
Thyas, vbi audito ſtimulant Trieterica Baccho
Orgia, &c.

Apuleii nouerca priuigni ſui amore æſtuans, ita deſcribitur: *Pallor deformis, marcentes oculi, laſſa genua, quies turbida, & ſpiritus cruciatus tarditate vehementior.* Idem etiam in brutis videre licet amore tabeſcentibus. Virgilius:

Carpit enim vires paulatim, vritq; videndo
Femina, nec nemorū patitur meminiſſe, nec herbæ,

Sic etiam animus inuidię ſtimulis expunctus, corpus extrema induit macie. Ouidius ex inuidorum figura inuidiam deſcribens, ait:

Pallor in ore ſedet, macies in corpore toto,
Nec fruitur ſomno vigilantibus excita curis.

Nimia mæſtitia multi & ſapientes belluis ſimiles facti ſunt. Hecuba amiſſis viro & filiis, & demum Polydori morte nunciata, inſtar canis latraſſe dicitur. Nec defuerunt, qui immodica lætitia ad mortem deuenerunt. Diagoras Rhodius, vt ex Gellio habetur, cum tres filios omnes victores eodem die Olympiæ coronari videret, cumque adoleſcentes amplexati eſſent, in manibus filiorum animam efflauit præ lætitia. Et apud Cannas, cum Romanus exercitus cæſus eſſet, anus mater, nuncio de morte filii allato, ſummo mœ-

mo mœrore affecta fuit; ſed cum id nuncium falſum fuiſſet, atque adoleſcens non diu poſt ex pugna rediiſſet, anus repente viſo filo, copia inopinati gaudii exanimata eſt. Imo in Phyſiognomonicis probat Ariſtoteles, quod anima mutet habitum, corpus immutet formam, id eſt, complexionem, & mores; & *corpus mutatum formam, anima commutat habitum.* Cum anima triſtis eſt, corpus lugubrem faciem; cum hilaris, hilarem oſtentat; & diſſoluta corporis forma, ſoluitur & anima. Solomon, *Spiritus triſtis exſiccat oſſa, anima hilaris, hilarem facit.* Mania eſt animæ paſſio. Medici corpus curantes, animam à mania liberant: ſic corporis curatione, forma ſoluitur, & anima liberatur, ita quod corporeæ diſpoſitiones animæ potentiis & virtutibus correſpondent; imo anima, & corpus ita ſibi mutuo correſpondent, vt plurimarum adinuicem paſſionum cauſſæ fiant; neque vnquam animal tale à natura factum eſt, vt formam alterius animalis, animam vero alterius habeat: nunquam viſus eſt lupus, vel ouis, qui canis animam, vel leonis haberet, ſed ſemper lupus & ouis corpus, eorundem animalium animam habebunt, vt neceſſarium ſit, tale corpus talem animam ipſius ſpeciei conuenientem ſequi.

Digitized by Google

Ex corporeis notis etiam brutorum diſpoſitiones dignoſci poſſe. CAP. 2

POSSVNT & nobis quoque innoteſcere diſpoſitiones, ſeu mauis, brutorum mores, ex corporeis ſignis: & venatores, & aucupes. quiq; eorum miniſterio præſunt; quæ ad venandum, quæque ad progeniem idonea cognoſcuntur, eligunt canes, vt Xenophon refert, corpore magnos, probant leuia capita habentes, ſimos, muſculoſos, ſub fronte veneſos, oculos claros, nigros, præfulgidos, magnas frontes, lataſq;, caua diſcrimina, breues aures & tenues, poſteriora gracilia, ceruices molles, longas, & teretes habent. Plato, Oppianus, & Pollux equi ſtatum corporis rectum & articulatum probant, caput oſſeum, maxillas paruas, oculos extantes, quia vigilantiores putant, quam profundos, igneos, quaſi ſubferuentes, corpus nigrũ, auriculas breues & minutas, verticem grandiorem, nares patulas multo, quam conniuentes, vt apertiores meatus habeant animæ, roſtrum aduncum: ſic de pectore non oriatur ceruix, tamquam porci, prona, ſed eminens pertineat ad verticem, vt gallinacei, circa ſummam vertebram gracilior ſit, vt caput in eo flectatur; ita collum fuerit ante equitem; oculi autem ſpectabunt ante pedes. Virgilius etiam equorũ præſtantiam poſſe præſagiri, meminit his verſibus:

Continuo pecoris generoſi pullus in aruis

Altius

Altius ingreditur, & mollia crura reponit.
Primus & ire viam, & fluuios tentare minaces
Audet, & ignoto ſeſe committere ponti.
Nec vanos horret ſtrepidus; illi ardua ceruix.
Argutumq; caput, breuis aluus, obeſaque terga.

Et bubulcos quibus ſignis, quave forma boues eligere debeant, docet:

-- optima torua
Forma bouis, cui turpe caput, cui plurima ceruix,
Et crurum tenus à mento palearia pendent.
Tum longo nullus lateri modus: omnia magna
Pes etiam, & camuris hirtæ ſub cornibus aures.
Nec mihi diſpliceat maculis inſignis & albo,
Aut iuga detrectans; interdumque aſpera cornu,
Et faciem tauro proprior, quæque ardua tota,
Et gradiens ima verrit veſtigia cauda.

Varro, oues qua forma ad feturam eligere oportet, docet: Eas eſſe oportet amplo corpore, quæ lana multa ſit, & molli, villis altis, & denſis toto corpore, maxime circum ceruicem, & collum; ventrem quoque vt habeat piloſum, eſſe oportet, cruribus humilibus, caudis, vt ſunt in Italia, prolixis, in Syria breuibus. Et arietes fronte ſint lana bene veſtiti, intortis cornibus, pronis ad roſtrum, rauis oculis, lana opertis, auribus amplis, pectore, & ſcapulis, & clunibus latis, cauda lata, & longa. Idemque etiam ex progenie eligere docet. Monſtrat etiam in ſuillo pecore ſubulcos præſtantiores eligere, vt ſcrofæ ſint

amplis membris, præterquam pedibus, & capite vnius coloris potius, quam varii: hæc eadem habeant verres, tum vtique ſint ceruicibus amplis, & boni ſeminis, ita etiam à progenie, & cæli regione cognoſcendos. Sic etiam Demetrius Conſtantinopolitanus auceps ſuos accipitres ad aucupium idoneos eligit, vt caput inſtar ſerpentis paruum, & planum habeant, rotundi, & quadrati oblongis præponuntur; lingua nigra, pennas in cauda tresdecem gerant, ſint paruis digitis, maculas in naſo nigras, in vnguibus veluti ſquamas, circa radicem vnguis ſciſſuram, & lineam habeant. Aſtures ſint capite modico, facie longa, & anguſta, vt in vulture, & ſimilitudine aquilam referant. faucibus & gula amplis, oculis magnis, cauis, & paruo orbe in eis nigro, collo longo, pectore craſſo, carne dura, longis carnoſiſque coxis, ſed crurum, genuumque oſſibus breuibus: vnguibus craſſis, longiſque. Falcones ſint capite craſſo, non tamen enormi, & oblongiori, maxillarum partibus bene rotundis, & breuibus, mobilibus, ſpecie humidi cholerici (quorum proprium eſt cito moueri in prædam, & non diſcurrere; ſed plus audent, quã poſſint,) collo breui, ſed non adeo, vt enorme ſit, quod phlegmaticam, frigidam, aut melancholicam ſiccitatem ſignificat, noctuarum inſtar: caudæ longitudo tanta ſit, vt cõpoſitæ alæ ſuper caudam attingant; lõga enim cauda ſpinę dorſi medul-

medullam nimis humidam indicat, & obeſæ timiditatem: pectus amplum, neruoſum, & validis oſſibus munitum, quo freti ad feriendum promptiores ſint; femora craſſa, crura breuia: ſic grues & aues magnas capient. Fœcundas gallinas ita villicus parabit. Probi coloris, id eſt nigri, aut flaui, robuſti corporis, quadratas, pectoroſas, magnis capitibus, recta rutilaque criſtula, & interdum gemina, albis auribus, imparibus vngulis, ſed nõ cruribus emineãt tranſuerſa calcaria: nam quæ hoc virile gerunt inſigne, contumaces ad concubitum dedignantur admittere mares. Agricolæ etiam apes operi habiles, & ineptas ſignis cognoſcunt. Virgilius;

-- hic melior inſignis & ore,
Et rutilis clarus ſquamis, ille horridus alter
Deſidia, latamq; trahens inglorius aluum.

Plinius ait: *Leonum animi index cauda, ſicut equorum aures*: nam & has notas natura generoſiſſimo cuique tribuit: immota ergo placidum, dementem blandienti ſimilem arguit; crebrior enim iracundia eius. In piſcibus, herbis, plantiſque etiam adſunt notæ, ex quibus earum mores, virtutes, vtpote medicæ facultates, & vitia, ſcilicet venena cognoſci poſſunt, quas propemodum in vere ſtudioſorum gratiam publicabimus, vt vnusquiſque varias, & pene infinitas ſuo marte plantarum facultates venari poſſit. Et ſic certis ſignorum proprietatibus reliquorum

animalium operationes cognoſcuntur. Vnde ſi hæc vera ſunt, vt vera eſſe manifeſte videntur; erit & vera phyſiognomonica ſcientia.

Antiquorum opiniones de Phyſiognomonica ſcientia. CAP. 3.

SED videamus nunc phyſiognomonicam ſcientiam & qui penitus tollere conati ſint, & qui eam admiſerint, & admiſſam quibus modis ſpeculati fuerint, nobisque tradiderint. Stoici, vt altius exordiamur, inter quos Chryſippus, à veritate admodum aberrantes, cum extraneis corporibus mortuorum animas accedere autumarent, eisque nouos mores afferre, penitus huius ſcientiæ ſubiectum eliminarunt. Pythagorei non ſolum in humana corpora, ſed in ferina quoque tranſire exiſtimabant. Dicebatque Pythagoras, quod fuiſſet aliquando Æthalites, & aliquanto poſt Euphorbus, atque à Menelao fuiſſe vulneratum, ac poſtremo Pyrrhus, & poſt Pyrrhum factum fuiſſe Pythagoram, & dum Æthalides fuerit Mercurii filius putatus, ab eo pro munere accepiſſe, vt illius anima perpetuo vagaretur in quas vellet arbores, vel animalia. Vnde Ouidius:

Morte carent animæ ſemperque priore relicta
Sede, nouis domibus viuunt, habitantque receptæ,
Omnia mutantur, nihil interit, errat, & illinc

Huc

Huc venit, hinc illuc, & quoslibet occupat artus
Spiritus, eque feris humana in corpora tranſit,
Inque feras noſter, nec tempore deperit vllo.

Phrænitius autem, & Poſſidonius cæleſtium rerum ſtudioſi, animas è ſtellis mores ducere tradiderunt. Horum poſtremo Plinius opinionibus adſtipulari videtur: Ariſtotelem enim, & Trogũ, alioqui ſeueriſſimos viros, deridens, quæ ſcripſerunt, vana retur, & ſine cunctatione proferenda. Sed hi cum à veritate admodum aberrent, nec aliter, quam verbis, & vanis opinionibus innitantur, ſuperuacaneum duxi eorum opiniones redarguere.

Quibus modis maiores noſtri phyſiognomonicam ſcientiam ſpeculati fuerint, & tradiderint, CAP. 4.

NVNC autem ſpeculemur, maiores noſtri, qui hanc ſcientiam receperint, quibus modis eam ſpeculati fuerint, nobiſque tradiderint. Primi enim ex corporis temperatione mores innoteſcere poſſe ſcripſerunt. Conſtans enim fuit antiquorum Philologorum opinio, Animi mores corporis temperaturam ſequi, neque ſolum in iis id euenire contingere, qui ſecum temperies ex matris aluo traxerunt, ſed ſi tempore, alimento, aliiſue rationibus mutantur, mutari putant & mores, &, vt iidem referunt, educatione,

ſtudio, & diligentia huiuſmodi improbitates reiiciuntur. Empedocles Agrigentinus dixit, mores non ſolum elementarias conſtitutiones ſequi; ſed noſtros animos eſſe elementares harmonias; argumento eſſe, quod in omnem effectuum definitionem ingrediantur complexiones. Vt, ira eſt accenſio ſanguinis circa cor; manſuetudo eiuſdem tepeſcentia; audacia ſanguinis ad extima diffuſio; timor eiuſdem ad interna reuocatio. Plato in Timæo ex vniuerſo corporis habitu lædi animam putat, acres pituitas, felleoſque humores per corpus oberrantes, quoquo ſinguli appulerint vaporem ſuum, animæ penetralibus influere, vnde animo languores inducant pro loci natura (ſic audacia, timiditas, obliuio, & hebetudo oboritur, & ex corporis contagione inſipientia & animi ruditas naſcitur) tantoque homines prudentiores eſſe, quanto corpora minus humiditate participantia fuerint. Ariſtoteles ex corporis temperie animi facultates affici, ſecūdo De partibus animalium tradidit. Eſt roboris efficacior ſanguis, qui craſſior, calidiorque ſit; ſed qui tenuior, frigidiorque vim ſentiendi intelligendiq; obtinet pleniorem; & in iis quoque videtur, quæ ſanguini proportione correſpondent. Quamobrem apes, & hujuſmodi animalia ingenioſiora ſunt multis ſanguine præditis, nec non inter ea, quæ ſanguinem frigidiorem tenacioremque habent.

Sed

Sed optime conſtat, quæ calidum, tenuem, & ſincerum habent; imo ex ſanguinis natura, mores in animalibus differre: Sic taurum, & aprum fortes eſſe, quod eorum ſanguis ſit feruentiſſimus. Galenus in libro De mutua animi, morum, & corporis conſtructionis conſequutione, cum videret tantam eſſe animi cum corpore copulam; animam non ſolum ſui corporis temperiem ſequi, ſed animum ipſum nil aliud eſſe putauit, quam æquabilem humorum omnium in corpore temperationem, ſcilicet humiditatis, ariditatis, caliditatis, & frigiditatis, vt bonum temperamentum boni animi mores ſequantur, malum vero mali: cuius ſententia ab omnibus exploſa eſt, & vno ore ſtabilitum, mores non ſolum ex prauo corporaturæ habitu mutari, ſed alimentorum, & loci ratione, vtpote ex ſuperabundanti phlegmate in cerebro, in deſipientiam ex nigra bile in melancholiam, & ex phlegmate in lethargum trahi. Alii vero non ex qualitatum temperie, ſed ex proprietatum ſignis rectius diiudicari poſſe opinati ſunt. Hermes enim, qui & inter Phyſiognomones voluit annumerari, nonnulla eſſe ſigna morum dixit, quæ non ex elementorum qualitatibus proueniunt, neque ad cauſſam vllam referri poſſunt, ſed ex occulta proprietate manant. Videmus enim cholericos, qui mœroribus æſtuare deberent, ſæpiſſime faceto animo; &

ridibundos eſſe; ſanguineos, qui ex caloris exuberantia liberales eſſe deberent, tamen parcos, & auaros extitiſſe, idque non ex temperamenti, ſed ex proprietatum ſignis euenire. Præterea ambulantes, qui caput ad dextram inclinatum ferunt, cinędi ſunt, quod non ex caliditate, frigiditateq;, ſed ex ſigni proprietate cognoſci tradiderunt. Alii tres hominum mores perſcrutandi modos tradidere, vt Ariſtoteles in ſuis Phyſiognomonicis tradidit, qui omnes ad vnum tēdunt ſyllogiſmū. Primum modum bifariam diuidunt: nam ſecundum vnumquodq; animalium genus propriam quandam figuram deſcribunt, & huic figuræ proprietatem vel paſſionem præfigurant conueniētem. Vni leonum generi, robuſtiſſimum eſſe & animoſiſſimum, largiuntur; aiuntque neceſſe eſſe aliquod ſignum ineſſe ei, quo animoſitas & fortitudo ea pernoſcatur, idque eſſe latum pectus, amplos humeros, & magnas extremitates habere. & ex his ſyllogiſmum deſumunt: Omne habens latum pectus humeroſque, ac magnas extremitates: forte eſt, & animoſum. Alii vero tali animali corpus & propriam animam adſcribebant, putabantq; tales mores in totum, vel ſecundum partes ei ineſſe, qui huiuſmodi corpus, vel corporis partes poſſideret, idque in cæteris animalibus faciunt; vt cani contumelioſum, & impudentem; oui vero manſuetam eſſe. Vterque modus Platoni adſcribitur, cum dixerit, animam dari corporibus

ribus ſecundum merita materiei: ac ſi diceret: Leo talem habet animam, quia eius materiei tale erat meritum, ſiue miſtio. Non admodum à primo differens eſt ſecundus modus, quem Trogus tradere conatus eſt: nam non tantum omnibus animalibus, ſed & ipſi hominum generi, non vniuerſo, ſed diſtinguens ſecundum gentes, mores aſſignabat ſecundum corpus; nam ſignatæ regioni proprium corpus ſtatuebat, & proprias paſſiones, vt cui tale corpus ineſſet, & talem animam poſſidere neceſſe foret, & ſecundum regionum climatumque diuerſitates, hominum mores variari. Alii, vt Philon Lacedæmonius, per apparētes in corpore mores ſcientiam exercebant: nam quibus moribus quiſque ſe exercendo præfigurat, natura tales ei ineſſe iudicabant, vt ſi viderēt quempiam oculos ſurſum natura adducere, eum ſalacem iudicabant, quia concumbentes oculos attollunt. Sic palleſcentes, meticuloſos dicebāt, quia, qui metuunt, expallent; & ſi quis vultum natura præfert, quemadmodum qui irati ſolent, eū iracundum pronunciabant. & ſic de cæteris moribus.

Digitized by Google

Quomodo per totius corporis temperaturam de moribus ſit coniectandum, CAP. 5.

SED non inopportunum videtur, quomodo animi mores ex corporis temperaturis deprehendi poſſunt, referre, præcipue quæ ex Medicorum fontibus hauſimus. Cum calidum temperamentum ex imperio eſt, dignoſcendi ſigna hęc recenſet Galenus. Caro eſt tangentibus calida, hirſuta, minus pinguedinis habens, color ruber, capilli nigri. Alii addunt: Cito creſcentes, venæ apparentes, anhelitus manifeſtus, vox firma, fortis, & agreſtis; cito ſudant, comedunt, & digerũt bene; pili craſſi, & criſpi, & natura luxurioſi. Frigidæ autem temperaturæ ſigna ſunt: Pilorum carentia, pinguedo, & frigiditas, quæ tangentibus obuiat, color vnà cum capillis ruffior, & vbi multa frigiditas adfuerit, liuidus, quem nonnulli luridum appellant. Alii: tarde creſcentes, anhelitu tardo & immanifeſto, voce ſubtili & acuta ſunt. in coitum debiles, parum comedunt, & minime digerunt, capillos extenſos, longos & ſubtiles habent; colore albi, raro ſudant, timidi ſunt, & imbecilles. Humidæ temperaturæ ſigna: Carnoſum corpus, & molle, leue, iuncturæ occultæ, vigilantes, conſuetæ partes pilis nudæ, oculi illachrymantes, capilli colore flaui, imbecilles, boni ingenii, pauidi, & luxurioſi. Siccæ temperaturæ; Corpore gracili, & duro. Adduntalii: Caro tactu aſpera, iuncturæ manifeſtæ, capilli & pili craſſi & aſperi

aſperi, colore rubei, moderate comedunt & digerunt, in laboribus durantes. Diximus de ſimplicibus, nunc de compoſitis temperaturis. Signa calidæ, & ſiccæ temperaturæ: Caro calidior & ſiccior, & hirſutior, & durior, pinguedine carens. Gracilis eſt, & capillos nigros habet. Calidæ vero & humidæ: Caro mollior eſt, calidior, & carnoſior. Si calidior erit, hirſutior, & tangentibus non parum calidior, capilli nigri, & caro pinguedine carens. Si multo humidior, mollis caro & multa, color ex albo & rubro commiſtus, & tangentibus paulo calidior. Frigidæ vero, & humidæ: Capillis nuda caro, alba, & mollis, & craſſa, & pinguis, color vnà cum capillis ruffus. Frigidæ vero, & ſiccæ temperaturæ: Corpus natura durum, & gracile, & glabrum, tangentibus frigidum, pinguedo, ſi graciles ſint, per carnes diſperſa. Sed moderatæ temperaturæ ſigna: Color ex rubro & albo commiſtus, capilli flaui, giluique, mediocriter criſpi, carnoſitatis mediocritas in qualitate & quantitate. Ad ſummum, corpus tangentibus neque molle, neque durum, neque frigidum, neque calidum, inſpicientibus neq; hirſutum, neque glabrum, neque craſſum, neque tenue apparebit.

De cordis temperatura ſignis. CAP. 6.

CVM hactenus de vniuerſali corporis temperatura tradiderimus, iam nos commonet ordo, vt de principibus eius partibus, & primum de corde dicamus ex Galeno. Calidioris cordis deprehenſiones & ſigna ſunt, magnitudo reſpirationis, & pulſatilis venæ celeritas, frequentia, audacia, & ad obeunda negotia impigra euigilantia; ſi autem plus acceſſerit caliditatis, tunc iræ præcipitatio, & furibunda temeritas adſunt: erit hiſpidus his thorax, præſertim pectus, & quæ ad hypochondria thoraci proxima. Thoracis latitudo, caliditatis deprehenſio eſt, niſi cerebrum aduerſetur. Alii addunt: In dando tenax, obſtinatus, probus, & luxurioſus. Frigidæ vero complexionis cordis ſigna: Pulſus minores, reſpiratio pulſibus proportionata, pectus tenuibus pilis veſtitum. Hi namque natura meticuloſi ſunt, inertes minimeque audentes. Aridioris vero cordis ſigna: Pulſus aſperi, animus in iram promptus, agreſtis, & impacatus. Humidioris vero ſigna cordis: Pulſus molles, mos mobilis, facile in iram proruens, & placabilis. Addunt alii, animo timidi, hebetes & laboribus inhabiles. Calidi vero, & aridi cordis ſigna: Pulſus aſperi, magni, celeres, & frequentes, reſpirationes magnæ, celeres, & frequentes. Hi autem omnium in pectore piloſiſſimi, nec non in hypochondriis, in tractandis negotiis prompti

pti, furoſi, celeres, & impudentes; Moribus tyrannici, in iram ſuccenſi, & implacabiles. Calidi vero & humidi cordis deprehenſiones: minus hi, quam qui dicti ſunt, hiſpidi; nihilominus autem expediti in actionibus, niſi quod nõ ita ipſis barbarus eſt animus, ſed in iram dumtaxat proni. At pulſus molles, magni, celeres, & frequentes, & reſpiratio pulſibus reſpondens. Frigidi vero ſigna, & humidi cordis: Pulſus molles, mos vtique minime audens, timidi, & inertes, tenues in pectore habent pilos, neutiqnam furioſi, neque in iram proni: hi minus omnibus iracundi ſunt; impulſi irritatiq; in iram, eam cohibent & compeſcunt; nullos prorſus in pectore pilos habent.

Cerebri temperaturæ deprehenſiones, CAP. 7.

NVNC ad aliam principem corporis partem veniendum, ſcilicet cerebrum, ſignaque ex Galeno accipiemus. Si calidius fuerit cerebrũ, cuncta circa caput rubra, & calidiora erunt, & in oculis venæ percipiuntur. Capilli his genitis repente in capite exoriuntur, qui ſi multo temperatis calidiores erunt; primo quidem rutili ſunt, inde nigreſcunt, procedente autem tempore calueſcunt, ſuperfluitates in palato, naribus, oculis, & auribus paucæ & concoctæ. Ceterum etiam humidi cerebri huiuſmodi temperamen-

ta breui ſomno nec profundo, ſunt contenta. Adduntalii: Capilli multi, criſpi, & duri, oculi longe cernentes, & diſcernentes, pulcrarum rerum cupidi, corde tendentes ad nobilia. Frigidi cerebri ſigna: Redundantias plures hi in ſuis habent effluxibus, capilli ipſis ſunt recti, & rufi, & ſtantes, & duri; poſtquam geniti, euadunt tenues, & ſine nutrimento, facileque à refrigerantibus cauſſis offenduntur, à deſtillationibus & obſtipationibus narium capiuntur; tactæ corporis partes non admodum calidę, neque vſquam rubor apparet, in oculis venæ non videntur, magiſque ſomniculoſi ſunt. Aridioris cerebri ſigna ſunt, ſine ſuperfluitatibus, in effluxibus, in ſenſib. maxima perſpicacitas, vigilantiſſimi, capillos habent validos, & cito geniti euadunt criſpi potius, quam recti, celeriterque caluеſcunt. Adduntalii: Duri ingenii hominem, & vacui, cui caput ſæpe dolet, temperati inceſſus, & motus. Si capiti vero affuerit humiditas, capilli ſimplices, neq; prorſus caluеſcunt, ſenſus caliginoſi ſunt, ſuperfluitatum multitudo, multi ſomni, & profundi. Adduntalii: Luxurioſos eſſe, & temperati ingenii, pios, miſericordes, & ſimplices, vanique propoſiti. Hæ quidem ſunt ſimplices cerebri diſtemperantiæ. Compoſitæ vero, calidi, & humidi cerebri; Color bonus adeſt, in oculis venæ magnæ, ſuperfluitates plures, & mediocriter flaccidæ, capilli
recti,

recti, & ſubflaui, nec facile caluefcunt, facile humectantibus & calefacientibus obnoxii, læduntur Auſtro, iuuantur Aquilone, multum vigilare non queunt, ſomno ſeſe verſant, imaginum in ſomniis ſunt multarum, ſenſus non habent ſatis integros. Si caliditati accedit ariditas, ſuperfluitates minime redundant, ſenſibus integri ſunt, minime ſomniculoſi, citoque caleſcunt. Primus itaque capillorum ortus celerrimus, & bene coaleſcunt, capilli nigri & criſpi ſunt, caput tangentibus calidum ſentitur, capilli rufi, etiam ad tempora vſque pubertatis. Frigidi & aridi cerebri ſigna. In oculis prominentes non habent venas, à frigidis cauſſis haud quaquam difficulter læduntur; ac ſenſus quidem ipſis in iuuentute integri ſunt & illæſi prorſus, at ætate progreſſis, cito defloreſcunt; ideo etiam cito caneſcunt capilli, parumque procedunt ſine nutrimento, & flaui ſunt. Frigidi vero & humidi temperamentum efficit ſomnolentos, & graui ſomno ſopitos, & hebetes ſenſibus, & ſuperfluentes frigore effectos, caput deſtillationibus & obſtipationibus narium obnoxium; hi neutiquam caluefcunt. Qui cerebrum igitur temperatum mediocriter habent, in actionibus animalibus & redundantiis, quæcumque per palatum, vel aures, vel nares purgantur, non offenduntur ab extrorſum aduenientibus. Talibus capitis pili infantibus

ſubruſi, pueris autem ſubflaui, viris flaui, inde criſpeſcunt, nec facile calueſcunt. Subdunt alii: Ex complexione prouenit operatio virtutum cerebri imaginatiua, cogitatiua & memoratiua. Si cerebri complexio calida, ſunt imaginationes & cogitationes corruptæ. Si accedit melancholia, eſt timor ſine cauſſa, cum malis cogitationibus. Mœſtitia eſt timor rerum impoſſibilium, & quando melancholia vtitur, conuertitur homo ad ferinos mores, & omnes ipſius motus ſunt praui & timoroſi: hæc impreſſio fit animæ propter complexionem obſcuram melancholiæ; quia habitus animæ corporalis ſequitur complexionem, & anima terretur propter humorem melancholicum nigrum, ſicut terretur homo in obſcuro. Ex cerebri enim caliditate humiditateque accidit homini meminiſſe & obliuiſci. Cum eius temperatura medio modo ſe habet in vtroque calido & frigido, fit memoria, ex frigido vero obliuio gignitur; ſic animo frigido in cerebro fit lethargus, & ex adurentibus febribus fit delirium. Lucretius tertio libro de his ita cecinit:

Eſt etiam calor ille animo, quem ſumit in ira
Cum ferueſcit, & ex oculis micat acrius ardor.
Eſt & frigida multa comes formidinis aura,
Qua ciet horrorem membris, & concitat artus.
Eſt etiam quoque pacati ſtatus aëris ille,
Pectore tranquillo qui fit, vultuque ſereno.

Sed

Sed calidi plus eſt illis, quibus acria corda,
Iracundaque mens facile efferueſcit in ira:
Quo genere in primis vis eſt violenta leonum,
Pectora, qui fremitu rumpunt plerumque gementes,
Nec capere irarum fluctus in pectore poſſunt.
At ventoſa magis ceruorum frigida mens eſt,
Et gelidas citius per viſcera concitat auras;
Quæ tremulum faciunt membris exiſtere motum.
At natura boum placido magis aere viuit,
Nec minus irati fax vmquam ſubdita percit,
Fumida ſuffundens cæcæ caliginis vmbras.
Nec gelidi torpet telis perfixa pauoris:
Inter vtroſque ſita eſt ceruos, ſæuoſque leones, &c.

De noſtri corporis humoribus, ex quibus mores coniici poterunt, Cap. 8.

QVATVOR ſunt humani corporis humores; ſanguis, pituita, & vtraque flaua & atra bilis. Sanguinis fons eſt cor. Sanguinei viri ſigna ſunt: Craſſa corporis habitudo, color albus rubedine miſtus; corpore viſuque floridi, & colore venuſti ſunt, hilares, læti, & rubicundi. Ob id Hippocrates, quod alii triſtes, alii hilares ſint, cauſſam eſſe in elementis ait: nam qui defæcati ſanguinis ſunt, læti ſunt. Homerus quoque dixit, ob caloris copiam. Plinius ait: Sanguis quibus multus & pinguis, iracunda animalium, fortiora quibus craſſus, ſapientiora quibus tenuior,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

timidiora quibus minimus; at quibus nullus, hebetia; pinguiſſimus aſinis, homini tenuiſſimus. In homine vis eius ad ſingula momenta mutatur, ad ſingulos animi habitus, pudore, ira, metu palloris pluribus modis, item ruboris; alius enim iræ, alius verecundiæ. Nam & in metu refugere & nuſquam eſſe, certum eſt. Pituita reſidet in cerebro. Signa ſunt, albedo in carne, color obſcurus croceus: agiles hi, mente leues, ingenii celeris, & iracundi. Qui autem bile abundant quæ in ſplene reſidet, his color carnis obſcurus fuſcus; inertes ſunt, puſillanimi, & timidi. Plato in libro De ſcientia, ingenio eos pollere ſcripſit, qui furore corripi & excitari ſolent. Et in Phædro ait, *Poeticas fores fruſtra abſque furore pulſari.* Democritus quoque dixit, ingenioſiſſimos maxime furore quati. Loxius melancholicos triſtes vocat & mæſtos, propter ſpirituum obſcuritatem & modicum calorem; cumque vapores in cerebrum aſcendunt, terribilia phantaſmata & apparentias demonſtrant. Sic ſanguineos hilares vocat, propter ſpirituum claritatem; ſic phlegmaticos ſegnes, & ſuperuenientibus periculis nullatenus ad iram prouocari, cum humor ebullitioni aptus non ſit. Atra vel flaua bile affectos ad iram concitatiores & propenſiores. Sed atra bilis duplex eſt; quarum altera naturalis dicitur, altera vero aduſtione contingit: naturalis eſt denſior ſicciorque ſanguinis pars; ad-

uſta verò in quatuor ſpecies diuiditur: aut enim naturalis malancholiæ, aut ſanguinis purioris, aut bilis, aut pituitæ falſioris combuſtione concipitur. Ex quatuor his iudicio nocumenta inferuntur, vtpote furor, concitatio, inſania, ſtupiditas, & ſtoliditas; ſola vero atra bilis naturalis iudicium confouet. Sed non ita ſimpliciter cenſendum eſt; nam ſi ſola ſit, nigra & denſa, hebetudinem impertitur; ſi pituitæ commiſceatur, torporem; ſi pauca ſit, vt ſanguis, & bilis & ſpiritus deficiant, inconſtantiam ingenii, & memoriæ fluxum largitur; ſi exuberet, vix marcore excitabitur. Sed neceſſe eſt eſſe prætenuẽ, copioſam, & in æquilibrio bilis; nec deterioris pituitæ deſit humor, vt ex tribus vnum conſurgat corpus; vt octo ſanguinis partes, duæ bilis, duæ item bilis atræ portiones exiſtant. Accendatur bilis atra, & à duabus illis non aduratur, ſed accenſa fulegat. Et ob id Heraclitus: Lux ſicca; anima ſapientior. In Problematis Ariſtoteles ait, Omnes homines, qui ingenio claruerunt, vel in philoſophiæ ſtudiis, vel in republica adminiſtranda, in carmine pangendo, vel in artibus exercendis, melancholicos omnes fuiſſe; & multis horum vitiis atræ bilis infeſtari, vt Hercules, qui etiam ſacro morbo obnoxius fuit. Lyſandro Lacedæmonio ante mortem genus vlceris emerſit, quod ex atra bile conſtitit. Adde Aiacem, & Bellerophontem, quorum

Digitized by Google

alter penitus ad inſaniam prorupit, alter loca ſolitaria & vaſta perſequebatur. Vnde illud Homeri:

Aſt hic, quando etiam grauior Diis omnibus, errat
In campos ſolus latos, inque auia rura,
Ipſe ſuum cor edens, hominum veſtigia vitans.

Quin pleroſque alios ex Heroum ordine morbo eodem laboraſſe compertum eſt. Annis poſterioribus Empedoclem, Socratem, Platonem, & alios complures viros inſignes hoc fuiſſe habitu nouimus, & quamplurimos poëtarum. Fuit & Eurilochus acerrimo quidem iudicio cuiuſmodi fere omnes, qui atra bile affecti ſunt: & Phauorinus hanc affectionẽ *heroicam* vocat. Natura calido & frigido temperamento conſtat. Atra bilis & calidiſſima & frigidiſſima reddi poteſt, ſed non per ſumma, verum penitus eſt frigida: quę ſi modum excedit; hominem fatuum, attonitum, aut obtorpentem, aut anxium & formidoloſum reddit. Sed ſi admodum incaleſcit, ſecuritatem animi, cantilenas, & mentis alienationes, & vlcerũ eruptionem parit. Nam quibus multa & frigida bilis atra, ſtolidi & ignaui ſunt, in quibus permulta & calida, ii perciti, ingenioſi, amaſii, propenſi ad excandeſcentiam cupiditatemq; & loquelam, multi ad inſaniam, aut ad lymphaticam triſtitiam deueniũt, ex quo Sibyllæ, & Bacchæ, & omnes, qui diuino ſpiraculo inſtigari creduntur, quod non niſi naturali intem-

intemperie accidit. Marcus ciuis Syracuſanus pręſtantior poëta erat, dum mente alienaretur. At quibus ille calor remiſſus mediocriter, longè prudentiores, pręſtantioresque aliis in literarum ſtudijs, & artibus, & in Republica. Affertque hęc temperies ad ſubeunda pericula magnum diſcrimen; alii maiorem in modum ſibi confidunt, vt etiam Archelao Regi Macedonię euenit. Summa igitur eſt, quod melancholici varii & inęquales ſunt; nam & calida, & frigida reddibilis poteſt; & quoniam maxime vim morum inſtituendorum retinet (nam mores maxime omnium, quę in noſtro corpore habentur, caliditas & frigiditas gignunt) ideo varijs moribus informat: & cum portio temperata ſit frigidior calidiorque, facit vt melancholici omnes non per morbum, ſed per naturam ingenio ſint ſingulari. Galenus item tertio De locis affectis, Macri, inquit, nigri, & hirſuti, & quibus latę ſunt venę, aptiſſimi cenſentur, vt huiuſmodi atrę bilis humor cumuletur, fitque interdum, vt rufo colore homines in melancholicam temperaturam recidant, poſt hos flaui, idque ſi vigiliis multisque fuerint laboribus nutriti, ſollicitudine & victu tenui additis.

Contra Platonem; & quomodo per animalium partes ſit iudicandum, CAP. 9.

SENTIEBAT igitur Plato, quod, ſi homo vniuerſum corpus alicui prorſus animali conſimile habuerit, iiſdem etiam moribus & affectibus, quibus illud, afficeretur: id quod nos neutiquam verum eſſe non reticebimus. nam nullus vmquam homo, alterius animalis corpori ſi conferatur, in vniuerſum aſſimilabitur, ſed ſi quadamtenus conſimilis fuerit, in partibus id continget. Partes, vel ſigna, quæ animalium affectus decernunt, vel affectus ipſi, alij proprij ſunt, alij communes: proprij ſunt, qui vni tantum animalium generi competunt, vt canibus eſſe cõtumelioſum, aſinis vero indolens. Communes alii omnibus, alii pluribus inſunt: communes omnibus, vſque ad formicas, ſunt contumeliæ affectus; communes pluribus ſunt ipſius Veneris affectus, qui etſi cunctis, nullis tamen certius, quam aſinis & ſuibus competunt, vnde propriis animi affectibus propriæ reſpondent corporis diſpoſitiones; ſic communibus communes. Sed communia ſigna perparum, aut nil Phyſiognomoni conducunt, quia communes affectiones offendunt, quæ leoni, ceruo, & apro eædem ſunt, & ſi quis in communibus ſignis aſſimilabitur, cur potius leoni, quam ceruo; vel apro aſſimiletur? Propria ergo ſigna eligenda veniunt. Sed neque hæc quoque ad rem

faciunt,

faciunt, nam propria ſigna nulli propria, niſi cui propria ſunt, nullique competunt, propriamque paſſionem oſtendunt, & ſi alteri competerent, propria ſigna non eſſent, & cum affectus nullus proprius ſit animalium, ex quibus phyſiognomoniam exercemus, nullum etiam ſignum peculiare erit. Nam non ſolum leo fortis eſt, ſed etiam taurus, & aper, nec ceruus timidus tantum, ſed lepus, & felis. vnde ſi quis communibus vel propriis ſignis vti velit, fruſtra teret operam, nec voti compos fiet: ſed oportet ea animalia conſiderare, quæ communi aliqua affectione notantur; & ex ijs ea ſigna notanda veniant, quæ ſolis illis, & non alijs communia ſint, ſignúmque illud cum affectu mutuo conuertatur, vt cui ſignum competit, eidem pariter & affectio; & cui affectio, eidē pariter & ſignum competat; & animalia, quæ huiuſmodi affectionibus vacant, iiſdem etiam quibus præmōſtrantur, ſignis vacent. Sed ne clariorem monſtrandi viam intercipiamus, exemplum apponere rationi non valde inconſentaneum videtur. Si quis ex leone fortitudinis notas accipiet, ſcilicet extrema magna, ea etiam reliquis fortibus contingere videbit, vtpote tauro, equo, & apro, quę etiam extrema magna habent, & robuſta ſunt. Vnde argumenti ſedes conſtituitur Phyſiognomoni, *Qui extrema habuerit magna, fortis erit.* Sed ne in ſignorum electione nos falli contingat,

cum vniuerſum genus duplices affectiones geminaque ſigna habuerit, cui affectioni quod ſignum conueniat, vel vtrique vel neutri conſiderandum eſt. Contingit enim leonum generi duplex affectio, ſcilicet libertas, & fortitudo; duoque alia ſigna mira præſeferet, elatam frontem, & magna extrema: ne igitur hæreat anceps animus, vtrum elata frons munificentię vel roboris nota ſit, hac vtendum eſt methodo. Nos ſedulo taurum, equum, & apram, aliaque robuſta animalia intuebimur. & ſi hæc ingentes extremitates habere conſpiciemus, & liberalia non ſint, neque elatæ frontis ſigna prę ſeferant, id ſignũ liberalitatis potius, quam roboris pronunciabimus. Inſpicienda quoque veniunt alia animalia, quæ munificentiſſima ſunt, & elata fronte incedere videbuntur: ob id, qui huic ſtudio nauant operam, omni prorſus diligentia animalium hiſtoriis inuigilent, vt eorum affectiones, mores, deſcriptiones, & partes magno pere calleant & conſiderent: hinc enim totum negotium pendere videtur. Nec flocci faciendum remur id notarum diſcrimen, quod aliquæ cognatæ ſunt, aliæ aſcititiæ: cognatæ ſunt, quæ nobiſcum ingenitę, ab ortu vſq; ad mortem manent vitæ coęuę vt frontis latitudo, naſi ſimitas, & ſimilia: aſcititię vero, quę caſu contingunt, vt orbitas, et faciei color. Cognatę notę animę paſſiones notant internas, & naturales ſunt, vt

gaudium

gaudium, & metus; accidentales autem, animæ paſſiones ſunt, Arithmetica, Medicina. Theologia, quas ex ſignis cognoſcere non poſſumus. Huc afferre lubitum eſt, vt non à re alienum, quod Ariſtoteles Alexandro ſcribit; Quod non creauit Deus creaturam homine nobiliorem, nec collegit in alio animali, quod in eo poſuit, cum non ſit in aliquo animalium conſuetudo, vel mos, quem non reperias in homine. *eſt enim audax vt leo, formidoloſus vt lepus, largus vt gallus, amarus vt canis, durus & auſterus vt coruus, pius vt turtur, malitioſus vt leæna, domeſticus vt columba, verſipellis vt vulpes, mitis vt agnus, velox vt capreolus, humilis vt pardus, piger vt vrſus, carus vt elephas, vilis & ſtolidus vt aſinus, obediens vt pauo, garrulus vt paſſer, vtilis vt apis, vagus vt caper, indomitus vt taurus, recalcitrans vt mulus, mutus vt piſcis, rationalis vt angelus, ſalax vt porcus, malitioſus vt bubo, vtilis vt equus, noxius vt mus*; & tandem nec vegetale, nec minerale eſt, nec aliqua ſubſtantia alia, quæ cum homine aliquod propriũ non habeat. Adamãtius: Vniuſcuiuſq; animalis mores omnes manifeſti ſunt ex effigie, quę moribus illis cõuenit, vt leonis mos iraſcibilis & fortis, & effigies talis. Pardi facies delicata; ſed iracundus, inſidioſus, doloſus, timidus ſimul & audax eſt, quę figura etiam his moribus cõgruit. Vrſa crudelis, doloſa, ferox, & ſæua. Apro eſt iracundia inconſiderata, boui ſeueritas & ſimplici-

tas, equo iactantia & honoris cupiditas, vulpi doli & inſidiæ, ſimiæ ſcurrilitas & diſſimulatio, oui ſtoliditas, hirco ignauia, ſui immundities atque guloſitas; ſimiliter cæterorum volatilium & reptilium effigies moribus conueniunt. Si igitur homo partem aut membrum aliquod feræ vel aui ſimile habet, ab his neceſſe eſt ipſum phyſiognomonizari. Si namque oculos charopos, & mediocriter concauos videas, leonis te admonebunt, ſi valde concauos, maligni moris ſunt, & ſimiam referunt, ſi plani fuerint, bouinos oculos tales dicito, ſi eminentes, ſtupidi, & iniurii, ſicut aſini.

Contra Trogum, & quomodo è diuerſis cæli locis hominum mores ſint coniectandi, CAP. 10.

AT Trogus, qui ex varijs cæli habitibus diuerſas morum contemperationes coniectabat, ijſdem argumentis vtitur quibus & ii, qui ex digniorum animalium partibus & effectibus animi, facultates hominum obſeruabant: nos ne faſtidium potius, quam nouam doctrinam diſcentium animis pariamus, à præſenti orationis nexu diſſitam hanc pragmatiam mittemus. Sed de morum temperatura corporumque formis ad varios cæli aſpectus, ecquid maiores noſtri in medicina philoſophiaque digniſſimi proceres ſcripſerint, futurum operæpretium arbitror, ſi in

ſi in medium exhibuero. Hippocrates libro De aëre, aquis & locis, ad regionis habitum qualitatemque hominum mores reſponſum habere demonſtrat. Aſianos pacatiores, & cultiores, idque ex anni temperatura euenire ait, ſi quidem à medio ſolis exortu ad auroram Aſia ſita eſt. Sic qui Phaſin accolunt ab hiberno ſole ad Mæotidem paludem, agreſtes ſunt & ad laborem ſegnes, propter varias anni temperaturas: ſunt enim ibi montes altiſſimi, ardua regio. & inæqualis eſt Scytharum gens circa paludem Mæotidem habitans, qui & Sauromatæ appellantur, craſſa forma, iuncturis humectis, & inefficaces; vnde neque arcus intendere, neque tela torquere poſſunt præ impotentia humerorum. Europei inter ſe valde difformes ſunt, ob temporum variationes; vnde audaces, & integri natura naſcuntur, & magnanimi magis ſunt quam Aſiani, & difficultates omnes aggrediuntur. Inter Platonis placida illud obſeruauimus ſcienter dictum: *Ex variis cæli locis, varias ingenerari morum* κράσεις Quo argumento in Græciæ tractu in adipiſcendis diſciplinis aptiores videri homines multo, quam aliubi; & qui in Phœnicem vergunt, in cumulanda pecunia mire ſagaces. Nunc Polemoni, & Adamantii opiniones afferemus. Arcto quicumque ſubiacent, corpore ſunt procero, colore albo

(ſed rectius, vt Adamantius, capillis colore flauo albicantibus & mollibus, oculis glaucis) ſimi, craſſis cruribus, & prægrandibus, carne laxa, & ventricoſi; ſed ingenio ſimplices, animoſi, leuiſſimi conſilii, animo præcipites, ac ſtolidi. Hic Polemoni fluidi temporis iniuria vulnus inflixit; nos medelam ex Adamantio afferemus. Contra qui Meridiei ſubiacent, nigris, criſpiſque capillis, nigris oculis, gracilibus cruribus ſunt, & diſciplinis parum apti. Subiungit Polemon: Multimodæ ſententiæ, mente leues, mendaces, doloſi, furaces, ac magis minusque alii aliis, quo magis minusque contiguas regiones his incolunt, vel locorum intercapedine ſeiunguntur. Mediæ vero regionis incolæ mediam habent quoque figuram, ſigna, & ingenia. Orientales, & Occidendales, quo magis ad Meridiem vel Aquilonem accedunt, eò magis ipſi inter ſe differunt. Qui extremis Libyæ oris inſident, vt Nomades, & Hiberi, & Libes, Æthiopibus ſimiles ſunt. & tandem, vt cuncta complectar, Auſtrinis quidem omnibus ſiccum dominantur & calidum; Arctois contra, humidum & frigidum; aliæ vero regiones, quæ ad vtraſque harum accedunt, temperamento, effigie, & moribus ſimiles ipſis producunt. Sed cur in pluribus locis hæc euarient, cauſſa eſt, quod alii alio transferant ſedes, & confunduntur nationes, vt ſi Thraces nauigarēt in Italiam, & Itali in Thraciam,

ciam, Perſæ in Aſſyriam, Aſſyrii in Perſiam. Ptolomæus doctiſſimus, etſi è ſiderum configurationibus hominum mores prouenire ſcripſerit, eius tamen etiam ſententia noſtro propoſito quadrabit. Tradit itaque Septemtrionales populos feroces, peruicaces, & agreſtis eſſe truculentiæ; Italos Græcosque præſtantes, benignos, amicitię ſtudentes, animis & corporibus temperatos, fortes, nobilium rerum percupidos, regni oſores, libertatis amatores, populorũ imperio gaudentes, bellaces, & legislatores; Arabas furaces, ſubdolique ingenii, ſeruiles, inſtabiles, lucri cupidos; Armenios, mobiles, improbos; Sauromatas feritate immanes; Phryges leues, morigerulos mulieribus; Afros in Venerem procliues, periuros, temerariosque. A quo Maternus: Scythæ crudeles, Itali regali nobilitate præfulgidi, Galli ſtolidi inconſultique; Græci leues, Afri ſubdoli, Syri auari, Aſiani Venerei, Siculi acuti, Hiſpani elatæ iactantiæ animoſitate excellentes, Ægyptii ſapientes, Babilonii prudẽtes. Nec Vitruuii ſententia ab his abhorret. Inquit enim: Qui rigentia mundi ac gelu torpentia loca inhabitant, immanibus corporibus ſunt, candentibus corporum extimis, directo capillo & ruffo oculis cęſiis, ſanguine multo ex humoris plenitate, cæliqne refrigerationibus ſunt conformati. At qui exuſtas à ſole mundi plagas incolunt, breuioribus corporibus ſunt, colore fuſco, vi-

brato capillo, oculis nigris, cruribus inualidis, ſanguine exiguo, propter ſolaris ardoris vehemētiam, itaque etiam propter ſanguinis exiguitatem timidiores ſunt ferro reſiſtere. Vnde meridianæ nationes ex acuto feruore mentis, expeditius celeriusque mouentur ad conſiliorum agitationes. Ad Arctum verſi, ex infuſi cæli craſſitudine, ac ob aëris obſtantiam refrigerati, ſtupidis fere naſcuntur mentibus; quod ex ſerpentibus brumali frigore torpentibus perſpicuum fit, quæ per calorem, cum exhauſtam habeant humoris refrigerationem, acerrime mouentur, per brumalia autem refrigeratæ, immotæ ſunt ſtupore. Cum autem meridianę nationes animis ſint acutiſſimis, infinitaque ſolertia conſiliorum; ſimul ad fortitudinem magno impetu feruntur, etiam vbi ſuccumbunt, quia habent exuſtas à ſole virtutes animarum; qui vero in frigidis naſcuntur regionibus, ad arma paratiores ſunt magniſque viribus ruunt ſine timore; ſed animi tarditate, & ſine ſolertia irruētes, ſuis conſiliis refringuntur. Cæterum mediæ regiones, hinc calore, hinc frigore contemperatæ, & corporum membris animorumque vigoribus conformes habent incolas, vt ſunt in Italia gentes populusque Romanus inuictas habet laudes, qui conſilijs, Barbarorum refringit vires, & forti manu, Meridianorum cogitationes. Ita diuina mens in temperata regione vrbem Romam collo-

collocauit, vt omni terrarum imperio potiretur. Plinius etiam ad hæc: Contexenda ſunt his cœleſtibus nexa cauſſis. Namque Æthiopas vicini ſideris vapore torreri, aduſtiſque ſimiles gigni, barba & capillo vibrato, non eſt dubium. Et aduerſa mundi plaga atque glaciali, candida cute eſſe gentes, flauis crinibus, truces vero, ex cæli rigore has & illas mobilitates habentes; ipſoque crurum argumento, illis in ſupera ſuccum reuocari, natura vaporis; his in inferas partes depelli, humore deciduo. Corporum autem proceritatem vtrobique, illic ignium niſu, his humoris alimento euenire. Mediæ vero terræ ſalubris vtriuſque mixtura, fertilis ad omnia tractus, modicus corporum habitus. Magna & in colore temperies. Ritus molles, ſenſus liquidus, ingenia fœcunda totiuſque naturæ capacia, Iiſdem imperia, quæ numquam extimis gentibus fuerint. Vegetius eligendos tyrones Septemtrionales iubet: nam qui vicini ſunt nimio ſoli, calore ſiccati amplius ſapiūt, ſed minus habēt ſanguinis, & cum ſe exiguum ſanguinem habere nouerint, metuunt vulnera. Septentrionales vero largo ſanguine redundātes ad bellum promptiſſimi ſunt, & quia remoti à ſolis ardoribus, inconſultiores. Ad id Lucanus:

Quicquid ad Eoos tractus, mundiq; teporem
Labitur, emollit gentes clementia cæli.
Omnis in Arctois populus quicumq; pruinis

Naſcitur, indomitus belli, eſt & mortis amator,

Thraces in Venerem procliuiores Ouidius teſtatur, de Tereo agens:

Digna quidem facies, ſed hunc innata libido
Exſtimulat, pronumq; genus regionibus illis
In Venerem, & flagrat vitio gentisq́; ſuoq;.

Sed quęcunque ex his ſcriptoribus huc retulimus, ne putetis quod velim vera ſemper contingere, ſed in pluribus: *nam*, vt Apuleius inquit, *apud ſecordiſſimos Scythas Anacharſis ſapiens natus eſt, & apud Athenienſes catos Melecides fatuus.* Sed quę de hominibus diximus, etiam in ceteris animalibus videre licet: nam accipitres, falcones, & aquilæ maiores ſunt fortioresque in regionibus Aquilonem verſus. In frigidis enim terris magna corpora naſcuntur, quę copioſo ſanguine, & ſpiritu abundant, vnde audacia, & feritas prouenit. In alijs vero regionibus, ſecundum proportionem vigor & audacia in eis ſpectatur.

Contra Philonem; & quomodo ex apparentibus è facie moribus ſit iudicandum, CAP. II.

PHILONEM Lacedæmonium, qui ſolum ex facie in paſſione illa hominum morum ſigna venabatur, ita coarguit Ariſtoteles: Fortis, & impudens haud diſpari ſe habent vultu, hic enim omni à ſe verecundia abiecta, ille omni abdicato timore, obfixo vultu, loquuntur; ſi vnus igitur apparet in facie mos, vnde noris duas animæ af-

mæ affectiones, & inter ſe oppidò quam diffe-
rentes? neutiquam enim parum abeſt fortitudo ab impudentia. Præterea ſi ea ſigna accipienda ſunt, ex quibus humana natura veſtigatur, quæ ſemper & omni tempore vera ſint, quî fieri poteſt, vt natura hilaris ridenti ſemper fronte permaneat, vt ei numquam contingat odioſum & mœſtum diem ducere? ſic quoque mœſtus animo naturâ, nonne fieri poteſt, vt gaudio, & tripudijs vitam ducat? Perpauci igitur ſunt affectus, qui ex apparentibus in facie moribus conijci poterunt, vt iuſti, miſericordes, & ingenioſi, qui ex huiuſmodi in facie configurationibus in paſſione illa non dignoſcuntur. Sic Philonis regula, vti non ſemper exploratæ vtilitatis, vera habenda eſt. Nec ſane ſatis vulgarem operam præſtat, verum ſedula veſtigatione perquirendum, ſi alia comitentur ſigna, ne ſimplici fallamur nota, vt ſuperius à nobis recenſitum eſt. Polemon ad hęc: Accidit nonnullis formæ mutatio, cum lętitia pręter morem exhilaratur, vel dolore, ira, vel formidine afficitur, vel iniunijs, aut repletione, vel ſi rei alicuius cupidine tenetur, vel ſi quid animo conſiderant, aut oculis contemplantur, vel auditus ſenſu tenentur, & quidem in eiuſmodi re haud tota forma immutatur, ſed immobilis manet, ſigna autem mutantur. quæcumque autem ex ipſis permutantur, non æque in omnibus permutationem ſen-

tiunt, ſed quantum ad cuiuſque naturam proxime accedit. Hoc autem conſiderare oportet, quod quæcunque ſigna in quouis exortu prouenientia conſpiciuntur, illum ipſum indicant magis iiſdem affectionibus ſubiici, quas illa denotant. Exemplum erit: ſi quis ſigna conſiderantis habuerit; prudentem, boniq; conſilii dixeris; ſi vero ſigna fraudis, doliquc, etſi illa in præſentia minime agat, cum arte quadam celet, doloſum & fraudulentum facile exiſtimabis. ſi quis idem iracundi notis ſignetur, etſi tunc minime iratus ſit, iræ tamen obnoxium cenſebis. Idem & in aliis iudicabis.

Quod etiam per ſigna à contrario ſumpta mores diiudicare poſſimus, CAP. 12.

ARISTOTELES in ſuis Phyſiognomonicis inter alios modos, quibus Phyſiognomonicam ſcientiam exerceri poſſe ſcripſit, electionem ſignorum etiam diſſimiliter fieri, hoc eſt loco à contrario, auctor eſt, Exemplo omnia clariora reddemus. Vt ſi pilorum duritiem fortitudinem denunciare cognoſcimus; pilorum mollitiem imbecillitatem, per ſignum à contrario, iudicare poterimus. Item eorundem in pectore denſitatem, iræ excandeſcentiam ſignificare, pro certo habemus, cum ſpirituum, & cordis caliditatem arguat, quæ iræ cauſſa exiſtit; ſic eorum carentia in eodē loco, manſuetudinem monſtra-

monſtrabit. Et, ſi extrema magna fortitudinem arguent, contra exilitas timorem, & animi quaſi exilitatem oſtendet. Et ſic de multis erit idem iudicium faciendum.

Quod ex diſtinctione habituum, & paſſionum maſculini & feminini generis, de moribus multa coniectentur, CAP. 13.

NVNC ex Ariſtotele animalium genus in duas formas diuidemus, *maſculinam* ſcilicet, & *femininam*, & qua in re altera ab altera differat, & quid cuique conueniat, dicemus: addemus & corporis formæ mores, ſcilicet quæ animoſa, vel timida, iuſta, vel iniuſta fuerint.

Digitized by Google

Tabulam hanc obuiam hic præfigendam duximus, quæ anteriorē & poſteriorem corporis virilis faciem exprimat, vt ſingulæ partes, quarum toto opere meminerimus, liquido conſpiciantur.

Vir

Digitized by Google

Vir igitur magno corpore præditus, eſt vultu lato, ſupercilio incuruo, oculo magno, mento quadrato, collo craſſo neruoſoque, humeris robuſtis, pectore amplo, coſtis validis, ventre concauo, coxendicibus oſſoſis, apparentibus, coxis & brachiis neruoſis, articulatis & fortibus, genu duro, tibiis neruoſis, ſuris deorſum contractis, talis neruoſis, articulatis pedibus, & manibus magnis, bene formatis, & neruoſis, omoplatis fortibus, magnis & diſtantibus, metaphreno articulato, carnoſo, dorſo magno, robuſto, & bene coſtato, lumbis oſſeis, validis, natibus gracilib. & carne duriori, ſicciorique, greſſu tardo, voce magna, & graui. Moribus vero generoſus, intrepidus, iuſtus, ſimplex, & victoriæ cupidus.

Digitized by Google

Propoſita hac figura Leonis imago ad viuum delineatur, vt eius partes cum virilibus comparandæ commode ſpectentur.

Nunc leonis formam deſcribemus; nam totius corporis leonini forma, & ſingula eius mēbra viri ideam præ cunctis animalibus maxime ſortita videntur. Leo capite eſt mediocri, facie magis quadrata, non valde oſſea, fronte quadrata, in medio magis caua, eminente ſupercilia & naſum verſus veluti nube, ſed frontis id quod ante caput eſt, eleuatum habet. χαροπὸν ὀφθαλμοὺς, οὐ κοίλους, οὐ σφόδρα περιφόρους, οὔτε ἄγαν προμήκεις: *oculis charopis, non valde volubilibus, neque valde prominentibus*, vt vetus translatio habet. Geſnerus non *prominentes*, ſed *oblongos* vertit. Sed nos leonem inſpiciendo, oculos non cauos vidimus, ſed mediocres

inter

inter cauos & exſtantes: & Ariſtotelicum textum corruptum, iudico ex Adamantio reſtituendum: habet enim, charopi, & caui mediocriter oculi leonem ſe admouebunt, ob id oculis concauis, rotundis, non valde cauis, neq; valde proiectis. Sed redeamus vnde digreſſi ſumus. Supercilio prægrandi, naſo craſſiori potius, quã tenuiori, ſuperiori maxilla non prominente, ſed inferiori æquali, rictu ouis amplo, in quo labia tenuia, ita vt partes ſuperiores inferiorib. ſuperiniectæ ſint, eadem laxa iuxta labiorum angulos. Ceruice ex ſingulis rectisq; oſſibus rigenti, collo magno quidem, ſed mediocriter craſſo, pectore robuſto, partib. circa iugulos ſolutis magis, quã compactis, metaphreno lato, coſtis, & dorſo valde firmis, circa coxas, & femora parum carnis habet, medio ventre gracili, εὔζωνοι, ſed Sueſſanus ſatis peruerſe, *baſim iuuenilem* vertit. Cruribus validis, & neruoſis, pilis veſtito flauis, neq; rectis, neque valde criſpis, corpore toto articulato, & neruoſo, nec molliori, nec iuſto duriori. Sueſſanus etiam perperam, *humidum* vertit. Incedit tarde, & paſſibus multum diſtantibus; humeris ad ſingulos paſſus commotis. Animæ vero habitus, generoſus, magnanimus, victoriæ cupidus, manſuetus, iuſtus, & amans eorum cum quibus verſatur,

Propoſita hac figura Leonis imago ad viuum delineatur, vt eius partes cum virilibus comparandæ commode ſpectentur.

Nunc leonis formam deſcribemus; nam totius corporis leonini forma, & ſingula eius mēbra viri ideam præ cunctis animalibus maxime ſortita videntur. Leo capite eſt mediocri, facie magis quadrata, non valde oſſea, fronte quadrata, in medio magis caua, eminente ſupercilia & naſum verſus veluti nube, ſed frontis id quod ante caput eſt, eleuatum habet. χαροποὺς ὀφθαλμοὺς, οὐ κοίλους, οὐ σφόδρα περιφόρους, οὔτε ἄγαν προμήκεις: *oculis charopis, non valde volubilibus, neque valde prominentibus*, vt vetus translatio habet. Geſnerus non *prominentes*, ſed *oblongos* vertit. Sed nos leonem inſpiciendo, oculos non cauos vidimus, ſed mediocres

inter

inter cauos & exſtantes: & Ariſtotelicum textum corruptum, iudico ex Adamantio reſtituendum: habet enim, charopi, & caui mediocriter oculi leonem ſe admouebunt, ob id oculis concauis, rotundis, non valde cauis, neq; valde proiectis. Sed redeamus vnde digreſſi ſumus. Supercilio prægrandi, naſo craſſiori potius, quã tenuiori, ſuperiori maxilla non prominente, ſed inferiori æquali, rictu ouis amplo, in quo labia tenuia, ita vt partes ſuperiores inferiorib. ſuperiniectæ ſint, eadem laxa iuxta labiorum angulos. Ceruice ex ſingulis rectisq; oſſibus rigenti, collo magno quidem, ſed mediocriter craſſo, pectore robuſto, partib. circa iugulos ſolutis magis, quã compactis, metaphreno lato, coſtis, & dorſo valde firmis, circa coxas, & femora parum carnis habet, medio ventre gracili, εὔζωνοι, ſed Sueſſanus ſatis peruerſe, *baſim iuuenilem* vertit. Cruribus validis, & neruoſis, pilis veſtito flauis, neq; rectis, neque valde criſpis, corpore toto articulato, & neruoſo, nec molliori, nec iuſto duriori. Sueſſanus etiam perperam, *humidum* vertit. Incedit tarde, & paſſibus multum diſtantibus; humeris ad ſingulos paſſus commotis. Animæ vero habitus, generoſus, magnanimus, victoriæ cupidus, manſuetus, iuſtus, & amans eorum cum quibus verſatur,

Propoſita hac figura Leonis imago ad viuum delineatur, vt eius partes cum virilibus comparandæ commode ſpectentur.

Nunc leonis formam deſcribemus; nam totius corporis leonini forma, & ſingula eius mēbra viri ideam præ cunctis animalibus maxime ſortita videntur. Leo capite eſt mediocri, facie magis quadrata, non valde oſſea, fronte quadrata, in medio magis caua, eminente ſupercilia & naſum verſus veluti nube, ſed frontis id quod ante caput eſt, eleuatum habet. χαροποὺς ὀφθαλμοὺς, ἐγκοίλους, οὐ σφόδρα περιφερεῖς, οὔτε ἄγαν προμήκεις: *oculis charopis, non valde volubilibus, neque valde prominentibus*, vt vetus translatio habet. Geſnerus non *prominentes*, ſed *oblongos* vertit. Sed nos leonem inſpiciendo, oculos non cauos vidimus, ſed mediocres

inter

inter cauos & exſtantes: & Ariſtotelicum textum corruptum, iudico ex Adamantio reſtituendum: habet enim, charopi, & caui mediocriter oculi leonem ſe admouebunt, ob id oculis concauis, rotundis, non valde cauis, neq; valde proiectis. Sed redeamus vnde digreſſi ſumus. Supercilio prægrandi, naſo craſſiori potius, quã tenuiori, ſuperiori maxilla non prominente, ſed inferiori æquali, rictu ouis amplo, in quo labia tenuia, ita vt partes ſuperiores inferiorib. ſuperiniectæ ſint, eadem laxa iuxta labiorum angulos. Ceruice ex ſingulis rectisq; oſſibus rigenti, collo magno quidem, ſed mediocriter craſſo, pectore robuſto, partib. circa iugulos ſolutis magis, quã compactis, metaphreno lato, coſtis, & dorſo valde firmis, circa coxas, & femora parum carnis habet, medio ventre gracili, εὔζωνοι, ſed Sueſſanus ſatis peruerſe, *baſim iuuenilem* vertit. Cruribus validis, & neruoſis, pilis veſtito flauis, neq; rectis, neque valde criſpis, corpore toto articulato, & neruoſo, nec molliori, nec iuſto duriori. Sueſſanus etiam perperam, *humidum* vertit. Incedit tarde, & paſſibus multum diſtantibus; humeris ad ſingulos paſſus commotis. Animæ vero habitus, generoſus, magnanimus, victoriæ cupidus, manſuetus, iuſtus, & amans eorum cum quibus verſatur,

Propoſita hac figura Leonis imago ad viuum delineatur, vt eius partes cum virilibus comparandæ commode ſpectentur.

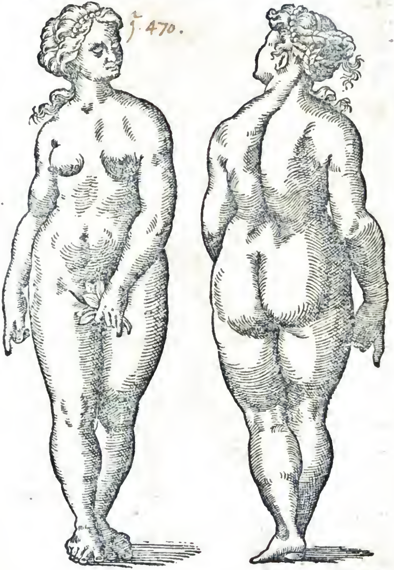
Nunc leonis formam deſcribemus; nam totius corporis leonini forma, & ſingula eius mēbra viri ideam præ cunctis animalibus maxime ſortita videntur. Leo capite eſt mediocri, facie magis quadrata, non valde oſſea, fronte quadrata, in medio magis caua, eminente ſupercilia & naſum verſus veluti nube, ſed frontis id quod ante caput eſt, eleuatum habet. χαροποὺς ὀφθαλμοὺς, οὐ κοίλους, οὐ σφόδρα περιφέρεις, οὔτε ἄγαν προμήκεις: *oculis charopis, non valde volubilibus, neque valde prominentibus*, vt vetus translatio habet. Geſnerus non *prominentes*, ſed *oblongos* vertit. Sed nos leonem inſpiciendo, oculos non cauos vidimus, ſed mediocres

inter

inter cauos & exſtantes: & Ariſtotelicum textum corruptum, iudico ex Adamantio reſtituendum: habet enim, charopi, & caui mediocriter oculi leonem ſe admouebunt, ob id oculis concauis, rotundis, non valde cauis, neq; valde proiectis. Sed redeamus vnde digreſſi ſumus. Supercilio prægrandi, naſo craſſiori potius, quã tenuiori, ſuperiori maxilla non prominente, ſed inferiori æquali, rictu ouis amplo, in quo labia tenuia, ita vt partes ſuperiores inferiorib. ſuperiniectæ ſint, eadem laxa iuxta labiorum angulos. Ceruice ex ſingulis rectisq; oſſibus rigenti, collo magno quidem, ſed mediocriter craſſo, pectore robuſto, partib. circa iugulos ſolutis magis, quã compactis, metaphreno lato, coſtis, & dorſo valde firmis, circa coxas, & femora parum carnis habet, medio ventre gracili, εὔζωνοι, ſed Sueſſanus ſatis peruerſe, *baſim iuuenilem* vertit. Cruribus validis, & neruoſis, pilis veſtito flauis, neq; rectis, neque valde criſpis, corpore toto articulato, & neruoſo, nec molliori, nec iuſto duriori. Sueſſanus etiam perperam, *humidum* vertit. Incedit tarde, & paſſibus multum diſtantibus; humeris ad ſingulos paſſus commotis. Animæ vero habitus, generoſus, magnanimus, victoriæ cupidus, manſuetus, iuſtus, & amans eorum cum quibus verſatur,

inter cauos & exſtantes: & Ariſtotelicum textum corruptum, iudico ex Adamantio reſtituendum: habet enim, charopi, & caui mediocriter oculi leonem ſe admouebunt, ob id oculis concauis, rotundis, non valde cauis, neq; valde proiectis. Sed redeamus vnde digreſſi ſumus. Supercilio prægrandi, naſo craſſiori potius, quã tenuiori, ſuperiori maxilla non prominente, ſed inferiori æquali, rictu ouis amplo, in quo labia tenuia, ita vt partes ſuperiores inferiorib. ſuperiniectæ ſint, eadem laxa iuxta labiorum angulos. Ceruice ex ſingulis rectisq; oſſibus rigenti, collo magno quidem, ſed mediocriter craſſo, pectore robuſto, partib. circa iugulos ſolutis magis, quã compactis, metaphreno lato, coſtis, & dorſo valde firmis, circa coxas, & femora parum carnis habet, medio ventre gracili, εὔζωνοι, ſed Sueſſanus ſatis peruerſe, *baſim iuuenilem* vertit. Cruribus validis, & neruoſis, pilis veſtito flauis, neq; rectis, neque valde criſpis, corpore toto articulato, & neruoſo, nec molliori, nec iuſto duriori. Sueſſanus etiam perperam, *humidum* vertit. Incedit tarde, & paſſibus multum diſtantibus; humeris ad ſingulos paſſus commotis. Animæ vero habitus, generoſus, magnanimus, victoriæ cupidus, manſuetus, iuſtus, & amans eorum cum quibus verſatur,

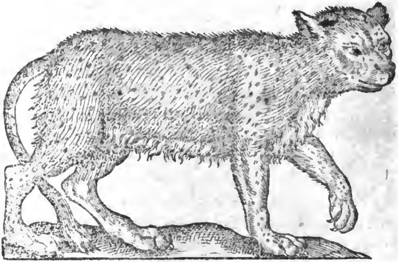
In hac tabella femineam figuram expreſſimus auerſam, & aduerſam, vt vtriuſq; partis ſingula membra vniuerſo opere commemoranda in adſpectum venirent.

Femina autem contrario modo ſe habet. Capite eſt paruo, capillo molli, vultu anguſto, fronte depreſſa, ſupercilio extenſo, oculis paruis, & ſplendentibus, naſo recto ad faciem male diſcreto, facie carnoſa, exilibus labiis in ore paruo & ridenti, mento rotundo, & glabro, collo gracili, clauibus male ſolutis, pectore ſtricto, & imbecilli, coxis pinguibus, genibus carnoſis, intus innuentibus & collobantibus, tibiis mollibus, & inarticulatis, vlnis, brachiis, & cubitis exilibus, humeris inarticulatis, imbecillibus, dorſo anguſto, & debili, metaphreno inarticulato, & infirmo, lumbis carnoſis, natibus carnoſis, & pinguibus, & vniuerſa denique corporis forma minori, delicatiori potius quam generoſiori, minus neruoſa, & humidioribus carnibus, voce exili, greſſu breui incedente. Ingenium vero muliebre puſillanimum, furax, & ad ſummum doloſum. Sed Adamantius molle, iracundum, inſidioſum, fraudulentum, timidum ſimul & audax dicit.

Digitized by Google

Hic vt pardalis forma ad viuum demonſtretur maximè praſtitimus; nam eius partes muliebribus comparatæ eandem retinent ſimilitudinem.

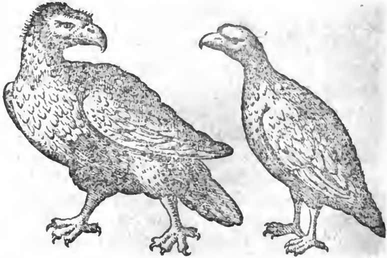

Hic Pardalis formam referemus, nam Pardalis inter animalia formam maxime, & ingenium muliebre refert, cruribus tamen exceptis, quibus maxime ad inuadendum cętera animalia, & ad ſe defendendum vtitur, & fortiter agit. Habet enim Pardalis faciem paruam, os magnum, (paruum) oculos paruos albicantes, ipſoſq; circumuagantes magis. Sed Geſnerus legit pro ἐπιπολεστέρους, περιπολεοτέρους. & putans ſe textum corrigere, ipſum peruertit. μέτωπον προμηκέστερον, πρὸς τὰ ὦτα περιφερέστερον, ἢ ἐπιπεδώτερον: id eſt, *frontem oblongam, verſus aures rotundam magis, quam planam.* ſed vetus translatio aliter habet, *frontem longam, aures rotun-*

rotundas magis, quam planas, ſatis peruerſe. Collum valde longum, & tenue, pectus paruis coſtis præditum, dorſum longum, clunes carnoſas & femora. Partes vero circa ilia & ventrem magis planas, id eſt, non protuberantes, nec cauas, colorem varium, corpus totum inarticulatum, & aſymmetrum. Forma igitur corporis talis. Sed ingenium molle eſt, vel effeminatum, iracundum, inſidioſum, & fraudulentum, timidum ſimul & audax. His moribus corporis etiam forma reſpondet. & Sapientes Ægyptii hominem deſignaturi, qui ſceleſtum ſuum ac malignum occultet animum, ne à ſuis noſcatur, Pardalim pingunt, hæc ſiquidem clanculum alia perſequitur animalia, nec ſinit impetũ ac pernicitatem ſuam innoteſcere, qua in illis perſequendis vtitur. Sed addit Adamantius: Ex auibus aquilæ maſculinum adſpectum, perdix vero femininũ habet, reptilium draco quidem maxime maſculinam, vipera vero femininam formam habent,

Digitized by Google

Subiecta tabella aquilæ & perdicis imagines præ ſe fert, quæ non tam præſenti capiti, quam toti operi inſeruiunt.

Hæ ſunt maris, & feminæ formæ & mores, nam animalia cicura nobis experientia nota ſunt, ſilueſtria paſtoribus, & venatoribus, & illis, qui ea pertractarunt. Animæ feminis ſemper molliores & mitiores ſunt; ob id minus, dubio procul, maribus iracundæ, imbecillioreſque. Ipſimet in nobiſmetipſis experimur, cum ira excandeſcimus, & fortiores & imprudentiores ſumus nihilque timentes; ſed quo furor nos ducit, eo ferimur ad agendum. Sed feminæ ſunt magis improbæ, petulantes, illiberales, imbecilles, timidæ & iniuſtę. Polemō adhęc. Simili etiam ratione conſiderandum eſt, cum aliqui feminea forma præditi cōſpiciuntur, quod

ex

Digitized by Google

ex oculis aliiſque partibus patere ſolet, in quibus quædam ad voluptatem atque ad Venerea accommodantur: hos mulieroſos, temerarios, impudentes, verſutos, perfidos, deceptores (quę peculiaria ſunt feminarum) eſſe contendunt. Iam maris & feminæ formas deſcripſimus, ex quibus exempla, quibus in hominum moribus iudicandis vtemur, excipiemus.

Quomodo per plures paſſiones etiam aliæ indagandæ, CAP. 14.

EST & alter mores coniectandi modus, quem nullus ante Ariſtotelem aggeſſus eſt, vt ipſemet in ſuis Phyſiognomonicis teſtatur: & hic modus ſyllogiſticus eſt, per quem ex duabus vel pluribus paſſionibus alias poſſimus coniectari, & aliæ inferuntur, cuius apud Rhetores eſt vſus. Hic pauper eſt; ergo blandus. Si ex ſignis hominem cognoſcimus iracundum, triſtem, & immorigeratum; poſſumus ex his continuo inferre, hunc etiam inuidiæ nota carere non poſſe, ſed neceſſario inuidum eſſe, etſi in eius facie, vel corpore inuidiæ notæ nullæ extant. & hunc modum dialectico adſcribit, cum ex vna concluſione illata, aliam inferat; nam tria illa accipiuntur, vt priora & antecedentia, & quarta affectio, vt concluſio, infertur. Cognoſcimus prætereа vel ex apparenti more, vel per ſigna aliquem inue-

recundum, & paruiloquum eſſe; poſſumus & illico inferre eum eſſe etiã furem, & illiberalem: furem quidem propter inuerecundiam, illiberalem propter paruiloquentiam; ſequitur enim fur impudentiam, paruiloquentia vero illiberalitatem. ex hac conuenientia methodus, naſcitur mores coniectandi non inutilis.

Quod à nutricibus etiam in morum cognitionem deuenire poſſumus, CAP, 15.

NON inopportunum videtur huc afferre (etſi Phyſiognomoni non admodum cõgruum) quomodo à nutricibus, & ab educatione in hominum morum notitiam deuenire poſſimus: nam vitia, & bonos mores pueri cum lacte hauriunt. Legimus apud Gellium, Phauorinum philoſophum dicere: Sicut valet ad fingendos animi, corporisque ſimilitudinem vis, & natura ſeminis; non ſecus lactis ingenia & proprietates. Et Auicenna de lactantis moribus ait: Secundum vero mores ſuos conſideratur, quoniam ipſam oportet bonorum morum, & laudabilium eſſe, & quæ tarde à malis animæ paſſionibus pariatur, ſicut ira, triſtitia, timore, & reliquis. Omnes enim iſtæ corrumpunt complexionem, & fortaſſe permutantur, ſeu tranſeunt in infantem lactantem, & propter hoc prohibuerunt quidam, ne ſtolida lactet. Neque in homi-

hominibus id ſolum, ſed in pecudibus quoque animaduerſum; nam ſi ouium lacte hœdi; caprarum, agni alerentur; conſtat in his lanam duriorem, & in illis capillum gigni tenuiorem; ſæpeque numero miramur pudicarum quoſdam mulierum libros parentum ſuorum neque corporibus, neque animis ſimiles exiſtere: quoniam in motibus inoleſcendis magnam fere partem ingenium altricis, & natura lactis tenent, quæ iam à principio imbuta paterni ſeminis concretione, ex matris etiam corpore & animo recentem indolem configurat. Homerus ad id.

Non eques ipſe pater fuerat tibi me hercule Peleus,
Non Thetis eſt genitrix: glaucum te protulit æquor,
Aëriaq́, rupes; mens quod tibi dura ferox eſt.

Ex quo Virgilius Æneidos quarto:

Non tibi diua parens, generis nec Dardanus auctor,
Perfide, ſed duris genuit te cautibus horrens
Caucaſus, Hircanæq́, admôrunt vbera tigres.

Chryſippus ob id optimas & ſapientes nutrices pueris optabat. Refert Scotus, puerum fuiſſe, qui diu porcæ lacte altus, adultus etiam pannis indutus limum intrabat, & porcorum more vorabat; alterum, qui capræ lac cum ſuxiſſet, ſaltatim incedebat, arborumque codices erodebat. Remum & Romulum Lupa nutriuit: ideo ipſos, & ab eo genitos Romanos luporum inſtar rapaces exſtitiſſe. ſic etiam de Lycaſto, &

Pharrhaſio dicuntur à lupa educatis: ſic etiam Cerua Telephum Aganes, & Herculis filium nutriuit. In canibus etiam obſeruant agricolæ, & paſtores: nam eos, quorum volunt generoſam indolem conſeruare, non patiuntur alienæ nutricis vberibus ali; quoniam ſemper & lac, & ſpiritus maternus longe magis ingenii, atque incrementa corporis auget, & ſi effeta lacte deficitur, caprinum præbent, dum fiant menſium quatuor.

De iudicandi methodo, & quæ ſigna præferenda veniant. Cvp. 16.

CONSEQVI iam cenſeo, vt ex multis; quæ diximus, ſignis, quæ præferenda, & quæ omittenda: & quæ fortia, debilioraque fuerint, oſtendamus. In ſignorum delectu primas partes ſibi vendicant ſigna, quæ ex proprietate accipiuntur. Sunt enim ſigna, vt ſuperius recenſitum eſt, vel propria vel cõmunia. Propria ſunt, quę cum paſſionibus recurſum faciunt, & huiuſmodi poſitis, ponuntur & paſſiones, quarũ ſunt; vt extremitates magnas habere, proprium eſt fortitudinis ſignum. Communia ſunt ſigna, quæ ab apparenti more, à contrario, & id genus ceteris deſumuntur, & dicuntur communia, quia cum ſuis paſſionibus non conuertuntur. Quod ſigna, quæ à partibus accipiuntur, fortiora ſint iis,

is, quæ à moribus apparentibus, & ſimilibus, cauſſa eſt, quod immediate ſubſtantialem formam conſequantur; illa vero, vt color, & lenitas, & huiuſmodi ſimilia, non tam immediate ſubſtantiam conſequantur: nam ſigna ex quibus Phyſiognomones diiudicant, ſumuntur ex motibus, figuris, coloribus, moribus apparentibus in facie, voce, carne, partibus, & figura totius corporis, & ſimilibus. Sed & partium ſigna ea fortiora ſunt, quæ ex primariis locis deſumuntur. Primaria loca ſunt, quæ circa oculos, frontem, faciem, & caput; Secunda, quæ circa humeros, & pectus; Tertia, quæ circa crura, & pedes; poſtrema vero, & minima, quæ circa aluum ſunt: Cuius cauſſam affert Ariſtoteles. Signa enim, quæ circa caput, manifeſta ſunt, circa ſapere, & ſenſus; quia cerebrum continet principiũ motus, & ſenſuum; ac oculi pars cerebri ſunt, ex Galeno. Sic anterior pars fortior eſt: quia plenior, poſterior vero vacua. Ob id optime Apuleius dicebat, quod totus homo in facie eſt, quia ibi ratio inhabitat. Secundo loco pectus, cordis domicilium, ſubiectum omnium ſenſuum. Tertio loco crura, & pedes, quia ſunt inſtrumenta ſenſus, & motus. Vltimo loco aluus, aqua naturalia membra includuntur, quæ ad ſapientiam non faciunt, nec ab eo mos, aut virtus vlla proficiſcitur. Adamantius ſuæ Phyſiognomoniæ initio hæc habet: Circa partes, & membra quæli-

bet, colorem, motus, ſpiritus, voces, & aliæ quæ ad hæc ſequuntur, phyſiognomonizare oportet. Sciendum quod non ab vno ſigno ſecundum ſeipſum, aut à duobus certe putare veritatem enunciandam, ſed à pluribus, & maioribus, atque ab iis omnibus, quæ adinuicem conueniunt; alia autem ſigná ſecundum habitudinem, quam habent ad ea, quæ ſunt in oculis indagare oportet; hæc enim primas ſibi vendicant partes: ſi namque ea, quæ ſunt extra hæc his aſſentiuntur, ſine mendacio erit iudicium. Cæteris autem ſignis potentiora ſunt, quæ circa oculos manent, vt frons, naſus, os, genæ, & caput. Secunda vero quæ circa collum, & pectota ſunt; tertia quæ circa humeros, & manus, & crura, & pedes; poſtrema autem, quæ circa ventrem. Sed maxime ad iudicium confert totius hominis conuenientia in omnibus his apparens, hanc in omnibus ſignum omnium inſpicere opertet. Id autem rationem in ſe ipſo non habet, ſed ſingula ſigna, & ea quæ ſunt in oculis, & alia vniuerſa hominis effigies ſimul componit; omnibus enim ſignis ſimul adiunctis, quod verum eſt diiudicant. Sed alii ſunt, qui dicāt ſigna ab anteriori parte accepta, priora eſſe iis, quæ cum ſenſibus fiunt, quia ibi ſenſus inhabitant, ſed quæ à poſteriori parte potiora eſſe ad motum, & fortitudinem, quia ibi membra ſunt neruoſa motus. Nec deſunt, qui

ſugge-

uggerant, potiora ſigna eſſe, quæ accipiuntur x iis membris, per quæ paſſio illa exercetur, vt uia cor iræ ſubiectum eſt, ideo iræ ſigna, quæ à ordis partibus accipiuntur, potiora verioraq; uam quæ à coſtis, pectore, reliquiſque locis ſu-muntur. Eodemque modo fortitudinis notæ à rachiis, humeris coxis & pedibus. Præterea orum meminiſſe non obliuiſcar, quorum ipſe-met Ariſtoteles mentionem facit: Vni ſignorum redere fatuum eſſe, ſcilicet communium; ſed lura circa vnum conuenientia penſiculanda ſſe, & plura teſtimonia ad vnum accommodan a, vt ex iis mox ſecurius iudicium proferatur. uod eſt etiam à Galeno confirmatum, qui hyſiognomones multum errare credidit, quod ni ſignorum credant, niſi proprium ſignum id ierit,

Quid ſit Phyſiognomonia, Cap. 17.

AT iam ad Phyſiognomoniæ difinitionem deueniendum. *Eſt igitur morum inſpiciendo-rum Naturæ ratio, ex iis, quæ corpori inſunt fixis gnis, & accidentibus, quæ ſigna mutant.* Dici-mus, *Naturæ morum*, ne quis de accidentali-us putet, quæ etiam animæ ineſſe poſſunt, um tempore acquiſita, vt medicum, vel ma-thematicum eſſe; nam hæc ex naturæ cor-poris ſignis haud quaquam dignoſci valent.

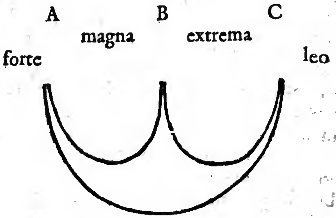
Diximus, *accidentia, quæ ſigna tranſmutant*; quia plerumque id fit per ſigna, quæ corpori non inſunt, ſed eo alterato, inſunt, vt in timiditate & verecundia videre eſt: cum enim anima verecundiam ferre nequit, ex ſanguinis ad exterius effuſione quaſi dux rubor ipſe apparet; ſic in metu, quando ſanguis ad præcordia, quaſi in ſuã arcem ſe recipit, pallor ſuboritur: atq; hoc modo rubor, & pallor paſſiones ſunt, quæ facile arcentnr. Et dum animi mores dicîmus, eos intelligimus, qui in ſenſitiua parte ſunt, quæ hominibus & brutis communis eſt, & à Græcis διάνοια dicitur. Vnde vana eſt Trogi, & Philonis opinio, qui in animæ nutritiuæ operibus ex plantis ſigna colligi poſſe cogitarunt. nam cum vegetatiua virtus communis ſit omnibus viuentibus, longæui ſigna ex plantis ſic colligebant: Quibus capilli longi & firmi, lungæui ſunt; quia ad longæuas plantas referuntur, quæ folia firma æternaque habent, vt pinus, ilex, medica, quæ æterna pubent coma, & longæua ſunt. Phyſiognomonia nomẽ, ex φύσις *natura*, & γνώμη *regula*, compoſitum eſt, quaſi *legem* vel *naturæ regulam* dicas, vt ſcilicet quadam naturæ norma ordinationeque, ex tali corporis forma tales animæ affectiones conſequantur.

De

De ſyllogiſmo phyſiognomonico, CAP. 18.

IAM verum eſſe recenſuimus, animam & corpus adinuicem mutuis paſſionibus tranſmutari, propriaq; eſſe ſigna in corpore, per quæ conie-ctare poſſumus huiuſmodi animæ naturales paſſiones; & ob id phyſiognomonicam ſcientiam omnibus in confeſſo eſt eſſe veram. Nunc ſyllogiſmus ſe ingerit, quo phyſiognomones ad propria hæc ſigna inuenienda vtuntur, cuius Ariſtoteles ſuorum Analyticorum librorum priorum poſtremo meminit; ne quid videatur præ-ermiſſum, quod cognitu neceſſarium eſſe iudicamus. Ad id proprium ſignum inueniendum, primo conſiderandum eſt animalium genus vnum, cui in vniuerſum inſit ea paſſio; ſecundo, alia genera inuenienda, quæ non vniuerſe, ſed particulariter eiuſdem paſſionis ſint capacia; denum quæ nota omnibus inſit, quibus ineſt illa paſſio, & ſimiliter remoueatur ab iis, quæ eiuſdem expertia ſunt, & tunc illud proprium erit ſignum. Exemplum erit: Ad diſquirendum proprium fortitudinis ſignum, conſiderabimus cuncta animalium genera, & leonum genus vniuerſaliter viribus præcellere, puto omnibus notum. Secundo, fortitudo non ſolum in leonibus, ſed equorum, taurorum, & hominum genere reperitur particulariter: nam aliquis equus, taurus, & homo fortis erit. Poſtremo, ſignum eſt in iis obſeruandum, quod leonum generi

ſemper inſit, etſi qui particulariter fortes ſunt, etiam idem ſignum ſibi vendicent; & qui flaccidi ſunt, tale non habeant: & id ſignum erit, Extrema corporis robuſta habere, vel magna. nam vniuerſum leonum genus extrema, magnitudine præſignia habent, & in reliquis animalium generibus aliqui equi, tauri, hominesque, qui fortes ſunt, huiuſmodi habent, & qui talia non habent, imbecilles prorſus exiſtimantur. erit ergo, *extrema magna habere*, ſignum proprium fortitudinis. Syllogiſmum apponere nil obfuerit. is autem erit in prima figura, & quod medium, id eſt, ſignũ cum priori extremo conuertitur, & minorem extremitatem tranſcendit, & non conuertitur. Sit fortitudo A, magnas extremitates habere, B; Leo, C.

Omne

Omne magnas habens extremitates eſt forte: Omnis leo, & quædam animalia magnas habent extremitates: Ergo omnis leo, & quædam animalia ſunt fortia. Syllogiſmi medium, ſcilicet ſignum, quod eſt (B) *magnas extremitates habere*, cõuertitur cum maiori extremo, quod eſt (A) *forte*, minus vero extremum, ſcilicet (C) *leonem* tranſcendit. nam magnas extremitates habere non ſolum omni leonum generi, ſed aliis quibuſdam vt homini, equo & tauro competit. Eodemque modo Hectorem fortem eſſe ſyllogizare poterimus, Vt omne magnas habens extremitates eſt forte: Hector huiuſmodi habet: Ergo fortis.

FINIS.

Digitized by Google

IOAN. BAPTISTÆ PORTÆ NEAPOLITANI DE HVMANA Phyſiognomonia.

LIBER II.

PROOEMIVM.

HACTENVS *deſcripſimus quibus modis Phyſiognomones ex ſignis in corpore apparentibus animi mores coniectarentur; nunc ad ea ſigna ex vniuerſi corporis partibus accedemus, quæ propria eſſe diximus. Non pigebit tamen his naturales cauſſas aliquando addere, exiſtimantes, vt ſi qui moroſuli fuerint, quibus hæc minus placerent, naturalium cauſſarum aucupio, ex philoſophiæ fontibus petito, ſatisfacturos. Nos corporis compaginem, Ariſtotelis auctoritatem, De animalibus libro, ſequuti, in quatuor partes diuidemus, caput, collum, thoracem, & duplex brachium, & crus. A capite, parte omnium nobiliſſima protinus exordiemur, ſenſoriorum officina, in qua principalis animæ pars regimen*

imen habet, ibi enim viſus, auditus, olfactus, & guſtus reui loci intercapedine continentur, atque eorum quæ ræſagiuntur maxima præcipue pars in capite eſt, hominumque obuiam venientium pectora non prius apparent, quam nudata fuerint corpora, ſed caput illico aſpicimus. Legitur in Platonis Timæo, Caput non ſolum principale dici, ſed etiam totum in corpore; & reliqua ſolum, vt capiti ſeruiant adiuncta eſſe. Et in Platonicis; Deum capitis figuram ad mundanæ rotundationis ſimilitudinem compegiſſe, in eoque duos illos animæ circuitus interlocaſſe, ac eſſe membrum corporis diuiniſſimum, & reliquorum facile princeps; cui totum corpus ſubeſſe connexum, ac parere iuſſerit. Mens, vt Lactantius ait, in ſummo capite collocata, tamquam in arce, ſublimis ſpeculatur omnia, & contuetur. Pileo Hippocratis imagines contegebantur, vt ſignificaretur, quam maxime cuſtodiendam partem illam. nam in ea, tamquam domicilio, princeps animus reſidet, & intelligendi beneficium poſitum eſt.

De capite, CAP. I.

NOs cum Ariſtotele totum id caput vocamus, quod collo ſuſtentatur. Primo integrum cõſiderabimus; poſt, eius partes, frontem, oculos, ſupercilia, & reliqua. Galenus capitis conſiderat quantitatem, & formam; quantitatis varietas in magnitudine, & paruitate conſiſtit; loquemur primo de quantitate.

Hac tabella maximum bubonis, & Vitellii Cæſaris vaſtum caput exprimitur, vt ex marmorea ſtatua, quæ in muſeo Hadriani Spataſori patrui mei, viri doctiſſimi, & rerum antiquarum ſtudioſiſſimi aſſeruatur, excipi curauimus.

Maximum

Maximum caput.

Polemon & Adamantius in ſuis Phyſiognomonicis, caput, quod iuſto maius ſit, obtuſi & indocilis hominis argumentum dicunt. Albertus Animalium libro, Enorme caput, quod præ ſui magnitudine ad humeros vergit, ſenſu & virtute carere dixit. & paulo poſt: Immenſum autem, ſtultum, ſtolidum, & vehementer indocile. Ariſtoteles libro De ſomno & vigilia, ait: Qui minimo plus in caput extumuerint, ſomniculoſi ſunt. nam quo amplius eſt receptaculum, eo plus itē capiat neceſſe eſt. In nanis ſiue pumilionibus vaporum multitudinis vis ad caput ſurrigitur, quoniam grandius membrum plus alimenti requirit; quod vero copioſe ſcandit, copioſe remeet conſequēs eſt, ſed lentius; quia inſitus calor vim tantam ſublatæ euaporationis breui percoquendo nequit conficere. & in ſuis Phyſiognomonicis in figura ſomnolenti, tribuit ei ſuperiora maiora, id eſt, caput. Capitis magnitudo materiei potius abundantiam, quam virtutis excellentiam indicat. Ego ad aſinos referrem, quorum caput eſt grande, ipſi ineptiſſimis ſunt moribus, ſtolidi, degeneres animo, timidique. Inter aues ad nocturnas, vt noctuas, & bubones, quę omnes capita enormi magnitudine habent, ex otio prodeuntes, è pedibus exeunt, nimio pondere capitis detentæ. Ouidius de Aſcalapho in bubonem mutato.

--ſparſumque caput Phlegethontide lympha
In roſtrum, & plumas, & grandia lumina vertit.
Ille ſibi ablatus fuluis amicitur ab alis,
Inque caput creſcit, &c.

Nulli auium caput maius. Nocturnum eſt animal; nam ſi de die apparet, à ceteris auibus præ ſua ignauia deplumatur. Falcones, qui magnum caput habent, non laudantur, quod ad auium nocturnarum ſpeciem accedant, quæ omnes capitatæ ſunt, timidæque. Inter piſces ad vranoſcopum, qui caput magnum habet, & verticem admodum latum, piſcium omnium ignauiſſimum, Vnde Oppianus:

Stultitia inſignem memorabimus hemerocætem,
Segnitiæque omnes ſuperantem, quos creat æquor.

Cephalus magni etiam capitis eſt, vnde nomen traxit, vt *Capitonem* etiam dicant; iners & ridiculus habetur; ridetur namque eius natura. nam in metu capite abſcondito, totum ſe occultari credit, auctore Ariſtotele. Sic reliqua animalia multæ humiditatis paucæque caliditatis, magno capite ſunt, quæ ſtupida hebetiaque eſſe videmus. Vaſta enim capita vitioſa intelliguntur, ob materiæ ſolam multitudinem, non contentorum, & præcipue ſi his acceſſerit inconcinna figura: nam oblæſam vim cogitandi denunciant: eumque aut nihil, aut parum certe intelligere. Et quodcumque animal ſpeciem alterius animalis refert, ingenio quoque & moribus ad

id

id accedit; ob id hos omnes ignauos, rudes, & meticuloſos pronunciamus, vt ſæpius dicamus, O quale caput, & intellectum non habet. Vaſto fuit capite Imperator Vitellius, vt ex iconibus apparet: vnde eius ruditas.

Hic ſagacis canis caput oſtenditur, & Platonis capitis magnitudo; quod ex muſeo Vincentii Portæ fratris, antiquarum imaginum exploratoris & adſeruatoris diligentiſſimi excerpſimus.

Caput paulo maius mediocri.

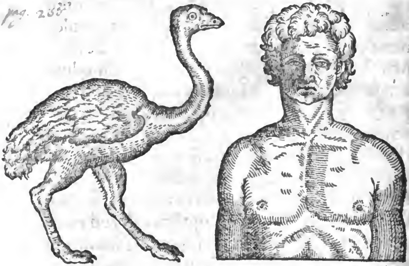
Ariſtoteles in Phyſiognomonicis ait: Qui caput magnum habẽt, canum inſtar, αἰσθητοί ſunt, id eſt, ſenſati, vel ſagaces, qui acerrimo narium ſenſu vigẽt. Sed quia Ariſtoteles pluries canum meminit, nunc generoſos, & magnanimos vocans eos, nunc adulatores, nunc conuiciatores,

adclamatores,& inuidos,nunc curſores,ſtultos, ſagaces,& ferarum amatores, ne quis ipſum nec ſibi conſtare, nec falſam, & ſubdititiam doctrinam diſcentibus proponere ſuſpicetur; ſciendum plura eſſe canum genera; quæ ideo non duxit neceſſarium diſtinguenda, quod nobis domeſtica & familiaria eſſent. Nam ſunt robuſti, & Moloſſi canes, qui etiam magnanimi forteſque ſunt,& ſagaces,qui narium ſagacitate feras veſtigant, nobis vulgo dicti *bracchi*. Sunt & curſores,ferarum amatores, & cuſtodes,& vtiles canes,qui conuiciatores, adclamatores, & adulatores ſunt, quorum omnium vt mores, ita & forma varia eſt. Veſtigatorum forma, vt à Blondo & aliis deſcribitur,hæc eſt, Capite ſunt concinno,id eſt,paulo maius mediocri, deiectis & propendentibus auribus, &c. Hæc volui admonuiſſe, ne variorum generum diſcriminis ignoratione deciperemini. Sed reuertamur, vnde digreſſi ſumus. Polemon ait, Caput paulo maius commenſurato,ſenſibus refertum, & illiberalem monſtrat. Sed textus mendoſus eſt, & ex Adamantio reſtituendus. Caput paulo maius commenſurato, probe ſenſatum quidem, fortem & magnanimum oſtendit, quod autem extra mediocritatem, bene ſenſilem quidem, ſed non virilem, & valde illiberalem monſtrat. Albertus ex Loxi auctoritate, Caput, quod aliquanto maius eſt, quam

quam conuenit, ſenſus augmentum, virtutem, & magnanimitatem arguit. Ægyptii Anubim canino capite pingebant, quem aliqui dicunt eſſe Mercurium, innuentes, quod nil eſſet ſagacius cane. Si ad aues referre licet, pſittaci grandiori capite ſunt, vnde non ſolum loqui, ſed etiam meditari diſcunt. Galenus in eo libro, cuius inſcriptio Ars medicinalis eſt, Magnum caput diiudicare periculoſum eſſe dicit. nam magnitudinem non neceſſe eſt eſſe bonæ conſtitutionis ſignum: nam ſi euenerit ob inſitæ virtutis robur, multam & optimam materiam producens, & ſi concinna fuerit ambiens figura, & quę ipſi cognata fuerint, optima ſint, ſcilicet ceruix valida, oſſibus bene diſpoſita, atque omnino neruoſa, & ipſi omne bene coaluit, etiam oculos bene cernentes, egregium ſignum eſt. Et in libro De morbis vulgaribus. Quemadmodum magnũ pectus ampla interius cauitate duo magna viſcera, pulmonem atque cor, nulla ex parte compreſſa continens, melius erit: ſic caput & dorſi ſpina magnitudine reſpondentia, cũ grandia fuerint, cerebrum, & medullam ampliores atioreſque ſpiritus in ipſis cauernas efficiunt, vnde cogitandi vis in eis optima. Quod ex eodem retulit Auicenna. Ioannes Alexandrinus in ſua Cõmẽtatione in Hippocratem ait: Capitis laxior requiritur capacitas: quia multarum eſt virtutum conceptaculum ſenſitiuarum, &

motum præſtantium. Si amplum fuerit cerebrũ ad capitis proportionem, manifeſtum eſt calorem bene agere; ſi magnis ſpondyliis, magnis itẽ pectoris oſſibus, vitalium virtutum optimam conſtitutionem, & mox corporis totius peraccommodam nutricationem prouenire. Vt ex marmoreis ſtatuis videre licet, Platonis caput ad totius corporis proportionem paulo ſupra menſuram extare videtur; cuius ingenii perſpicacia & robor nota ſunt.

Hominem minimi capitis ad ſuperiorum & ſui corporis proportionem, & ſtruthionem tibi ad viuum appingi curauimus, vt facilius capituli ad ingentis corporis magnitudinẽ ratio conſideretur.

Caput minimum.

Ariſtoteles in Phyſiognomonicis ait: Qui capite

pite paruo ſunt, fere inſenſati ſunt; quos & ad aſinos refert. Sed, vt diximus, aſinus non paruo, ſed magno eſt capite præditus, vnde in textu mendum ſuſpicor, cum præſertim Polemon, & Adamantius nil tale habeant. Inquiunt enim: Caput admodum paruum quiſquis habuerit, ab omni ſenſu, humanoque captu alienior eſt: nec ad aſinum referunt. Idemque Ariſtoteles feminæ formam deſcribens, exiguum tribuit ei caput & pardali, non aſino, cuius imaginem refert, comparat: niſi quis per *paruum caput*, Ariſtotelem intellectus paucitatem vel contentorum intellexiſſe dicat. Nam aſinorum capita, etſi magna videntur, oſſium tantum, & ambientis carnis & cutis mole extuberant; ſunt vero parua, paucitate cerebri, cuius aſinis pars minima. Rhaſes eadem quæ Adamantius refert. Auicenna: Exiguum caput, cum inconcinna figura, & ei par debilitas colli & dorſi, defectum ſignificat virtutis moralis, naturalis, & animalis; & ob id homo ille perfidus, velocis iræ, & in rebus hæſitans erit. Ego ad ſtruthiocamelum referrem: nam inter animalia exiguum habet caput, ceruix vero procera eſt, & corporis eximia magnitudo. Cuius mira ſtoliditas. In tanta reliqui corporis magnitudine ſe latere exiſtimat (cum effugere aliter venatores non poſſit) cum caput frutice occultauerit, vel cum vmbram ſuo capiti pro tutela parat, ceteris corporis partibus

debiliori. Ariſtophanes in Auibus Rheæ matri Deorum ſtruthiocamelum comparat, propter eius magnitudiuem. Et Iob. *Struthionem Deus priuauit ſapientia, non dedit illi intelligentiam.* Exſtat prouerbium in Suida, Λιβυκὸν ὄρνεον, de prægrandibus, quod ex ea regione deportentur aues immani magnitudine. Interpres Ariſtophanis in Auibus id conuenire dicit in barbaros, & meticuloſos. Sunt enim homines prægrandes fere timidiores. Galenus ait, exiguum caput improbæ cerebri conſtitutionis peculiare ſignum eſſe, & exigua capita ſemper praua indicare. Cuius cauſſam Hali Rhodan affert, ob conſtrictionem coarctationemque ventrium cerebri, ex quo ſpiritus animales libere non valeant exſpatiari; addita quoque eorum imbecillitate, quæ inde producuntur: etenim cum exigua eſt radix, vix inde prodire aliquid magnum poteſt. Diuus Thomas ſuper ea, quæ De ſenſu & ſenſili ſcripſit Ariſtoteles, hæc dixit: Caput, & cor ſitu oppoſita ſibi inuicem ſunt, vt cerebri frigiditate huius calor contemperetur: inde fit, vt paruo capite homines, ſecundum membrorum aliorum proportionem, impetuoſi ſint ac violenti. Quippe cordis calore non ſatis per cerebrum reflexo, ac in diſpoſitione diuerſa affectio item prouenit contraria. Meletius philoſophus non ingrata refert: Caput cerebri gratia factum eſt, ad illud quod comprehenditur, illius

ius quod comprehendit naturam conditam eſſe conſtat. Caput quod intus exigue capax ſit, flagitioſi cerebri indicium oſtendit. Cum igitur vniuerſi corporis noſtri actiones cerebri officio perficiantur (quippe ſi extremum in pede digitum moueri acciderit, illum ſane à cerebro motum eſſe certum eſt) manifeſtum eſt quod paruum caput habentes, propter eius paruitatem priuentur facultate perficiēdi ea, quæ magnum caput habentes perficiunt. Paruum enim inſtrumentum plurimi ſpiritus capax eſſe neutiquam poteſt. Itaque cum paruum caput anguſto ſpacio contineatur, in eius anguſtiam animalem ſpiritum demergi, & extingui, & cum eo vniuerſas quæ ab eo fiunt actiones, contingit. In ſumma igitur, Exiguum caput perpetuo paruũ habetur.

Caput paulo maius paruo.

ARISTOTELES Problematum libro cenſuit hominem animantium omnium prudentiſſimum eſſe, quum capite ad reliqui corporis proportionem minimo ſit; immo & inter homines ipſos, qui hac parte diminuti ſunt, fere prudentiores eſſe, quam qui ſunt grandiori. Sed intelligit Philoſophus pro grandiori capite vaſtum caput, & pro capitis paruitate macilentum, & paulo maius paruo: ſic videntur duo hæc maximi philoſophi dicta inter ſe

non aduerſari; vt quod prius improbare, hîc magnopere laudare videatur. Auicenna inquit; Paruum caput, ſi cum fortitudine virtutis formatiuæ fuerit, optimum erit.

In hac figura mediæ magnitudinis caput inter reliqua cum leonino capite contemplare.

Caput mediocre.

Ariſtoteles commendat Alexandro Magno caput mediocre, & intra immenſum conſtitutum, cũ Polemon, & Adamantius mediæ magnitudinis caput laudent. Id videtur leoni comparandum. Ipſe enim ad corporis rationem, moderata capitis magnitudine eſt: vt apud Ariſtotelem videre eſt, leonis formam deſcribentẽ. Albertus ad hæc: Moderatum caput indicat ingenium, & ſenſum, aliquando tamen timidum, & li-

& liberalem; ſed ego non timidum, ſed audacem, & magnanimum iudicarem; quippe ad leonem relatum.

Prima hæc tabella in dextra ſui parte non naturalem capitis formam refert, in qua anterior eminentia perit, poſterior tumet; ſiniſtra vero ſecundum capitis innaturalem formam, in qua poſtica pars deperditur, & anterior gibba eſt.

Caput in ſinciput cauum.

Diximus de magnitudine; nunc de forma capitis. Hippocrates & Galenus quinque afferunt capitis diſcrimina, naturalis vnum, innaturalis, & monſtruoſi quatuor. Prima innaturalis capitis figura, in qua anterior eminentia frontisve elatior ſedes, perit à ſincipite; poſterior, quæ occipitis, reſeruatur. Secunda huic plane contraria viſitur, quæ occipitii nimirum poſte-

bentibus, principium eſt debile. Sed magna ex parte defectus, qui occipiti eueniunt, conſequitur eorum quæ diximus, imbecillitas, rariſſime aliter euenire conſueuit. Germani compreſſo occipitio, & lato capite plerumque ſpectantur quod pueri in cunis dorſo ſemper incubent, ac manibus cunarum lateribus alligentur.

In ſinciput prominens caput.

Eædem quoque diſtinctiones adhibendæ ſunt ad anteriores capitis partes, ſcilicet ad fron tem attinentes, quas etiam ad poſteriores adhibengas diximus. Nã itidem earumdẽ paruitatẽ, & magnitudinem inſpicere oportet, itemq; figuram, & ſenſus ibi collocatos, viſum, guſtum, atque odoratum. hæc enim ad ſe inuicem indicant atque atteſtantur, & quę à principijs oriuntur, principij virtutem & vitium obtinent, quæ ab ipſis naſcuntur. & hæc quidem anterior pars ſenſitiuos plurimos, paucos vero actiuos neruos continet: vnde ſi bene affecta fuerit hæc pars, maxime ſenſitiuum indicare conuenit.

In occiput prominens caput.

Galenus in Arte medicinali, & ab eo Auicenna ait: Caput, quod ſecundum occiput eminens eſt, non ſemper malum. ſed adhiberi oportet diſtinguẽdi rationes, quibus antea de capite grandiori vtebãtur: ibi namq; & nobiliſſimus cerebelli ſinus, & dorſus, & medullæ exortus locati

ſunt. Poſtea ceruicem conſidera, imbecilla ſit, an robuſta. nam ſi validum collum ſuſtinet, huiuſmodi capitis acumen probato; hos enim homines & aliorum membrorum, ſed oſſium præcipue viribus pollere comperies; ea enim pars neruorum omnium, qui in toto animali ſunt actiui, origo eſt, ſenſitiuos vero paucos obtinet.

In ſecunda hac tabella, à dextra parte, tertia non naturalis capitis figura delineatur, in qua vtrunq; tuber, anterius ſcilicet & poſterius, intercidit; a ſiniſtra naturalis figura ſpharam vtrimque leniter depreſſam, anterius & poſterius extuberantem, exprimens.

In ſinciput, & occiput cauum caput.

Si vero caput ambas eminentias amiſerit, ſcilicet occipitis, & ſincipitis, & æquale, & vndiquaque quaſi perfecta ſphera ambiens fuerit, peſſi-

peſſimum erit. Albertus, ſine memoria, ſenſu & ſapientia eſſe dixit globoſum caput. Medicorum dogma eſt, vbi deficit caput, ibi ſignificatur imbecillitas, & defectus operationum. Si anterior pars, defectum ſenſus, & imaginationis; ſi poſtica, virium, & memoriæ; in medio, rationis & cogitationis. Cerebri forma cranei formam ſequitur, & ſi eius figura corrupta fuerit, etiam cerebri forma corrumpetur: eruntq; eiuſmodi pauidi, & male ſenſati. Græcorum & Turcarum capita globi fere imaginem exprimunt, quod tegumentis, quibus varie vtuntur, id caput peraccommodum cenſent.

Caput in temporibus tumens.

Erat ab Hippocrate numeratũ inter naturalia capitis genera illud, in quo ad tẽpora eminẽtię non antrorſum, vel retrorſum inſunt. Ariſtoteles ad Alexandrũ ait: Qui tempora inflata habẽt, & genas plenas, ſunt valde iracundi. In Phyſiognomonicis vero: Quibus circa collũ & tempora venæ amplæ ſunt, ii malæ ſunt iræ, & referuntur ad paſſionem; quia iratis hæc accidunt. Polemon, & Adamantius ab eo: Si qui venas illas quæ ſunt circa collum & tempora, turgidas habent & manifeſtas, & ſanguinei coloris, intus feruere iram oſtendit. Rhaſes ab eo: Caput vtrimque conuexum, iracundum eſt. Albertus: Venę temporum & ceruicis rubræ, adeo iracundum oſtendunt, vt prope ſit inſanus:

In ſinciput & occiput protenſum caput.

Sed capitis vtrimque protenſi optimum erit ſignum. Hæc ſola à Medicis exiſtimatur naturalis & perfecta capitis conſtitutio. Galenus in Artis medicinalis libro perfectam ſtatuens capitis formam, ait: Veluti ſi ſphæram exquiſite orbiculatam excogitares, ex cera conſtructam, leniter vtrimque preſſam, in hanc enim neceſſe eſt & priores, & poſteriores partes gibbę fiant, & conueniant. Et alibi, Circuminuergens ante & pone, æque ac oblonga, quaſi procedentem ante & pone dicas. Auicenna ab eo; Orbiculari figura eſſe tornatum caput videri vult, ſed tamen quadamtenus oblongum, quoniam neruorum ex cerebro propagines per longitudinem conſtituantur, extumeſcente item verticibus geminis, vt illis, veluti ſupercilijs prominentibus præſentius ſuppetat neruis tutamen. Polemon, & Adamantius, Caput quod moderatę magnitudinis & rectitudinis, & modice compreſſum eſt, omni alia capitis forma, & ad ſenſibilitatem, & magnitudinem animi pręſtantius. Rhaſis, Caput, quod magnitudine moderatum exiſtit, decentem habens rotunditatem, quę & retro emineat, & ſub vtraque aure paruam habeat compreſſionem, optimum erit. Albertus, Caput aliquanto oblongum ante & retro, vt malleo ſimile, prouidum & circumſpectum virum manifeſtat. Periclem virum

tum Athenienſem tali capite fuiſſe tradunt, & perfectiſſimum extitiſſe; vnde & Comici eius capitis magnitudinem dicterijs laceſſunt. Cum magnitudine etiam oblongo capite fuiſſe ſcribit Plutarchus, nec cæteris partibus correſpondenti; ex quo omnes eius ſtatuæ velantur caſſide. quod videlicet nollent ſculptores ea re hominem deformiorem videri: & Attici Poëtę eũ κυνοκέφαλον, id eſt, *caninum caput*, contumelię gratia appellare ſoliti ſunt. Caput tuum, digniſſime Princeps, paulo maius eſt mediocri capite, nec decenti caret ſincipitis & occipitis gibboſitate. Reſpondent occipitio par ceruix, nerui, & oſſa, & conformitas reliquarum partium: vnde maxima vis corporis, ſenſuum ſenſibilitas, incomparabilis magnanimitas, ſingularis animæ prudentia protenditur, vt quicquid loquaris, facias, merum ſal, meram ſapientiam redoleat.

Viſitur hic corui caput adamuſſim expreſſum, & humanum caput ad eius ſimilitudinem delineatum.

Acuminatum caput.

Ariſtoteles in Phyſiognomonicis ait: Qui capita acuta habent, inuerecundi ſunt, & ad curuos vngues habentes referuntur. intelligens per eiuſmodi aues, coruos, & coturnices, quę impudentes ſunt, & acuta capita habent. Hos Ariſtoteles φοξὺς vocat, quaſi proacuminata capita habentes, vel ex faſtigatione, quam vocant ὀξύτιλα, vel ex flammę forma, quæ φλὸξ appellatur. Polemon & Adamantius λοξύτλω impudentiam notare dicunt, & in ſchemate fatui improbi λοξον caput dicunt, quod *obliquum* interpretantur ſatis inepte Valla, Pomponius Gauricus, & alii, cæteroqui magna doctrina præditi viri, quum obliquum caput longe à propoſito abeat. Sed mendum

lum in vtroque textu ſuſpicor; & non λοξὸν, ſed
ὀφον ſcribendum. λόφον, noſtri *apicem* dicunt; nam
Ariſtoteles Animalium hiſtoriis ſcribit, auium
uaſdam habere λόφον, id eſt, quod caput ſupere-
mineat. Albertus etiam ſatis barbare: Caput e-
ormiter prolixum, eſt impudentiæ ſignum. &
eminεat in prima parte, inſolentiam ſignifica-
e dicit. Eiuſmodi in Therſite caput notat Ho-
merus, eumque valde impudentem deſcribit.
Lucianus etiam Therſitem faſtigiato capite fu-
ſſe ſcribit. Ariſtophanes in Auibus Theagenis
meminit, vbi in Scholiis protenſo capite fuiſſe
ſcribitur. Sunt & in Ponto populi *Macrones* di-
ti, quod apud eos plures comperiantur *macroce-
phali*, id eſt, capite iuſto longiores, & apud Perſas
ciphi. Nec ab Athenæo in Cilicibus prætermiſ-
um, ſed in Atticis Argiuiſque mulieribus no-
atum.

Valde altum caput.

Polemon, & Adamantius: Qui ſatis proten-
o capite ſunt, contumaces habentur.

Caput planum.

Caput humile ſuperius, & quaſi planum, Al-
ertus inſolentis & effrenis hominis indicium
icit.

De Capillis, CAP. 2.

SEQVITVR caluaria capitis pars, veluti ædi-
ficii culmen, quæ capillis intecta eſt. Capillo-
um ratio non in decore præcipue conſiſtit, ſed

in eis fuit naturæ momentum maximum. Ariſtoteles natum capillum dicit ad neceſſitatē, & præſidii rationem. Ad neceſſitatem; quia cerebrum humidum eſt, & vbi plurimum humoris calorisve eſt, ibidem pilorum ortum eſſe copioſum neceſſe eſt. Ad adiumentum; quia pili frequentia caput operiens extimum repellit frigus; & calorem: nam cum cerebrum humidum ſit, maximam tutelam expoſcit; & in eo emolumentum maximum, egeſtis hoc modo noxiis è corpore vaporibus, vnde capillaris generatio augmentum habet. Adiiciunt quoque, Ad ornatum, auctores grauiſſimi. Ambroſius ſexto Hexameri: Cæſaries reuerenda eſt in ſenibus, veneranda in ſacerdotibus, terribilis in bellatoribus, decora in adoleſcentulis, compta in mulieribus, dulcis in pueris. Tolle arboris comam, tota arbor ingrata eſt: humani corporis capillos; tota pulchritudo flacceſſit. Sed venemur cauſſas generationis, quo facilius mores coniectare poſſimus. Horum materiam putat Galenus ſecundo Complexionum libro, fumidum vaporem humectum, & glutinoſum. Auerroes pili materiam pure terreſtrem dicit. Quod ſi eſſet, non tam ſequax foret pilorum natura flexilibisue, quo velis, modo. Ratio efficiens frigiditas eſt, tum intima in cute ac oſſibus capitis, tum extima aëris nos ambientis, quæ vaporem ab imo ſcandentem, ac in poris meatibusq;

ıſque cutis retentum, diutius ſeneſcere cogit. ɛaliorum opinione capillorũ cauſa cutis eſt, ıncors vero inditus humor. Cutis tenuis, rara, nſa exiſtens, & groſſa; eiuſmodi etiam pilos oducit. Sed neq; medici, neq; Phyſiognomo- :s corporis temperiem, neque animi mores ex lorum qualitatibus venari poſſunt. Polemon, Adamantius neutiquam optime ex pilorum ;nis mores coniici poſſe tradiderunt: quia ex neribus ea demonſtrari non facile queunt, cũ uribus in locis permiſta hominum genera vi- ãtur. Auerroes non niſi in temperatis clima- ›us id verificari ait, vt videbimus. In capillatu- conſideranda venit qualitas, quantitas, & co- r; quas differentias collegit Ariſtoteles De ge- ·ratione animalium libro.

Porrecti capilli.

Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Qui capil- ; rectos in capite habent, timidi ſunt, & refe- ntur ad paſſionem. nam timentibus erigun- r. Hos φρίξαντες vocant, quaſi *horrentes.* In oblematibus rigentes capillos ex refrigera- ›ne euenire dixit. nam calor in partem interi- em ſe colligit; vbi autem carni caloris benefi- ım deſit, magis colligitur; quod cum fit, pili :ctiores fiunt. Alexander Aphrodiſienſis ait, ıod per metum & horrorem pili erigi ſolent, ıoniam affectus omnes refrigerant; refrigera- › autem foramina cutis obducit & condenſat,

pilus quidem cum vndique aſtringatur, inuertitur, atque erigitur. Ob id Virgilius:

Obſtupui. ſteteruntque comæ, & vox faucibus hæſit.

Polemon & Adamantius: Capilli recti agreſtiores & ſtolidiores homines notant. Sed Polemon ἀχρεοτέρους, Adamātius ἀγριωτέρους habet. Et paulo poſt: Recti capilli exiſtentes timiditatem & malignam aſtutiam notant. Iidem in figura fatui improbi tribuunt ei capillos rigentes, quaſi agreſtioribus moribus prædito. Hippocrates in libro De hominis ſtructura ait: Recti crines ex ſuperuacuo qui in capite eſt, humore fiunt. Auerroes quarto Colliget: Capilli extenſi & plani ſignificant ſuperfluitatem humiditatis.

Priores figuræ etiam præſenti inſeruiunt capiti, dum capillorū qualitates explicantur. Dextra criſpi capillitii præfert iconem, ſiniſtra criſpiuſculos, vel in extremitatibus tantummodo criſpatos capillos oſtendit.

Capilli

Capilli criſpi.

Ariſtoteles in Phyſiognomonicis: *Qui capil- minus criſpos habent, timidi ſunt, & ad Æthiopas feruntur.* Polemon: *Criſpi capillitii vir, timidus alde & odioſus.* Adamantius, *Timidus & frau- lentus eſt.* Conciliator: *Qui capillos criſpos ha- nt, vt piperis corrugationi ſimiles exiſtant* (ô egre- am piperis, & vibratorum capillorum ſimili- idinem) *proteſtantur* (ſupple, *timorem*, quia ipſe ponere oblitus eſt.) Albertus criſpum capil- m timidum, ſubdolum, lucri cupidum & aſpe- m demonſtrare dicit. Sed ſatis inopportune ſe, *aſperum*, illud addit. Ariſtoteles duo leo- m genera tradit Animalium libro: quorum terum criſpiori pilo, quod ignauius; alterum ngiori ſimpliciorique villo, quod generoſius t. Et à Plinio idem recenſetur. Hippocrates ro De hominis ſtructura, capillos criſpos eſſe gnum caliditatis capitis dixit. Auicenna in imo Canone ait: Vibrati capilli rationem eſſe modo, quo & vſtulata coria. nam arefactus pillus reflectitur, & incuruatur vi caloris: & ob meticuloſos eſſe ex numeroſa ſpirituum re- lutione. Verum Ariſtoteli libro Animalium nerationis quinto, & Galeno Complexionũ cundo, Capilli criſpi euenire duplici ratione dentur; altera, quam expoſuimus, vi caloris & ccitatis; altera, meatuũ tortuoſitate, per quos grediuntur: nam vt hi diſpoſiti ſunt, ita & ca-

pilli emergentes efficiuntur. Contingit hoc quoque ex vaporis debilitate, & cutis duritie; nam erumpẽs capillus adeo tenuis eſt, vt ſe minus valens tolerare, corrugetur contrahaturq;. Ob id ſerius caneſcit; quod filo etiam contingit, ſi vi per arctum tranſeat. Aphrodiſeus ex capitis ſiccitate criſpulos capillos fieri ſcripſit. Auerroes idem, ſicut accidit illis, qui corrugantur ab igne.

Criſpi in extremitatibus capilli.

Nunc mediam phyſiologi capillorum tradẽtes qualitatem, dicit Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Quoniam igitur recti, & valde criſpi timiditatem innuunt; qui in ſumma tantum ſui parte criſpi ſunt, animoſitatis ſignum erunt, & referuntur ad Leones. Polemon & Adamantius mediam inter has capillorum qualitatem, optimam teſtari dicunt hominis naturam. Iidem in figura ingenioſum depingunt, neque valde criſpis, neque rectis capillis. Dares Phrygius Achillem bene criſpatum exſtitiſſe ſcribit; ſic etiam Aiacem Telamonium, eosq; in hoſtes audaciſſimos fuiſſe. Cimonem refert Plutarchus, criſpa coma ſuffultum caput habuiſſe, ac virtute refertum fuiſſe. Auguſtus, Suetonio referente, capillo fuit leuiter inflexo, ob id optime moratus, ingenioſus, magnanimus, & liberalis.

Socratis

cratis imaginem, quam ex Muſeo Vincentii Portæ fratris depingi curauimus ex marmorea ſtatua, huc adduximus, vt caput caluitio deforme cerneretur.

1. pag. 162. 180. 259. 276.

Rari capilli.

Polemon, & Adamantius: Raritas capillorum doloſum & malignum arguit. vbi aniaduertendum Polemonis textum corruptum mendacem eſſe. Ariſtoteles in Problematis, pite caluos, ſalaces eſſe ait. Quicumq; enim pilis congenitis ætate iã prouecta non caluerunt, libidinis vſu immoderato iã deciderũt: pars enim ſuperiores ſanguinis parũ obtinentes, ido refrigerat: ita enim efficitur, vt locus hic mentum concoquere non poſſit, & cũ pili aliento caruerint, defluant neceſſe eſt. Et alibi:

Spadones effici calui nequeunt, quia cerebri multum obtinent, quod ſane cōtingit, quia rem Veneream non agunt. ſemen enim labi per ſpinam à cerebro videtur; qua de cauſſa ceruis caſtratis cornua non decidunt, & boues caſtrati cornua gerere maiora putantur. Eademque ratione pueri & mulieres non caluefcunt. Eſt, inquit Plinius, in capillis terrarum aliqua differētia, quippe Myconii ſine pilis gignuntur, vnde & caluos omnes Myconios dicimus. Hippocrates Caput, quod paucis conſtat capillis, calidius eſt. Medici dicunt. Pilus non multus ac prætenuis caliditatem indicat temperatam, connexam ſiccitati immodicæ, & ex ſiccitate, quæ per malam temperiem fit, naſcitur caluitium. Præterea qui capillo ſunt rariore, ii non facile nudantur nutriente humore, qui phlegma vocitatur. Scribit item Alexander, caluitium aliquando ex cognatione prouenire, ſicuti podagram. Fuit & Socrates recalua fronte, vt Ammonius & Hieronymus ad Iouinianum ſcribit; ob id eum Zopyrus luxurioſum pronuntiauit. Erat & Iulius Cæſar caluus, & caluitii deformitatem iniquiſſime tulit, obtrectatorum iocis ſæpe obnoxiam. Ideoque deficientem capillum reuocare à vertice aſſueuerat. Et ex omnibus decretis ſibi à ſenatu populoq; honoribus, non aliud vſurpauit libentius, quam ius coronæ laureæ geſtandæ perpetuo. Eius luxuriam Suetonius bene notauit

ıuit, cum à militibus iactaretur: *Vrbani ſeruate xores: nam mœchum caluum adducimus.* & eius udicitiam apud Nicomedem proſtratam, præ:r multas reginas, quas dilexerat, multasq; vxo:s, quas habuit, ex hiſtorijs notum eſt. Fuit & 'aligula capillo raro, ac circa verticem nullo, uare eo tranſeunte, capram nominare, crimiofum & exitiale habebatur. Vnde eius ſtupra um ſororibus notantur à Suetonio; homines :iam, quos commercio mutui ſtupri dilexerat, ım neque ſuæ, neque alienæ pudicitiæ peperſſet. Otho fuit caluus, galericulo capiti protér raritatem capillorum adaptato, & annexo, : nemo dignoſceret. Summum is inter amicos [eronis locum tenuit, congruentia morum, & ɔnſuetudine mutui ſtupri. Flauius Domitiaus quoq; caluitio deformis fuit, quo ita offen:batur, vt in contumeliam ſuam traheret, ſi cui ij ioco vel iurgio obiectaretur; quamuis libel-, quem de cura capillorum ad amicum edidit, :iam illum ſimul, ſeque conſolans inſeruit; :ὀμας ἐάγνα καλὸς τι, μέγας τι Fuit libidinis nimiæ, aſſiuitatem concubitus, velut exercitationis geus, *clinopalen* vocabat: natabat inter vulgatiſſiıas meretrices, fratris filiam in matrimonium :cuſatam, corrupit: Aurelius Sextus libidine ırentem eum fuiſſe ſcribit. Sergius Galba prę-ıluo capite fuit. Libidinis in mares pronior, & ɔs non niſi præduros exoletosque. Icelum de

Neronis exitu nunciantem, non modo arctiſſimis oſculis palam exceptum ab eo, ſed vt ſine mora velleretur oratum, atque ſeductum.

Denſi capilli.

Polemon, Ferinum hominem manifeſtant capilli aſperi, ipſi enim ferarum ſunt. Adamantius denſos capillos dicit. Albertus autem, Multa, & vltra modum capillorum denſitas & groſſities in iuuentute, temporis proceſſu maniam pronunciat. Medici dicunt, multus ac craſſus capillus exuberantis eſt indicium caliditatis, qua multa prouenit euaporatio. Proinde vberius enaſci capillos iuuenta floreſcente, auctor Haliabbas eſt, atq; in viris item, quam feminis. Mihi quotquot homines videre contingit, caput habentes denſis pilis refertum, rudes agreſtioresq; agnoui. Plutarchus notat Lyſandrum denſa cæſarie fuiſſe.

Capilli medii inter raros, & denſos.

Polemon, & Adamantius, Mediæ autem qualitatis capillos inter hoſce, laudabilis naturæ argumenta dixeris.

Indicet

licet igitur dextra huius tabellulæ caput mollibus & implexis capillis ſuffultum; ſiniſtra duris & rigentibus, alioqui ſatis inconcinne mollitiem & duritiem pictura delineari poſſe ſtatuentibus.

Capilli molles.

Ariſtoteles ad Alexandrum: Capilli plani, & ues manſuetudinem, & cerebri frigiditatem cent. Et in Phyſiognomonicis; Qui pilos, capillos molles habent, timidi ſunt; argunto quod omnia animalia timidiſſima ſint, æ molli pilo; vt ceruus, lepus, & ouis. In aui- ; eadem videre eſt. nam quæcumq; mollem ınam habent, timidæ ſunt, & proprie id vi- :ur in coturnicibus. Et in gentibus hominum : idem accidit. Quicumque enim apud Meiem habitant, timidi ſunt, & mollem pilum ɔent. Sed Geſnerus, dum hæc tranſcribit

ex Ariſtotele, labitur, qui coturnici duram pennam tribuit, contra Ariſtotelis opinionem, qui gallinaceo duram, coturnici mollem aſſignat. Polemon & Adamantius: Qui capillos valde molles ſortiuntur, femineæ naturæ adſcribendi ſunt. Vterque in ſchemate formidoloſi; quibus molles capillos adſcribit. Et ſi ad naturalem cauſſam referre licet, mollities capillorum fit ab excellente frigido, & humido, cuius ſignum, quod aqua, & aër molliſſima ſunt. Cuniculi timidiſſimi ſunt, & pilum molliſſimum habent. Et Catullus in Tullum cinædum:

Tulle, mollior cuniculi capillo.

Duri capilli.

Ariſtoteles in Phyſiognomonicis: Pili duri fortem ſignificant. Hoc ſignum ſumitur ex quadrupedibus, auibus, & gentibus. Fortiſſimus leo & aper; & pilum duriſſimum habent. Idem in auibus videre licet. Nam quæcumque duram pennam habent, fortes ſunt, vt gallinacei. Similiter apud Septemtrionem gentes, & duris pilis, & fortes ſunt. Polemon, & Adamantius: Nec capilli valde duri bonum ſignũ præbẽt: nam agreſtem quidem hominem demonſtrant. Vterq; in figura fortem duri pili facit. Rhaſes, Qui duros capillos habent, fortes ſunt. Canes venatici duri pili ſunt, & robuſtiſſimi. Et ſi ad naturalem cauſam referre licet, pilorum duries fit ab excellenti calido, & ſicco, nec ab omni ſicco, ſed à

terreo

rreo; cuius ſignum: quia terra duriſſima eſt, & rtes natura ſunt calidi & ſicci; vt ſuſtineant, ci; vt patiantur, calidi. Iuuenalis ad id:

Hiſpida membra quidem, & duræ per brachia ſetæ
Promittunt atrocem animum.

Medii inter molles, & duros capilli.

Polemon & Adamantius ex his duobus exemis mediam qualitatem innuentes, dicunt: ediam autem inter has capillorum qualitam optimam iudicabis. Ariſtoteles in ſuis Phyognominicis in ſchemate ingenioſi, capillos is inter molles & duros medios conſtituit.

rum leonis caput & humanum ante oculos adhibuimus, vbi in vtroq; capilloſum quiddam in fronte, & è regione naſi deſcendens conſpicitur, ne quid incuria, quod ad exactam verborum declaratione͂ ſpectat, omiſſum videretur.

5. pag. 72. 7. 115. 126. 158 210. 217

Deſcendentes à fronte capilli è regione naſi.

Ariſtotelis Græcus textus in Phyſiognomonicis ita ſe habet, οἱ τοῦ μετώπου τὸ πρὸς τὴν κεφαλὴν ἀνάσιλλον ἔχοντες, ἐλευθέριοί εἰσι, καὶ ἀναφέρονται πρὸς τοὺς λέοντας. Vetus interpres ita rransfert: *Qui frontis id, quod ante caput eſt, eleuatum habent, liberales ſunt, & referuntur ad leones.* Quaſi non ἀνάσιλλον, ſed ἀνάτεινον legerit. Sed quid intelligatur per id, *quod eſt ante caput eleuatum*, ignoratur, cum de capillis, non de frontis cute, vel parte loquatur: vnde ſatis pueriliter translatum, Sueſſanus philoſophus, quid ἀνάσιλλον ſignificaret, ignorans, nunc *æſtrum*, nunc *templum* interpretatur; multaque inepte & monſtruoſa blaterat, dum ſenſui verba accommodare nititur. Geſnerus de litteris Latinis Græcisque bene meritus, quid dicat, ignorat. Quid vero ſentiam, in medium proferam. σίλλον, capillis denſum, hirſutumque interpretarer, quod etiam Latini à Græcis mutuati ſunt. Nonius citans locum Varronis ex Satyra, ait: *Silones homines ſunt prominulis ac hirſutis ſuperciliis:* & ob id Silenus dictus, quod magnis & hirſutis ſuperciliis foret. Sic ἀνάσιλλον ſupra hirſutum ac capillis denſum notat. Hanc meam opinionem comprobat Ariſtoteles in Leonis figura, vbi de eius crinibus loquitur: Supra frontem autem è naſi regione pilos habet hirſutos, inclinanatos. ibi enim verbi ἀνάσιλλον meminit, vnde ſic interpretarer: *Qui frontis id, quod ante caput eſt,*

pilis

pilis hirſutum habent, liberales ſunt, & ad leones referuntur. Sed præſens ſignum cum ſubſequenti confuſum iudico: vel Ariſtoteles appoſuit, vt ſuperius inferiori declaretur. Inquit enim: Qui in capite adnatos habent crines in fronte è regione naſi, liberales ſunt, & referuntur ad decentiam; quoniam ſeruile eſt quod apparet. Sed quid hæc verba ſibi velint, ignoratur. Nam primum refert ad decentiam; poſtmodum ſeruile eſſe dicit, quod apparet. Polemon & Adamantius, qui in eo transferendo diligentiſſimi fuêre vt hoc ſignum clarius elucidarent, apponunt: Si coma per medium frontis deſcendat ad naſum, & in neutram partem declinet, magnanimitatis & maximæ virtutis argumenta dixeris. Idem Ariſtoteles in figura iracundi dixit: Floridus capillorum circuitus deorſum deſcēdens. Idemque Polemon ab eo: Capilli circum caput infra aſpicientes. Albertus etiam: Si recta linea ad quam generatio capillorum terminatur, deſcendens fronti imminet, hominem ſignificat animoſum & miſericordem.

Capillorum curſus ſurſum vergens.

ARISTOTELES in Phyſiognomonicis in figura manſueti, tribuit capillorū coronam ſurſum contractam. Polemon, & Adamantius in eodem ſchemate, Capillorum curſum ſurſum vergentem. Quod mihi à contrario

ſigno dictum videtur. Albertus ab his. Capilli reſupinati ſuper mediam frontem cerebrum reſpiciẽtes, callidum quidem in nequitijs, ſed minus ſapientem pronunciant. Et paulo poſt, Si recta linea, ad quam capillorum generatio terminatur, exaltatur à fronte, calidæ complexionis hominem, facile caluefcentem, & pauci intellectus arguit.

Capillorum curſus ad ceruicem.

Albertus, Si vltima linea poſt ſinciput, ad quam capillorũ generatio terminatur, deſcendat verſus ceruicem, indicat callidum in nequitia, inſipientem in bonis, & libidinoſum. Puto *poſt occiput* dicere voluiſſe.

Capillorum curſus à ceruice ſurſum vergens.

Idem, Si eadem linea multum exaltatur à ceruice, ſignificat hominem effeminatum, timidum, tardum, & iracundum.

Capilli depreſſi, imminentes fronti.

Idem, Capilli nimium depreſſi, & fronti imminentes, ferum declarant animum; & his concordat vrſini capitis capillatura.

Comati.

Non inepte, etſi extra rem, hic ſubnectenda duximus ſigna, quæ mentis indicia manifeſtare poſſunt. Fuit Antiquis mos comam nutrire, & Lycurgũ legimus ciues aſſuefeciſſe, vt comam alerent, quoniam quidem pulchros decentiores redderet, deformes vero terribiliores ac magis

gis formidabiles. Charilaus interrogatus, cur comam nutriret? Reſpondit; quia ex omni ornatu hic pulcrior foret, ac mimimi ſumptus. Silius Italicus in laudib, Scipionis ita cecinit;

Martia frons, facilesq́ꝫ comæ, nec pone, retroq́ꝫ.
Cæſaries breuior.

Ariſtoteles in Rhetoricis adijcit, comam eſſe libertatis argumentum. Sed vt in aliis, ita & parte iſta peſſum euntibus vitę pretiis, abiit res in turpem & effeminatam mollitiem, cum cœptum ſit à troſſulis & molliculis ſuccidere comam variis locis, & in gradus formare, vt comatuli ſint. Increpatur à Martiali quidam, cum comam in annulos efformaret.

Vnus de toto peccauerat orbe comarum
Annulus, incerta vix bene fixus acu.

Hinc fracta cenſorie apud Senecam caſtigatur coma. *Quomodo excandeſcunt*, inquit, *ſi quidè iuba ſua deciſum eſt, ſi quid extra ordinem iacuit, niſi omnia in annulos ſuos reciderunt. hos tu ocioſos voca, inter ſpeculum, pectinemque occupatos.* Sed certe hoc genus nugę, & accerſitę commendationes non corpus ornant, quod illi opinantur, ſed mentem detegunt. Hinc ſcitum, vt à Sineſio accepimus, natum adagium eſt: *Nullus comatus, qui idem non ſit cinædus.* M. Tullius in Catilinam libro ſecundo. Capillo pexo nitidos cenſorie ſubnotauit. Succurrit ex hiſtoria non aſpernabile. Cum Philippus Macedo ex Antipatri amicis

quendam adlegiſſet iudicem, moxq; aduertiſſet ab illo barbam, & capillos infici, è veſtigio amouit hominem, dixitq;: *Qui in pilis infidus eſt, qualem in negotiis remur futurum?*

De coloribus capillorum, CAP. 3.

SCRIBVNT Phyſiologorum nonnulli, cauſam coloris pilorum in omnibus animantibus eſſe cutim: nam alborum alba cutis eſt, nigrorum nigra, variorum vero permixtorumq; partim nigra partim alba conſpicitur. at in homine cauſſa cutis nulla eſt: nam ſunt albi, qui nigerrimos habent capillos; & ratio eſt, quod homo omnium animantium pro magnitudine maxime tenuem habet cutem. Polemon, & Adamantius monent, in præiudicando ex pilorum colore plerumq; errorem contingere.

Nigri capilli

Polemon, & Adamantius: Nigra coma timiditatem & vafritiem arguit. Nigros capillos habent, qui loca feruida incolunt, vt Æthiopes: ob id timidi, & vafri. Sunt autem natura timidi, qui exſangues refrigeratiq; ſunt; fit igitur, vt qui loca incolant calida, refrigerentur: cum enim ſolutum, rarumque corpus eorum ſit, calor foras profluere poteſt vt Ariſtoteles problematum libro teſtatur. Sunt enim ſapientiores, quam qui locis frigidis habitant, eâdem cauſſa, quia ſenes ſapientiores ſunt, quam iuuenes: nam cum loca habitenr calida, ſoluti ſunt, cum frigidiores ſint

Fit

Fit quaq; in re, vt qui metuant, magis quam qui confidunt, velint inquirere; itaq; magis valent inuenire. Galenus libro ſecundo De temperamentis, inueſtigans cauſſam nigredinis pilorum, inquit: Eiuſmodi gigni, cum aduſto in caloris vapore, excrementum in exactam fuliginem mutari, ſic & ſanguinem, cæteraq; aduſtione fieri nigriora. Et Auicenna primo canonis, capilli nigrorem caliditati acceptum refert; ex aduſtis enim humoribus nigricans conſurgit vapor, eandem in pilis exprimens qualitatẽ. Contra hos inuehitur Ariſtotel. libro De coloribus, dicens: Canes & capræ ab ortu nigrę ſunt, tunc, cum alimentum non habeant aduſtum, & procedente ætate, quo ſicciora ſunt, minus nigra fiunt: quod fieri non oporteret, cum deberent eſſe nigriora, calido magis adurente. Præterea canities in principio ętatis eſſe deberet, in qua modicus calor. Et idem tertio De hiſtoria animaliũ: Sanguis ſenum eſt atrior, & mulierum; & nihil horum fit propter aduſtionem, ſed oritur nigredo in pilis, quoties ipſorum in generatione humidum, quaſi antiquarum & tempore confectum, propter copiam nigruerit.

Non valde nigri capilli.

Auerroes: Obſcurus brunus color oſtendit dominium choleræ nigræ. Ob id huiuſmodi capillis prędito, cholericos & melancholicos nouimus. Alb. Capilli nigri vel aquei coloris, ſolidi,

& craſſi, animum indicant violentum, ſimilem ſui vel apro, qui tales habentes capillos, violenti ſunt. Nigris capillis fuiſſe Aiacem Telamonium narrat Dares Phrygius, qui ſeipſum trucidauit, & maxime melancholicus fuit, vt diximus ex Ariſtotele.

Nigri, & recti crines.

Ariſtoteles in ſuis Phyſiognomonicis, in figura amari, innuit eum eſſe recti crinis, & nigri. Polemon in eodem ſchemate, Ariſtotelis verba recitat: *Recti crines nigriq; indicant cerebri aduſtionem & ita efficiuntur melancholici.*

Nigri, recti, & craſſi crines.

Ariſtoteles in Phyſiognomonicis, in idea luxurioſi, tribuit ei crines rectos, nigros, & craſſos. Polemon rectos & craſſos dixit: temporis iniuria, *nigros*, è textu excidit. Referri poteſt id ſignũ ad naturam ſanguineam, humori melancholico ventoſoq; permiſtam, quæ omnia ad libidinem faciunt.

Non valde nigri, neq; duri capilli.

Ariſtoteles in Phyſiognomonicis, in idea ingenioſi, ei capillos neq; valde duros, neq; nigros tribuit. Sed ad Alexandrum ſcribens, *Niger*, ait, *capillus innuit rectitudinem, & amorem iuſtitiæ.* Rhaſes, duritiem ex ſiccitate, nigredinem ex aduſtione naſci. vnde intemperantia, quæ ingenio aduerſatur.

Leniter

Leniter ſubflaui capilli.

Polemon & Adamantius: Capilli autem placide ſubflaueſcentes in diſciplinis capeſſendis promtitudinem, egregiam animorum ſubtilitatem & artificium tradunt. Interim textus Polemonis corrigatur: nam pro, εὐτεχνία, habet εὐτυχία. Græci hunc colorem πράως ὑπόξανθον dicunt, ne nominum varia translatione Græcorum, error nobis introducatur. Ariſtoteles ad Alexandrum: Mediocritas inter hos duos colores, ſcilicet ruffum & nigrum, (vt barbara fert interpretatio) eſt faciens hominem pacem diligentem. Albertus ex Polemone: Capilli ſubnigri, vel ſubflaui, tenues, bonos indicant mores, & bonam corporis compoſitionem. Menelaus flauus ab Homero deſcribitur, quem tamen haud acrocholum intelligit, ſed mitem ſuauemque, ac proinde mollem bellatorem. Sed Dares Phrygius flauum fuiſſe ſcribit, intelligens per ruffum, leniter ſubflauum. Flauo capillo fuerunt Caſtor & Pollux & Helena, & inter ſe ſimiles. Longo, & flauo capillo fuit Polyxena, & animo fuit ſimplici, larga & dapſilis. Briſeis etiam flauo & molli capillo fuit: animo verecunda, ſimplex & pia. Paris capillo molli, & flauo: vnde non bellator ab Homero introducitur. Perbelle autem apud Ouidium Helena exprobat Paridi:

& craſſi, animum indicant violentum, ſimilem ſui vel apro, qui tales habentes capillos, violenti ſunt. Nigris capillis fuiſſe Aiacem Telamonium narrat Dares Phrygius, qui ſeipſum trucidauit, & maxime melancholicus fuit, vt diximus ex Ariſtotele.

Nigri, & recti crines.

Ariſtoteles in ſuis Phyſiognomonicis, in figura amari, innuit eum eſſe recti crinis, & nigri. Polemon in eodem ſchemate, Ariſtotelis verba recitat: *Recti crines nigriq́ indicant cerebri aduſtionem & ita efficiuntur melancholici.*

Nigri, recti, & craſſi crines.

Ariſtoteles in Phyſiognomonicis, in idea luxurioſi, tribuit ei crines rectos, nigros, & craſſos. Polemon rectos & craſſos dixit: temporis iniuria, *nigros*, è textu excidit. Referri poteſt id ſignũ ad naturam ſanguineam, humori melancholico ventoſoq; permiſtam, quæ omnia ad libidinem faciunt.

Non valde nigri, neq; duri capilli.

Ariſtoteles in Phyſiognomonicis, in idea ingenioſi, ei capillos neq; valde duros, neq; nigros tribuit. Sed ad Alexandrum ſcribens, *Niger*, ait, *capillus innuit rectitudinem, & amorem iuſtitiæ.* Rhaſes, duritiem ex ſiccitate, nigredinem ex aduſtione naſci. vnde intemperantia, quæ ingenio aduerſatur.

Leniter ſubflaui capilli.

Polemon & Adamantius: Capilli autem placide ſubflaueſcentes in diſciplinis capeſſendis promtitudinem, egregiam animorum ſubtilitatem & artificium tradunt. Interim textus Polemonis corrigatur: nam pro, εὐτεχνία, habet εὐτυχία. Græci hunc colorem πράως ὑπόξανθον dicunt, ne nominum varia translatione Græcorum, error nobis introducatur. Ariſtoteles ad Alexandrum: Mediocritas inter hos duos colores, ſcilicet ruffum & nigrum, (vt barbara fert interpretatio) eſt faciens hominem pacem diligentem. Albertus ex Polemone: Capilli ſubnigri, vel ſubflaui, tenues, bonos indicant mores, & bonam corporis compoſitionem. Menelaus flauus ab Homero deſcribitur, quem tamen haud acrocholum intelligit, ſed mitem ſuauemque, ac proinde mollem bellatorem. Sed Dares Phrygius flauum fuiſſe ſcribit, intelligens per ruffum, leniter ſubflauum. Flauo capillo fuerunt Caſtor & Pollux & Helena, & interſe ſimiles. Longo, & flauo capillo fuit Polyxena, & animo fuit ſimplici, larga & dapſilis. Briſeis etiam flauo & molli capillo fuit; animo verecunda, ſimplex & pia. Paris capillo molli, & flauo: vnde non bellator ab Homero introducitur. Perbelle autem apud Ouidium Helena exprobat Paridi:

Apta magis Veneri, quam ſunt tua corpora Marti,
Bella gerant alii, tu Pari ſemper ama.

Auguſtus fuit capillo leniter inflexo, & ſubflauo, fuitq; mitis, & omnium virtutum genere vberrimus. Domitius Nero capillos ſuæ coniugis Popeæ *ſuccinos* appellabat, à ſuccini colore, qui in melle cognoſcitur. Subflauo fuit capillo & barba Solimanus, Selimi filius, iuſtitia celebris, prudens, & philoſophus. Subflauo etiam capillitio & barba eſt PHILIPPVS Auſtriacus Rex noſter, qui prudentia, iuſtitia, animi fortitudine et bonitate ſuperat Reges, quotquot fuere. Capillorum tuorum capitis & menti color, Illuſtriſſime Princeps, eſt placide ſubflaueſcens, neque criſpi neq; extenſi capilli, neque rari neque denſi, molles, vel duri, ſed medium quoddam inter hæc recipiunt temperamentum; vnde vrbani mores, magnanimitas, & flagitiorum immunitas conuici poteſt.

Valde flaui, ſubalbicantes crines.

Polemon: Color capillorum flauus albicans, qualis in Scythis apparet, ruditatem, ſiue malignitatem & ruſticitatem notat. Adamantius vero. Valde flauus albicans, qualis Scytharum & Celtum, imperitiam, ruditatem & ruſticitatem. Ariſtoteles in Problematis: Sunt enim efferi & moribus, & adſpectibus, qui in nimio vel æſtu, vel frigore degunt. Cuius cauſſa eſt, quia opti-

matem,

ma temperies non corpori ſolum, verum etiam intelligentiæ hominis prodeſt. Exceſſus autem omnes dimouent, & vt corporis, ita etiam mentis temperantiam peruertunt. Auicenna in ſuis Cāticis ait, Capillos aureos flauos, qui ſcilicet ad albedinem accedunt, argumentum eſſe diminutæ frigiditatis, id eſt, quod frigiditas ſit minor caliditate. Albertus: Capilli craſſi, flaui, albidi, indociles & feros dicunt, vt eorum capillatura, qui ſub Aquilone habitant. Nero capillo fuit ſubflauo, id eſt, flauo albicanti; vnde rudes illi & ferini mores oriebantur.

Flauus capillus.

Ariſtoteles in ſuis Phyſiognomonicis de colore carnis, & capillorum loquens, ait: Inter colores medius flauus eſt, & ob id ad fortitudinem confert, vnde qui flaui, animoſi ſunt, & referuntur ad leones. Ex Medicis habetur: Nigredo ex calore gignitur, albedo ex frigiditate; medii colores inter hos ſunt citrinitas, & rubedo, nam æqualitatem præſeferre videntur, id eſt, temperatam conſtitutionem inter adurentem calorem, & frigus. Galenus in Microtechna ait, capillos flauos & rubentes ſignificare bonam corporis conſtitutionem. eademq; Auicenna recitat. Ariſtote[illegible] bro Colorum, flauos fieri capillos cum hu[illegible] citiſſime exſiccatur, retinendo in eis aliquid humidi. Bos Troglodyticus ξανθὸς ſus fului eſt coloris, vt ex Oppiano habetur; &

Troglodytæ, apud quos eiuſmodi belua naſcitur, eam preſtantiſſimam iudicant, veluti cui inſit leonis vis, tauri robur, & equi velocitas. Briſtones ex Oppiano ξανθῶ ſunt capillo, & promtiores ſunt ad pugnam.

Aureus capillorum color.

Medius autem inter flauos albicantes, qui mites faciunt, & flauos rubentes, qui fortes, & iracundos, eſt aureus, ab vtroq; declinans. Hunc ita deſcribit Apuleius. Capillus ceu aurum coruſcans, in mellis leuiter deprimitur vmbram, id eſt, in quibus mellis color placet, vmbroſo quaſi fulgore permiſtus. Flauam fingunt Poëtę Mineruam ob præclarum ingenium, & vim bellatricem. Ouidius:

Viderat Aglaurus flauæ ſecreta Mineruæ

Hic color eſt tuorum capillorum illuſtriſſime adoleſcens, Alfonſe Læua. Vnde animoſus, & intrepidus, mitis, & vrbanus es, ad arma, & ad diſciplinas capeſſendas idoneus, vt difficile iudicium ſit in vtram partem declines. Per ocium enim ſtudiis vacas, omnium iucundiſſimus; cum vero res aut bella gerenda, ſtudio, diligentia, & animi magnitudine cunctos ſuperas.

Flaui rubei capilli.

Capilli flaui rubei demonſtra. complexionem minoris caliditatis, quam ſit complexio habentis capillum nigrum; cum rubedo ſit affinis nigre-

nigredini. Huiuſmodi comam habuiſſe Achillem narrat Homerus. caloris, & iracundiæ eſt argumentum: quoniam eiuſmodi fere ſint ξανθόχολοι, id eſt, quibus dominatur flaua bilis.

Valde rufi capilli.

Ariſtoteles ad Alexandrum: Ruffus capillorum color, inſipientiam, iracundiam, & inſidias notat. Fortaſſe hic color Typhonis fuerit: vnde aſinum Coptitæ apud Ægyptios præcipitem agunt; & homines rufos iniuriis afficiunt in contumeliam Typhonis, quem rufi & aſinini coloris fuiſſe ferunt. Buſiritæ & Lycopolitæ tubas non admittunt, vt quæ ſonum rudientis inſtar aſini edant. In ſumma, aſinum impurum & dæmoniacum animal eſſe credunt, propter ſimilitudinem cum Typhone, tum colore, tum animi ſtultia & improbitate. Plutarchus in libro de Iſide. In Phyſiognomonicis vero, Homines colore admodum ruffo, maligni iudicantur, argumento vulpium. Polemon, & Adamantius: Ruffus plus nimio capillorum color, ſic vt ad mali punici colorem vergat, nihil omnino b[illegible]ni in homine indicare poteſt. maiori enim ex parte tales ad ferinos mores declinant. Addit Ada[illegible]ntius; & impudentes, & lucricupidos. Ari[illegible]li huiuſmodi coloris capilli πυρροὶ ἄγαν dicuntur. Vulpis ingenium doloſum & inſidioſum dicunt. Aiunt Medici: Ruffi pili celerius

caneſcunt, quam nigri. Ruffitas, hoc eſt, [illegible] quaſi imbecillitas pili eſt: imbecillum enim eſt, quod celerius ſeneſcit. Sed ruffos fieri capillos, Ariſtoteles libro De coloribus ait, cum humidum ſicceſſit: & puerorum capita initio ruffa eſſe propter alimonii paucitatem, atque id manifeſtum eſſe, quod tunc capilli imbecilles, & rari ſunt. Simili modo circa pubem & barbam, cũ primum cœperint pubeſcere & lanuginem emittere, pili fiunt initio ruffi, propter humiditatis paucitatem, quæ in ipſis deſiccatur; vbi vero pluſculum alimenti ad locum defertur, rurſus nigreſcunt. Sic & quæcumque prolixos habent pilos, vt plurimum qua parte proximi ſunt corpori, ſunt nigriores, circa ſumma vero flauiores; vt ouium, equorum, & hominum: propterea q. iis pauciſſimum alimentum ad hæc loca deferatur, & exareſcat celeriter. Sic & pennæ animaliũ, quæ prope corpus ſunt, nigriores omnibus, quæ vero in ſummis partibus ſunt, flauiores ſunt; omneſque pili à perfectione mutantur, fiuntque ruffi, eo quod rurſus alimentum deficiens exareſcat. Plautus in Aſinaria ſuum Leonidam ruffulum facit, quaſi malignum, inſidioſum lucri cupidum.:

Subruffi capilli.

Ariſtoteles in Phyſiog. in figu[illegible]cundi, tribuit ei colorem ſubruffum, quod [illegible]m ab eo Polemon refert in eodẽ ſchemate. diciturq; [illegible]

Sub-

Subrubri crptlli.

Polemon & Adamantius in figura auari tribuunt ei colorem ſubrubrum, id eſt, ὑποφοινικοχρώμενον,

Albi capilli.

Auicenna, & cum eo Auerroes in Canticis: Albus capillus frigidæ complexionis hominem innuit, ob id timidos indicat. Ariſtoteles libro De coloribus albos pilos naſci dixit, quum humor, quem nanciſcuntur à primordiis generationis, retinens calorem naturalem, paucus cum ſit, exaruit, & vndiquaq; à concoctione deſiccatus fuerit. & dixit *calorem naturalem*: quoniam ſi eo priuaretur cum humido ſimul, liuidus, & nigricans euaderet, vt ex libro Problematum octauo habetur: dixit etiam *naturalem*, ad differentiam illius qui naſcitur ex affectu, vt docuit quinto De generatione animalium, vt in vitiligine, & ſenectute. Præterea albi pili fiunt in locis, quæ vlceribus, tuberculis, & attritu ligni ſellæ obnoxia fuere; cauſſamque eſſe, quod humidum, quod ad pili generationem conferebat, eo loco excoquitur, hoc eſt, à nimio calore exhauritur, & diutino attractu locus fit ſiccior, & excoquitur humidū. Quod exacta concoctio ſit cauſa albedinis indicio eſt cinis, qui à calore cōſumptus fit albus; & tēpora prius caneſcunt in homine ob paucā humiditatē, quæ celeriter putrefit,

& concoquitur;ſic infirma & laborantia loca, ob imbecillitatem caloris & humiditatis. Ex huiuſmodi imbecillitate pueri, vt primo naſcũtur, ſtatim capita alba habent, & ſupercilia vt ſenes. Et animalia vt plurimum alba, infirmiora ſunt nigris: ante enim, quam perficiatur ipſorum augmentum, propter alimenti paucitatem exco-cta fiunt alba. Sed nonnulli ſunt, qui in iuuentute caneſcunt, vel ab ortu, quos quidem non niſi moribus ſimiles ſenibus iudicarem. Socrates candente fuit coma, vt in Sidonio Apollinari ad Fauſtum legitur. Et Strabo Tarquinium refert à pueritia caneſcentem fuiſſe, in quo tam egregie floruit ſapientia, vt ab ineunte pueritia canũ fuiſſe referant. Virgilius Æneidos ſexto:

Quis procul ille autem ramis inſignis oliuæ
Sacra ferens? noſco crines, incanaque menta
Regis Romani, primus, qui legibus vrbem
Fundabit.

Hoc loco de principe Numa intelligendum eſt, quem Seruius à prima ætate canum fuiſſe dixit.

De Fronte, Cap. 4.

FACIES ea eſt in homine, quæ caluariæ ſubiecta eſt. Faciei pars frons, quæ ſub ipſo ſincipite poſita eſt, & inter idipſum, & oculos, & vtrimque temporibus terminatur, vt Ariſtoteles Animalium libro ſcribit. Dicta eſt *frons*, Varro-

nis

nis auctoritate,ab oculorum foratu. In præſagiendis animi ægrotationibus multum confert. Plinius de fronte: Triſtitiæ, hilaritatis, clementiæ, & ſecuritatis index. Frons antiquitus Pudori ſacra erat, quod prouerbio teſtatum eſt, quo *Faciem* aut *frontem perfricuiſſe* dicuntur, qui pudorem omnem dedidicerunt, velut abſterſo manu à vultu pudore. Sunt qui ex partis huius ſignis quibuſdam vaticinia aucupantur, quos *Metopoſcopos* dicimus, nulla tamen iniuncta noſtris mentib. neceſſitate, ſed lubẽtia potius quadam, & procliuitate & ſanguine & ſpiritibus phyſicis.

In hac tabella obuia eſt magna hominis frons, inſigniuimus etiam bouinæ frontis forma, in qua relata magnitudo conſpicua eſt: ſic & cætera peculiares frontium ſimilitudines ſeriatim tabellulis præponentur.

Magna frons.

Ariſtoteles animalium libro ait: Frons magna ſegnitiei plena. Galenus in eo libro, Quod animi mores corporis temperaturam ſequantur, idem ex eo transfert: eadem quoque Plinius ex Trogi ſententia, ſtulte eum deridens, refert. In ſuis vero Phyſiogn. illos, quibus frons valde magna, ignauos ſeu timidos eſſe coniicit; quod in bobus ſimiliter ſe habeat. Polemon: Magna frons maiori ex parte ſecordiam ſignat. Adamantius non *magna* habet, ſed *plana*. Mendax textus, qui Ariſtoteli & ceteris cõtradicit, Rhaſes

ſes in Almanſore idem confirmat: vt & Albertus, Conciliator, & eiuſdem farinæ homines. Melětius Philoſophus, immodica fronte præditos, hebetis & obtuſi ingenii eſſe ait. Cuius naturalis cauſſa eſſe poteſt materiei vbertas, operationi inobediens, & quod anterior pars cerebri phlegmatica ſit, vnde ſpiritus debilitantur, ne ſuis operationibus frui poſſint. Virtus enim minus reſtricta, debilior.

Magna, carnoſa, & lenis frons.

Ariſtoteles in idea Iracundi, adſcribit ei frõtem magnam, & carnoſam, & lenem. Sed Polemon & Adamantius eodem loco, paruam, carnoſam, & lenem.

Parua frons.

Etiam Ariſtoteles in libro De Animalibus: Quibus parua frons, mobiles ſunt. Quod à Galeno & Plinio transſcribitur. Sed de fronte valde parua intelligas velim. Rhaſes ſtolidos eſſe dixit. Naturalis cauſſa eſſe poteſt, quia parua frons paruos ventriculos cerebri continet, vnde ſpiritus reſtricti reflectuntur, ac denuo ſurgunt, & ob id mobilitas cogitationis exoritur.

Agnoſce in hac tabella C. Caligulæ Cæſaris effigiem, in qua frontis latitudo conſpicua, vt ex marmoreis ſtatuis & æneis numiſmatibus Vincentii fratris collegimus.

Lata frons.

Animalium libro etiam Ariſtot. ait: Quibus frons lata, mente moueri idonei, ab eodem Galeno, & Plinio transſcriptum. Intelligens frontis latitudinem à capillorum radacibus vſque ad ſupercilia protenſam. Meletius: Frons in latitudinem diſtenta, ſtupidæ mentis indicia præfert. Eadem Alber. & Conciliator. Auicenna ex his frontē valde latam & magnā, ſtultitiam notare dixit. Frontē latam & toruam C. Caligulam habuiſſe, meminit Suetonius: vnde nec animi valetudo ei conſtitit, adeo vt de purgādo cerebro cogitarit. ſępe in furorē cōuerſus ēſt, nec, niſi

niſi mentis valetudini, attribuerint diuerſiſſima in eodem vitia; ſummamq; confidentiam cõtra nimium metum,

Præſenti figura ſuillæ frontis cum humana ſimilitudo exprimitur, inter vtraque tempora anguſtiſſime coarctæ.

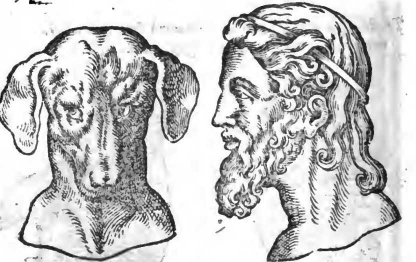

Anguſta frons.

Ariſtoteles in ſuis Phyſiognomonicis, Paruæ frontis homines imperiti ſunt, à ſimili ſuũ fronte. Sed per paruam frontem anguſtam intelligendum iudicarem; anguſta enim fronte ſues, quibus comparantur, prædıti ſunt, non parua. Confirmat opinionem meam Polemon & Adamant. qui inquiunt; Anguſta frons nõ minimum eſt imperitiæ argumentum. Conciliator: Frons parua anguſtaque ſtolidum, indoci-

lem, inquietum, & inquinatum hominem monſtrat, ad ſues relatum. Albertus eadem.

Platonis frontis ſimulacrum hic deſignatur a dextris.

Longa frons.

Polemon & Adamantius teſtantur frontem in longum protractam, & optimos ſenſus, & docilitatem præſtare; Albertus ſenſus vigorem, & docilitatem: intelligendo longitudinem ex aure ad aurem. confunditur enim ſæpenumero à ſcriptoribus cum latitudine. Plutarchus talem Platoni fuiſſe ſcribit: immo Neanthes auctor nõ ignobilis, aſſerit ob latiorem frõtem ac faciem, quæ illi inerat, vulgo vocatum Platonem, Diogenis auctoritate. Hanc frontẽ paulo ante noſtra tempora Dantes Alaghierius habuit.

Hominis frõs in quadratã figurã redacta cũ leonina collatione exacta præponitur, quo minus in illius pignotione fallereris.

Quadrata frons,

Inter

Inter has frontiũ figuras quadrata frons, quaſi medium quoddam ſe habet. ob id Ariſtot. in ſuis Phyſiogn. Quadrata frons, & pro faciei ratione mediocris, magnanimos oſtẽdit ob ſimilitudinẽ leonis. In idea leonis dat ei frontẽ quadratam ex medio ſubconçauã magis. Polemon & Adaman. ab eo: Quadrata frõs, quæ ſcilicet ſuæ magnitudinis dimenſionẽ habuerit, & reliquę effigiei ꝓportionẽ, euidentiſſimus fortitudinis prudẽtiæ, & magnanimitatis index. Meletius philoſ. parua ac modica frõte ꝑditos, & ingenii acumine pollentes, & ad dicendũ propenſos dicit. Intelligẽs per paucã & modicã frontẽ, quæ nõ maxime recedat à ma[illegible], id eſt, mediocrẽ; aliter cõtra horũ recte philoſophantiũ opiniones eſſet. Albert. Quadrata moderatæ magnitudinis frons, capiti congruens & vultui, magnæ virtutis, ſapiẽtiæ &

magnanimitatis indicium. Talis eſt frons tua, Cardinalis ampliſſime. O nimiam intelligentiam, magnificentiam, & virilitatem.

Circularis frons.

Ariſtoteles in Animalium hiſtoria dicit: Quibus frons rotunda, iracundi. Quod iiſdem verbis à Galeno transfertur. Plinius omnia ab aliis ſine conſideratione tranſcribens, ait: Quibus frons rotunda, iracundi, velut hoc veſtigio tumoris apparente. Ex his ſuis adiectis verbis demonſtrat Ariſtotelis ſenſum, quem irridet, non percepiſſe. Putabat enim per rotundam intellexiſſe gibboſam & altam, non circularem, vt in ſequenti videbimus. Meletius, non ignobilis Philoſophus, Ariſtotelis textum pluribus verb. dilucidauit. Dicit enim :. Quibus orbiculata circulariſque frons, iracundum arguit, & puſillanimum. Quod ſi quis ſequentia leget, plane Plinium allucinatum eſſe comperiet. Albertus: Rotunda frons iracundiam notat.

Aſininæ frontis imaginem oculis ſubiicere conati ſumus, vt circinati gibbi conuexitatis exactam figuram exhiberemus.

Rotunda conuexa frons.

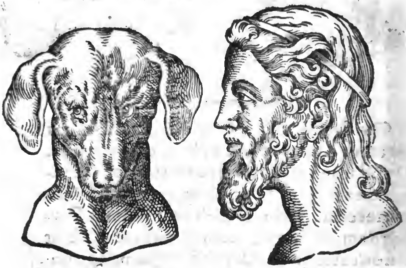
Qui fronte rotunda: ſtupidi, ſimiles ad aſinos ingenio, Ariſtoteles ait in Phyſiognomonicis. Quod ſi quis aſininam frontem inſpiciet, conuexam altam inueniet; idemq; auctor ſibi contrarius eſſet, ſi idem Animalium hiſtoriæ & Phyſiognomoniæ ſit auctor. Et in figura rudis, tribuit ei non rotundam ſolum, ſed magnam, & carnoſam frontem. Polemon & Adamantius optimi vndiquaq; ph ſiognomones, ne quis hic allucinetur, diluc ioribus verbis vſi ſunt. Frons gibboſa, alta, ro unda, ſtupidos & imprudentes homines demonſtrat. Et in idea rudis, tribuit ei

rotundam frontem. Albertus: Curua, & alta frons,ad rotunditatem tendēs, ſtoliditatis indicium, Eadem Conciliator.

Depreſſa frons.

Polemon: Depreſſa frons non laudabilis viri ſignum. Adamantius dilucidius loquitur: Valde depreſſam frontem ne velim laudes; nam effeminati viri ſignum.

Sagacis canis iconem etiam huic demonſtrationi adhibebimus, vt minus plana frontis imago clarius exprimeretur, & oculis ſubiiceretur.

Minus plana frons.

Ariſtoteles in Phyſiognomoni : Qui aliquanto minus planam frontem ha ent, ſagaces ſunt,ad canes relati. Textus Grçcus ita ſe habet:

Οἱ πι

Οἱ μικρότερον τὸ μέτωπον ἔχοντες, ἀναίσθητοι. ἀναφέρεται ἐπὶ τὰς κύνας.
Geſnerus in ſuo De animalibus libro ita vertit: *Qui paruam, & latam habent frontem, ſtolidi iudicantur, eo quod caninam referant frontem.* Sed multipliciter errat; tum quia latæ non meminit Ariſtoteles, & ipſe appoſuit; tum quod ad canes refert, qui ſtolidi non ſunt. Vetus translatio melius ſe habet. Græcus textus (ἀναίσθητοι) contrariũ habet.

Aſpera frons cum foſſiculis & monticulis.

Polemon: Aſpera frons non boni viri ſignum habetur. Sed frons velut foſſas & monticulos habens, veteratoris & perfidi hominis argumenta teſtatur; & ſi cætera indicia accedant, furentem, & mente captum nonnumquam iudices. Adamantius, Aſpera fronte ne gaudeas, neque quæ foſſas, & monticulos habeat, omnia namq; hæc ſigna verſutiam & infidelitatem nunciant, & interdum ſtultitiam, & inſaniam, ſi cætera adfuerint ſigna. Polemon in figura fatui improbi duram & aſperam frontem ei adſcribit. Albertus: Aſperæ cutis frons vt collis, & depreſſa vt vallis, verſuti & aſperi hominis argumentum; in fine fortaſſe ſtulti & inſani.

Caperata frontis ad ſui medium declinantis, vel erecta, accipe icones.

213 . 250 . 380

Caperata frons.

Diximus de frontis oſſe; nunc de cute: & primum ſi caperata fuerit. Dicitur enim *caperata* à criſpis caprarum cornibus, quibus aſſimilatur. Qui talem habuerint, cogitabundos iudica, Polemonis, & Adamantii doctrina, eorundemque in ſchemate triſtis viri, tribuitur eis frons rugoſa. Sed Ariſtoteles in eodem, non frontem, ſed faciem adſcribit eis rugoſam, videturque mihi ex apparenti more tractum: qui enim cogitant, frontem in rugas contrahunt, & quibus eſt ſtriata rugioſorque frons, magna animo lutare, eſſeq; melancholicos, opinio eſt. Albertus: Qui ſemper frontis rugas contractas habent; melan-

cholici

cholici, & magna cogitare conſueti. Eſt & apud ſcriptores ſeueritudinis ſignum. Plautus in Epidico: Quid iſtuc eſt, quod illi caperat frons ſeueritudine?

Caperata frons ad ſui medium declinans.

Rhaſes: Rugoſa frons ad ſui medium declinans, iracundiæ ſignum. Idq; ex apparenti more mihi tractum videtur. qui enim alteri minatur, & iraſcitur, contrahit frontem in rugas ad medium ſui declinantes. Albertus: Quibus frons cõtrahitur in medio, tamquam obſtricta, iracundi.

Caperata frons in altum erecta.

Caperata in altũ frons, admirationis ſignum mihi eſſe videtur. ſoliti enim ſumus, cum admiramur aliquid, frontem corrugare, & é ſui medio in altum erigere cum ſuperciliis.

Erugata frons.

Polemon & Adamantius, Frons valde explanata, à curis ſemotum hominem oſtendit. Vbi non τετραμμένα, ſed τιλμένα legendum eſt, ſi exporrectæ fronti ῥυσὸν id eſt, rugoſam opponere velis. Sed Conciliator: Erugata & porrectior frons fallaces oſtendit, cuiuſmodi Bononiẽſes eſſe dicit. Epicu[illegible] diſtẽta fuit frõte, vt Sidonius Apollinaris ad Fauſtum tradit, cuius inſtituti ratio erat, rerum negligentia, & liberum eſſe omnibus [illegible]

perturbationibus,& vacuitate,ſed in amœnitate & computationibus vitam ducere.

Lenis frons.

Rhaſes. Frons ſine rugis litigioſum indicat. Videtur mihi ad canes relatum, qui lenem habent frontem. Cauſſa naturalis eſſe poteſt, quod lenitas in fronte accidat ex ſiccitate, qua laborant litigioſi, vt ex liberis medicorum apparet.

Recta, macra, mediocris, neq; aſpera, neq; lenis frons.

In idea virili Ariſtoteles ait. Frons recta, non magna, macra, neque lenis, neque rugoſa. Vbi aduertēdum, textum multipliciter mendoſum, habet enim vetus translatio. Acuta frons, recta, non magna, nares neque rectæ, neque rugoſæ, quod à re alieniſſimum eſt. Illud enim ὀξὺ, non de fronte, ſed de anterioribus ſignis, ſcilicet corporis colore, ſquallidiori acuto intelligendum eſt. Quod à Polemone, & Adamantio conſideratur, qui colorem ei tribuunt ὀξύτερον. Frons enim acuta non reperitur, nec ab aliquo nominatur. Preterea illud ἰσχνὸν non nares ſignificat, quarum ſuperius meminerat, cum dixerit nares cōtractas, nec̨ ſenitas aut rugoſitas nariū ad virilitatem facit; ſed illius ν in ρ, facilis fuit lapſus, cum ἰσχνὸς dicat, id eſt, macra frons. Et illud *neque lenis neque aſpera*, ad frontem refertur, c: : Adamantius optimus Ariſtotelis trāſcriptor, dicat, *Frons neque lenis, neque aſpera*. Polemonis textus corru-

pt

ptus eſt, illumque etiam ex Adamantio reſtituimus habet enim, τέλειον ἢ μέτριον ὀλίγον. Adamantius, ἢ τὸ λεῖον, ἢ τὸ τραχύ.

Domeſtici canis tranquilla & exporrecta frons inſinuatur hac tabellula, è cuius regione, humana ad eius modum expreſſa conſpicua eſt.

J. pag: 141. 151. 182. 214

Tranquilla frons.

Qui ſerenam, & exporrectam habent frontem, aſſentatores cenſentur, ab effectu, quod plerumq; ii tales euadant. Hoc ſignũ in canibus manifeſtum eſt, quod aſſentantes frontẽ exporrigãt. Aſtipulatur Ariſtoteles in Phyſiognomonicis; intelligẽdo de domeſticis canibus. Albertus ab e. Qui laxam, & tamquam ridentem habent frontis cutem, blandi quidem, ſed non innoxii, ſunt enim palam blandientes, clam detrectatores.

Tauri & leonis nubilam frontem hac figura pinximus cum humana, cuiuſmodi irati efformare ſolent, ne quis indiligentiæ nobis notam impingere poſſit.

J. 163. 263.

Nebuloſa frons.

Qui nebuloſam habent frontem, audaces ſunt, & referuntur ad taurum; & leonem: Ariſtoteles in Phyſiognomonicis, Idemque in leonis forma, ſupercilia, & naſum verſus, in ima fronte, inſtar nubis prouenire ſcribit. ἐπισκύνιον vocari coniicio. Pellis eſt in ſuperciliis, quæ obtenditur leonum oculis. Vnde leoni, cui leonis facies perpetuo eſt, perpetuo etiam ira affectus eſt, & aliquid nubis inſtar, circa ſupercilia prominet. Tauro ſemper torua frons.

Venatici

Venatici canis cum epiſcynio ſupra oculos contemplare imaginem, cum Actiolino Patauinorum tyranno.

142. 56

Digitized by Google

Oppianus venaticos canes deſcribens, qui leones & ferocia animalia inuadant, horribili ait ſupra oculos, & ſupercilia pelle conſpicuos eſſe. Tigridi etiam ſimilis in ima fronte laxa pellis, epiſcynion *dictum. Ex eodem.*

5. pag. 72 93. 115. [illegible] 158. 210. 217.

Obducta & feralis frons.

Obducta ferali fronte fuit Actiolinus Patauinorum tyrannus: *obducta*, id eſt, ſupra oculos curua, nubiloſa, curuaq;, quaſi ſuæ indomitæ naturæ toruitatem ſpirans, (vt Venetiis in marmore effictum ſpectauimus) terror, & hominũ carnifex. Omnes ſui & prioris temporis crudeles ſuperauit. Sed lata & torua fuit fronte Selymus decimus Turcarum imperator, audax, & bellator fortiſſimus fuit, ſpiritibus ingens. Sed ſeuera & minaci fronte fuit Carolus Burg[illegible]liæ Dux, qui animi magnitudine, & vi bellica omnia auſus, nemine inferior fuit. Peracri & retorrida fronte

fronte magnus Caythbeius fuit Memphiticus Sultanus, è ſordido loco natus, qui bellica virtute ad ſummum rerũ faſtigium peruenit, vt Rex Sultanus gentium more conſecraretur.

Media inter tranquillam & nebuloſam frons.

Ariſtoteles in Phyſiognomonicis ait. Quoniam nebuloſus habitus audaciã ſignificat. collectus vero adulationem; habitus vtique inter hos medius decentius ſe habet. Quemadmodum enim opponitur frons nubila, & trãquilla; ſic aſſentator, & audax, Ariſtotelicus Græcus textus mancus & defectuoſus eſt, vt potuimus, reſtituimus, partim ex ipſo ſenſu & ſequela verborum, partim ex latina translatione. Vocibus, κόλακες, αὐθάδεις, opponi ab Ariſtotele & oppoſitis in fronte ſignis cognoſci, quæ ſunt γαληνὸν, & σκυνῶπις Hac illuſtri fronte & regio ſplendore decorus fuit Franciſcus primus Gallię Rex, qui duriſſima quęq; Martis munia ſubire ipſe ſolidus erat; quem nemo Galliæ procerum, impauidi & ſemper conſtantis animi vigore; nemo regum candore animi, clementia & pietate adæquauit; nemo denique mortalium viuido ingenio tenaciique memoria ſuperauit.

Alta frons.

Qui frontem altam habent, pertinaces vel audaces ſunt Polemon & Adamantius. Sed mendum eſt clarũ in Polemonis textu, qui pro

κατηρεφῆ verbo, quod Varinus exponit ὑψηλὸν, id eſt *rectam, altam*, vt habet Adamantius, habet ipſe κατωφερὴς, id eſt, *prona inclinata*, quod contrarium innuit. nam videmus homines cæteraque animalia audentia, vel pertinaciam retinētia, frontem erigere, & à paſſione ſignum accipi. Sed ergo ſuſpicor in vtroque textu mendum, & pro κατηφερῆ, legendum σνιφῆ, vt habet Ariſtoteles & ſuperius vidimus, à quo vterque deſumpſit; quod verbum, vt vidimus, *pertinaciam* ſignificabat

Tetrica frons.

Qui auſteram habent frontem, moleſti ſunt, & referuntur ad paſſionem. nam lugentes tetricam habent frontem, Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Effera fronte & portentoſa fuit Chriſtiernus Daciæ Rex, qui omnium ferarum, quas glacialis Oceanus fert (vbi natus eſt homo immaniſſimus, vt inter balænas & orcas educatus exiſtimari merito poſſit) immo Antropophagorum & Cannibalum feritatem & ſæuitiam ſuperauit, & non tantum à Romano Pontifice, ſed à Deo ipſo deſciuit, vt innocentiſſimorum ſanguine cruentaretur, ſacrorum aras euerteret, ac denique humani generis odium exiſtimaretur.

Mœſta frons.

De ſuperciliis. CAP. 7.

In figura virili, Polemon & Adamantius ei ſupercilia non explanata, ſed veluti curua tribuunt.

buunt. Polemon clarius in figura iracundi ait: Superciliorum pellis tortuoſa; vt ſupra de epyſcinio diximus, vt contraria ſit iam dictæ figuræ. Mahumetes Secundus Byzantii expugnator, inſtar arcus effigiatis ſuperciliis fuit, iisq; minacibus. Audaciſſimus, ambitioſus, æternitatis cupidus, bellator egregius, inuictus, & crudelis fuit.

Ad naſum flexa ſupercilia.

Supercilia iuxta naſum inflexa, auſterum & acerbum hominem notare, Ariſtoteles Animalium libro tradidit. Idem iiſdem verbis à Galeno, & Plinio recitatum. Meletius: Supercilia, quę naſo diffuſim acclinant, ſic, vt appellari recurua poſſint, hominem dicunt moribus ſtolidum ac ſtupidum. Hæc mihi videntur ſupercilia, quæ torua dicuntur. nam cum torua facere volumus, iuxta naſum incuruamus. Epitheton eſt leænæ: nam *toruam leænam* dicimus, vt oculorum ſęuitia ſumma in hac fera eſt. Plautus ſuum lenonem ſupercilijs toruis depingit, & moribus ſatis auſterum.

Iuxta tempora inflexa ſupercilia.

Idem Animalium libro, ſupercilia iuxta tempora inflexa deriſorem & ſimulatorem demonſtrare dixit. quod ijſdem verbis à Galeno, & Plinio recitatur. A quo Meletius: Quibus ſupercilia ſunt ad tempora magis depreſſa, ſimulatores eſſe atq; ſubſannandi vitio laborare creduntur.

Suillum caput cum diuulſis ad naſum ſuperciliis, idemq; humanum illius ſimulachrum exprimens, oculis ſubiicimus.

Iuxta naſum diuulſa, ad tempora extenſa ſupercilia.

Quibus ſupercilia naſum verſus, deorſum nutant, ad tempora vero retrahũtur, fatui ſunt, argumento ſuum: Ariſtoteles in Phyſiog. ad Alexandrum vero ſcribẽs, breuius loquitur. Quando extenduntur ſupercilia ad tempora, immundos prodit, ſcilicet, vt porci ſunt. Polemon & Adamantius: Quibuſcumq; ſuperciliorum pars, quæ iuxta naſum, infra adſpicit, & quæ vtrimq; ad tempora ſunt, procedunt, hos ſimiles ſuibus puta; eiſq; ingenio & animo comparandos. Albertus: Si arcus declinant ad tempora, & ad genas, negligentem, maleq; diſponẽtem regimen vitæ oſtendunt.

Expanſa

Expanſa ſupercilia.

Polemon in figura triſtis tribuit ei ſupercilia expanſa. Adamantius autem detorta dicit.

Quæ in loco ſuo manent ſupercilia.

Polemon & Adamantius in figura androgyni tribuit ei ſupercilia, quæ ſuo loco manent.

In totum demiſſa ſupercilia.

Supercilia in totum demiſſa, notam inuidiæ habent. quod à Galeno, & Plinio eſt transſcriptum. Polemon in figura inuidi ab Ariſtotele ita deſcripſit: Supercilia, quæ ad palpebras demittuntur, &c. Auſtero & adducto ſupercilio fuit Iouianus Pontanus, vir ad omne eloquentiæ genus natus, ſed ſupra æquum mordax, vt non ſolũ notos homines, ſed gentium & vrbium mores acerbe nimis perſtringeret.

Coniuncta ſupercilia.

Qui ſupercilia coniuncta habent, triſtes ſunt, & referuntur ad ſimilitudinem paſſionis. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Sed Polemon: Qui valde coniuncta habent ſupercilia, triſtes ſunt; quippe cum deceat ipſos triſtitia. Adamantius non valde coniuncta, ſed valde denſa, habet. Epheſius: Supercilia coniuncta ſemper mœroris & triſtitiæ ſignum. Supercilia ad naſum coëuntia, Albertus mœrorem & ſapientiæ paucitatem innuere dixit. Briſeis ſuperciliis

fuit coniunctis, ſi Dareti Phrygio credimus; & animo ſimplici, pia & verecunda fuit. Ego autem exiſtimarem, ſi pili rari & coniuncti fuerint; quod accuratos & ſtudioſos indicarent, plurimos enim & eorum animi penetralia cognoſcere contingit, & ita morigeratos eſſe. Albertus id etiam videtur ſenſiſſe, Si arcus videatur ad naſum contingere, lenem, & ſubtilem, & ſtudioſum eſſe in operibus ſuis. Supercilia coniuncta Octauius Auguſtus habuit, Suetonio referente. Fuit enim & maxime ſtudioſus, & in eloquentia & arte oratoria plurimum valuit, & multa ſcripſit ſoluta oratione, & verſu, nec nō peritia literarum Græcarum excelluit.

Coniuncta, & denſa ſupercilia.

Supercilia multum piloſa ineptitudinem loquendi notant, Ariſtot. ad Alexandrum. Conciliator vero confundens ſuperius ſignum cum hoc, ait: Supercilia pilorum longorum, & multorum, ineptæ loquelæ, multarum cogitationũ, & multę treſtitię hominem deſignãt. Epheſius: Si multum piloſa & cõiuncta fuerint ſupercilia, impios, fures, deceptores, homicidas, & ſemper mala molientes notant.

Arcuata ſupercilia, & quæ frequenter eleuantur.

Pili ſuperciliorum refracti verſus frontem, animoſum, ſtultum, & iracundum monſtrant. Albertus, a quo Scotus, Cilia arcuata (id eſt, ſuperci-

percilia) & quæ frequenti motu eleuantur in altum, ſuperbum hominem notant, animoſum, glorioſum, audacem, & minacem. Conciliator eadem, quæ Albertus. Neoptolemus ſupercilioſus fuit, Phrygio Darete confirmante, ineptæ loquelæ, blæſus, ſtomachoſus, impius, & cæde gaudens, vt Virgilius cæteriq; meminere.

Inclinata deorſum ſupercilia.

Scotus, Cilia deorſum inclinata, cum alteri loquitur, & intuetur, quaſi lateret ſub eis, ſignificat hominem valde malitioſum, mendacem, proditorem, tenacem, pigrum, & paruiloquum,

Oblonga ſupercilia.

Supercilia oblonga arrogantiam & inuerecundiam arguunt. Rhaſes. Hos enim ſupercilioſos vocare ſolemus. Albertus, Longorũ & multorum pilorum ſupercilia magna, meditantem, & ferum hominem notant.

Rara ſupercilia.

Si pili in ſupercilijs nulli, vel tenues fuerint, naturę imbecillitatem & remiſſionem denotare indicat Albertus. à quo idem Conciliator.

Rara magna, & commenſurata ſupercilia.

Perfectam tradens ſuperciliorum deſcriptionem. Ariſtoteles ad Alexandrum ait, Cuius ſupercilia rara ſunt, & commenſurata, ſecundum longitudinem & breuitatem, & magna; hic facillime impreſſionis eſt ad intelligendum. *Rara*

dixit, quia denſa ineptitudinem loquelæ der 10ō-ſtrare dixerat. *Magna*, quia in virili figura t lia tribuit Leoni.

De Ciliis, CAP. 6

CILIA ſunt, quæ palpebrarum ambitui id-hærent. Albertus: Duo cilia in vtroque o-culo, quorum alterum eminet, alterum ſub ia-cet, &c.

Defluentia cilia.

Salaces dicit Ariſtoteles in Problematis, qui-bus pili palpebrarum defluunt, ea ratione quam ſuperius de caluitie diximus. Sunt enim hæ par-tes rei eiuſdem. Quicumq; autem ex pilis con-genitis ætate iam prouecta non creſcunt, hi o-mnes decidunt libidinis vſu immoderato. Ca-pillus enim, & ſupercilium, & ciliū genere con-geniti pili continentur, & in partibus ſuperiori-bus ſanguinis parum obtinentibus ſunt, quas li-bido refrigerat: ita enim efficitur, vt locus hic a-limentum concoquere non poſſit; cum autem pili alimento caruerint, defluant neceſſe eſt.

Inferius arcuata, vel intorta cilia.

Palpebrarum pili ſi curuantur infra, nec ad vnam partem contorquentur, natura menda-cem, callidum, & ſtultum deſignant. Conci-liator.

Solida, & nigra ſupercilia.

Palpebrarum pili nigri & ſolidi, perfectum a-nimum & conſtantem indicant. Conciliator.

De

De temporibus, CAP. 7.

TEMPORA ſunt, quæ frontem vtrimq; terminant, eiſq; adhærent aures.

In præſenti tabella à dextris proponitur C. Caligulæ caput, in quo caua tempora commonſtrantur, quod ex marmoreis iconibus æreisque numiſmatibus, quæ in Vincentii Portæ fratris adſeruantur muſeo, excerpſimus.

Caua tempora.

Quibuſcumque tempora vtrimque caua inſpexeris, doloſos, truceſque iudicabis. Concauis temporibus Caligulam fuiſſe tradit Suetonius, & vultum natura tumidum & tetrum ex induſtria adferebat, componens ad ſpeculum ad omnem terrorem, & formidinem. Eius ſæuitiam in iuuentute oſtendit, cum ad datorum ſupplicium pœnis intereſſe voluiſſet. Vnde Tiberius, ſuo & omnium exitio ſe

natricem P. R. & Phaethontem orbi terrarum educare dixit. Ipſe enim propinquos omnes, & amicos etiam, qui imperio fauerent, veneno necauit, fratrem ſuum interemit, & Sillanum ſocerum ad ſecandas nouaculâ fauces compulit. Sic amicos omnes, & Senatores, deleuit, & in ſpectaculis, ludis, & cænis etiam ſæuitiam exercuit, tandem exclamauit, *Vtinam P. R. vnam ceruicem haberet!* vt ſcilicet vno ictu eum penitus exſcindere & delere poſſet. Adeo inſatiabili crudelitate immanis ipſius animus flagrabat.

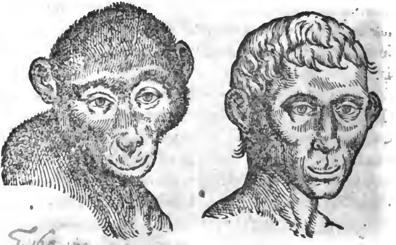
Piliſa tempora pilorum rectorum.

In figura luxurioſi, Ariſtoteles eum piloſa tempora & pilorum rectorum habere dixit. Poteſt id ad hircos referri, poteſt & ad cauſſam naturalem, nam pilorum multitudo circa tempora prouenit ex venis & arterijs multis ſanguine plenis, quæ ad eum locum terminantur; & piloſitas ibi magis quam alibi exiſtens, ſeminis multitudinem arguit. Eo loco defluxum ſeminis eſſe dixit Hippocrates, cum inciſæ ibi venæ ſteriles homines efficiant. Polemon eodem loco non *tempora piloſa*, ſed, *labia piloſa* dixit. Albertus, Pili denſi, & vaſti circa tempora, & aures, libidinoſum & calidum demonſtrant; ſed tenues & rari iuxta tempora, frigidum & ſine viribus hominem.

De Auribus, CAP. 8.

ERAT legitimus hic locus aurib. aſsignatus: ſed quia per ſe ſatis accuratam tractandi expoſcunt rationem; conſultius in III. librum reiecimus: nam in eo de iis ſolũ tractabimus. Nunc ad aurium hiſtoriam accedamus; ſunt enim in eadem linea, qua oculi. Ariſtoteles Animalium libro ita eam depingit: Auris exterior pars auricula, parte ſuperiore conſtat pinna, inferiore fibra; pars interior forma anfractui cochleæ ſimilis deſinit in os. Plinius ait, in equis & omnibus iumentorum generibus indicia animi præferre. Feſſis marcidæ, pauidis micantes, ſubrectæ furẽtibus, reſolutæ ægris ſunt. Sed eorum diſcrimina, quia multa ſunt, aggrediamur. Flacci cognominati ſunt, Cicerone auctore, quorum aures demiſſæ erant, pendulæ, languidæ, & flacceſcẽtes. Plinius ab his Flaccorum cognomen natum eſſe teſtatur.

Simiæ aures, & humanæ illis ſimilitudine reſpondentes è regione, oculis ſubiicimus hac figura.

G. 168. 175. 181. 185. 377.

Valde paruæ aures.

Contra vero, qui valde paruas habuerit aures, ſtolidus eſt, latro, & luxurioſus: idque in Ariſtotele ſcriptū vidimus ad Alexandrum. In ſuis vero Phyſiognomonicis, ſimiis ingenio reſpondere ait; quaſi malorum morum dicas, furem, & libidinoſum. Galenus in eo libro, Quod animi mores corporis temperaturam ſequantur, ab Ariſtotele accipiens, aures paruas ait malorum morum indices eſſe. Polemon & Adamantius paruas aures malignos & veterátores demonſtrare dixerunt. Interim corrige apud Conciliatorem *latrum*, (barbare) vbi dicit *latum*, pro *latrone*. Ex Alberto.

Peculiari

Peculiari figura caninas aures in quibus cum humanis potiſſimum conuenirent, prapoſuimus.

Paruæ & protenſæ aures.

Aures paruæ exiſtentes, & protenſæ, ſicut in canibus, ſtultum hominem arguunt. Sed Adamantius aliter à Polemone: Exiſtentes valde paruæ, & tamquam circumciſæ, ſtultos demonſtrant. Ego vel Polemonis textum corruptum iudico, cum canib. ſtultitiam tribuat, quam tamen cæteri Phyſiologi eis non adſcripſere; vel de canibus loquitur ædium cuſtodibus, & vilibus. Albertus ex Loxo, depreſſas & breues aures ſtultitiam notare ait.

Longæ & anguſtæ aures.

Longæ aures & anguſtæ inuidum & paruum hominem demonſtrant. Polemon. Sed id Adamantius non habet; vel temporum iniuria exe-

Tabella humana auris delineatione inſignita proponitur, vt aſininæ collatione, eius ſtolida magnitudo exquiſitius dignoſcatur.

Magnæ aures.

Magnas aures teſtari, ait Ariſtoteles ad Alexandrum, magnæ fatuitatis, ſed bonæ retentionis & memoriæ hominem; in ſuis vero Phyſiognomonicis, aſininum. Polemon & Adamantius, ſtolidæ naturæ indicia eſſe. Albertus ex Loxo magnas & prominentes aures ſtoliditatem & imprudentiam ſignare dixit; ſed perperam garrulitatem addit ex ſe. Vnde vulgo contra eos, qui in ſtudiis vel moribus, vel dictis deliquerint, protenſis indice & auriculari digitis, auriculas aſini magnas imitantur, & ſibilum addunt. Ad hoc Perſius.

O Iane, à tergo cui nulla ciconia pinſit,

Nec

Nec manus auriculas imitata eſt mobilis albas.

Rhaſes ſtolidos ait, ſed longęuos, nam optimam calidi, & humidi proportionem demonſtrant; vnde longæui homines fiunt. Plinius ex Ariſtotele ſcribit longæ eſſe vitæ homines auribus amplis.

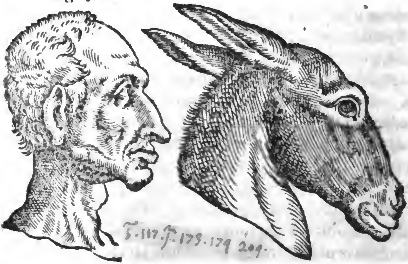
Magnæ, & ſubflaccidæ aures.

In idea fatui, Polemon & Adamantius tribuſit ei aures magnitudine nimias, & ſubflaccidas. Vbi aduertendum Vallum pueriliter lapſum, nã uertit ἐπικεκλασμένας, *anfractibus refertas*, cum *ſubflaccidas* dicere debuiſſet: nam anfractibus refertæ, & exſculptæ aures, vt videbimus inferius, docilem, & non fatuum ſignificant. Columella hircos prægrandibus auribus flaccidisque depingit. Plinius lõgis auriculis, infractisq;, & Ariſtoteles capras ſtupidas vocat, & ex voce acuta & clamoſa, vt videbimus, à ſimili caprarũ voce etiã ſtupidos iudicat, ego, ob id, ad hircos referrem.

Magnæ, & arrectæ aures.

Sed ſi magnæ arrectæq; fuerint vltra modum; ſtultitiæ & loquacitatis indices eſſe opinio eſt; idq; apud Ariſtotelem in Animalium libro adnotatum reperimus; & ab eo apud Galenum & Plinium. Sed Plinius ſolito more magnarũ, ſed non arrectarum meminit. Ex his Meletius: Paruas aures magnasq;, ac plus nimio eminentes, fatuitatis & loquacitatis indicia eſſe pleriq; ſtatuerunt. Eadem ab his Conciliator.

Tabella humana auris delineatione inſignita proponitur, vt aſininæ collatione, eius ſtolida magnitudo exquiſitius dignoſcatur.

Magnæ aures.

Magnas aures teſtari, ait Ariſtoteles ad Alexandrum, magnæ fatuitatis, ſed bonæ retentionis & memoriæ hominem; in ſuis vero Phyſiognomonicis, aſininum. Polemon & Adamantius, ſtolidæ naturæ indicia eſſe. Albertus ex Loxo magnas & prominentes aures ſtoliditatem & imprudentiam ſignare dixit; ſed perperam garrulitatem addit ex ſe. Vnde vulgo contra eos, qui in ſtudiis vel moribus, vel dictis deliquerint, protenſis indice & auriculari digitis, auriculas aſini magnas imitantur, & ſibilum addunt. Ad hoc Perſius.

O Iane, à tergo cui nulla ciconia pinſit,

Nec

Nec manus auriculas imitata eſt mobilis albas.

Rhaſes ſtolidos ait, ſed longęuos, nam optimam calidi, & humidi proportionem demonſtrant; vnde longæui homines fiunt. Plinius ex Ariſtotele ſcribit longæ eſſe vitæ homines auribus amplis.

Magnæ, & ſubflaccidæ aures.

In idea fatui, Polemon & Adamantius tribuũt ei aures magnitudine nimias, & ſubflaccidas. Vbi aduertendum Vallum pueriliter lapſum, nã uertit ἐπικεκλασμένας, *anfractibus refertas*, cum *ſubflaccidas* dicere debuiſſet: nam anfractibus refertæ, & exſculptæ aures, vt videbimus inferius, docilem, & non fatuum ſignificant. Columella hircos prægrandibus auribus flaccidisque depingit. Plinius lõgis auriculis, infractisq;, & Ariſtoteles capras ſtupidas vocat, & ex voce acuta & clamoſa, vt videbimus, à ſimili caprarũ voce etiã ſtupidos iudicat, ego, ob id, ad hircos referrem.

Magnæ, & arrectæ aures.

Sed ſi magnæ arrectæq; fuerint vltra modum; ſtultitiæ & loquacitatis indices eſſe opinio eſt; idq; apud Ariſtotelem in Animalium libro adnotatum reperimus; & ab eo apud Galenum & Plinium. Sed Plinius ſolito more magnarũ, ſed non arrectarum meminit. Ex his Meletius: Paruas aures magnasq;, ac plus nimio eminentes, fatuitatis & loquacitatis indicia eſſe pleriq; ſtatuerunt. Eadem ab his Conciliator.

Tabella humana auris delineatione inſignita proponitur, v… aſininæ collatione, eius ſtolida magnitudo exquiſitius di… gnoſcatur.

Magnæ aures.

Magnas aures teſtari, ait Ariſtoteles ad Ale… xandrum, magnæ fatuitatis, ſed bonæ retentio… nis & memoriæ hominem; in ſuis vero Phyſio… gnomonicis, aſininum. Polemon & Adaman… tius, ſtolidæ naturæ indicia eſſe. Albertus ex Lo… xo magnas & prominentes aures ſtoliditatem & imprudentiam ſignare dixit; ſed perperam garrulitatem addit ex ſe. Vnde vulgo contra e… os, qui in ſtudiis vel moribus, vel dictis deliquе… rint, protenſis indice & auriculari digitis, auri… culas aſini magnas imitantur, & ſibilum addun… Ad hoc Perſius.

O Iane, à tergo cui nulla ciconia pinſit,

N…

Nec manus auriculas imitata eſt mobilis albas.

Rhaſes ſtolidos ait, ſed longęuos, nam optimam calidi, & humidi proportionem demonſtrant; vnde longæui homines fiunt. Plinius ex Ariſtotele ſcribit longæ eſſe vitæ homines auribus amplis.

Magnæ, & ſubflaccidæ aures.

In idea fatui, Polemon & Adamantius tribuũt ei aures magnitudine nimias, & ſubflaccidas. Vbi aduertendum Vallum pueriliter lapſum, nã uertit ἐπικεκλασμένας, *anfractibus refertas*, cum *ſubflaccidas* dicere debuiſſet: nam anfractibus refertæ, & exſculptæ aures, vt videbimus inferius, docilem, & non fatuum ſignificant. Columella hircos prægrandibus auribus flaccidisque depingit. Plinius lõgis auriculis, infractisq;, & Ariſtoteles capras ſtupidas vocat, & ex voce acuta & clamoſa, vt videbimus, à ſimili caprarũ voce etiã ſtupidos iudicat, ego, ob id, ad hircos referrem.

Magnæ, & arrectæ aures.

Sed ſi magnæ arrectæq; fuerint vltra modum; ſtultitiæ & loquacitatis indices eſſe opinio eſt; idq; apud Ariſtotelem in Animalium libro adnotatum reperimus; & ab eo apud Galenum & Plinium. Sed Plinius ſolito more magnarũ, ſed non arrectarum meminit. Ex his Meletius: Paruas aures magnasq;, ac plus nimio eminentes, fatuitatis & loquacitatis indicia eſſe pleriq; ſtatuerunt. Eadem ab his Conciliator.

Tabella humana auris delineatione inſignita proponitur, vt aſininæ collatione, eius ſtolida magnitudo exquiſitius dignoſcatur.

Magnæ aures.

Magnas aures teſtari, ait Ariſtoteles ad Alexandrum, magnæ fatuitatis, ſed bonæ retentionis & memoriæ hominem; in ſuis vero Phyſiognomonicis, aſininum. Polemon & Adamantius, ſtolidæ naturæ indicia eſſe. Albertus ex Loxo magnas & prominentes aures ſtoliditaten & imprudentiam ſignare dixit; ſed perperan garrulitatem addit ex ſe. Vnde vulgo contra eos, qui in ſtudiis vel moribus, vel dictis deliquerint, protenſis indice & auriculari digitis, auriculas aſini magnas imitantur, & ſibilum addun. Ad hoc Perſius.

O Iane, à tergo cui nulla ciconia pinſit,

N

Nec manus auriculas imitata eſt mobilis albas.

Rhaſes ſtolidos ait, ſed longęuos, nam optimam calidi, & humidi proportionem demonſtrant; vnde longæui homines fiunt. Plinius ex Ariſtotele ſcribit longæ eſſe vitæ homines auribus amplis.

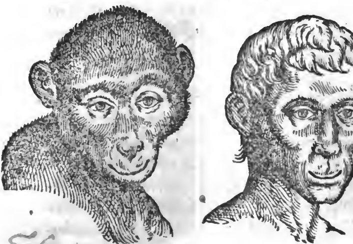
Magnæ, & ſubflaccidæ aures.

In idea fatui, Polemon & Adamantius tribuũt ei aures magnitudine nimias, & ſubflaccidas. Vbi aduertendum Vallum pueriliter lapſum, nã uertit ἐπικεκλασμένας, *anfractibus refertas*, cum *ſubflaccidas* dicere debuiſſet: nam anfractibus refertæ, & exſculptæ aures, vt videbimus inferius, docilem, & non fatuum ſignificant. Columella hircos prægrandibus auribus flaccidisque depingit. Plinius lõgis auriculis, infractisq;, & Ariſtoteles capras ſtupidas vocat, & ex voce acuta & clamoſa, vt videbimus, à ſimili caprarũ voce etiã ſtupidos iudicat, ego, ob id, ad hircos referrem.

Magnæ, & arrectæ aures.

Sed ſi magnæ arrectæq; fuerint vltra modum; ſtultitiæ & loquacitatis indices eſſe opinio eſt; idq; apud Ariſtotelem in Animalium libro adnotatum reperimus; & ab eo apud Galenum & Plinium. Sed Plinius ſolito more magnarũ, ſed non arrectarum meminit. Ex his Meletius: Paruas aures magnasq;, ac plus nimio eminentes, fatuitatis & loquacitatis indicia eſſe pleriq; ſtatuerunt. Eadem ab his Conciliator.

Simiæ aures, & humanæ illis ſimilitudine reſpondentes è regione, oculis ſubiicimus hac figura.

Valde paruæ aures.

Contra vero, qui valde paruas habuerit aures, ſtolidus eſt, latro, & luxurioſus: idque in Ariſtotele ſcriptũ vidimus ad Alexandrum. In ſuis vero Phyſiognomonicis, ſimiis ingenio reſpondere ait; quaſi malorum morum dicas, furem, & libidinoſum. Galenus in eo libro, Quod animi mores corporis temperaturam ſequantur, ab Ariſtotele accipiens, aures paruas ait malorum morum indices eſſe. Polemon & Adamantius paruas aures malignos & veteratores demonſtrare dixerunt. Interim corrige apud Conciliatorem *latrum*, (barbare) vbi dicit *lætum*, pro *latrone*. Ex Alberto.

Peculiari

Digitized by Google

Peculiari figura caninas aures in quibus cum humanis potiſſimum conuenirent, præpoſuimus.

Paruæ & protenſæ aures.

Aures paruæ exiſtentes, & protenſæ, ſicut in canibus, ſtultum hominem arguunt. Sed Adamantius aliter à Polemone: Exiſtentes valde paruæ, & tamquam circumciſæ, ſtultos demonſtrant. Ego vel Polemonis textum corruptum iudico, cum canib. ſtultitiam tribuat, quam tamen cæteri Phyſiologi eis non adſcripſere; vel de canibus loquitur ædium cuſtodibus, & vilibus. Albertus ex Loxo, depreſſas & breues aures ſtultitiam notare ait.

Longæ & anguſtæ aures.

Longæ aures & anguſtæ inuidum & paruum hominem demonſtrant. Polemon. Sed id Adamantius non habet; vel temporum iniuria exe-

ſum, vel ex induſtria omiſſum. Albertus: An
ſtæ & oblongæ aures teſtantur inuidiam. Ex
Conciliator.

Rotundæ aures.

Nimium rotundæ aures, indocilẽ homin
arguunt: Albertus,

Exſculptæ aures.

Exſculptæ aures docilem hominem oſt
dunt. Polemon & Adamantius.

Non exſculptæ aures.

Aures non exſculptæ & rotundæ valde
ſtentes, ruditatem oſtendunt: Polemõ. Sed
amantius. Non exſculptæ ruditatẽ oſtendu
Corrigendum eſt verbum in Polemonis tex
ἀδιάγλυφα

Tabella ad commoſtrandum moloſſi canis caput parat præcipue in eo moderatas aures.

Dece

Decenter magnæ, & quadratæ aures.

Mediocres aures & arrectás, optimorum morum notam eſſe ſcripſit Ariſtoteles Animalium libro. id quod à Galeno iiſdem verbis eſt transſcriptum, In Phyſiognomonicis vero ait: Videbit autem vtique quis & canum optimos moderatas aures habere. Polemon & Adamantius. Quadrangulares aures non excedentes magnitudinem, virilem hominem & bonum manifeſtant. Adamantius, virilem, & egregiis ſenſibus præditum dicit. Conciliator eadem. Sed ſatis inepte transfert. Loxus optimas aures ita deſcribit. Semicircularis conuexa linea in medio aliquantum ex parte cōuexa verſus centrum, magnitudine mediocres, capiti decenter adhærentes, & mediocriter piloſæ; ſic enim ſeminalem virtutem quæ eas efformauit, fuiſſe pollentem & optimam, iudicatur; vt Albertus ex eo refert. Mediocres aures Auguſtū habuiſſe refert Suetonius, vnde præclaris moribus ornatus, & animi dotibus prępollēs à ſcriptoribus deſignatur. Mediocres aures tuas, digniſſime Princeps, ſæpius animaduerti capiti decenter adhærentes eſſe, & valde exſculptas; ob id Auguſto moribus & animi dotibus quam ſimillimus es.

Rubidæ aures.

Pudefactis rubeſcunt aures, ait Ariſtoteles in Problematis. Pudefactis enim oculi refrige-

rantur;quia pudor in oculis eſt,nec reſpicere
lent,quos pudor tenet, calor igitur in aduerſ
partem tranſit, quæ poſterior eſt: nam aures
tis ex aduerſo poſitæ ſunt, itaq; pudore maxi
erubeſcunt: vel quia aures maxime partium
ciei exſangues ſunt, & peregrinus humor in
partem adire aptus natus eſt. itaque cum ca
re per pudorem orto, reſoluitur, ſtatim ſe in
res colligit; ob id, qui ſemper rubicundas ha
aures, maxime verecundos exiſtimarem. E
figura verecundi, Polemon & Adamantius q
ſi rubore plenum dicunt, quaſi aures & om
rubore plena habeat. Sed Albertus non a
ſolum, ſed totam faciem rubram habere, &
bicundiorem frontem cum oculorum dem
one, verecundiam ſignificare dixit.

De Naſo, CAP. 9.

NASVS in facie non minima pars eſt: hæ
quidem hominem præ cæteris formoſ
deformemque reddit. Eſtq; in eo varietas m
ma, vt non ſit alia facierum diſtinctio, quam
naſum. Ariſtoteles Animalium libro hæc ha
de naſo: Pars faciei naſus: cartilagineam
tem, quæ nares diſcriminat, interſeptum v
mus, vtrumque meatum inane. Eius initiu
eſt à glabra, interſtitium inter ſupercilia c
ſtitutum. Pars ima eſt, vbi naſus delatior
aures ſe fundit. Adnotandum præterea qu
dam eſſe proportionem faciei partiū ad to

co

corporis partes, & ſibi inuicem correſpondere; aut menſura, aut quantitate, aut ſignis. Naſus correſpondet præputio: nam quibus longus, & craſſus; eadem mutonis forma: ſic ſi acutus vel craſſus, vel breuis. Sic narium qualitas reſpondet teſticulis. Naſati apud Lampridium viriliores, ac bello mutoniati cenſentur. Vnde parœmia denaſatorum peculio vulgo trita: Naſi magnitudine mutonis concipi qualitatem. Is enim in vita Antonini Heliogabali, quem ſcribit fuiſſe extremi luxus, ac nefariæ libidinis, hęc habet: Subactarios vel emiſſarios innumeros collegit, ac naſutos vocabat, quibus ad libidinem exercendam ſceleſtiſſime vtebatur.

Magnus naſus.

Naſus prægrandis probi viri indicium affert; Polemon. Prægrandis naſus melior; Adamantius. Magnus naſus ſemper minori melior; ex his Albertus.

Valde magnus naſus.

Valde magnus naſus, virum nimis acriter aliena iudicantem notat, cui non niſi ſua placent, aliena diſplicent, irridetque omnia. Plinius: *Et altior homini tantũ, quem noui mores ſubdolæ irriſioni dicauere, naſus.* Naribus, inquit Quintilianus, deriſus, contemptus, & faſtidium ſignificari ſolet: vnde & qui alios irrident, naſutos vocant, & prouerbio abiit, *naſus* pro *iudicio*. Naſum maxi-

mum rhinoceros habet, cornu repando i
gnem;quare ab eo potius,quam vllo alio an
li ad prouerbialem hunc ſenſum aſſumptus
eſt enim animal ingenio callidum,alacre,&
le. Martialis.

Et pueri naſum rhinocerotis habent.

Eiuſdem extat lepidum epigramma de naſ
irriſore:

Naſutus ſis vſq; licet, ſis deniq; naſus,
Quantum noluerit ferre rogatus Atlas;
Et poſſis ipſum tu deridere Latinum:
Non potes in nugas dicere plura meas.

Perſius ad id:

-- ride, ais, & nimis vncis
Naribus indulges.

Horatius.

-- Naſo ſuſpendis adunco.

Angelus Politianus enormi fuit naſo, o
ingenio aculeato,inuidoque; alienorum irri
ſuorum admirator; & cum ipſe aliorum fu
cenſor acerrimus,ſua tamen à quoquam iud
ri ægre tulit,

Valde paruus naſus.

Qui naſo valde paruo fuerit prędictus, m
bilis conſilii vir arguitur; Polemon. Sed A
mantius minari rapacitatem & conſilii inc
ſtantiam ait, Interpres Polemonis non ſatis
ćte vertit. nam accuſatorem,& delatorem in
ptatur, in quo tot errores, quot verba reper

Alb

bertus. Minor naſus ſeruilibus ingeniis,furi-
& tergiuerſantibus aſſignatur, Ego ad mu-
... referrem.

Rectus naſus.

Rectus naſus linguæ ſignificat intēperantiam; Polemon,& Adamantius.ſed in fine libri, Polemon,etſi mendoſus ſit codex, ait: Qui recto ſunt naſo præditi, blaterones; & referuntur ad mulieres. Alberrus non ſatis ſibi conſtat,vtriuſque ſigna & proprietates confundens. ait enim: Naſus circa frontem depreſſus, ſtultitiam &animi imbecillitatem, & fœmineam leuitatem deſignat:ſi alte à fronte,recta ad imum naſi protendatur,vt linea recta deſcendens à fronte, naſi ronnum pertingat in extrema cartilagine, loquacitatem notat.

Obliquus naſus,

Intortus naſus magna ex parte mentis & animorum obliquitatem portendit. Polemon & Adamantius.

Ad faciem naſus diſcretus.

Naſus ad faciē bene articulatus, vel diſcretus, probum,fortem, ac prudentia virum prędítum indicat. Polemon & Adamantius. Sed Polemon *ad frontē*, Adamantius *ad faciem* habet. Albertus male vertit:Nariū pars iuxta frontē,ſi à frōte depoſita ſit,hoc eſt ſeiuncta,bona cōpoſitione,nec

mum rhinoceros habet, cornu repando in gnem;quare ab eo potius,quam vllo alio ani li ad prouerbialem hunc ſenſum aſſumptus e eſt enim animal ingenio callidum,alacre,& a le. Martialis.

Et pueri naſum rhinocerotis habent.

Eiuſdem extat lepidum epigramma de naſu irriſore:

Naſutus ſis vſq; licet, ſis deniq; naſus,
Quantum noluerit ferre rogatus Atlas;
Et poſſis ipſum tu deridere Latinum:
Non potes in nugas dicere plura meas.

Perſius ad id:

-- ride, ais, & nimis vncis
Naribus indulges.

Horatius.

-- Naſo ſuſpendis adunco.

Angelus Politianus enormi fuit naſo, ob ingenio aculeato,inuidoque;alienorum irriſ ſuorum admirator; & cum ipſe aliorum fue cenſor acerrimus,ſua tamen à quoquam iudic ri ægre tulit,

Valde paruus naſus.

Qui naſo valde paruo fuerit prçditus, mut bilis conſiliivir arguitur; Polemon. Sed Ad mantius minari rapacitatem & conſilii inco ſtantiam ait, Interpres Polemonis non ſatis r ċte vertit. nam accuſatorem,& delatorem int p̃tatur, in quo tot errores, quot verba reperi

Albe

bertus. Minor naſus ſeruilibus ingeniis, furi- & tergiuerſantibus aſſignatur. Ego ad mu- . . referrem.

Rectus naſus.

Rectus naſus linguæ ſignificat intẽperantiam; Polemon, & Adamantius. ſed in fine libri, Polemon, etſi mendoſus ſit codex, ait: Qui recto ſunt naſo præditi, blaterones; & referuntur ad mulieres. Alberrus non ſatis ſibi conſtat, vtriuſque ſigna & proprietates confundens. ait enim: Naſus circa frontem depreſſus, ſtultitiam & animi imbecillitatem, & fœmineam leuitatem deſignat: ſi alte à fronte, recta ad imum naſi protendatur, vt linea recta deſcendens à fronte, naſi ronnum pertingat in extrema cartilagine, loquacitatem notat.

Obliquus naſus.

Intortus naſus magna ex parte mentis & animorum obliquitatem portendit. Polemon & Adamantius.

Ad faciem naſus diſcretus.

Naſus ad faciẽ bene articulatus, vel diſcretus, probum, fortem, ac prudentia virum pręditum indicat. Polemon & Adamantius. Sed Polemon *ad frontẽ*, Adamantius *ad faciem* habet. Albertus male vertit: Nariũ pars iuxta frontẽ, ſi à frõte depoſita ſit, hoc eſt ſeiuncta, bona cõpoſitione, nec

mum rhinoceros habet, cornu repando inſi-
gnem;quare ab eo potius,quam vllo alio ani na-
li ad prouerbialem hunc ſenſum aſſumptus eſt:
eſt enim animal ingenio callidum,alacre,& agi-
le. Martialis.

Et pueri naſum rhinocerotis habent.

Eiuſdem extat lepidum epigramma de naſuto irriſore:

Naſutus ſis vſq; licet, ſis deniq; naſus,
Quantum noluerit ferre rogatus Atlas;
Et poſſis ipſum tu deridere Latinum:
Non potes in nugas dicere plura meas.

Perſius ad id:

-- ride, ais, & nimis vncis
Naribus indulges.

Horatius.

-- Naſo ſuſpendis adunco.

Angelus Politianus enormi fuit naſo, ob id ingenio aculeato,inuidoque;alienorum irriſor, ſuorum admirator; & cum ipſe aliorum fuerit cenſor acerrimus,ſua tamen à quoquam iudicari ægre tulit,

Valde paruus naſus.

Qui naſo valde paruo fuerit prȩditus, muta bilis conſiliivir arguitur; Polemon. Sed Ada mantius minari rapacitatem & conſilii incon ſtantiam ait, Interpres Polemonis non ſatis re ĉte vertit. nam accuſatorem,& delatorem inte: p̃tatur, in quo tot errores, quot verba reperie

Albei

bertus. Minor naſus ſeruilibus ingeniis, furi- & tergiuerſantibus aſſignatur, Ego ad mu- s referrem.

Rectus naſus.

Rectus naſus linguæ ſignificat intēperantiam; Polemon, & Adamantius. ſed in fine libri, Polemon, etſi mendoſus ſit codex, ait: Qui recto ſunt naſo præditi, blaterones; & referuntur ad mulieres. Alberrus non ſatis ſibi conſtat, vtriuſque ſigna & proprietates confundens. ait enim: Naſus circa frontem depreſſus, ſtultitiam & animi imbecillitatem, & fœmineam leuitatem deſignat: ſi alte à fronte, rectà ad imum naſi protendatur, vt linea recta deſcendens à fronte, naſi ronnum pertingat in extrema cartilagine, loquacitatem notat.

Obliquus naſus.

Intortus naſus magna ex parte mentis & animorum obliquitatem portendit. Polemon & Adamantius.

Ad faciem naſus diſcretus.

Naſus ad faciē bene articulatus, vel diſcretus, probum, fortem, ac prudentia virum prçditum indicat. Polemon & Adamantius. Sed Polemon *ad frontē*, Adamantius *ad faciem* habet. Albertus male vertit: Nariū pars iuxta frontē, ſi à frōte depoſita ſit, hoc eſt ſeiuncta, bona cōpoſitione, nec

K 2

mum rhinoceros habet, cornu repando i
gnem;quare ab eo potius,quam vllo alio an
li ad prouerbialem hunc ſenſum aſſumptus
eſt enim animal ingenio callidum,alacre,&
le. Martialis.

Et pueri naſum rhinocerotis habent.

Eiuſdem extat lepidum epigramma de naſi
irriſore:

Naſutus ſis vſq; licet, ſis deniq; naſus,
Quantum noluerit ferre rogatus Atlas;
Et poſſis ipſum tu deridere Latinum:
Non potes in nugas dicere plura meas.

Perſius ad id:

-- ride, ais, & nimis vncis
Naribus indulges.

Horatius.

-- Naſo ſuſpendis adunco.

Angelus Politianus enormi fuit naſo, ob
ingenio aculeato,inuidoque; alienorum irriſ
ſuorum admirator; & cum ipſe aliorum fuc
cenſor acerrimus,ſua tamen à quoquam iudic
ri ægre tulit,

Valde paruus naſus.

Qui naſo valde paruo fuerit prçditus, mu
bilis conſiliiivir arguitur; Polemon. Sed Ac
mantius minari rapacitatem & conſilii inco
ſtantiam ait, Interpres Polemonis non ſatis r
ćte vertit. nam accuſatorem,& delatorem int
ptatur, in quo tot errores, quot verba reperi
Albe

bertus. Minor naſus ſeruilibus ingeniis, furi- & tergiuerſantibus aſſignatur, Ego ad mu- ...s referrem.

Rectus naſus.

Rectus naſus linguæ ſignificat intẽperantiam; Polemon, & Adamantius. ſed in fine libri, Polemon, etſi mendoſus ſit codex, ait: Qui recto ſunt naſo præditi, blaterones; & referuntur ad mulieres. Alberrus non ſatis ſibi conſtat, vtriuſque ſigna & proprietates confundens. ait enim: Naſus circa frontem depreſſus, ſtultitiam & animi imbecillitatem, & fœmineam leuitatem deſignat: ſi alte à fronte, recta ad imum naſi protendatur, vt linea recta deſcendens à fronte, naſi ronnum pertingat in extrema cartilagine, loquacitatem notat.

Obliquus naſus.

Intortus naſus magna ex parte mentis & animorum obliquitatem portendit. Polemon & Adamantius.

Ad faciem naſus diſcretus.

Naſus ad faciẽ bene articulatus, vel diſcretus, probum, fortem, ac prudentia virum prędítum indicat. Polemon & Adamantius. Sed Polemon *ad frontẽ,* Adamantius *ad faciem* habet. Albertus male vertit: Nariũ pars iuxta frontẽ, ſi à frõte depoſita ſit, hoc eſt ſeiuncta, bona cõpoſitione, nec

bertus. Minor naſus ſeruilibus ingeniis, furi- & tergiuerſantibus aſſignatur, Ego ad mu- ... referrem.

Rectus naſus.

Rectus naſus linguæ ſignificat intẽperantiam; Polemon, & Adamantius. ſed in fine libri, Polemon, etſi mendoſus ſit codex, ait: Qui recto ſunt naſo præditi, blaterones; & referuntur ad mulieres. Alberrus non ſatis ſibi conſtat, vtriuſque ſigna & proprietates confundens. ait enim: Naſus circa frontem depreſſus, ſtultitiam & animi imbecillitatem, & fœmineam leuitatem deſignat: ſi alte à fronte, rectà ad imum naſi protendatur, vt linea recta deſcendens à fronte, naſi ronnum pertingat in extrema cartilagine, loquacitatem notat.

Obliquus naſus.

Intortus naſus magna ex parte mentis & animorum obliquitatem portendit. Polemon & Adamantius.

Ad faciem naſus diſcretus.

Naſus ad faciẽ bene articulatus, vel diſcretus, probum, fortem, ac prudentia virum prędịtum indicat. Polemon & Adamantius. Sed Polemon *ad frontẽ*, Adamantius *ad faciem* habet. Albertus male vertit: Nariũ pars iuxta frontẽ, ſi à frõte depoſita ſit, hoc eſt ſeiuncta, bona cõpoſitione, nec

alta, nec humili, ſed æquali linea deſcend-
conſtantiam & prudentiam demonſtrat.

Ad faciem naſus male diſcretus.

Contraria vero huius forma effœminatum rudioremque ſignificat: Polemon & Adamantius à contrario ſigno contrarium diiudicant.

Longus naſus ad os protenſus.

Qui habet naſum longum, protenſum ad os, eſt probus & audax, vt Ariſtoteles ad Alexandrum ſcribens ait. Scribit Suetonius C. Auguſtum naſum habuiſſe à ſummo eminentiorem, ab imo deductiorem, id eſt, depreſſum; quem prudentem virum, & optimum imperatorem fuiſſe conſtat, nec alius intelligi poteſt, niſi quē modo deſcripſimus. Cublaienus Scytharum imperator, longo rectoque ad frontem naſo erat, ac ore anguſto: ad arma prętantiſſimus, primus pōtificię maieſtatis cultor, liberalis, & probus fuit.

Naſus craſſus.

In figura impudentis Polemon, & Adamantius tribuunt ei naſum craſſum.

Naſus mediocriter longus, latus, & apertus.

Optimam deſcribens naſi formam Ariſtoteles ad Alexandrum ait. Naſus ille eſt magis æqualis, qui mediocriter longus; eius latitudo eſt mediocris; ad extremitatem eius foramina non multum aperta.

Tabella

Tabella hac, in qua corui & hominis caput conſpicitur, naſum in vtroq; ad viuum delineari curauimus.

Incuruus à fronte naſus.

Quibus aduncus ſtatim à fronte ducitur naſus, impudentes ſunt, inſtar coruorum. Incipit enim ipſius naſi curuitas à fronte prope glabellam. Et eſt propria coruorum impudentia; & ſua impudẽtia apud Romanos enunciauerunt. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Ego hos omnes fures & rapaces dicerem. eſt enim propria coruorum, & aduncorum roſtrorum auium rapacitas, & coruus natura procliuis eſt ad furtum; & quos cicures habemus domi, clauos, nummos, cultros, & eiuſmodi ſimilia in foraminibus & ſub lapidibus abdunt.

Digitized by Google

Præſens commnoſtrat figura aquilæ caput,cuius naſum in-curuum cum Sergii Galbæ naſo comparandum, ce acinne ſpectandum propoſuimus.

Aduncus naſus.

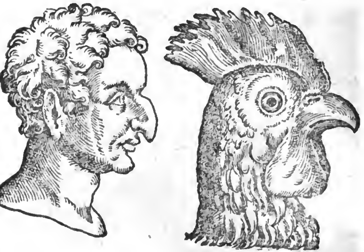
Qui naſum aduncum habent, à fronte bene articulatum,magnanimi inde conijciuntur, exemplo aquilarum: ex Ariſtotele in Phyſiognomonicis. Aquo Polemon & Adamantius: Aduncus naſus magnanimitatem decet. Albertus ex Loxo,aquilę naſum magnanimis tribuit.Huiuſmodi naſum vulgus *aquiſinum* vocat, & regiũ quiddam præ ſe ferre exiſtimatur; quoniam aquila rex auium habetur, & ob id regalem animum & magnificentiam polliceri. Apud Perſas tali naſo præditum eſſe magno erat decori, ſicut de Cyro memorant hiſtoriæ Xenophontis &

tis & Plutarchi: & adhanc vſque diem neminem ad id faſtigii ſubrogabant, niſi apprime fuerit naſutus. Eum regem ſupra omnes dilexerunt, illumque magnanimum & audacem fuiſſe dicunt. Magnus Artarxerxes naſo fuit in aduncum prominente, vt ex argenteo numiſmate videre eſt in muſeo fratris mei doctiſſimi. Fuit Perſarum rex, tamquam ex ſtirpe maioris Cyri. in eo tanta in donando gratiſſimi animi magnitudo extitit, vt in referenda gratia pro agreſti ſæpe munuſculo tenuiſſimoque officii genere, non ingentia modo auri pondera, ſed vrbes & prouincias rependeret. Demetrius filius regis Syrię, cuius Iuſtinus meminit, *Grypus* cognominatus fuit; quia Græci, qui aduncum habet naſum, γρυπὸν vocant. Neoptolemus adunco fuit naſo, ex deſcriptione Daretis Phrygij. Sergius Galba adunco fuit naſo, vt à Suetonio narratur, & liberalis ab eo deſcribitur. Plato in Euthyphrone Melitum Pittheum, quē in accuſatione non ingeneroſe ſe geſſiſſe dicit, aquilino & gibboſo naſo fuiſſe prodit. Prominenti & decenter incuruo naſo fuit Georgius Scanderbegus, cuius os magni Herois effigiem prę ſe tulit. Nemini etiam virtute bellica, fortitudine & liberalitate ſecundus fuit. Magnus Sfortia elatum in medio naſum habuit; fuitque magnanimus & fortis, Iouio referente. Mahometes ſecundus Turcarum rex, adunco fuit naſo,

Digitized by Google

& eminenti, vt ſuperius labrum attingere videretur; & elato fuit animo. Ioannes Aſſymbeius cognomento Vſſumcaſſanus, grypho fuit naſo, oculis ingentibus, læto & hilari vultu; liberalis, clemens, bellicoſiſſimus, & gloriæ appetens. Iſmael Sophus, Perſarum rex, ſimiliter naſo fuit adunco, vegetis & micantibus oculis; moribus vere liberalis, ambitioſus, bello fortiſſimus, inter pericula gaudens & magnanimus. Selimus Baiazetis filius, arcuato fuit naſo; liberaliſſimus, Magni Alaxandri æmulus. Solimanus etiam Selimi filius, adunco fuit naſo; bellator, & liberalis.

Hoc ſchemate galli naſus incauus, cum canuexa circulari frontis ſuperficie exprimitur, cum humano ad eiuſmodi formam effigiato, infra deſcribendo.

Incauu

Incauus naſus ante frontem, rotundus, & ſuper-eminens rotundum.

Vt ſe habet antiqua translatio Ariſtotelis in Phyſiognomonicis; Qui naſum concauum habent, ante frontem rotundum, & ſupereminentem rotundum, luxurioſi ſunt, & ad gallos referuntur. Nos, cum eiuſmodi naſum ignoraremus, tum Ariſtotelici textus corruptione, tum interpretis translatione, gallos conſuluimus, atque diligenti eorum inſpectione, ita textum & ſenſum verbis accommodauimus. habet enim gallinaceus gallus ante frontem in confinio naſi valleculam quandam, vel incauum quoddam, & pars ea naſi ante frontem rotunda, & inde frons à naſo ad capillorum radicem, velut circuli circumferentia eſt. Vt verba textus translata dicant: Qui ante naſum habet incauum, & partes, quæ ante frontem rotundas, circumferentiam vero ſupra aſſurgentem, &c. hos ego etiam puerarios iudicarem: abutuntur enim Venere galli gallinacei, perdices, & coturnices, quę fere ſimilem naſum habent. Cum enim feminæ ouis incubant, mares dimicant pugnamque inter ſe conferunt, quos cœlibes vocant; qui victus in pugna fuerit, victoris Venerem patitur, nec niſi à ſuo victore ſubigitur, ex Ariſtotele: & amicos cognoui eiuſmodi naſo præditos, huic enormi luxuriæ generi obnoxios. Fingunt Poëtæ Iouem aquilæ forma Ganymedem

rapuiſſe, ſub tali figmento id fortaſſe innuerit, Ælianus etiam ichneumonem huic turpitudini obnoxium dixit. Tali naſo Satyri & Sileni ab antiquis effigiati ſunt, & tali naſo etiam Socrates ipſe præditus fuit: nam Xenophon Socratẽ Silenis ſimilem fuiſſe, & preſſis naribus, ſcribit.

Latus in medio naſus.

Naſus in medio latus, declinans ad ſummitatem, demonſtrat mendacem & verboſum. Ariſtoteles ad Alexandrum.

Si bouis naſum inſpexerimus, & hominem ſimilem effigiauerimus, non ab hac quæ hic cernitur figura, longe aberit, ita affabre in imo craſsius deducitur.

Digitized by Google

Extremum naſi craſſum.

Qui naſi extremum craſſum habent, ſegnitiei obnoxii ſunt, & ad boues referuntur, vt Ariſtoteles in Phyſiogn. teſtatur. eſt enim boum ſegnities propria. Polemon & Adamantius: Naſus in ſummo valde craſſus, & depreſſus, iniquos homines oſtendit. Interim Polemonis textus corrigatur, μακρὸν, non μικρὸν, ex Adamãtio. Iidemq; in figura inuerecundi, tribuunt ei naſum craſſum.

Suis craſſus à ſummo inſpicitur hic naſus, è cuius regione hominis ſimilitudine ad eum proxime accedens, depingitur.

A ſummo craſſus naſus.

Qui naſum à ſnmmo craſſum habent, inſenſati iudicantur, à ſimili ſuum naſo. Ariſtoteles in Phyſiognomon. Eſt enim ſus animal brutum, animamq; ei pro ſale datam vulgo dicunt:

Digitized by Google

vnde prouerbio fertur. *Sus Mineruam.* Male ab eo deſcribens Albertus ait: Extra modum craſſæ nares immundum hominem.

Canis hæc imago in multis cernitur figuris, ſed hic domeſtici canis acuti naſi icon exhibetur, vt hominis ſimilem oſtendamus.

Extremum naſi acutum.

Naſus ſi fuerit ſubtilis, eius dominus eſt valde iracundus, Ariſtoteles ad Alexandrum: in Phyſiognomonicis vero dilucidius loquitur. Naſi ſummum ſi fuerit, ſæuæ iræ homines oſtendit, iique ad canes referuntur. Eſt enim canum propria ira. Sed Ariſtotelis textus mancus videtur. deficit enim, *acutum.* ait enim οἱ τὴν ῥῖνα ἄκραν. ſupple λεπτὴν, quod ex Polemone & Adamantio reſtitu-

ſtitui poteſt: Naſi extremum tenue in quolibet homine æſtuantis iræ ſignum. Albertus: Naſus in extremo acutus, facilis ad iracundiam. Idemque Rhaſes. Ringi, os torquere eſt, quod canes faciunt latraturi, vel cũ ex ira in rugas os deducunt: hinc rictus, oris diſtenſio. Rictum caninũ Iuuenalis dixit.

Auicularis hic roſtri imago proponitur, ad oſtendendam eius cum naſo hominis tenui & gracili ſimilitudinem.

Naſi extremum gracile.

Qui naſi extremum gracile habent, aues hac parte referunt. Intelligit enim per auiculares, qui leues, mobiles & inſtabiles ſunt. eſt enim auium naſus longus, ſubtilis, rotundus, & in imo tenuis. Polemon & Adamantius ex eo: Naſus longus, ſubtilis (ſed Adamantius addit, *valde*)

cum auicularis generis habeatur, eius quoque generis mores deſcribit. Rhaſes: Naſus longus & in imo gracilis, leuis & feſtini viri eſt. Albertus: Nares longæ & tenues, quæ auium propriæ ſunt, huiuſmodi moribus, ſcilicet mobilitatis & leuitatis, homines decorant.

Leonis naſus hic depingitur; è directo intuenti, humanus occurret, vt inuicem comparari poſſint.

Rotundus naſus, & extremum obtuſum.

Naſum rotundum habentes, eiuſque ſummum obtuſum, magnanimi ſunt, ad leones relati. Ariſtoteles in Phyſiognom. Leonum enim propria eſt magnanimitas. Polemon & Adamantius; Naſi extremum plenum, obtuſum, rotundum, & ſolidum ſi aſpexeris, ex leonibus & moloſſis fortem & magnanimum iudicato. Adamar

Digitized by Google

amantius non magnanimum, ſed iactatorem dicit. Ariſtoteles in figura maris leonem depingens, ait, habere naſum magis craſſum, quam gracilem.

Etiam venatici vel moloſſi canis imaginem apponere libuit, vt expreſſius naſus cernatur.

Oppianus venaticos canes (ſiue robuſtos, ſiue moloſſos dixeris) ſimo roſtro deſcribit. Generoſis enim canibus imæ nares rotundæ, & ſolidæ, & fere obtuſæ ſunt. Albertus eadem habet ex Platone, ſed ex Polemone potius.

Digitized by Google

Hac figura hominis ſimum naſum finximus, quem ſimiæ ſimillimum in viuis obſeruanimus.

5·140 · 175·181·185·372

Naſus ſimus.

Naſus ſimus eſt impetuoſus, ait Ariſtoteles ad Alexandrum: ſed eius vetus tranſlatio ſatis corrupta eſt, & corrigenda, *luxurioſus*, vel *impetuoſus in Venerem*: aliter enim ſibi cæteriſque claris auctoribus contradiceret. In ſuis enim Phyſiognomonicis ait: Qui naſum ſimum habent, libidinoſi; referuntur ad ceruos. Cerui ſimi ſunt, & adeo luxurioſi, vt coitus tempore inſani reddantur. Polemon, & Adamantius: Naſi ſimitas ſcortationis indicium. Et Polemon alibi: Breui, & ſimo naſo præditi, fures & laſciui ſunt. ad ceruos & apros hoc genus hom[…]um eſt referendum. ipſe enim ἀγρίους retulit; ſed puto mendum in textu: quippe non ſilueſtres ſues, ſed ſimias

Digitized by Google

mias referunt, & reponendum, πίθηκος. Albertus ex Loxo ſimię tribuit ſimum naſum, & libidinoſis. Rhaſes. Quibus latæ nares, luxurioſi. Simitatis rationem ; & luxuriæ videtur Ariſtoteles tradidiſſe in Problematis. ait enim, Criſpitudo capillorum, et ſimitas in craſſitudine ſita eſt, craſſitudo non ſine duritia conſtat, & durities in calidiori ſanguine ſita eſt, & calor materiem excreſcere inutilem minus patitur, & os ex vacante materia conſiſtit, & cartilago non niſi os eſt, vt hinc non ſine cauſa diminutio naſi conſequatur. Indicium ætas exhibet puerilis, ſunt enim pueri omnes reſimato naſo. Nos, ſi ad animalia referre licet, ad ſimias referemus. Natura enim ſimilis.

nares à fronte remiſſas

Contundit, &c.

vt Oppianus ſcribit, & ob id multi putant ab huiuſmodi ſimitate ſimias dictas eſſe. Conſtat eas libidinoſas eſſe, vt quaſdam feminas appetant. Et apud Indos ſimiarum quoddam genus eſt rufum, quod in vrbes non adducitur, quippe quod Veneris libidine adeo inflammatur, vt in muliebrem ſexum inſaniat. Eſt & delphinus reſimo roſtro, & ob id *ſimonem* vocant, nomenq; ſimonis miro modo agnoſcunt: piſcatorumque relatu, luxurioſi ſunt.

Etiam ſimum cerui naſum depinximus cum Socrate comparandum, cuius effigiem ex muſeo fratris & marmorea ſtatua decerpſimus.

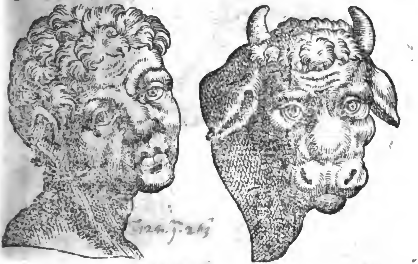
Simo naſo Socratem fuiſſe narrat Plato in Theæteto, & ab eo Ammonius. Polemon Socratem luxurioſum fuiſſe dicit, quod illius loci ſuperficiem concauam haberet, quæ naſo ac mento interiacet. Plautus in Rudente ſuum Lambracem depingẽs luxurioſum ac nefarium, ait, recaluum, ſilonem, & ventricoſum. Ruellius Gallus reſimato naſo fuit, & luxurioſus. Fuerunt nonnulli opinantes Horatio Cocliti, non quod oculum vnum in bello amiſiſſet, ſed ex naſi ſimitate cognomentum, *Cocles*, inditum fuiſſe: naſus enim ſub fronte ita depreſſus demiſſusq; erat, vt nullum fere inter oculos diſcrimen extaret,

ret,

Digitized by Google

ret, ipſaque ſupercilia commixta inuicem confuſaque fuerint: iccirco cum vellent illum appellare Cyclopem, factum eſt vt corrupta loquendi conſuetudine, Cocles diceretur.

Tauri & hominis hiantes nares ad viuum depictas præſenti figura videre eſt.

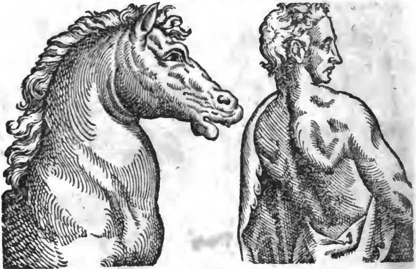

Patulæ nares.

Qui habet foramina naſi grauis cōpactionis vel duræ, eſt iraſcibilis, ait Ariſtot. ad Alexandrū. Sed antiqua translatio ex Arabico textu falſa & mendax eſt, nec quid ſibi velit ſatis conſtat. Clarius ergo in ſuis Phyſion. Qui hiulcas habent nares, æſtuantis iræ ſunt, & ad paſſionē referūtur quę fit in ira: quippe videre licet ira excādeſcentes tales nares obtinere. per eas .n. fit ſpirit' reciprocatio: ſiquidē è promptuarijs intimis cordis reſpirationem pulmonis officio capientes, extra

excernunt, vnde non iniuria, qui apertas habent nares, ad iram ſunt incitatiores. Polemon: Patulis naribus prȩditi agreſtes, pertinaces & potentes ſunt, ſicut tauri & leones.

Generoſi equi hiulcas nares, & hominis appinximus.

Reſimæ nares.

Alibi vero: Patulæ nares & reſimæ iracundos demonſtrant, & referuntur ad paſſionem quæ fit in ira, & ad generoſos equos. Et in figura iracundi, cōcauas nares ei tribuit. Adamantius: Expanſæ nares iracundiæ & ferociæ teſtes ſunt. Suetonius C. Cæſarem ſpumante rictu, & humentibus naribus fuiſſe ſcribit, & fuit prȩcipitis iræ.

Obſtructæ nares.

Obſtructæ nares veſanos demonſtrant, Polemon.

Digitized by Google

mon. Adamantius vero aliter, & melius: Anguſtæ, rotundæ, & obſtructæ nares veſanitatem monſtrant. Eadem Albertus, quia obſtructas, ſiue obeſas, vel occluſas dicit, quo innuit eos parum olfacere.

Surſum diſtantes nares.

In idea miſericordis, Ariſtoteles in Phyſiogn. tribuit ei nares ſurſum diſtantes.

De vultu, CAP. 10.

DICEMVS de vultu primum, pòſt de partibus eius. nam vultus totam ſimul faciem, motum, habitus, & paſſiones repræſentat. Ad totum hunc vultum figurandum omnes faciei partes concurrunt, & oculi, & frons, & naſus, & cætera membra. Eſt vero vultus index & detector conſcientiæ noſtræ, qui incertus, inconſtãs & varius eſt, qui totus ex animorum configurationibus confingitur, qui etiam earum ſimulator eſt, & diſſimulator. Quare haud temere omnibus horis ex vultu diiudicandum, niſi cum ab huiuſmodi animi motionibus deferbuiſſe videbitur. Polemon, & Adamantius de vultu hæc habent: Ex ipſo namque vultu potiſſimum apparet magnificentia & illiberalitas, probitas & improbitas, anxietas, ſtudium, eruditio, iucunditas & triſtitia, vigilantia & ſomnolentia, & ſingula, vt ſe naturâ habent; & ſecundum ea neceſ-

ſe eſt phyſiognomonicam diſciplinam exercere. Meletius non obſcurus philoſophus: Facies, inquit, ipſa eſt, quę affectus facile repræſentat, cum autem ipſa lætitia afficitur, ſerena hilariſq; apparet; ſi vera triſtitiā, mœrorem, & perturbationem præſefert; cum ira excandeſcit, liuida, & ſanguine perfuſa, furioſaq; redditur. Quamobrem, (vt in ſacris literis exſtat) in cordis gaudio facies ipſa exhilaratur; cum vero cor mœrore afficitur, demiſſa efficitur, & homo ira occupatus, turpis eſt. Iacob ex facie Laban in ſe odiū deprehendit, & ad vxores ſuas conuerſus, dixit: *Cognoui ex facie patris veſtri, non eſſe amplius in me, qualis heri fuerat.* Solent enim qui nos odio proſequuntur auertere à nobis faciem; qui amore nobis deuincti & beneuolentia ſunt, lætum, hilaremque oris aſpectum, & blandientem exhibere ſolent. Cicero ad Piſonem ait: *Non deceperunt me oculi tui, & vultus, qui tacitus eſt ſermo mentis.* Vultus ipſe ſpeculum eſt mentis, quando & taciti oculi mentis fatentur arcana.

Subtriſtis, & varius vultus.

In idea timidi Ariſtoteles in ſuis Phyſiognomonicis tribuit ei faciem mutabilem, & ſubmœſtam. Idque ad apparentem morem referri poſſet; nam timens vultum continue variat, velut timore & ſuſpitione plenus.

ſtupidus vultus.

Figuram tribuit inſenſitiuo in ſua idea Ariſtotele

ſtoteles in ſuis Phyſiognomonicis, & mortem, qui apparet in facie ſecundum ſimilitudinem, ſcilicet inſenſitiui & ſtupidi. Interim corrigendus eſt Ariſtotelicus Græcus textus: nam pro τὴν ὁμοιότητα id eſt, *ſimilitudinem*, habet ἀμβλύτητος, quod valde à propoſito abeſt, vt ſatis infeliciter Sueſſanus transfert, & dum verba à ſenſu aliena accommodare nititur, ineptias multas ſano viro indignas profert.

Somniculoſus vultus,

In figura iucundi & ſimulatoris Ariſtoteles in Phyſiognomonicis tribuit eis faciem ſomniculoſam. Polemon & Adamantius in eadem figura, eadem referunt. Tribuit enim Ariſtoteles ſomniculoſam faciem, eandemque Polemon. Sed Ariſtotelis textum, prout Polemon habet, ipſe retinet. Ob id Sueſſanus ſatis miſere *curuipedem* tranſtulit; & vrſo, quem curuipedem dixit, aſſimilauit.

Bonus, & non præceps vultus.

Iucundo tribuit Ariſtoteles in Phyſiognomonicis vultum non feſtinum, & celerem, ſed bonum. Sueſſanus ἐπιπειθὴς, faciem non feſtinam, celerem, ſed ſubdolam interpretatur, ſatis incurioſe, & ex naturalibus cauſſis deducit.

Humilis vultus.

Idem eodem loco, in ſchemate triſtis viri, humilem ei tribuit figuram.

Remiſſus vultus.

Et in figura amari viri, tribuit ei faciem remiſſam. Polemon, & Adamantius in eadem figura etiam remiſſam faciem adſcribunt.

Grauis vultus.

Idem manſueto fortem, robuſtam, & grauem faciem tribuit, eandemque Polemon & Adamantius. Seuero & graui vultu fuit Alphonſus Eſtenſis, Ferrariæ princeps, auus tuus, ampliſſime Cardinalis, Iouio referentes vnde ingenium præcellens, & vis eius bellica coniectatur, qui trium maximorum hoſtium arma infracto animo ſuſtinuit & ſuperauit; abdicatis à ſe adulationis & moroſæ grauitatis lenocinijs, ſingulas cogitationes & corporis exercitamenta ad virtutes & bellicas rationes intendit; magnanimus in bello dux, optimus in pace princeps ſemper extitit. Probo ore & venerabili Beſſarion Cardinalis fuit; nemo probitate ſpectatior, nemo admirabilior doctrina, nemo denique generoſis moribus ſplendidior.

Temerarius vultus.

In figura iniurioſi, Ariſtoteles in Phyſiognomonicis tribuit ei proteruum & temerarium vultum. Sed Polemonis textus ex Ariſtotele corrigendus, qui κάτω προπετὴς dicit, vt Ariſtotelicus.

Iucundus vultus.

In figura iucundi hilarisve, Polemon & Adamantius

mantius

mantius tribuunt ei hilarem figuram, vel mores, Iidem in figura ingenioſi, tribuunt mores iucũdos. ſic tranquillus vultus, animi tranquillitatẽ monſtrat. Tradit Suetonius Auguſtum fuiſſe vultu, & ſermone, vel tacito adeo tranquillo, vt animo erat ſereno & pacato. Hilari etiam vultu fuiſſe Vlyxem narrat Dares Phrygius. Periucundo & graui vultu fuit Pompeius Columna Cardinalis, qui miro ingenio, ſacra purpura mitratus, & militari ſago galeatus, vtriuſq; muneris partes aptiſſime adimpleuit. Ioannes Aſſymbeius Vſſumcaſſanus læto, & hilari vultu fuit, magnam grauitatem dignitatemque pari comitate conditam prçſeferebat, in dandis beneficiis miram ſerenitatem, eandemque in accipiendis oſtendebat; ſuauis in ſermone, facileſque erant ad eum aditus. Iſmael Sophus læto & ſereno fuit vultu; benignus, equitandi ſagittandique peritus, lepiduſque in iocando fuit.

Elegans vultus.

Polęmon loquaci tribuit figuram elegantem. Sed textus Ariſtotelicus ſomnolento loquacis notas tribuit, quod ex Polemone, cui integrior eſt textus, coniici poteſt: nam ſomnolento elegans forma non conuenit. Sed Polemon & Adamantius elegantem formam ſimulatori tribuunt. Emanueli Chryſaloræ præclara fuit facies, præclarum ingenium, & præclariſſima doctrina, Græcas literas in Italiam reportauit.

Illiberalis vultus.

Illiberales vultu puſillanimes & illiberales animo cenſendi, ex Polemone. Politianus facie neque liberali neque ingenua fuit; ob id diſtortis moribus, & male compoſitis, vt nimis in aliena inueheretur. Maximilianus Sfortia vt illiberali vultu, & nequaquam Sfortianę ſtirpis excellentia digno fuit, ſic ingenii indole & moribus ingenuo principe indignis; ſordidi animi, & vecordis, & rudis extitit. Subagreſti vultu Iouianus Pontanus erat, vir maxima ingenii dexteritate, ſed mordacitate inſignis.

Venerabilis vultus.

Hector venerabili fuit vultu, & animo, & viribus inſignis, clemens, & dignus, vt à Darete Phrygio proditum eſt. Achilles graui aſpectu, præferebatq; pulchritudinem non ſatis laudatam; ob id eius ſpecies non iactatoris, vt pleriq; iudicant, ſed virilis, vt ex Philoſtrato habetur. Solimanus Selimi filius, auguſta fuit facie, & dignitate plena, iuſtitia celebris, prudens, bellator maximus, non fœdifragus. Sic Gothofredus Gallus, Lotharingiæ Dux, Bullionius, ſacri belli aduerſus Turcas imperator, vultu erat maieſtate auguſto, religione præſtans, & militaris artis peritiſſimus. Carolus Francorum Rex à geſtarum rerum magnitudine Magnus vocitatus, vultu fuit maieſtatis pleno, auguſta facie, canitie reuerenda. Cublaienus Scytharum imperator

rator,quos Tartaros vocamus, ore fuit auguſto, ac fulguranti,ſacrorum cultor eximius, multarum gentium domitor, ac bello infractus. Probo ore, & vultu hoſtibus etiam venerabili fuit Franciſcus Sfortia,fuit corporis & inuicti animi robore,naturali facundia doctrinaq; præditus.

Auſterus vultus.

Diomedes auſtero fuit vultu, vt Dares ſcribit & in bello audax, acerrimus,clamoſus, calidus, & impatiens. Tamerlanes truculento vultu,& minaci fuit,qui ſuæ ſęuitiæ maximum ſpecimen dedit,vt orbis terror diceretur. Nemo efferatiori in cruorem animo. Truculenta voce profitebatur ſe Dei maximam iram eſſe. Auſtero ore fuit Baiazetes primus Turcarum Rex, qui à ſingulari celeritate, repentinoque bellicarum actionum impetu, terrificum terrarum fulmen eſt appellatus. Multis victoriis clarus extitit. Franciſcus Buſſonius, Carmagnola dictus, tetrici & agreſti oris fuit, contumacis ingenii, & prompti,& audacis, vt maximas bellicæ virtutis laudes promeruerit.

De facie.

INFRA oculos malæ. Plinius: Hæc ſedes pudoris.ibi maxime oſtenditur rubor:infra enim hilaritatem riſumue indicant buccæ.

Bouis imago cum magna facie ſpectanti ſe exhibet.

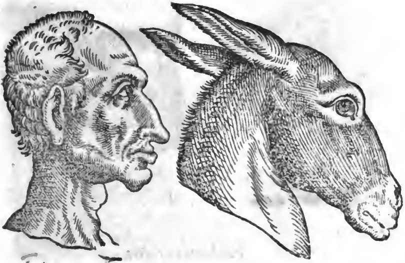

Valde magna facies.

Quibus facies magna, ignaui ſunt cenſendi; & referuntur ad aſinos & boues. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis: Valde magna facies ſtolidos & indociles arguit. Polemon & Adamantius.

Aſinina

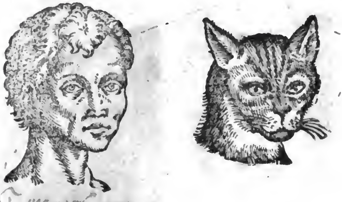
Aſininæ & magnæ faciei ſubſequitur imago, quum prior tabula bouinam oſtenderit.

Cuius facies magna, piger eſt. Rhaſes, & Conciliator· ſed Albertus ignauum & voluptatibus deditum dicit. Et alibi: Magnum caput, cum magna fronte & facie, tardum, pigrum, & aliquando indocilem monſtrat.

Digitized by Google

Hac tabula felis, & paruæ faciei detegitur imago.

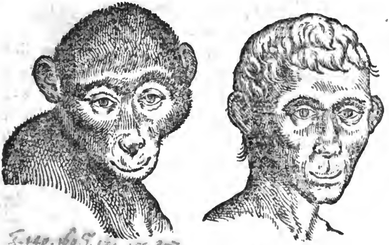

Valde parua facies.

Facies valde parua (vt Ariſtoteles in Phyſiognomonicis teſtatur) qualis eſt felis, & ſimiæ, hominem puſillanimem arguit. Interim admonitos lectores velim, Græcum Ariſtotelis textum corrigendum : nam loco faciei habet νῶτα, id eſt, tergus : nec congruum erat, vbi de facie loquebatur, tergoris meminiſſe, quum de tergore ſuo loco affatim ſatisfeciſſet. Præterea in ſequenti habet : Mediocrem habens faciei qualitatem, optimus erit, quum neque magnam neque paruam oporteat eſſe. Suique non immemor in figura puſillanimi, paruam ei faciem accommodat, non tergus. Teſtimonia demum Polemonis & Adamantii accedunt, qui diligentiſſime

tiſſime Ariſtotelem deſcripſerunt,& faciei, non tergoris meminere. Sueſſanus, *tergus*, vertit, & circa hanc ſuam malam interpretationem male ſe torquet, dum falſam doctrinam veritati accommodare nititur. Geſnerus etiam ſuo Quadrupedum libro ex textus corruptione fallitur.

Sequens figura eiuſdem faciei paruitatem, & ſimiam exprimit, perinde ac ſi præcedentem ſubſequeretur tabellam.

5-140.160 5. 151.165.378

Parua facies, paruos quoque redarguit mores. Adamantius: Cuius facies parua; callidus & adulator. Rhaſes, & Conciliator ab eo: Facies vehementer parua timidos, callidos, adulatores, & illiberales arguit. Polemon & Adamãtius ex Ariſtotele in figura amari; qui faciem paruam ei tribuit. Albertus ſatis inepte infert; diductus, & dependens vultus.

Parua, & crocea facies.

Qui habet faciem paruam, declinantem ad croceum, eſt peſſimus, vitioſus, deceptor, & ebrioſus. Eadem Conciliator ab Ariſtotele ad Alexandrum, qui etiam coloris notam addidit.

Mediocris facies.

Optimam tradens faciei qualitatem Ariſtoteles in Phyſiognomonicis, ait: Quoniam, neq; magnam, neque paruam oportet eſſe, medius habitus vtique erit conueniens.

Mediocris facies, & pinguiuſcula.

Qui habet faciem mediocrem in genis & temporib. vergens, ad pinguedinem eſt, verax, amans, intelligens, ſapiens, bene diſpoſitus, & ingenioſus. Ariſtoteles ad Alexandrum. Facies in circumſtantiis, mediocris, & ſufficientis carnoſitatis, &c. Conciliator ab eo.

Hic

Hic denuo bouinam faciem adduximus, cuius beneficio exquiſitius carnoſitatem contemplari licet.

Carnoſa facies.

Illos, quibus facies carnoſa eſt, demiſſi & negligentis animi eſſe coniicit (quod in bobus ſimiliter ſe habeat) Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Ad Alexandrum vero ſcribens ait: Carnoſus in facie eſt ſapiens, importunus, & mendax; ad feminas fortaſſe referens, quæ ignauæ, importunæ, & mendaces ſunt. Polemon ab eo in fine: Qui carnulentam habẽt faciem, inertiæ obnoxii ſunt, quæ paſſio feminarum generi & boum eſt peculiaris. Rhaſes: Cuius facies carnoſa, piger. Conciliator eadem.

Valde carnoſa facies.

Valde carnoſa facies iucundum & viuidum,

hominem oſtendit, Polemon & Adamantius. Iidemque in figura iucundi, faciem ei tribuunt carnoſiorem. Ariſtoteles in figura ſimulatoris, pinguem faciem ei tribuit.

Carnoſa, & valde longa facies.

In figura male ſe ſenſati Ariſtoteles in Phyſiog. carnulentæ & ſatis longæ faciei meminit.

Macilenta facies.

Qui habet faciem gracilem, eſt circumſpectus in operibus ſuis, & ſubtilis intellectus: Ariſtoteles ad Alexandrum. Sed in Phyſiognomonicis: Qui macilentam habent faciem ſolliciti ſunt. quod ſignum ad contrarium retulit; quia carnoſa pigros macra ſollicitos demonſtrat. Polemon & Adamantius: Parua facies ſtudioſi eſt, & inſidiatoris. In figura vero triſtis, iidem tribuunt ei faciem macram. Sed corrigatur Polemonis textus ex Adamantio, quia ἰσχνὸν habet, pro ἰσχυρόν. Plautus in ſua Aſinaria ſuum Leonidam macilentis malis inducit, quaſi eum ſollicitum & callidum dixiſſet. Selimus Turcarum imperator decimus macilento ore fuit, ad arma impiger. nullo namque labore corpus aut animus eius defatigabatur.

Neque carnoſa, neque macilenta facies.

In idea ingenioſi Ariſtoteles in Phyſiognom. Quæ circa faciem graciliora, id eſt, non carnoſa, quia hebetis ſunt, ſed gracilia, id eſt, mediocriter

ter diſpoſita. Adamantius clarius loquitur in eodem typo. Facies, neque valde carnoſa, neque quidem gracilis. Vbi textus Polemonis defectuoſus, & ex Adamantio corrigendus; carnoſitas enim inertiam, macilentia curioſitatem, & triſtitiam, medius vtique habitus ad intelligentiam facit.

Occurrens hæc oculis figura oſſoſam oſtentat aſini faciem, in ſequentibus, cerui, & ſimiæ.

S. 117. 130. 173. ſ. 204.

Oſſoſa facies.

Qui faciem carnoſam habent, timidi: referuntur ad aſinos, & ceruos. Ariſtoteles in Phyſiognomon. Geſnerus libro De animalibus eadem ab eo recitat: ſed neq; ceruus, neq; aſinus faciem carnulentam habent; & coqui cerui caput, vtpote nil carnis habens, vt inutile, flocci faciunt.

Oſſoſa cerui facies oſtentatur.

Sed textus mendoſitas his rationibus coarguitur, quod quum prius carnoſæ faciei in boue meminiſſet, non erat opus hîc denuo rememorare, cum & aliis in locis iiſdem oſſoſas facies tribuat.

Eadem

Digitized by Google

Eadem in ſimia oſſoſa facies.

Præterea Polemon in fine, ab Ariſtotele excipiens, ait: Valde oſſoſa facies, laborioſos, timidos & inſulſos oſtendit, ſi referas ad aſinos, ſimias, & ceruos. Ob id corrigendus textus, pro σαρκώδεις, reponendum, ὄστινοι.

Oblonga canis facies cum humana, e regione oſtenditur.

Oblonga facies iniurioſi eſt, Ariſtoteles ad Alexandrum; Cuius facies longa, inuerecundus, Rhaſes, & ab eodem Conciliator. Ego ad canes viles referrem, qui iniurioſi inuerecundi, iidemq; oblonga facie ſunt.

Plana facies.

Ab eo, qui planam habet faciem, caueas in moroſitate. nam ſignificat litigioſum, δύσκολον, inuidioſum, immundum. Ariſtoteles ad Alexandrum, & ab eo eadem Conciliator.

Rotunda facies.

In idea inuerecundi Ariſtoteles in Phyſiogn. rotundam faciem tribuit, Polemon in figura iracundi rotundam faciem ei tribuit. Rhaſes rotunda facie fatuos dicit.

Rugoſa

Digitized by Google

Rugoſa facies.

In idea triſtis rugoſam faciem ei tribuit Ariſtoteles in Phyſiognomonicis, idque ad apparentem morem referri videtur. nam qui triſtantur, faciẽ corrugant. Naturalis cauſſa eſſe poteſt ſiccitas; & rugæ ſignum melancholiæ, ex Auerroe.

Rugoſa, glabra, & macra facies.

In figura amari, Ariſtoteles in Phyſiognom. faciem ei tribuit rugoſam, glabram, & macilentã. Ratione enim ſiccitatis & frigiditatis pars, quæ ſolet eſſe piloſa, fit glabra, & ii natura ſunt melancholici. Polemon *rugoſam* dicit. Adamantius *frontem* non *faciem.*

Rubra facies..

Quibus facies ſupererubeſcens, verecundi ſunt: Ariſtoteles in Phyſiognomonicis, & referuntur ad paſſionem, quia verecundis ſemper erubeſcit facies. Aphrodiſeus verecundos & hilares eſſe dicit: verecundi quidem, quia ſanguis tegendi cauſſa ſuper faciem ſemper profugus eſt, veluti ſæpe ob pudorem manu faciem tegimus; hilares vero, quia ſanguis voluptatibus extrinſecus occurrit. Dici poteſt hic color roſeus, is eſt candidus, ſanguinis rubore penitus diffuſo, cum venuſtate, & puerorum & virginum nitor, qui vulgo ab humana carne *incarnatus* dicitur. Facies pudibundi, & verecundi hominis erubeſcere

conſueuit, quoniam, vt inquit Ariſtoteles in Problematibus, ſanguis de corpore in omnes partes diffunditur pudentibus. Laudatur verecundia in adoleſcentibus. Diogenes Cynicus, *Rubor virtutis eſt color*, dicebat. Næuius *pudoris colorem* appellauit. Pudoris eſt verecundiæ ſignum apud Terentium eſt: *Erubuit: ſalua res eſt*. Ruellius Gallus, medicus inſignis, ore rubore perfuſo fuit, natura modeſtus & lenis. Polemon; Facies ipſa, ſecundum ſeipſam, rubra aſperos hominis mores nunciat. Domitianus vultu fuit modeſto, ruboriſque pleno; vnde cum oris verecundia apud ſenatum commendaretur, iactauit: *Vſque adhuc animum meum probaſtis, & vultum*. Plinius de eo: Superbia in fronte, ira in oculis, feminea in ore ac in corpore impudentia, multo rubore perfuſa. Cornelius Tacitus de eo: *Cum denotandis tot hominum palloribus ſufficeret ſæuus ille vultus, & rubor, quo ſe contra pudorem muniebat.*

De Genis, CAP. 12.

DIXIMVS de tota facie; nunc de faciei partibus, id eſt, genis. Infra oculos malæ ſunt, ſiue genæ; Græcis παρειαὶ dictæ.

Carnoſæ genæ.

Carnoſæ genæ inertiam & vinolentiam arguunt. Polemon & Adamantius. iidemque in figura imbecillibus ſenſibus præditi, eidem carnoſas genas adſcribunt.

Cati

Cati, & ſimiæ imago in multis occurrit figuris, formam & artus omnes oſtenſuris; nunc ad exiles tantum genas commenſtrandas exhibeſur.

S. pag. 140. 160. 175. 181. ſ. 377.

Graciles genæ.

Genæ valde graciles malignitatem; & vafritiem arguunt, Polemon. ſed Adamantius addit, & inuidiam.

Ego pluris & ſimiis adſcriberem: paruas enim & exiles genas habent, & ſunt furaces, vafræ, & inſidioſæ, & per hæc animalia eiuſdem ingenii homines deprehenduntur; qui ſcilicet clam inſidioſi, vafri, & maligni ſunt.

Craſſæ genæ ab oculis diſtantes,

Craſſæ genę, & ab oculis diſtantes inuidos notant. Polemon & Adamantius.

Rotundæ genæ.

Rotundæ genę doloſos hominum mores demonſtrant. Polemon & Adamantius.

Oblongæ genæ.

Oblongæ genæ nugaces, & vaniloquos oſtēdunt. Polemon & Adamantius.

Rubræ genæ.

Quibus genæ ſupererubeſcunt, vinoſi ſunt.

&re-

Digitized by Google

& referuntur ad paſſionem, quia inebriatis ſuperrubeſcunt genæ. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Polemon autem: Si genæ tantummodo rubro colore inficiantur, ebrioſos homines indicant. Loxus ſe obſeruaſſe hominem ait, cuius naſus & maxillæ epatico colore inficerentur, & omni vitio refertum fuiſſe, libidine; vinolentia, & crudelitate. Quamplurimi ſunt apud nos, qui non ſolum rubras genas præſeferunt, ſed epatico colore infectas, eoſque luxurioſos vinolentosque nouimus. Suetonius Vitellium facie rubicunda fuiſſe, idque vitii ex vinolentia contraxiſſe. Alexander Macedo rubrum habebat vultum, candori mixtum; qui bibax, & vinolentus fuit, ex Plutarcho. Carolus Neapolitanorum Rex enormi & rubente naſo fuit; ſæuus, inexorabilis, inimicorum cæde gaudens, in exercenda inhumanitete peruicax, ſupplicibus numquam parcens: Manfredo Regi ad Beneuentum interfecto ſepulcrum denegauit, Gorradinum & Auſtriæ Regulum in foro ſecuri percuſſit. Cæſar Borgia Dux Valentinus faciē atro rubore perfuſam, & tuberculis, qui ſaniem leniter exſpuerent, redundantem habuit: ſanguinario fuit ingenio, immaniq; ſæuitia veteres tyrannos æquaſſe cenſeri poteſt. Libenter noctu vagabatur per vrbes, quum numqnam interdiu videretur, ne deformis & truculenta facies ſpectabatur. Rubendi & prope temulenta facie tru-

culentus fuit Georgius Fronſpergius Sueuus, ſtrenuæ etiam crudelitatis & feritatis.

Piloſa gena

Piloſas genas habentes ego ſtupidos & ferales iudicarē, cum in facie genæ tantummodo ſemper glabræ ſint: & ferinum eſt, faciem & genas piloſas habere: & ſus præ cæteris genas craſſis denſisq; pilis hiſpidas habet; & huiuſmodi moribus præditos quamplurimos amicos habui, piloſas genas habētes. Cicero exprobrat Piſoni morum fœditatem, quod piloſas genas haberet. Inquit enim; *Non piloſæ genæ deceperunt me, nec vultus totus.* vnde ſtupiditatem tarditatemque linguæ coniectabat, & lutulentos mores.

Genarum & faciei contractiones in triſti facie.

Faciei & genarum contractiones in triſti vultu apparentes, ſtultum hominem demonſtrant. Polemon & Adamantius.

Genarum & faciei contractiones in hilari facie.

Genarum & faciei contractiones, ſi hilari vultu apparent, certiſſimus erunt adulterii index. Iidemque in idea cynædi, illi genarum contractiones tribuerunt.

De facie pulcris, deformibusq; CAP. 13.

PERPERAM agere merito videremur, ſi priuſquam ſermoni faciei finem imponeremus non diſcuteremus, an facie pulcri, pulcro animo;

nimo; & deformes, animo ſint deformes, vel quid boni vel mali portendant. Etſi vero ex particularibus partium ſignis id iam ante oſtendimus; nunc tamen ex partibns ſimul compoſitum integrum oſtendamus, quæ pulchritudinẽ faciunt. Vetus eſt omnibus Phyſiognomonicæ rei ſcriptoribus comprobatum axioma, quod conueniens diſpoſitio membrorum corporis, bonorum morum conuenientiã demonſtret: & vulgo etiam iactari ſolet, quod mõſtrum in corpore, monſtrum ſit in anima. Sed videamus primo, quid pulchritudo ſit; à multis multæ allatæ ſunt deſcriptiones, quæ ad noſtrũ propoſitũ faciunt, quas colligemus. Pulcritudo eſt mẽbrorum corporis optime commenſurata diſpoſitio: & corporis forma animę typus eſt. Pulcritudinẽ Dei donum dicunt, vt qui maxime illam poſſideant, maxime illius fauorem poſſidere dicantur. Apuleius pulchritudini tantum tribuit, vt pueros ad diuinationẽ eligendos, corpore decoros & integros iubeat, vt in eis diuina maieſtas, quaſi bonis ædibus diuerſetur.

Facie pulcherrimi.

Sed ſi nos animum ad hiſtorias conuertimus, viros mulieresque multas reperiemus, eximia & excellenti forma prædita, quæ, etſi claro animo, & variis virtutibus decoratæ fuerint, plerumque tamen maxima cum his vitia commiſta habuiſſe, vt videatur natura in eorum forma-

Digitized by Google

tione, in tam immenſa pulchritudine menſuras & proportiones confregiſſe, ita eorum animos etiam ad vitia procliues conformaſſe, vt optime illud Socratis quadret: *In aurea vagina plumbeius enſis.* Alcibiadis pulcritudo quanta fuerit à probatiſſimis ſcriptoribus depicta, nemo eſt qui ignoret. illud dicere audet Plutarchus, ſua tempeſtate omnibus Athenienſibus oris dignitate & totius corporis forma vnum Alcibiadem præſtitiſſe: idque præcipue largita eſt ei natura, quod non modo in pueritia, aut adoleſcentia, ſed omni ætatis gradu maximum ſemper decorem & oris venuſtatem prætulit. Erat natura gloriæ maxime cupidus, vt in vita nil expetendum eſſe diceret, niſi dominatu ſummo cæteris mortalibus antecellere. In eloquentia & philoſophia, & belli peritia nemini ſecundus, & magnificus; fuit etiam audax, & ferox, quieti & otio infeſtus, contentionisque ſupra modum amator, &, vt Thucydides dixit, ad incontinentiam & luxuriam, & in ea, quæ voluptatem pariunt, maxime procliuis, vt tandem de occupanda ſuæ patriæ libertate cogitârit. Fuit Demetrius forma & pulchritudine oris adeo egregia, adeo præſtanti, vt pictorum aut ſculptorum nemo ſimilem vmquam potuiſſet effingere, vt gratiam ſimul & terrorem, tum grauitatem & manſuetudinem præſeferre videretur. Concurrebat ſimul admirabilis ſplendor, regia quadam

quadam dignitate coniunctus, vt natus videretur ad ſtuporem ſimul, & gratiam hominum concitandam. Erat in agendo bello dux egregius & præclarus, erat per ocium omnium regum iucundiſſimus; cum vero res gerendæ erant, ſtudio, diligentia, ingeniique magnitudine cunctos alios ſuperabat. erat ſumme clemens iuſtus, pius, & liberalis, ſed voluptatibus & delitiis ita deditus, vt omnium regum incontinentiſſimus eſſet habitus. Nunc circa potus & conuiuia, nunc circa amores, & omnis generis voluptates maxima cum impudentia verſabatur, multaque alia in honeſta, quæ ſine ignominia narrari non poſſunt, perpetrabat. Alexander Priami filius candidus fuit, longus, & pulcherrimis oculis, capillo flauo & molli, ore venuſto, & voce ſuaui, ſi Dareti credimus; fuit & claro animo, imperii cupidus, ſed neque bellator, neque fidelis. Lucianus pſeudomantem ita depingit: Corpore & aſpectu decoro, planeq; ſpecie diuina quadem, ac maieſtatis plena, colore candido, barba non admodũ hirſuta; oculi ei erant vehementer acres, ac verſatiles, tum diuinum quiddam relucentes; vox dulciſſima, pariterq; clariſſima: in ſumma, quo ad has res, nulla ex parte poterat improbari figura. Cæterũ eiuſmodi mẽs atq; animus (ô auerſor triſtiũ Iupiter!) hoſtibus potius contingat, quam cum eiuſmodi quopiam habere commercium. ſiquidem

ingenio, ſolertia, acumine longe præſtabat cæteris mortalibus; tum curioſitas, docilitas, memoria, & ad diſciplinas ingenii felicitas, ſupra quam credi poſſit, ſuppetebat; quibus tamen peſſimam in partem vtebatur. Iſmaël Sophus Perſarũ Rex, pulcherrima fuit corporis forma, vultu roſeo, vegetis & micantibus oculis, barbâ capillo flauo, læto ſerenoque vultu, mediocribus auribus; benignus erat naturâ cunctis, liberalis, fortiſſimus bello, magnanimus: ſed ambitioſus, in Venerem pronus, ardens in crudelitate, ſed ad breuiſſimum temporis momentum. In mulieribus fuit etiam eximia pulchritudo, ſed raro ſine ingenti ſuperbia & inhoneſtate. Helena capillo fuit flauo, oculis magnis, ore puſillo, facie pura, cruribus opimis, bene figurata, & tota formoſiſſima, fuit & animo ſimplici & blando, ac male ſuo viro fidelis. Lais & Fauſtina pulcherrimę fuere, ſed vtraque impudiciſſima. Multa ſunt horum apud clariſſimos auctores exempla, quę vt prolixa & ſuperuacanea, minus duximus hîc recenſenda.

Pulcri faciei.

Eſt & alia formæ elegantia, quæ non pulcritudo, ſed formæ concinnitas, & optima congruarum partium adaptatio dicitur; quæ morum & bonarum animæ qualitatum ſigna præbet; & ſi non verè explet, allicit tamen

adſe

ad ſe oculos, moraturque eos ſpectando. Hæc pulchritudo ... cum virtutes omnes affert, & vitia fugat. Achilles ore fuit venuſto, largus, dapſilis, & clemens, & in armis acerrimus. Patroclus pulchro fuit corpore & erecto, fortis, & prudens. Priamus Troianorum Rex vultu pulchro fuit, & virtute refertus. Troilus pulcherrimus, & fortiſſimus, & virtutum cupidus. Hecuba pulchra, mente virili, iuſta, & pia. Andromacha oculis claris, candida, longa, formoſa; & fuit modeſta, ſapiens, blanda, & pudica. Polyxena candida fuit, facie formoſa, oculis venuſtis, capillis longis & flauis, dignis compoſita membris, digitis prolixis, cruribus rectis, pedibus optimis, quæ forma ſua omnes ſuperabat; animo ſimplici, larga, & dapſilis, & vitæ cõtemptrix, ſi Dareti Phrygio credimus. Venuſtæ formæ Pythagoram fuiſſe narrat Diogenes, adeo vt illũ diſcipuli opinarentur Apollinem, qui ex Hyperboreis veniſſet. Hic Italicę philoſophiæ princeps extitit, & ſcientiarum non ſolum profeſſor, ſed multarum inuentor. Cyrus fuit corporis forma pulcherrimus, diſciplinæ & honoris maxime ſtudioſus: quapropter laborem omnem, & omne periculum laudis gratia perferebat: de cuius virtutibus & bellicis laudibus Xenophontis extant Commentaria. Darium cunctos ſpecie ſuperaſſe, memoriæ proditum eſt à Plutarcho, vt eum ex forma Alexander longe cognouerit in-

Digitized by Google

prœlio: fuit animi & corporis dotibus maximis præditus. Euagoras honeſta fuit f[illegible] animo fortis, magnanimus, temperatus, ſapiens, & iuſtus; & hæc omnia cum excellentia habuit, vt dicerent homines illum non mortalem, ſed dæmona quendã extitiſſe. Fuit & Democles adeo egregia forma & præſtanti, vt à pulcritudine ſua pulcer Democles ab omnibus diceretur. Summæ fuit pudicitiæ, elatique animi; qui vt ſe à Demetrii iniuriis & violentia liberaret, cum nudus in balneo comprehenſus eſſet, ſublato tegmine lebetis, in feruentem aquam ſe coniecit. Regi Ptolemæo gratiſſimum fuiſſe adoleſcentem Galetem, nomine, ſcribunt: erat is forma ſpecioſus decenſque cum primis, ſed animi propoſito ac ſenſu ſpecioſior. Ptolemæus illius admiratus probitatem, dicebat ſubinde: *ô amicum caput: ex te quidem nullum malum, ſed bona multis & multa conciliaſti.* Scipio Africanus eximiã formam præſeferebat, & omni amplo dignam imperio; ſed animi bonis omnibus anteibat, facundia ſcilicet, benignitate, magnificentia, & continentia; liberalibus fuit artibus maxime eruditus, ſummus & præſtans belli dux, vt non ſolum ætatis ſuæ, quæ bellaciſſimorum virorum ferax fuit, ſed ſuperiorum temporum imperatoribus par extiterit; in pugna ſtrenuus, poſt victoriã clemens. Auguſtus eximia fuit forma, & per omnes ætatis gradus venuſtiſſima; eloquentia, liberalibus ſtudiis,

bellan-

bellandi peritia excelluit; ſeuerus, liberalis, & pacis cultor fuit, vt inter Cæſares ſolus ſit habitus feliciſſimus. Publius Sirus, Macrobio auctore, tum decore formæ, tum ſalibus & ingenio in ſcribendis Mimis magno pretio habitus eſt. Et Lucretia Romana pulcerrima fuit, & caſta. Galeacius Vicecomes ſecundus, vt decore formæ mortales cunctos ſuæ ætatis anteceſſit; ita etiam virtute, magnificentia, & inſignibus operibus. Gymnaſium & bibliothecam erexit, accitis multis diſciplinarum profeſſoribus, & nobiliſſimis codicibus referſit. Celebinus Turcarum imperator formoſiſſimus ac fortiſſimus fuit, decora quidē fronte & oculis, pacatū etiam animū demonſtrauit. Ioannes Picus Mirandulus adeo decora fuit facie, & pulcra, vt nil gratiarum formę deeſſe videretur, mira fuit altitudine ſubtilis ingenii, lectiſſimis moribus, incomparabili facundia doctrinaq;, vt omnes eius ſeculi ſapiētes in ſui admirationē conuerteret, vt merito cognomine *phœnix* appellaretur. Præſefert tua forma, Illuſtriſſime Princeps, non ſolum concinnā partium analogiam, ſed maieſtatem quandam & regium fulgorem, qui non ſine imperio oculos allicit, & ad ſe rapit; hinc mores tui ſuauiſſimi, naturæ facilitas, ingenii perſpicacia, animi integritas, & ſumma magnificētia perſpiciūtur.

Deformes facie.

Introducit Homerus Therſitē ꝓtenſo capite,

deformi vultu, ac nimium breui ſtaturæ: quem non minus moribus indecoris præ[illegible] deſcribit. Scribit enim, ſine iudicio & menſura loquutum eſſe. L. Metellus ſtatura fuit breui, & vultu deformi, vt ridiculus haberetur. Cicero Piſoni vultus deformitatem, & animi ſordes obiicit. Sic Salluſtius in Catilinæ cadauerοſo & deformi vultu impium & atrocem animum, & omni ſcelere maculatum notat. Sic Apuleius ſui aduerſarii vultus deformitatem, & morum dehoneſtamenta inculcat. Xenocrates aſpectu fuit tetro & inuenuſto, ita vt ſacrificatum Gratiis ſæpius adduceretur: fuit & ingenio hebeti ac tardo, vt ſe calcaribus egere dixerit.

De faciei & corporis colore, CAP. 14.

ETSI tractatio de carnis colore ad totum corpus referri debet, ſed quia non niſi faciei & manuum color aſpectui expoſitus eſt; ideo poſt faciem de totius corporis colore referemus: & quod ſuperius de pilorum & capillorum coloribus diximus, hic denuo obſeruandum præcipimus, quod prognoſticatio de complexione ex coloribus carnis non niſi in temperato hoc noſtro climate locum habet, non autem in Æthiopia, vel Illyria.

Valde niger color.

Valde nigri, timidi ſunt, & referuntur ad Ægyptios, & Æthiopas. Ariſtoteles in Phyſiognomoni-

monic[illegible]er color meticuloſæ doloſæque mentis indi[illegible]m. Polemon & Adamantius. & in figura timidi, vterque nigricolorem facit, ſed Polemon μέλαιν, ἢ ὠχρὸν, id eſt, colore nigro, vel pallido; Adamantius vero μελανόχροτα, id eſt, nigri coloris. Ariſtoteles in figura amari, nigrum ei colorem tribuit. Albertus: Niger color verſutum, timidum & furem oſtendit, vt ſunt qui habitant in primo climate. Æthiopum vero nigritiem exuſtioni & ſuperficiali calori, qui non in corde reſidet, ſed in extremis ſupernatat, Alexander putat adſcribendam: cui rei argumento illud eſt, quod populi ii cũ æſtuoſiſſima loca incolant, timidi tamen ſunt ac effeminati; Scythæ vero, qui in gelidiſſima ſunt regione, albi, & animoſi, quibus in corde ac iecore naturalis calor nidulatur, nec ad extima ſe magnopere diffundit, quẽadmodum indicio eſt cutis candor. Si Auicennam audimus, ait: Fuſcus obſcurus calor, choleræ nigræ dominium in corpore arguit; & melancholicorum comes timiditas eſt. Zeno Citticus nigra fuit cute, Diogene referente. Ludouicum Sfortiam à fuſcedine oris, *Morum*, id eſt, Maurum vocitatum ferunt. ſubtili aſtu & multo ſimulationis artificio propria vota contegere, & diſſimulanter mentiri, fallere ex commodo, atque ſupplantare ſimpliciores homines ex officio non ignari principis eſſe putabat.

N 3

Valde albus color.

Qui valde albi, timidi ſunt, [illegible] ulieres referuntur. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Purus color in homine excedens, demonſtrat feminatum. Polemon & Adamantius. Præterea Ariſtot. in figura luxurioſi, albi coloris ſit oportet, inquit. & libro De hiſtoria animalium ait, viros albos multi ſeminis eſſe, quia multum humidi ſunt; & albas mulieres libidinoſas eſſe. eſt enim albedo nota humiditatis, à qua fit ſemen. Polemon in eadem figura ex Ariſtotele huiuſcemodi colorem libidinis eſſe notam aſſeuerat. Ariſtoteles in figura miſericordis, albicolorem facit. Auicēna ad naturales cauſſas reducit: Cādor ebori ſimilis phlegmaticos oſtendit, quorū peculiaris affectio timiditas eſt & mollities. Hippocrates in libro De ſtructura ait: Pituitoſi inertes & frigidi ſunt. Sed Scotus albos ignaros dicit; ignauos puto dicere voluiſſe. Suetonius Cæſarem album fuiſſe dixit, & maxime luxurioſum; ſic etiam Tiberiū Cæſarē. Hic enim Spinthrias excogitauit, & puellulos fellatores, qui etiam dum ſacrificaret, miniſtrum acerrā proferentem, eiuſque fratrem tibicinem cōſtuprauit, & multa alia flagitioſe perpetrauit, quæ à Suetonio aliiſque referuntur. Polyxena candida fuit, & animo ſimplici.

Squallidus color.

Color autem, qui ad fortitudinem confert,

medium

medium [illegible]rum opus eſt. Ariſtoteles in Phyſiognomoni[illegible]d qualis hic color fuerit, non explicauit. Verum enimuero ſi audacia & timor extrema ſunt (vt in Ethicis habetur) albus vero & niger timorē indicant, quomodo medius inter hos color ad fortitudinem facit? Sed mihi videtur, quod medius color maxime ab extremis, albo & nigro, recedat, qui cōueniunt timori, qui extremum eſt fortitudinis; recedat vero à fortitudinis extremo, & accedat ad medium, in quo fortitudo conſiſtit. Hunc medium colorē ego dixerim *fuſcum* ſiue *ſquallidum*, quod ab Ariſtotele accepimus, qui in figura fortis viri tribuit ei colorem ſquallidiorem, αὐχμηρότερον. Polemon & Adamantius hunc colorem acutiorē dicunt. Albertus hunc colorem male explicans, ait: Color albus rubens fortes & animoſos oſtendit, vt ſunt qui habitant in ſexto climate. Sed candiruber color alius eſt, vt dicemus. Auicenna: Brunus color ſignificat caliditatem. Auguſtus colore fuit inter aquilinum & cādidum medio. Sed quis ſit aquilinus color, cum de oculorū coloribus tractabimus, affatim declarabimus. fuit enim is Cæſar & fortis, & magnanimus. Celebinus Turcarum imperator candido ore fuit, in quo modice diffuſus pallor erat; qui animi magnitudine, & bellica virtute valde excelluit.

Pallidus color.

Qui vero pallidi, & colore turbati, vt ait Ariſt.

Digitized by Google

in Phyſiogn. timidi ſunt, & ad paſſionem referuntur quæ fit in timore. Si ad animal referendum eſſet, ego ad chamæleonta referrē. pallidi enim eſt coloris, & turbati, & omnium animalium timidiſſimus. Plinius: Nullum animal pauidius exiſtimatur, & ideo verſicoloris eſt mutationis. Cauſſam ex Ariſtotele petemus: Chamęleon omnium maxime inopia ſanguinis riget: cauſſa ad mores animæ eius referenda eſt. præ nimio namque metu multiformis efficitur. Metus enim refrigeratio per inopiam ſanguinis caloriſque eſt. Alexander Aphrodiſeus cauſſam reddit, cur qui metuunt, pallidi efficiantur. ait enim: Sanguis in timore continuo fugit, & ſe ad loca penitiora confert cuſtodiæ gratia, cuius orbitate palleſcit facies. ipſe enim eſt, qui florē corpori largiri poteſt. In figura amari, Polemon pallidum, Adamantius ſubpallidum colorem tribuunt. Medici pallidum colorem phlegma arguere dicunt, & melancholiam, ex quibus fit timor. Solet & pallor amorem arguere. Ouidius:

Palleat omnis amans; color hic eſt aptus amanti.

Eraſiſtratus Medicus ex immodico pallore amorem deprehendit incluſum Antiochi medullis, cui ægritudine amatoria in lecto decumbenti, poſt ruborē ingens pallor in corpore diffundebatur. Pandeus ex nimio pallore Pſyches ardenti amore flagrare cognouit, & lenientibus

verbis

verbis permulcebat, apud Apuleium. Color Græcis [illegible] οἰνωχρὸς eſt.

Subliuidus color.

Ad Alexandrum ſcribens Ariſtoteles, ait: Caue ab homine liuido flauo; quoniam deditus eſt ad vitia, & luxuriam. Polemon, & Adamantius hunc colorem ὑπόχλωρον videtur nominare, quaſi *ſubflauum*. Inquiunt enim: Subflauus color niſi ex aliqua ægritudine is fuerit, pauidæ admodum & peruerſæ naturæ indicia oſtendit. Iidemque in figura fatui improbi, ſignificantes peruerſam eius naturam, huiuſmodi coloris meminêre. Sed oriri poſſet difficultas ex nominis χλωροῦ ſignificatione, cum apud Græcos χλωρὸν *viride* ſignificet, & nulla facies hominibus viridis ſit, ſed flaua, vel pallida aut liuida, vt nos vertimus. Sed χλωρὸν non ſemper viride ſignificat, ſed ex flauo vireſcens, & ex viridi flaueſcens. eſt enim is color, vt Ariſtoteles libro De coloribus dicit, qui in maturis ſegetibus, vel ſterili loco natis viſitur, cum poſt viriditatem flaueſcant. Poteſt & chloron ſignificare pallidum, vt Galenus apud Hippocratem libro De ratione victus accepit, dicēs eum colorem fieri ex flaua bili, cum aquoſo excremento permiſta; quæ miſtio non viridem colorem, ſed ex flauo & nigro miſtum deſignat, & apud eundem Prognoſticorum 1. chloron declarat, non viride, ſed flauum ſignificare. Idem comprobat Cornelius Celſus, eadē verba Hip-

pocratis interpretatus, qui flauum, n ~ viridem interpretatur. Et Dioſcorides op: um myrrhę colorem deſcribens, ὑπόχλωρον vocat, id eſt, ſubflauum, non ſubuiridem, cum laudatiſſimæ myrrhę color nõ ſit ſubuiridis. Facit ad rem noſtram Fauorinus, qui docet, eoſdem eſſe χλωροὺς, qui ὠχροὶ, id eſt, pallidi; & dictionem ὠχρὸς, ex dictione χλωρὸς deduci, tranſpoſita litera ω, & ſublata λ. Libuit id admonuiſſe, ne iſtius dictionis ignoratione in prognoſticãdo falleremur, cum multos & doctiſſimos interpretes in eiſdem allucinatos videamus. Ad rem ergo vt redeamus, Loxus ait, numquam ſe vidiſſe pallidũ, qui non eſſet doloſus & malignus. Pallidus, ſiue liuidus color, omnium conſenſu inuidiæ nota eſt. Extat ad id Martialis epigramma:

Omnibus inuideas liuide, nemo tibi.

Inuidi enim pallentes, ſiue ſubcrocei, à paſſionis nota in animo inuidię notam demõſtrant. Ouidius de Inuidię ſimulacro:

Pallor in ore ſedet.

Auicenna: Plumbeus color frigiditatem, & humiditatẽ ſignificat, cum pauca melancholia. Quando eſt albedo cum viriditate, albedo phlegma, viriditas ſanguinem arguit, qui niger eſt, commiſtus phlegmati fit viridis, & eburneus, vnde ſignificat phlegma, cum cholera rubra. Liuiditas & flauedo, ſignum eſt diminutę concoctionis

ctionis; ob id homo liuidus & flauus eſt deditus vitiis, & immoderatus circa res gratas. Albertus: Vehementer albus cum pallore, defectum virtutis & victoriam phlegmatis notat. Plinius ex Ariſtotele, plumbeum colorem breuis vitæ ſignum dicit. Plutarchus in Cæſaris vita ait: Cum Cęſar habuiſſet Brutum ſuſpectum, ad amicos dixiſſe: Quid vobis videtur Caſſius? mihi quidem non admodum probatur: nimis enim pallet. Iterumq; delatis apud eum Antonio & Dolabella, quaſi res nouas machinarentur, dixiſſe fertur, ſe ſibi haud magnopere à craſſis iſtis crinitiſque metuere, ſed à pallidis iſtis atque macilentis, Caſſium & Brutum notans. C. Caligula colore fuit pallido; & fuit maxime timidus, & peruerſę naturę. vnde nefaria eius conſilia, malignitates & inuidiam notarunt hiſtorici (cum nobiliſſimo cuique veterum familiarum inſignia ademerit) ceteraſque inuidię notas, quas demonſtrauit. Hunc colorem Piſoni Cicero obiicit, ſeruilem vocans, & peruerſæ naturæ notam. Salluſtius Catilinam exſangui colore fuiſſe dicit; qui ingenio tam peruerſo fuit, vt inteſtina bella excitarit, cædibus, rapinis omnia miſcuerit. Nam & patriæ excidium afferre cogitauit, & reliquis vitijs omnibus ſe inquinauit, libidine, auaritia; alienorum appetens, ſuorum vero prodigus. Attila in humano luridoq; pallore fuit, funeſti ſui ſeculi dira clades, vrbium terrarumq;

Digitized by Google

portentuoſus euaſtator, qui ſuperbo & terrifico nomine, Dei flagellum appellari voluit, ſcilicet vt totius humani generis odium ab ſe in iratum Dei nomen auerteret, quaſi non alio lictore opus foret quam ipſo Attila, qui virgas, ſecures, & ignes validius exercere potuiſſet. Atroci pallore vipereisq; oculis Actiolinus Pataunorum tyrannus fuit, humani generis portentum, horribilis ſui ſeculi peſtis, animi ſæuitia Phalari, Dionyſio atque Neroni anteferendus; ingenio impenſe impio, & numquã cædibus ſaturato: non tortorum, non carnificum manus, inferendis cruciatibus, expediendisque laqueis & ſecuribus ſufficiebant; viui homines in fruſtra lanionũ cultris ſecabantur, alii ad palos deligati voraci flamma torrebantur, alii per articulos momentaque temporis ad longos cruciatus ſeruabantur. Sic nuſquam remiſſa atrocis animi ſæuitia; ſed rediuiua feritate debacchatus, ſupra triginta millia omnis generis, ſexus, ætatisque hominum teterrimo ſupplicio ſuſtulit. Squallido, ſiue pallido liuidoque fuit colore Mahometes ſecundus ab expugnato Byzantio Turcarum Imperator, ſimulator maximus, atrox, immanis & crudelis. Selimus nonus Turcarum imperator Scythilo pallidoque vultu fuiſſe traditur, ſpirabatque lethum, nefas, & iram: patrem & fratres ſuſtulit veneno. Franciſcus Pactius, qui in Iuliani Medici necem conſpirauit, eumque lethali

vulnere

vulnere ſauciauit, pallienti fuit ore, & ingenio liuido.

Mellinus color.

Qui mellei ſunt coloris, frigidos cenſet Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Frigida autem difficulter mobilia ſunt: mobilibus autem difficulter exiſtentibus iis quæ iuxta corpus ſunt, erunt vtique tardi. Hunc colorem Ariſtoteles μελίχλωρον vocat. Polemon & Adamantius: Mellinus color vocatus, meticuloſum, epulonem, iracundum, & nugigerulum hominem demonſtrat. Interim corrigatur Polemon, qui pro μελίχλωρον habet μελανόχροτε, ex Ariſtotele & Adamantio.

Ruffus color.

Qui corpus ruffo colore aſperum habent, pernicioſi & variis moribus præditi viri argumenta teſtantur: Polemon. Sed Adamantius totum corpus dicit; & fraudulentum, non pernicioſum dicit, à vulpium fortaſſe ingenio, quæ ruffi coloris ſunt. Iidem in figura impudentis, eiuſdem coloris meminere. Albertus: Rubicundus, non claræ rubedinis color, ſed ſpiſſæ, omni tempore dolis ſtudentem indicat. Æneus ruffo colore erat, & ſuæ patriæ proditor. Metion ruffus fuit, & vitioſus, pertinax, & crudelis in parentem; vt à Darete Phrygio proditum eſt.

Flammeus color.

Quibus color flammeus eſt, maniaci ſunt;

Digitized by Google

quia ea quæ ſunt in corpore vehementer calefacta, flammeum colorem habent; qui autem extreme calefacti, maniaci vtiq; ſunt, Ariſtoteles. Hic color Græcis φλογοειδής eſt. polemon & Adamantius: Color flammeus furioſos indicat. Albertus: Ignitus color cum lucentibus oculis, ad inſaniam vergentem hominem notat. Caſſandra ruffa fuit, id eſt, flammea, & oculis micantibus; & maniaca fuit; quia futurorum præſcia.

Rubeus color.

Quibus color rubet, acuti. Ariſtoteles. Quoniam quæ ſecundum corpus ſunt calefacta, erubeſcunt; quod ſignum eſt caliditatis, & ſubtilitatis ſpirituum. Galenus libro De arte medicinali, Signum calidæ temperaturæ rubeum colorem dicit. Auicenna: Rubens color multum ſanguinem denotat, & caliditatem.

Candiruber color.

Color candiruber bonam indolem notat, quando in læui corpore hic color ineſt, Ariſtoteles. Diximus rubrum colorem calidam & ſanguineam complexionem demonſtrare; album vero frigidam & phlegmaticam: miſtum ex vtroque colorem, optimam temperaturam. Galenus in Arte medicinali affirmat, Signum optimæ temperaturæ, id eſt, calidę & humidæ, eſſe colorem commiſtum ex albo & rubro, & ab

eo

to Auicenna. Idemque Ariſtoteles in idea ingenioſi monſtrat candirubrum colorem optimum ingenium denotare. Polemon, & Adamantius: Color modice ad ruborem vergens, egregiam ingenii nobilitatem, in diſciplinis capeſſendis promtitudinem, acremque virum diiudicant. Iidemque in figura ingenioſi, colorem candidum ſubrubrum, λευκὸν ὑπέρυθρον commendarunt. Albertus: Color medius inter album & rubrum, declinans ad brunum, ſi eſt clarus, boni ingenii & bonorum index. Alexander Magnus colore erat candido, ſed candori rubor miſtus vultum & pectus occupabat; cumque Apelles fulmen eum geſtantem depinxiſſet, facie ſordidum & fuſcum pinxiſſe narrant: ſiquidem eius colorem non eſt imitatus. Vnde eius modeſtia, ad corporis voluptatem continentia, grauitas, animique magnitudo, optimæ temperaturæ ſignum erat. Erat enim tanta ſudoris fragrantia (vt in Ariſtoxenis Commentariis legit Plutarchus) vt interiores tunicæ mirabili fragrantia complerentur. Cuius rei cauſſa erat corporis temperies, innato calore feruentis. Roſeo illuſtrique vultu fuit Totilas; maximusque in eo vigor animi, robur, pudor & pietas. Galeacius Vicecomes primus roſeo & coruſco ore ſpectabilis fuit, & ſtaturæ dignitate, facundia, liberalitate, vitæque ſplendore ſuæ ætatis principum famam

Digitized by Google

obſcurauit; dux bello ſtrenuus & fortunatus habitus. Roſeo etiam colore Carolus Aurelianus Franciſci Regis filius fuit, qui item liberalitatis, ſplendoris & bellicæ virtutis ſpecimen retulit. Tui corporis color, ampliſſime Cardinalis, candidus eſt, & candori miſtus rubor; vnde etiam Alexandri Magni non imitandam animi magnitudinem, morum præſtantiam, & grauitatem, ad voluptates continentiam, facile quiuis coniiciet.

De labiis, CAP. 15.

LABIA mox a naſo incipiunt, vt Ariſtoteles Animaliũ libro habet, & ſunt caro permobilis, in extremitatibus ſuperioris & inferioris mandibulæ. Conſtant tenui & molli carne, oris, & dentium ceu æditui habentur. Auicenna: Labia oſtii vice adiuncta ori. Ob id prius de labiis agemus.

Craſſa labia.

Labia groſſa ſtultum demonſtrant, Ariſtoteles ad Alexandrum. Polemon in fine libri. Magna labia inſipientes oſtendunt. Conciliator: Qui magna labia habet, ſtultus & hebes eſt. Ex huiuſmodi labiis Labeones, & Labrones, & Chilones dicti fuerunt.

Aſini

Aſini craſſum labrum inferiori ſuperimpendens hic ſpectandum appoſuimus, vt nem inem hominis labrum ad eius ſimilitudinem delineatum lateat: ſimiæ vero cum humano require fol. 138.

Craſſa labia, vbi ſuperius vltra inferius eminet.

Quibus labia ſuperius craſſa ſunt, & ſuperius vltra inferius eminet, ſtulti iudicantur, à ſimili aſinorum & ſimiarum ſpecie. Aſinis enim & ſimiis labra ſuperiora magis eminentia ſunt. Et in hoc à leonibus differunt, quia his gracilia ſunt. Polemon in figura iniurioſi. Cui vero inferius labrum ſuperiori prominet, fatuus, ſuſpenſi iudicii, imbecillis, & flagitioſus habetur, & ad aſinorum naturam refertur. Et in fine libri: Quib. inferius labrum ſuperiore maius fuerit, timidos cenſebis. Vnde textus hi omnes corrigendi.

Vt humani oris cum leonino ſimilitudinem, præſertim quoad labrorum exilitatem, exactius contempleris, vtriuſque iconem hic denuo propoſuimus: Moloſſi vero canis labra ad eum quoq; modum confirmata, quære fol. 125.

Exilia labia in ore magno, vt ſuperiora inferioribus ſuperponantur, eademque iuxta angulos laxa.

Labia tenuia in ore magno, ita vt partes ſuperiores inferioribus ſuperiniectæ ſint, eademque laxa iuxta labiorum angulos, animi magnitudinem & fortitudinem ſignificant; cum in leonibus eiuſmodi habeantur; Ariſtoteles. Idem etiam vtique quis in magnis & robuſtis canibus ſpectabit. Polemon, Labia mollia, vt inferiora ſuperioribus ſubdantur, magnanimitatem & virilitatem notant: nam huiuſmodi labia in leonibus

Digitized by Google

ribus videre eſt. Adamantius aliter, & melius: Labia in ore maiori tenuia, iuxta angulos relaxata, vt inferioribus adijciantur ſuperiora, magnanimitatem & fortitudinem ſignificabunt: leonina enim hæc ſunt. cuius textus ex Ariſtotele corrigendus, nam συγχειλίαι, non ἀχειλία legendum; ſunt enim labiorum anguli χαλαροὶ, non χῶρα. Conciliator eadem ex Alberto. Sed ad exempla fortitudinis etiam canis adducitur, non vulgaris, ſed venaticus,, vel maſtin᷒. Canes à Caribus Marti immolari, Apollodorus & alii ſcripſere, Arnobio referente, propter eius animalis audaciam. Lacedæmonii eos Marti Euyalo mactabant, vt Pauſanias in Laconicis meminit. Lacones enim ephœbos, ſcribit, cum pugnam eſſent undefined, Marti canem immolaſſe, Deo ſcilicet validiſſimo victimam validiſſimam inter cicures dicare ſe arbitrantes.

Hic denuo æluri, & hominis figura exhibetur, vt exilia labia in paruo ore contempleris.

Exilia labia in ore paruo.

Si autem in paruo ore gracilia labia extiterint, timiditatem, impotētiam, & dolos demonſtrabunt. Adamántius dicit, Impotentem & valde doloſum: niſi corrigendus ſit Polemonis textus: nam vbi δουλὸς, ex Adamantio δεινὸς reponendum. Ego ad æluros referrem, quibus exilia labia in paruo ore ſunt, & timidę ſunt, & impotentes, & doloſæ. vel ad mulieres.

Suillus

Suillus & humanus vultus ad amuſſim delineatus conſpicitur, vt gracilia labia ad caninos dentes tumentia commonſtret.

Gracilia labia, dura, iuxta caninos dentes tumentia.

Quibus labia gracilia, dura, & iuxta caninos dentes tumentia, ignobiles ſunt, & ad ſues referuntur. Vbi Ariſtotelicus Græcus textus corrigẽdus eſt, nam pro ἀγεννεῖς, habet εὐγενεῖς, contrariũ Sueſſanus, vt Ariſtotelis textum accommodaret, magis eum corrumpit. nam non *ignobiles*, ſed *multigenos* vertit, vt ſues. Conciliator eadem.

Tumens gingiua in ſuperiori labio, in canino rictu, eademque in humano præſenti icone proponitur.

Labia ſuprema, & gingiua prominentes.

Qui ſuperius labrum, gingiuasque prominentes habent; ad conuicia & maledicendum proni ſunt, & referuntur ad Canes. Ariſtoteles. Idemq; in figura iniurioſi, ſuperius labrum ſublime tribuit. Ab eo Polemon & Adamantius: Quibus canini dentes labia attollunt, peſſimorum morum ſunt, iniurii, ad clamatores, & mordaces, & canes vt ore, ſic ingenio referunt. A quo etiam Polemon in eadem figura tribuit ei ſuperius labrum ſublime. Vnde male putat Geſnerus Polemonis & Adamantij dicta Ariſtotelico ſigno referri. Corrigendus eſt Polemonis textus: nam vbi Ariſtoteles in figura iniurioſi labiorum meminit, infert, παρὰ καὶ τῷ εἴδει προπιτῶς. id

eſt,

eſt, *aſpectu temerario*: ſed Polemon, παρειαὶ κάτω, προπετεῖς id eſt, *inferius propendentia*, ſatis, vt mihi videtur, peruerſe. nam iniurioſo potius præceps vultus conuenit, quam ſuperius labrum inferiori propendens, quippe qui moribus eius multo aptus eſt; & canes, quibus Ariſtoteles confert huiuſcemodi labia nō habent. Gracilia labia ſuperius aliquantulum eleuata, verboſum, accuſatorem, & inuidum teſtantur. Phocylides Poëta mulieres, alias ex aliis animalib, natas fingit, pro ingeniorum diuerſitate; & inter ceteras ex cane natam, difficilis & aſperi ingenii mulierem dixit.

Prominens ſuperius labrum.

Quibus inferiori labio ſuperius labrum ſuperadducitur, prudentiores ſunt. Adamantius; in Polemone deeſt. Si ad feras referre licet, ego ad alcem referrem, Solinus ex Plinio de huiuſmodi fera: Alces adeo propenſo labro ſuperiore ſunt, vt niſi recedens in poſteriora veſtigia, paſci non queat. Pauſanias ſagaciſſimum animal eſſe dicit, & hominis odore per longinquū interuallum percepto, in foueas & profundiſſimos ſpecus ſeſe abdere. Æſopus tumenti & prominulo labro fuiſſe ſcribitur, qui prudentia multos mortales antecelluit.

Prominens inferius labrum.

Quibus inferius labrum magis prominebit, non fere malum; quamquā plerumq; vanitates

Tumens gingiua in ſuperiori labio, in canino rictu, eademque in humano præſenti icone proponitur.

Labia ſuprema, & gingiua prominentes.

Qui ſuperius labrum, gingiuasque prominentes habent; ad conuicia & maledicendum proni ſunt, & referuntur ad Canes. Ariſtoteles. Idemq; in figura iniurioſi, ſuperius labrum ſublime tribuit. Ab eo Polemon & Adamantius: Quibus canini dentes labia attollunt, peſſimorum morum ſunt, iniurii, ad clamatores, & mordaces, & canes vt ore, ſic ingenio referunt. A quo etiam Polemon in eadem figura tribuit ei ſuperius labrum ſublime. Vnde male putat Geſnerus Polemonis & Adamantij dicta Ariſtotelico ſigno referri. Corrigendus eſt Polemonis textus: nam vbi Ariſtoteles in figura iniurioſi labiorum meminit, infert, παρὰ καὶ τῷ εἴδει προσπιτᾶι. id

eſt, *aſpectu temerario*: ſed Polemon, παρειμὶ κάτω, προπετεῖς id eſt, *inf rius propendentia*, ſatis, vt mihi videtur, peruerſe. nam iniurioſo potius præceps vultus conuenit, quam ſuperius labrum inferiori propendens, quippe qui moribus eius multo aptus eſt; & canes, quibus Ariſtoteles confert huiuſcemodi labia nō habent. Gracilia labia ſuperius aliquantulum eleuata, verboſum, accuſatorem, & inuidum teſtantur. Phocylides Poëta mulieres, alias ex aliis animalib, natas fingit, pro ingeniorum diuerſitate; & inter ceteras ex cane natam, difficilis & aſperi ingenii mulierem dixit.

Prominens ſuperius labrum.

Quibus inferiori labio ſuperius labrum ſuperaducitur, prudentiores ſunt. Adamantius; in Polemone deeſt. Si ad feras referre licet, ego ad alcem referrem, Solinus ex Plinio de huiuſmodi fera: Alces adeo propenſo labro ſuperiore ſunt, vt niſi recedens in poſteriora veſtigia, paſci non queat. Pauſanias ſagaciſſimum animal eſſe dicit, & hominis odore per longinquũ interuallum percepto, in foueas & profundiſſimos ſpecus ſeſe abdere. Æſopus tumenti & prominulo labro fuiſſe ſcribitur, qui prudentia multos mortales antecelluit.

Prominens inferius labrum.

Quibus inferius labrum magis prominebit, non fere malum; quamquã plerumq; vanitates

& craſſas cogitationes ſignificabit. Polemon, & Adamantius, Inferius labrum foris excedens nō animi malitiam, ſed impudentiam (ego *imprudentiam*) & ſimplicitatem denotat, Albertus. ſed ex Loxo infert, tale labrum in paruo ore, laudis & honoris ſtudium ſignificare.

Tumentia labia ad inciſorios dentes.

In fine libri, Polemon, etſi mendoſus ſit textus, dicit: Labia ad inciſorios dentes tumentia, cinædos oſtendunt.

Tumentia labia inferiora ad caninos dentes.

Tumens labium inferius ad caninos dentes, veneno plenos oſtendit: Polemon eodem loco. fortaſſe quod in viperis aliisve ſerpentibus hoc ita ſe habeat.

Labia vultum deformantia.

Non omittendum duximus, quod Albertus ex Loxo adducit: Cuius labia truces vultus exagitant, inſaniam & ſtultitiam indicabunt. quod ego in plerisque animaduerti.

Labia inferiora pendentia.

Labia cum ſoluta ab ore dependent, ex humore ſuperabundanti in ordinato euenire, & inertiam ſignificare, Albertus aſſeuerat. hæc enim in bobus, aſinis, & ſeneſcentib. equis videre licet.

Labia piloſa.

Labia piloſa luxurioſo tribuit Polemon: ſed Ariſtoteles in eadem figura non *labia*, ſed *piloſus* dicit.

De ore, CAP. 16.

OS ab Ariſtotele Animalium libro intra maxillas & labia deſcribitur, cuius partes ſunt palatum, & fauces. Apuleius ait os eſſe animi veſtibulum, orationis ianuam, & cogitationis comitium.

Ad virile os magnum demonſtrandum, leonis figuram & humanam hic denuo duximus repetendam, ne quid exemplo eguiſſe videretur.

Magnum os.

Qui latum os habet, eſt bellicoſus & audax. Ariſtoteles ad Alexandrum. Sed Polemon & Adamantius: Magnum os viros decet. quaſi viriles oſtendat. Albertus: Magnum os viris & virilibus feminis conuenit.

Digitized by Google

& craſſas cogitationes ſignificabit. Polemon,& Adamantius. Inferius labrum foris excedens nō animi malitiam, ſed impudentiam (ego *imprudentiam*) & ſimplicitatem denotat, Albertus. ſed ex Loxo infert, tale labrum in paruo ore, laudis & honoris ſtudium ſignificare.

Tumentia labia ad inciſorios dentes.

In fine libri, Polemon, etſi mendoſus ſit textus, dicit: Labia ad inciſorios dentes tumentia, cinædos oſtendunt.

Tumentia labia inferiora ad caninos dentes.

Tumens labium inferius ad caninos dentes, veneno plenos oſtendit: Polemon eodem loco. fortaſſe quod in viperis aliisve ſerpentibus hoc ita ſe habeat.

Labia vultum deformantia.

Non omittendum duximus, quod Albertus ex Loxo adducit: Cuius labia truces vultus exagitant, inſaniam & ſtultitiam indicabunt. quod ego in plerisque animaduerti.

Labia inferiora pendentia.

Labia cum ſoluta ab ore dependent, ex humore ſuperabundanti in ordinato euenire, & inertiam ſignificare, Albertus aſſeuerat. hæc enim in bobus, aſinis, & ſeneſcentib. equis videre licet.

Labia piloſa.

Labia piloſa luxurioſo tribuit Polemon: ſed Ariſtoteles in eadem figura non *labia*, ſed *piloſus* dicit.

De

De ore, CAP. 16.

OS ab Ariſtotele Animalium libro intra maxillas & labia deſcribitur, cuius partes ſunt palatum, & fauces. Apuleius ait os eſſe animi veſtibulum, orationis ianuam, & cogitationis comitium.

Ad virile os magnum demonſtrandum, leonis figuram & humanam hic denuo duximus repetendam, ne quid exemplo eguiſſe videretur.

72. 93. 115. 126. 150. 210. J.

Magnum os.

Qui latum os habet, eſt bellicoſus & audax. Ariſtoteles ad Alexandrum. Sed Polemon & Adamantius: Magnum os viros decet. quaſi viriles oſtendat. Albertus: Magnum os viris & virilibus feminis conuenit.

Digitized by Google

Paruum os.

Puſillum os effeminatum oſtendit: Polemon & Adamantius, quod tale feminas deceat. Albertus tam feminis quam effeminatis viris tribuit. Helenã puſillo ore fuiſſe, memorat Dares Phrygius.

Paruum os exterius protenſum.

Os paruum prominens, inſidiarum & reprobitatis nota; Polemon & Adamantius. ego ad vulpes & ſerpentes referrem.

Exſertum os.

Exſertum os ſiue prominens, dementiam, ſtultiloquium, & *aduentiam* notat, Adamantius. Sed textus Polemonis hiulcus eſt, & non admittendus. Albertus: Nimia prominentia ſtultitiam, loquacitatem, & audaciam oſtendit. Vrſo exſertum eſt & oblongum os, ex Oppiano, inſtar ferme ſuilli, labia craſſa; ob id dentibus retia non lacerat, ex Plutarcho. ferocis, dementis & voracis naturæ eſt. Ouidius:

Quid niſi pondus iners, ſtolidæque ferocia mentis?

Craſſum

Digitized by Google

Craſſum & protenſum ſuillum os effinximus, vt humanum ſimiliter efformatum oculis ſubiiceretur.

Valde exſertum os, & labia craſſa & rotunda.

Quibus os protenditur, labiaq; ſunt præpinguidiora, rotunda, & extrinſecus inuerſa, moribus & operibus ſunt ſuilli; Polemon & Adamantius. Ab his Albertus; Protenſum os, rotundum, retortum in craſſis labiis, ac ſi repandum ſit, immundum, voracem, ſtultum, & forte epilepticũ futurum demonſtrat.

Humile os.

Humile os timiditatis & mutabilitatis eſt ſignum, Adamantius. Sed hic Polemonis textus lacunoſus eſt, & ex Adamautio reſtituendus.

Medium inter exſertum & humile os.

Ob id neq; exſertum, neq; depreſſum lauda,

Digitized by Google

Adamantius. innuens laudabile eſſe, quod neq; exſertum, depreſſumq; fuerit. Albertus: Optima oris forma, quæ non nimis humilis: Oris enim & labiorum humilitas, timidorum eſt & malignorum.

Arietis os diductum, & humanum adduximus, quum qua magis huc quadraret, ſtatuere certo nequiſſemus.

Os valde diſſectum,

Vaſta oris diſſectio, ſtolidiſſimi, crudi, & impii hominis notas præbet. Talia namque ſunt arietum ora. Polemon. Manducones Adamantius, & inſipientes dicit, & ad canes refert. Albertus: Cum os vltra modum dilatatur, vt diductum & reſciſſum videatur, immitem, impium, bellicoſum, & voracem notat. Sed à Polemone marinis beluis, & monſtris eiuſmodi os aſſignatur.

tur. Polemon & Adanantius in figura fatui improbi, tribuunt ei os garrulum, & apertum, vt bifida facies videatur. Ego potius ad lupos quam ad canes referrem. nam os valde diſſectum habent, & ingluuies eſt luporum propria. Sed carniuora animalia ampl. ſunt rictu oris omnia. Lupus piſcis raſtũ habet os, & gulæ eſt deditus, vt natura ei tale ad optime vorandum dediſſe videatur. Lamia piſcis largo eſt oris hiatu; idéq; eſt voraciſſimus, & antropophagus, vt integra mortuorum cadauera voret ab hac inſigni ingluuie ab Oppiano δυσάχετα χάσματα dicuntur. Piſcatrici ranæ os amplum eſt & latum, ad ingeniũ eius moresque peracommodatum; eminentia ſub oculis cornicula turbato limo exſerit, vt aſſultantes piſciculos ad ſe pertrahat, donec tam ꝓpe eos allicit vt aſſilire in ipſos poſſit. Troglodyticis bouibus (vt qui luporum inſtar carniuori ſunt) omnibus rictus vſque ad aures dehiſcit, ex Plinio; & Ælianus omne genus animalium ab eis inuadi dixit. Tali ore villicus meus præditus eſt, & ſimul ſtoliditate & canina ingluuie.

Apertum os.

Apertum os ſtultitiæ ſignum dicerem; & ad apparentem decentiam referrem. Plerique apud nos ſunt hianti ore, ſtantes & incedentes; & inſipientes, & ſtupidi ſunt. Ariſtophanes κεχηνότες, id eſt, ore hiantes, pro ſtultis accepit.

Digitized by Google

Cauum os.

Cauum os, veluti infoſſum, inuidentiæ, ſceleroſitatis, & intemperantiæ nota eſt; Polemon & Adamantius. ſed prioris textus, vt ſæpiſſime accidit, corruptus eſt. Albertus ex Ariſtotele (vt ipſe refert) Cauum os libidinoſorum eſt. ſed intelligendum eſt, os cauum eſſe, ſi pars illa, quæ inter naſum & mentum interiacet, caua ſit, cuiuſmodi Socrati adſcribunt.

De Dentibus, CAP. 17.

DENTES, ſtatim cum os aperitur, videntur. Plinius, Homini continuati dentes, lati, & acuti, & qui eos diſcriminant, canini. Sunt dentes rari, denſi, nonnullis breues, parui, & recto ordine diſpoſiti. Dentes, qui vtrimque quaterni anteriores exiſtunt, *inciſorios*, ſiue *ſecantes* vocamus; qui vtrimque duo ab his poſiti viſuntur, *canini* dicuntur; *molares* vero ab vtraque parte quini in ordinem digeruntur.

Siniſtra

Siniſtra tabellæ pars in ſuperiore maxilla dentes raros & infirmos oſtendit, in inferiori vero magnos, firmos, & ſpiſſos.

S. 120 - F. 258 - 380:

Rari dentes.

Facile ex iis vitæ diuturnitatem & breuitatem diiudicare poſſumus, cum ex cerebro ortum habeant. Ariſtoteles in ſuis Problematibus, dentibus vitæ ineſſe præſagia credidit: nam quibus rariores fuerint, haud ita diu viuere opinatur. Indicium hoc eſſe os capitis, cerebrum ob id inualidum, quia minus ſit reſpirationibus opportunum, itaque celeriter putret, vt quod ſua natura humidum ſit. nam & cætera quum non mouentur, neque exhalant, facile corrumpuntur; quo etiam fit, vt homo capite piloſo ſit maxime, & mas, quam femina diutius viuat, ſuturarum ſui capitis beneficio, ex quo rariores, exigui, & minus fortes

dentes proueniunt; & eo minus virtutis ſpermaticæ vis, & cerebri robur minuitur, ex quo totius corporis debilitas ſequitur, & ob id breuior vita. Plinius ex Ariſtotele, breuis vitæ raros dentes indices eſſe dicit. Rhaſes: Cuius dentes rari, debilis; & cuius minuti, eius totum corpus eſt debile. Eadem Conciliator: Cæſar etſi raros habuit dentes, vt Suetonius ſcribit, erant tamen validi & firmi: fuit enim interemptus anno ætatis ſuæ LVII. Auguſtus etiam etſi raros, ſcabros & exiguos; fortes tamen dentes habuit; & periit anno ætatis ſuæ LXXVI.

Magni firmi, & ſpiſſi dentes.

Contra vero ex prædictis, qui magnos, firmos & ſpiſſos habuerit, & qui dentium ordine præditus fuerit numeroſiore, diuturniores erit vitę, virorum exemplo, quibus plurę ſunt quam feminis; quod ipſum & in cæteris cõſpicitur. Scotus: Dentes fortes & ſpiſſi hominem longæ vitæ notant, comedonem, audacem & fortem, vt eſt equus. Herculem fuiſſe triplici dentium ſerie Ionis Chii proditum monumentis eſt.

Continuati dentes.

Qui continuatos habent dentes non aliter morati ſunt, quam pecudes, dorcades, & capræ. Plinius. Hyænæ nullis gingiuis, dente continuo. Refert Plutarchus, Pyrrho Epirotæ vnicum os fuiſſe dentium vice, lineis modo in ſuperficie depictum diſtinctumque.

A dextra

A dextra vero praecedentis tabellae, in ſuperiore dentiũ claſſe caninos dentes longos, exſertoſque, in inferiore acutos, & rectos habes.

Canini dentes, longi, exſerti, & firmi.

Cuius dentes canini longi, exſerti, & firmi; guloſus, inſatibilis, & malus eſt; Rhaſes. Conciliator ab eo: Dentes longi, firmi, ad exterius ſe porrigentes, guloſos & inſatiabiles notant, relatos ad ſues & canes. Ariſtoteles hippotamo, apro, & equo exſertos dentes eſſe dicit, id eſt, extra os ſe porrigentes.

Longi, acuti, & fortes dentes.

Cuius dentes acuti, longi, rari, & fortes in opere, ſignificant hominem inuidum, impium, guloſum, audacem, falſum, infidelem, & ſuſpicioſum; Scotus. Ad ſerpentes ego referrem. Portentoſis dentibus fuit Chriſtiernus Daciae Rex, horridaque barba; ſed mortalium immaniſſimus, & nefaria crudelitate infamis.

Acuti, & recti dentes.

Omne animal habens acutos & rectos dẽtes, eſt magnae irae, & carniuorum, vt leo, canis, & vrſus: contra homo, & equus. Scotus.

Mixti dentes.

Mixti dentes, (id eſt, vbi dentium ordo non ſeruatur) qui quidem alii ſtricti, alii lati, quidam rari, alii ſpiſſi ſunt, demonſtrant ſagacem hominem, ingenioſum, audacem, inuidum, facile ad vtrumque conuertibilem.

De lingua, CAP. 18.

QVÆ in ipſo ore ſunt poſt dentes, lingua eſt; ea ad loquelæ vſum vtimur. vinculum eſt illi frænum, quod ſi moderato ordine conſtitutum fuerit, vniuerſæ eius actiones optimæ ſunt; cum ipſi facultas intercipitur, eæ facile læduntur. Ipſa lata, anguſta, & mediæ magnitudinis eſt. Si latior eſt, dum oris meatum plus nimio repletum reddit, tardum ac inarticulatum ſermonem cauſabitur; ſi anguſta, cum non ſatis dentibus inniti queat, vitiatum proferet eloquium; media eius forma, dictarum paſſionum expers, optima habetur.

Blæſi, balbi, & lingua hæſitantes.

Blæſitas eſt, cum literam quandam exprimere non poſſumus, eamque non quamlibet, ſed certam; Balbuties vero, literam prætermittere, vel ſyllabam; Hæſitatio, alteram alteri ſyllabam iungere propere non poſſe: quæ quidem omnia imbecillitate eueniunt. lingua enim ſubminiſtrare intelligentiæ non poteſt. Pueri, vt manibus pedibuſue minus valētes, ſic linguę parum compotes ſunt, & more brutorum animalium vociferantur; ſic ſenes & vinolenti. Accidit etiam balbuties, cum impetus dicendi præruit anteceditque facultatem eorum, vtpote cum animus viſa ſequatur, cum membra voci accommodata tardiora habeant: ſic enim lingua hæſitant, qui melancholico habitu conſtant; & pro-

pere

Digitized by Google

pere imaginationem ſequi, non niſi melancholicum eſt. Poteſt enim eſſe, vt calor efficiat vt procaciores ſint, vtique offendendo adhærent quaſi in ſalebris, quomodo affici iratos homines nouimus, incenduntur enim, incitantur, anhelitum capiunt qui ſpiritu redundant: igitur præ nimio caloris feruore hæc accidunt. Hæc Ariſtoteles in Problematis. Neoptolemus fuit blæſus, & magnus bellator, ſi Dareti credimus. Alcibiades etiam blæſus lingua, & maximis fuit viribus, corporis & animi. Scotus ait: Cuius lingua balbutit, horribilis, iracundus, ab ira conuertibilis. Ob id Conciliator: Lingua ante dictionis prolationem, repetens ſæpius principium, denotat melancholicum.

Subtilis lingua.

Subtilis lingua ſagacem hominem, ingenioſum, fallacem, & inſidioſum notat, Scotus. Ego ad ſerpentes referrem.

Velox lingua.

Velocis motus lingua, cum repentina verborum corruptione, ſtultum, impetuoſum, & iracundum notat. Conciliator.

Tarda lingua.

Lingua immobilis, velut lapis, pigrum notat: Conciliator.

De anhelitu, CAP. 19.

DIXIMVS de ore & eius partibus; nunc de iis quę ex eo exeũt, ſcilicet anhelitu, riſu, voce,

Digitized by Google

& loquela: & prius de anhelitu, quia is prior, quam vox. Dicit Auerroes in ſuis Colliget: Aliqui medici anhelitum facile cordis complexionem indicare poſſe inquiunt, ſc. calidàm, frigidam, humidam & ſiccam; & ex cordis complexione fieri alterationem virtutum animæ: nam ſi excedit in calido, fortitudinem & animoſitatem promittit; ſi in frigido, puſillanimitatem & imbecillitatem; ſi vero temperata fuerit, temperatas virtutes.

Fortis, velox, & ſpiſſus anhelitus.

Anhelitus fortis, velox, & ſpiſſus, caloris exceſſum in cordis complexione oſtendit, dummodo viæ per quas egrediuntur, minime anguſtæ ſint, ſcilicet pectus & pulmo. Hæc enim mẽbra, etſi cor caliditate non excedat, pro cordis nimia refrigeratione, viarum anguſtia, velociori ſpiſſiorique anhelitus reciprocatione vtentur. Sed in calida complexione id raro accidit; vnde latas vias habere oportet, ſcilicet pulmonem & pectus. Polemon & Adamantius. Quando autem quis ex profundo & vehementer reſpirat, ruſticitatem & ebrietatem arguit; ideo multus anhelitus fortem oſtendit, Michael Scotus: Animal multi flatus, multæ fortitudinis & potus erit. Albertus: Anhelitus frequens, & velox, & calidus, cordis calorem arguit.

Fortis, velox, ſpiſſus anhelitus, & corpus & pictus macrum.

Si

Si cum prædicto anhelitu pectoris & corporis concurrat macies, erit cordis complexio calida & ſicca. Iccirco huiuſmodi viri iracundi & tarde ſedabiles erunt. Iraſcuntur enim cito, quia calida cordis complexio; ſedantur tarde, quia ſicca. Polemon & Adamantius in figura amari, tribuunt ei loquelam & anhelitum vehementem.

Paruus, rarus, & tardus anhelitus.

Hæc ſigna ſunt prædictis oppoſita; vnde ſigna ſunt frigidæ cordis complexionis, & timiditatem arguunt. Polemon in figura timidi, tribuit ei debilem reſpirationem. Adamantius vero indiſcretam, ſiue tumultuoſam, vel raram. Albertus: Contraria prædictis contrariam innuũt ſignificationem, ſcilicet frigiditatem.

Paruus, rarus, & tardus anhelitus, & pectus paruum & glabrum.

Si cum prædicto anhelitu pectoris paruitas & glabrities ſimul erit, hi erunt in vltima timiditate, & ipſorum iuuentus aſſimilatur ſenectuti, & ſenectus morti.

Temperatus anhelitus.

Valde temperatus anhelitus temperatam cordis complexionem innuit, & pectus mediocre inter magnitudinem & paruitatem, & carnem nec macilentam, nec pinguem: iſque anhelitus reperitur in his, qui in temperatis clima-

ſtibus naſcuntur. Polemon & Adamantius: Spiritus facilis,ſegniter,& ſine ſtrepitu progrediẽs, bonam hominis mentem oſtendit. Vbi notandum in Polemonis textu temporum iniuria literas aliquas excidiſſe,ait enim ἶον, Adamãtius vero λεῖον.

Anhelitus conſtans.

In figura fortis, Polemon & Adamantius tribuunt ei anhelitum conſtantem.

Facilis,& ſine ſtrepitu ſpiritus.

Spiritus ita facilis,vt homini qui halitu careat, ſimilis videatur, cogitationum plenũ arguit. Quales autem cogitationes fuerint, ex oculis diſces. Semper enim de iis nos cogitamus, ad quæ corporis complexione trahimur; ea vero oculi demonſtrant. Vt luxurioſi ad amores,auari ad lucra, ſtudioſi ad ſcientias. Polemon & Adamantius.

Anhelitus tamquam curſũ defatigati.

Quicumque ita anhelant, quemadmodum ii qui curſum aliquem confecerunt;conſilio carent,&omnia,quæ faciunt,propalant.Polemon & Adamantius.

Altus,denſus,& facilis ſpiritus.

Qui alte reſpirant, & denſum anhelitum & agilem ſimul è naribus efflant,pauori & mœrori dediti ſunt; & ſi alia cum his ſignis concurrant, effeminati ſunt,& cinædi. Iidem.

De

De ſuſpiriis, CAP. 20.

ESt ſuſpiratio anhelationis ſpecies. Suſpiratio ſignum ſemper habetur amoris, vel angoris, ſcilicet anguſtiæ cordis: qui enim anguntur, animum totum ad rem quæ dolori eſt, conuertunt. Itaque animus ad id conuerſus quo ſollicitatur, ſui officii obliuiſcitur. Cor igitur cum per intentionem pectoris aerem nō capiat, quo ventilari refrigerariq; poſſit, ne ſtranguletur, animam ad deſertum officium reuocat, & vt copiā frigidi aeris capiat, quod vices minutæ crebręq; ſpirandi eſſent facturę, vna ampliori reſpiratione ſubminiſtrat.

Suſpiratio.

Eſt ſuſpiratio vulgare amoris ſignum, vt diximus. Nouerca apud Apuleium ſui priuigni amore flagrans, legitur inter amoris ſigna ſuſpiritu cruciari. Pan apud eundem Pſychem amore captam ex aſſiduo ſuſpiratu coniicit. Horatius:

Amantes languor, & ſilentium arguit, à latere petitus imo ſpiritus.

Inuitus ſuſpirans & illachrimans, frequentans in te viſum, & qui cum eū reſpicis, terretur & erubeſcit.

Cum videris hominem qui frequenter oculos in te defigit, & cum reſpicis eum, terretur, & ex hoc erubeſcit, & maxime ſi inuitus ſuſpirat, & lachrimæ apparent in oculis eius, hic diligit & timet te; ſi vero contrarium fecerit, erit inuidus, & contemnit te. Ariſtoteles ad Alexandrum.

Suſpirantes cum capitis agitatione.

Si quis ſuſpirat ſimul cum capitis agitatione; patratarum vel dictarum rerum memor, pœnitentia premitur. Polemon & Adamantius. Sed prior non *dictarum*, ſed *viſarum* dicit.

Suſpirantes cum capitis agitatione, fixis oculis.

Si autem id fiat oculis reſpicientibus, id ſatagit, vt patrata vel dicta mala potius conſilio vitet, quam pœniteat. Polemon & Adamantius.

Oſcedo.

Legitur apud Gellium: Cum quidam in iure ſtaret, & clare nimis, & ſonore oſcitaſſet, tamquam illud indicium vagi animi foret & hallucinantis, & fluxæ & apertæ ſecuritatis; cum deieraſſet inuitiſſimum ſeſe & repugnantem vinctum teneri eo vitio, quod oſcedo appellatur, notæ iam deſtinatæ exemtum eſſe.

De riſu, CAP. 21.

NOs hic dereliquit Græcorum doctrina; at ne vacuus locus relinqueretur, quæ è Latinis, & noſtris experientiis emendicauimus, huc adferenda duximus. Poſſumus etiam non quoquam alio melius quam è riſu, animi ſapientiam & ineptiam diiudicare. Hippocrates libro De hominis ſtructura ait, eſſe viros, qui ſemper rideant, & qui triſtentur; & huius rei cauſſam ex elementis eſſe. Qui autem puri ſanguinis ſunt, vſque

vſquequaque rident, & aſpectu & corpore floridi, necnō perſpicui coloris ſunt. Homerus id ex caloris copia profluere, iudicare videtur, vbi γέλωτα ἄσβεστον id eſt, *inextinguibilem riſum* dicit; & Grammatici γέλως deduci tradunt, ab ἕλη, ſiue εἵλη, id eſt, calore. Phyſici dicunt (quod credidit etiam Lactantius) lætitiæ affectum eſſe in ſplene, intemperantiamque ridendi ex lienis magnitudine conſtare: vnde homini ex nimio liberaliorique cachinno doleant inteſtina, adeo vt cogatur impoſitis ad ſiniſtrum latus manibus coercere exultantem dolorem. Alexander Aphrodiſeus, Lien non proprie ac per ſe, ſed ex accidenti riſus cauſſa cenſendus eſt. Quamdiu enim eſt ſanus, omnino fæculentum & melancholicum ſuccum ex iecinore trahit; atque ita dum ſanguis purus & defæcatus totum corpus cerebrumque peruadit, naturam ſimul & animam, non aliter quam vinum oblectat & exhilarat, vnde riſus excitatur. *Me* (inquit Cęſar apud Tullium) *non pudet neſcire, quo pacto riſus concitetur, vbi ſit, quomodo exiſtat, atque ita repente erumpat, vt eum cupientes tenere, nequeamus; quæ ne ipſi quidem illi ſciunt, qui ſe ſcire pollicentur.* Ad hoc facit illud Perſianum:

Petulanti ſplene cachinno.

Sed hæc videat Democritus.

Multus riſus.

Prouerbio iactari ſplet: *Riſus abundat in ore*

Digitized by Google

ſtultorum. Et Catullus ad Egnatium ait:

Riſu inepto res ineptior nulla eſt.

Idem apud Plutarchum admonitum eſt, & Iſocratem, riſum incontinentem eſſe dementis indicium, vt qui ridet cum cachinno, inſipientiam & intellectus carentiam oſtendat. Ob id Seneca, Sit riſus citra cachinnum; eſt enim cachinnabilis riſus ſolutus & ſpatioſus, qualis interdum latiſſime effunditur. Democritus ſemper in vita riſit; viſebaturque in Gymnaſiis olim Athenis effigies Democriti labris apertis. Michaël Scotus ait, homines riſibiles eſſe ſimplices, vanos, inſtabiles, cito credentes, non ſecretos, & craſſæ Mineruæ. Inſipiẽs riſus dementis eſt, ab inſipientis Aiacis dicta parœmia, Αἴαντος γέλως, id eſt, *riſus Aiacis*; & de hominibus inſipienter ridentibus dicitur. Aiax enim furore vexatus ob Vlyxem in armorum iudicium ſibi antepoſitum, inſectabatur armenta, credens eſſe Græcos, & duos maximos arietes flagellando cædebat, clamans ſe occidere Agamemnonem & Menelaum. Democritus à riſus petulantia, cognomento *gelaſinus* eſt inſignis.

Riſus altus.

Qui ridet alta voce, inuerecundus eſt, Rhaſes. Ab eo Conciliator. C. Cæſar, vt Suetonius refert, indecenti riſu fuit.

Riſus cum tuſſi.

Qui cum tuſſi & reſpirandi difficultate ridet, inue-

inuerecundus eſt & tyrannus. Rhaſes, eadem Conciliator. Qui ridens tuſſim excitat, aut caput contorquet, hominem ſignificat varium, inuidum, cito credentem, ad vtramque conuertibilem.

Quando in riſu bucca diſtorquetur cum irriſione.

Cuius bucca ridendo diſtorquetur, cum alterius deriſione, hominem notat arrogantem, falſum, tenacem, iracundum, mendacem & proditorem. Scotus.

Riſibilis bucca.

Labia blanda, parumper ridentia, ſi lætis vultibus contingant, libidinoſum arguunt. Albertus. Apud me autem riſibilis bucca ſæpe malum animum oſtendit, mendacem, peruerſa cogitantem, ſimulatorem, & malitioſum, vt ei minime ſit fidendum. Riſum in oculis & ore, ſumme malum deprehendi. Claudianus ad id:

-- & blando fraudem prætexere riſu.

Hic riſus feminarum eſt. Apuleius Venerem dulciter ſubridentem depinxit. Hinc præceptum illud eroticon:

Sint modici riſus, paruæq; vtrimq; lacunæ.

Paucus riſus.

Qui parce aut dure rident, his contrarii ſunt. Ariſtoteles ad Alexandrum de baiuli electione, ait: Ne ſit verboſus, nec multi riſus. Rhaſes: Qui non multum ridet, hic benignus eſt,

omnibus conueniens, & in rebus ſollicitus. Conciliator ab eo: Qui ſufficienter ridet, benignus eſt, amicabilis naturæ, & ſollicitus: idq; apparenti decentiæ refert. Scotus: Stabiles, ſagaces, rari intellectus, faciles, & labrioſi, pauci ſunt riſus. Temperantia omnibus placet hominibus, profunda enim perſcrutatio, & cogitatio riſum non admittit. Iſocrates riſum incontinentem dementis iudicium dixit; ſcribiturque ab eo Platonem tanta in moribus verecundia, & in vultu modeſtia fuiſſe, vt ne ſemel quidem effuſe riſiſſe conſpectus ſit. Anaxagoras Clazomenius numquam riſiſſe fertur, immo ne riſus quidem veſtigium omnino protuliſſe. Heraclitus, quæ ſunt in hominũ vita, fletu proſequebatur omnia. Philippus Iunior tam ſeueri animi fuit, vt nullo vtique commento, nulliſque rationibus ad riſum ſollicitari potuerit; quod eſt maximum ſeueritatis exemplum; qui etiam cum patrem aſpiceret ludis ſecularibus petulantius cachinnantem, auerſo eum vultu notauit, vt Eutropius in Romana hiſtoria ſcripſit. M. Craſſus ob ſeueriorem frontem & mores auſteriores ſemel in vita riſiſſe dicitur; ob id dictus ἀγέλαστος, ex Lucilio. Pauci riſus eſt Horatius de Mariis, Tigrinus, Romanus, vir ſagacitate, claritate intellectus, doctrina & morum præſtantia tota vrbe inſignis. Paucus eſt & fere nullus ſeriis in rebus, Illuſtriſſime Cardinalis, riſus tuus,

tuus, ludibundis vero in rebus, quatenus morum ſuorum iucunditas ſeuerioris frontis rugas delet, lætus, paucus, & breuis.

De voce, CAP. 22.

DIXIMVS de anhelitu; nunc de voce. Hippocrates libro De ſtructura hominis, vocē à ſpiritu procedere ait, & articulatæ vocis tres eſſe ſpecies, grauem, acutam, & mediam. Ex vocis ſono mores facile conijcere poſſumus, ſiquidem (vt Polemon & Adamantius inquiunt) quicumque alicui animalium ſimilem vocem ediderint, ad illius naturam eorum mores referendi ſunt: nam cernere eſt quoſdam ſuillæ voci, ſimiarum, aſinorum, equorum, pecudum, aliorumque animalium generi ſimile quiddam ſonare. Quod ab eo etiam Albertus refert. Ad ſummum, in voce mediocritas cōſideranda eſt; nam ſemper bona: exceſſus vero ſemper malus. Diogenes ſemper ſe mirari dicebat, cur, cum ollam quidem & operculam non ſine tactu & tinnitu emamus, ſolo in homine emendo aſpectu contenti ſimus.

Grauis vox.

Cum plures ſint vocum differentię, nos à primis elementis earum incipiemus, videlicet graui & acuto: nam intendendo voces in acutum abeunt, relaxando in grauitatem. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Grauis vox fortes demon-

ſtrat. animalia quidem fortia grauem, vocem habent, vt leo, taurus, canis moloſſus, & gallus, qui grauiter vociferant: nam & fortia, & grauis vocis ſunt. Lucanus de graui leonis voce:

-- & vaſto graue murmur hiatu
Infremuit.

Ariſtoteles libro Moralium Nicomachicōrem ait, magnanimo vocem eſſe grauem, locutionem ſtabilem, & grauis motus. Sed Animalium libro tauri vocē acutiorem eſſe quam vaccæ, dixit; ſed illam comparatione aliorum animalium grauem nos dicere, non vaccæ. cui opinioni fortaſſe occurrens, ſtatim poſt iam dicta ſubdit: Verum præſtiterit fortaſſis; nam ex acumine & grauitate vocis timidum animal aut forte iudicare; ſed validam vocem fortitudinis, remiſſam vero, & infirmam timiditatis ſignum eſſe. Sed quod in mucronem faſtigiatum eſt, momento penetrat; quod vero retuſius, cum mora & ſegniter: ſic acuta vox auditum fodicat, grauis obtundit; euenit vtrumq; celeris, & grauis motus ratione. Apuleius in Floridis, taurorum grauem mugitum dixit, leonis indignati fremores. Viri robuſti qui ſpiritu valent, multum aëris incitare queunt; quod cum multum ſit, tarde mouetur, vocemque efficit grauiorem. Grauis vox viri eſt, & viri Græcis βαρύφωνοι dicuntur; vt acutam mulierum vocem dicimus. Galenus grauem vocem faucium latitudinem ſequi dixit; latitudi-

titudinem vero caliditatem: calidi enim eſt relaxare. cannæ pulmonis relaxatio grauitatem vocis producit; & qui calidi complexione ſunt, fortes ſunt. Aphrodiſeus in ſuis Problematis ait, grauem vocem ex caliditate prouenire: nam canalis reſpirationis, quæ aſpera arteria nominata eſt, pro ſua laxitate vocem extringit grauiorem: nam meatus diducere & amplificare vnius caloris intereſt. Sed Ariſtoteles in problematis ait, grauem vocem oriri, cum aër tarde incitatur. Vitruuius ait, ad extremos Septemtriones ſub cæli cardine grauiores voces incolas obtinere, ſpiritibus vocum humore oppletis.

Grauis & intenſa vox.

Vox grauis & intenſa fortem notat, ex Ariſtotele in Phyſiognomonicis. Polemon & Adamantius in figura fortis viri, tribuunt ei vocem ſæuam, intenſam, & magnam. Ariſtoteles in Problematis ait, natura calidos magnam vocem emittere ſolere, quod multum in his aërem, feruidumque ineſſe neceſſe ſit; vis enim caloris facile ad ſe, & ſpiritum trahit, & aërem, eoque amplius id agit, quo amplior eſt. Vox enim magna tunc oritur, cum aëris multum agitatur. Galenus: Magnitudo & paruitas vocis non ex caliditate ſemper fit, neq; pręcipue, ſed per accidens. Nã libro De technis, magnæ vocis cauſam amplitudinẽ aſperæ arteriæ eſſe ait. Diomedes Græcus (vt ex hiſtoria Daretis Phrygij habetur)

fuit clamoſus,id eſt,magnæ vocis,&fuit in bello accerrimus pugnator, impatiens, audax, & crebro calidus.

Grauis, & magna vox.

Qui vocem habent grauem& magnam,conuiciatores ſunt,& referuntur ad aſinos.Ego non conuiciatores iudicarem,ſed potius aptiores ad ferendum iniurias,quam alteri inferre. Græcis ὑβρισταὶ dicuntur, vel *ſine diſcretione*, quod non magis vni quam alteri iniurias afferant, & impetāt, & obuiis in via cedere neſciant. Grauiſſima & abſona voce rudit aſinus. De eius voce ita fabulantur Gręci: Iupiter gigantibus bello indicto, ad eos oppugnandos omnes deos conuocauit, veniſſe Liberum, Silenos, Satyroſque aſinis vectos, qui cum non longe ab hoſtibus abeſſent, dicuntur pertimuiſſe aſellos, & ita per ſe quemq̃ue magnum clamorem edidiſſe, vt gigantes in fugam ſe coniecerint: & hanc ob cauſſam decretum,vt inter ſidera collocarentur. Herodotus: Rudentes aſini perturbant Scytharum equos.cum enim Scythæ Perſas adorirentur, eorum equi, audita aſini voce, conſternabantur. Onocrotalus auis eſt,dicta à ſoni abſurditate, aſini vocem referens,turpis, rudens, & imperita, Abſonus in cantu &voce fuit Selimus Solimani filius,diſciplinarum ignarus, mulieroſus,qui inter vina, catamitos, & ſcortorum cohortes expirauit.

Grauis

Grauis, magna, & perplexa vox.

Quicumque grauem valde, magnam, & perplexam vocem edunt, referuntur ad fortes canes, & ad decentiam, Sed textus mutilus eſt, & deficit ſignificatum. Addit Sueſſanus: Sunt & iracundi quod in Græco textu vacat. Geſnerus putat corruptum textum, quem ex Polemone & Adamantio corrigere conatur, & putat conuenire cum eo, quod Polemon & Adamantius dicunt de voce graui, caua & minime flexuoſa. His generoſi mores ſunt, & magna ſapientia & iuſtitia ipſos ornat. Sed male putat; quum hæc potius ad leonem referantur, quam ad canes vt facit Ariſtoteles; quum canes neque generoſis moribus ornatos, neque magnanimos ac iuſtos dicat aliquis, vt videbimus inferius. nam qui canibus ſimilem edunt vocem, canini ingenii homines exiſtimabuntur.

Grauis, & mollis vox.

Quorũ vox remiſſa, & mollis eſt, mites ſunt, ſicut oues. Ariſtoteles in Phyſiogn. & ab eo Polemon & Adamantius. Quicumque autem grauiter & molliter loquuntur, hos probis moribus decoratos dicito. Sed Adamantius mites dicit. In figura manſueti, Polemon ait: Vox grauis & mollis. Adamantius, Inęquelis & mollis. Conciliator: Vox mollis, & ſine tenſione. Hi manſueti ſunt, & ad oues referuntur.

Q

Vox grauis, & ſonora.

Ariſtoteles ad Alexandrum: Vox groſſa (id eſt, grauis) & ſonora, eſt bellicoſa, & eloquens etiam: nam groſſa, fortitudinem; ſonora eloquentiam facit. Conciliator ab eo: Vox craſſa, alta, ſonora & audax, bellicoſa eſt & eloquens.

Grauis in principio vox, in fine acuta.

Quibus vero vox primum grauis, & in fine acuta; queruli ſunt & indignabundi, quod idem in bobus ſimiliter ſe habeat. Ariſtoteles in Phyſiognomon. Ab eo Polemon & Adamantius: Quicumque a graui incipiunt loquela, & in acutum deſinunt, iracundi ſunt, & triſtes. Albertus multi affectus, & lugubris animi dicit. Ptolemęus in ſuis Harmonicis: Mugitus in grauitatem tendunt, vlulatus in acutum.

Grauis vox concaua, & flexibilis.

Quibus vox concaua, & flexu facilis, & grauis eſt; generoſis moribus, magnanimitate & iuſtitia decorantur. Sed in Polemonis textu deficit vox illa, *grauis*, vt videatur temporis iniuria excidiſſe, cum illa maxime ex grauitate vocis prouenire videantur; quod in Adamantio remanſit. Ego ad leonis vocem referrem. Nos κοῖλον, *concaua*, traduximus, quum Græci κοιλοςομίαν, id vitium pronunciationis nominent, quum vox veluti ex cauo ſpecu & receſſu oris reſonat. Conciliator: Vox tamquam è concauo pectoris grauis & flexibilis, viriles, dociles & magnanimos

rhos notat. Albertus ſatis inepte acutam & mollem, cum graui & concaua confundit. De leonis iuſtitia plura leguntur apud auctores in vlciſcendo iniurias; & quam diligenter percuſſorem obſeruet. Auicenna ait: Si quis lapidem aut telum in leonem cõiecerit, & aberrauerit, vt, vel nil lædat, leonem irruere in illum ſolere, non tamen interficere, & minari tantumdem incommodi relaturum, quantum ipſe acceperit. Refertq;, quum miles quidam ſagittam in leonem conieciſſet, aberrauit, ſagitta prope caput illius traiecta; quod animaduertens leo, ſubſtitit, & accurrens, militis caput galea compreſſit, læſitque, ſed non vulnerauit, neq; occidit eum. Mos enim eſt leonis vt tantumdem fere lędat, quantum lęſus eſt ipſe.

Acuta vox.

Acuta vox timiditatis indicium: timida namque animalia acutæ vocis ſunt, vt ceruus, & lepus, ex Ariſtotele in Phyſiognomonicis. Aphrodiſeus loco iam dicto: Acutæ vocis ſonus cauſſa eſt arteria, quę propter humoris copiam ſe dilatare nequit. vt enim anguſta tibia ſonum edit acutũ; ita aſpera arteria prę ſui anguſtia exſtringit vocem acutiorem. Ariſtoteles in Problematis acutam vocem ex ſpirituum imbecillitate euenire dixit; ob id pueri expertes ſeminis, mulieres, decrepiti, & ſpadones vocem edunt acutã. Vox enim acuta tenuis eſt, tenuis ex

paruo aëris motu efficitur; robuſti vero viri quoniam ſpiritu valent, multum aëris incitare queunt; quod cum multum ſit, lente mouetur, vocemq; efficit grauiorem: motu enim veloci, ex tenui vox gracilis efficitur. Alibi etiam rationem affert propter membri imbecillitaté, quo mouet aërem.mouet enim exiguũ aërem, quod imbecille eſt, vel propter meatum,quo vox permeare poteſt, qui puſillus eſt in iam dictis: itaq; exiguũ proficiſci ab eo poteſt, quod aërem moueat;exiguũ vero cum ſit, velociter per amplas ſuperiores fauces fertur,cum viris ętate vigentibus hic amplior habeatur. Pręterea animalia cuncta validiora acutam emittũt vocem, homo autem cum inualidior eſt, tunc vocem acutam reddit. Ratio eſt, quod homo inualidus exiguũ aërem mouet; exiguus aër velociter permeat; velocitas ſonum reddit acutiorem. Galenus anguſtiam faucium acutam vocẽ ſequi dixit, quæ anguſtia ex innata efficitur frigiditate. Hęc eadem antiquitatis & literarum parens Homerus his verſibus demonſtrauit:

Huic autem grauiter gementi aſtitit mater venerabilis:

Acutè vero lamentabunda caput ſui apprehendit fili.

Et alibi ſenes cicadis comparauit, quæ ſunt plane ὀξύφωνα. Plutarchus ex ſpiritus tenuitate prouenire dixit. Platonici ex ſuperflui humoris abun-

abundantia effici: qui ipſe etiam arteriam, per quam ſonus vocis aſcendit, efficiens craſſiorem, anguſtat vocis meatum: ideo feminis & eunuchis acuta vox eſt, viris autem grauis, in quibus tranſitum habet liberum, & ex integro patentem meatum. Naſci autem ex pari frigore in eunuchis & feminis parem pene importuni humoris abundantiam, etiam hinc liquet, quod vtrumque corpus ſæpe pingueſcit. Vitruuius in Meridianis finibus tradit audiri prætenuiores & acutiſſimas voces, vt paranetarum acutiſſimarum ſonitu voces perficiunt tenuitatem. Id enim experimento animaduertere licet. Calices duo in fornace æque cocti, æquoque pondere, ad crepitumque vno ſonitu ſumuntur, ex his vnus in aquam demittatur, poſtea ex aqua eximatur, tunc vtrique tangantur; cum enim ita factum fuerit, largiter inter eos ſonitus diſcrepabit, æquoque pondere non poterunt eſſe. Ita & hominum corpora alia propter regionum ardorem, acutum ſpiritum aëris exprimunt, alia propter humoris abundantiam grauiſſimas effundunt ſonorum qualitates. Septentrionaliū, inquit Albertus, & feminarum vox euadit acutior, quam Meridionalium, ob pulmonis mollitiem & arteriæ, quæ arctioritem intelligitur. Molliorem vocem facit organorum humectatio, debiliorem pulmonis imbecillitas ac reſolutio. Ægrotantium acuitur vox, quod ſiccitas ar-

ctet meatus, vel etiam ex intemperanti frigiditate, aut forſan ex opprimente humectatione. Immo ex fortitudine aliquando acuitur & intercipitur vox. Proinde Menelaum laudare volens Homerus, vt minime in bello formidoloſum, βοὴν ἀγαθὸν appellat, vt qui vocem nullo minueret terrore. Polemon & Adamantius inuerecundo tribuunt vocem acutam in eius ſchemate. Fuit etiam Phauorino inſigni philoſopho vox acuta & tenuis, & nuda barbitio facies, vel magno natu, etiam ſenio vltimo appetente; & effeminatæ & degenerantis naturę fuit, & libidinis præferuidæ, vt cum foret eunuchus, adulteraſſe conſularis viri vxorem creditus ſit.

Acuta & remiſſa vox.

Acuta & remiſſa vox timidi eſt animi; at diſtenta, fortis, vt ſcriptum reliquit Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Polemon & Adamantius in idea timidi, tribuunt ei acutam & mollem vocem, id eſt, remiſſam. A contrario ſigno.

Acuta, & intenſa vox.

Acuta & intenſa vox, indignantis & iracundi eſt, indignans enim & iratus intendere conſueuerunt vocem, & acute loqui. Ex Ariſtotele in Phyſiognomonicis. Quod videtur eo quod prius diximus, contrariari: acuta enim vox imbecillitatis ſignum diximus, ſed iracundi & indignabundi valida videntur complexione conſtitui.

ſtitui. Sed hanc dubitationem remouet Ariſtoteles in Problematis, loquens de acuta voce. Inquit enim: Mittere acutam vocem nõ eſt idem, quod acute cantare; ſed acutam vocem mittunt omnia, quæ natura ſint imbecilla, eò ſcilicet, quod aëris non multum ciere poſſunt, vnde hectici, & qui conſumpto corporis habitu emarcuerint, acutam proferunt vocem; atqui vero acutum, niſi viribus valeant, cantare non poſſunt. Cuius indicium, quod velociter fieri ſolet, quod vehementer fertur; ita bonarum virium eſt, quod acutum eſt.

Acuta vox cum clangore.

Cum clangore ſonus acutus, vt auitii generis, ſtultos, vanos, & ſublimia cogitantes oſtendit, inquiunt Polemon & Adamantius. Sed Apuleius in Floridis auium vocat clangores inſtigatos. Conciliator: Qui in vocem prorumpunt auicularem, Venerei ſunt & inanes. Ab eodem Albertus.

Acuta, mollis, & rupta vox.

Quicumque vocibus acutis, mollibus & ruptis loquuntur, cinædi ſunt; ad mulieres, & apparentem decentiam referendi. Ariſtoteles: Acute, molliter, & flexibiliter loqui, ſignum eſt cinædi cenſendum: Polemon. Sed Adamantius εὐλαμπτὶς habet, quod corrigendum eſt ex Polemone, qui εὐκαμπτὶς

nam flexibilis & rupta vox feminarum eſt. Pręterea iidem in figura cinędi, vocem tribuunt ei acutam, gracilem, & valde fractam. Conciliator: Mollis, cita, & diſrupta vox, timidum & effeminatum oſtendit.

Acuta, & clamoſa vox.

Vox acuta, & clamoſa, ſtupidi eſt, propter ſimilem caprarum vocem. Ariſtoteles in Phyſiognomon. Sed ego eos tentari morbo comitiali conjicerem. Plutarchus capram morbo comitiali tentari pręter cętera animalia refert; proptereaque veteres ſacerdotes ea vehementer, vt morbida, abſtinuiſſe. Cuius cauſſam affert, meatuum anguſtiam, quibus obſeptis, ſępiſſime includuntur ſpiritus; quod arguit vocis tenuitas. nam qui eo affectionis genere tentantur, ſimilem capellę vocem edunt.

Ad balatum vergens, vox deprauata.

Deprauata vox ad balatum vergens, ſtolidi hominis naturam manifeſtat; Polemon. Hęc ad oues refertur. Albertus: Sonus indelectabilis, ſiue ouium, ſiue caprarum voci ſimilis; ſtolidum notat. Eadem Conciliator. Antiquitus, *pecuatus* pro ſtulto accipiebatur. Geſnerus ad Adamantium refert, quę in eo abſunt. Ariſtoteles oues ſtultiſſimis moribus eſſe dixit, omnium que quadrupedum ineptiſſimas. Ælianus, ineptiſſimis moribus & degeneribus animis oues dixit. Plinius:

nius : *Quam ſtultiſſima animalium lanata : quà timuere ingredi, vnum cornu raptum ſequuntur.* Ob id Polemon & Adamantius colligētes ſigna omnia mala, quæ peſſimam hominis naturam innuere poſſunt ex voce, inquiunt in idea fatui improbi, eum habere vocem balantem, exiguam & aſperam. Polemon addit, *& turpem*. Albertus, & Cōciliator: Vox quaſſata, quaſi de quaſſato vaſculo, ſtultos & voraces notat.

Media inter grauem, & acutam vox.

Deſcribens Ariſtoteles ad Alexandrum mediam inter hęc vocum diſcrimina differentiam, ait; Vox mediocris in acutie & grauitate, oſtendit ſapientem, prouidum, veracem, & iuſtum.

Media inter intenſam & remiſſam vox.

Cum vox inter intenſam & remiſſam media eſt, temperatam indicat complexionem inter frigiditatem & caliditatem : Auerroes in ſuis Colliget. Ob id ea quæ ex temperata complexione proficiſcuntur, coniiciemus; bonos mores, ingenium, & ſimilia.

Aſpera vox.

Aſperæ vocis viros luxurioſos iudicarem, & ad hircos referrem, qui luxurioſi & aſperæ vocis ſunt. Vox ceruis maribus cum tempus coëundi eſt, rauceſcere tunc fictitia voce dicitur, ex Ariſtotele; cum libidinantur mares, feminas ad coitum vocant, ſiue elato capite gutture pleno,

ſiue ad terram demiſſo. Raucentes tunc ololygones vocantur. ὀλολυγὼν apud Ariſtotelem proprie dicitur de voce ranarum marium, libidinis tempore. Et fere animalia omnia raucеſcunt coitus tempore. Aphrodiſeus reddit rationem aſperitatis vocis, atq; adoleſcentulos circa ætatis annum quartumdecimum vocem reddere aſperiorem incipere, quod τραγίζειν Græci dicunt, à vocis hircinæ aſperitate, quum tunc temporis in vniuerſo corpore fiat mutatio, etiam ſpiritualis membri. nam cum aſpera arteria dilatatur, accidit, vt partim plus, partim minus incrementi proueniat, eiusque pars interior inæquabili ſtructura ad guttur vſq; aſcendat: igitur ſpiritus, cum per eas partes emanat, quaſi per itineris inæqualitatem, impingat, vocem etiam inæqualẽ, raucam, & aſperam facit; quod etiam iis accidit quorum arteria deſtillatione infeſtante affecta per ductionem eſt. delapſo namque humore, lenis interior membrana facta inæqualis, exitum etiam ſpiritui præſtat inæqualem. talis hircorũ aſpera arteria eſt, ſic gruum, cæterarumq; auiũ, quæ rauce vociferantur. Galenus: Aſperitas fit ex inæqualitate in duro corpore; arteria dura fit ſiccitate partium; inæqualitas fit ex diſperſæ humiditatis defectu.

Clara vox.

Claram vocem ex ſiccitate pulmonis vel complexionis prouenire, dixit Auerroes in ſuis Colli-

Colliget. Calida & ſicca complexio agreſtes facit hominum mores, Aiax Telamonius clara fuit voce, & in hoſtes atrox, vt ex Darete habetur.

Blanda vox.

In figura iucundi blandam vocem ei concedunt Polemon & Adamantius. Priamus ſuaui fuit voce, & ob id iucundus, prudens, & moribus ornatus.

Dulcis vox.

Qui habet dulcem vocem, eſt inuidus & ſuſpicioſus, vt inquit Ariſtoteles ad Alexandrum. Lucianus Pſeudomantis omnium peſſimi vocem deſcribens, dicit: Vox dulciſſima pariter, & clariſſima.

Submiſſa vox.

In figura ſimulatoris tribuunt ei ſubmiſſam vocem Polemon & Adamantius.

Debilis, & flebilis vox.

Debilis, & flebilis vox lucri cupidum, triſtem, nulliſque non in rebus ſuſpicionibus obnoxium manifeſtat. Ex Polemone & Adamantio. Conciliator ab eis: Debilis & lugubris vox, aſperum & ſuſpicioſum oſtendit. Eadem Albertus.

Gracilis vox.

Gracili fuit voce Ariſtoteles, vt Laertius refert, ex auctoritate Timothei Athenienſis

in libro De vitiis. Sic etiam Plato. Plutarchus non ſolum ad gracilitatem paululum acceſſiſſe, ſed ſuauis & dulcis ſoni vocem habuiſſe ſcribit, pacati,& modeſti animi ſignum, & optimorum morum. Erat & Nino Semiramidis filio vox gracilis; vt etiam matri, & lineamentorum æqualitas,ſtatura, & ſigna formæ. ob id à ſcriptoribus *virago* dicta: ob præclara eius in imperio facinora etiam inuidiam ſuperaſſe ſcriptum eſt.

Tremula vox.

Vox tremula trepidantes & metuentes oſtẽdit. Ariſtoteles in Problematis affert rationem, Cum vox hominum tam trepidantium, quam metuentium obtremiſcere ſoleat: quia trepidãtibus, & metuentibus calor à corde diſcedit, ſic migrante calore, cor conquatitur: cum autem cor conquatitur, ictus nequaquam effici vnus poteſt, ſed plures proficiſcantur neceſſe eſt, vt è fidibus laxius intentis.

De loquela, CAP. 23.

Facile etiam ex loquela animi mores detegũtur. Immo Socrates potentiſſima ſigna ex loquela capiebat; ob id eum decorum adoleſcentẽ & diutule tacentem conſpicatus foret, *Vt te videam*, inquit, *aliquid eloquere.* etenim arbitrabatur homines non oculorum, ſed mentis acie & animi obtutu conſiderandos.

Sta-

Stabilis loquela.

Nicomachiorum moralium quarto Ariſtoteles magnanimo viro ſtabilem loquelam, grauem vocem, & tardum motum adſcribit, quippe cum magnanimus circa magna verſetur, & raro magna exiſtimet, talis eum vox deceat.

Contenta & vehemens loquutio.

Sic contra, idem in eodem loco puſillanimo, cum circa parua verſetur, omnia magna exiſtimet, & feſtinabundus ſit, & contentam & vehementem locutionem adſcribit, acuta autem vox & celeris ex his afficitur.

Velox loquela.

Velox in verbis, & præcipue ſi fuerit gracilis vocis, improbus, ſtolidus, importunus, & mendax erit; Ariſtoteles ad Alexandrum. Velocis loquelæ, conſilii expertes, & dementes ſunt; Polemon & Adamantius, ſed Polemonis corrigendus eſt textus: nam pro ἀνοήτους, id eſt, *dementes*, habet ἀνοσίους, id eſt, *impios*, quod experientiæ refragatur. Rhaſes: Cuius loquela velox, feſtinus eſt, & parui intellectus, Conciliator habet, quæ Ariſtoteles; addit inſuper ex ſe; Iraſcibilis, & prauorum morum. Aratus, vt Suidas citat, ranæ tribuit loquacitatem, quæ ſtoliditatis ſolet eſſe comes. minimum mentis oportet eſſe gyrinis, quo vix deprhẽdas animal eſſe, niſi mouerentur. Plato in Theæteto; Nos illum tàmquam

deũ admirabamur ob ſapientiam;at ille nihilò magis antecellebat prudentia, quam rana gyrina.

Remiſſa loquela.

Remiſſa loquela pacatum & mitem animum oſtendit, Ariſtoteles in Phyſiogn. ad paſſionem referens. nam vt iratus intendit vocem, ſic animo remiſſus remittit vocem, & grauiter loquitur. Ex naturalibus cauſſis etiam euenit. Remiſſa vox ex ſpirituum remiſſione & paucitate prouenit, qui in frigida complexione conſiſtunt, quæ animo mites generat.

Tarda loquela.

In figura verecundi, Ariſtoteles in Phyſiogn. Polemon & Adamantius, tribuunt ei tardam loquelam.

Vehemens loquela.

In figura amari duo poſteriores tribuunt ei loquelam vehementem.

Breuis loquela.

Breuis loquela deſides & pauidos manifeſtat, Polemon.

Grauis, & debilis loquela.

Qui grauiter, & debiliter loquuntur, ſtolidi, iniurioſi, & guloſi cenſendi. Ex Polemone & Adamantio.

Acuta, & ſqualida loquela.

Qui ſqualide, & acute loquuntur, varii hominis naturam habent. Ex iiſdem.

Acuta,

Acuta, & debilis loquela.

Acute, & debiliter loqui, timoris & inuidentiæ ſignum. Iidem. Sed Adamantius non timoris, ſed ſegnitiei dicit.

E naribus loquela.

Loquela, quæ è naribus effertur, mendaces, improbos, malignos, inuidos, & aliorum malis gaudentes indicat. Ex eiſdem eadem Scotus, Albertus, & Conciliator habent.

Subflaccida loquela.

Qui ſubflaccide loquuntur, violenti, ſcelesti, & hominum oſores cenſendi ſunt. Adamantius addit, *vehemens, & ſubflaccida*. Conciliator ab eis: Vox vehementius ſtrepens, velut ſonus indecenter permiſtus, violentum, iniuſtum, & in corde odium gerentem denotat.

Difficilis loquela.

Difficulter loquentes, improbi, inſipientes maiori ex parte habendi ſunt. Ex eiſdem.

Placida, & collecta loquela.

Qui placido & collecto ſermone loquuntur, quaſi fluxu & inundatione molestia aliqua detinentur. Ex eiſdem.

Modeſta loquela.

Modeſtam loquelam Scotus ſupplantaneum (id eſt, deceptorem) hominem indicare dixit.

De maxillis & mento, CAP. 24.

Poſterior pars maxillæ mandibula eſt, Græcis *σιαγόνες*. Maxillæ pars prior, *mentum* dicitur, Ariſtotele auctore Animalium libro, Græcis *γένειον*.

Paruum mentum.

Paruum mentum virum in omnibus peſſimũ & inſidiatorem oſtendit; Polemon. Sed Adamantius addit, *& dirum*, ex ſerpentibus, qui tales habent. Georgius Valla ſatis inepte pro mento, *genas* vertit. Albertus ab his: Paruum, & breue mentum vitandum, quod immites, & inuidos arguat, ad ſerpentes relatos. Conciliator iracũdos, immites, & inuidos dicit.

Longum mentum.

Mentum quibuſcumque protenſum, omnino reprobi, loquaciores pluſquam deceat, & dicaces; Polemon. Sed Adamantius nòn omnino reprobos, ſed præter modum loquaciores, & molliuſculos dicit; vbi videtur illud, *non*, temporis iniuria ex Polemonis textu prolapſum, ac emendatis codicibus reſtituendum; videnturque ad mulieres referendi, quæ non omnino malæ, ſed dicaces & molles ſunt, quum quadratum mentum viros deceat. Polemon in figura dicacis, rectum mentum ei tribuit; & ipſe & Adamantius in figura fatui improbi, longũ mentum ei tribuunt. Albertus multas addit ineptias; nam iracundos, turbatos animo, & pios, prolixius

xius mentum den otare contendit: & paulo in ferius, dolis aſſuetam mentem notare. Eadem Conciliator.

Rotundum & depile mentum.

Si quis mentum raris pilis confertum, & rotunda figura habet, non virilem, ſed muliebrem dicito; Polemon, Mentum deorſum rotundiori figura circumſeptum, effeminatum & non virile dicito; Adamantius. Sed omittit *depile*, ex quo mendum in textum irrepſiſſe opinor. nam mentum vere effeminati glabrum eſt. Albertus eadem Pythagoræ accepta refert, & Conciliator.

Quadratum mentum,

Subquadratum mentum virile eſt; Adamantius. optimeq; additum, à contrario ſigno; nam ſi rotundum feminæ, quadratum viri eſt. Conciliator eadem ex Alberto.

Digitized by Google

Bifidum mentum pulchre obuia figura depictum refert in dextra imagine.

S. 120 . 223 . F 380.

Bifidum mentum.

Mentum in ſummo loco, tamquam in duos vertices diſſiluerit (modo ſciſſum ſit) apparens, doloſis moribus aſcribendum. Ex Polemone, & Adamantio. Sed Albertus præſens ſignum cum inferiori confundit, & peruertit. Ait enim: Si diuiſione media nimis profunde depreſſum ſit mentum, Venereum & gratioſum virum oſtendere; qui tamen aliquando diſcordias excitet.

Leniter ſciſſum mentum.

At ſi ſciſſio mediocris fuerit, venerei potius gratioſique iudicabuntur; Adamantius. Sed Polemonis interpres omnia ſuo more peruertit. Conciliator eadem ſatis peruerſe transfert.

In

In vera Socratis imagine os, inter mentum & naſum profundum latitans, obtulimus.

5. 87. 162. 180 T. 276

Ad nares concauum mentum.

In figura luxurioſi, Polemon nobis teſtatum reliquit: Qui ſuperficiem illius loci, quæ mento & naſo interiacet, concauam habuerit, qualem bonum Socratem habuiſſe ferunt, luxurioſi ſunt.

Acutum mentum.

Qui acutum habent mentum, animoſi ſunt, & ad canes referuntur. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Ego ὀξυγένειοι, *acuti menti*, interpretor. Sueſſanus, *prolixo mento* interpretatur; ſed non de pilis ait intelligi debere. In Arabico textu Ariſtotelis, cuius nobis Antiochenus Patriarcha Romæ copiam videndi fecit, legitur; Qui habent acutum mentum, ſunt animoſi

& fortes,& ad leones referuntur. Ego mendum in textu non ſolum ſuſpicor, ſed pro certo habeo: & Ariſtotelem non de mento, ſed de pilis menti intellexiſſe. Primo, quia ad canes vel leones refert, qui acutum mentum non habent. Præterea id Ariſtoteles appoſuit, vbi de pilis nõ de partium figuris agit. At ſi naturali ratione, & experientia id nobis eſſet diſcutiendum, videmus pilos virilitatis & roboris ſignum eſſe; vnde qui prolixam & acutam habent barbam, id eſt, denſis pilis, ſtatim eum cõijcimus animoſum & fortem fore. Et Ariſtoteles Problematum libro dicit, homini datam eſſe barbam, quia ei iuba negata eſt; & alimentorum excremẽtum, quod cæteris animalibus in ceruicem ſe confert, homini in maxillas tranſit. Præterea idem in figura Iracundi, eum εὐπώγονα, id eſt, *boni menti*, dicit. Sed Polemon & Adamantius δασυπώγων, id eſt *denſe piloſum*, dicunt. Legimus præterea in hiſtoriis Daretis Phrygii, Hectora fuiſſe decenter barbatum, & maxime bellicoſum, animoſum & fortem extitiſſe. Diogenes quoque maxima barba comatus fuit, vt Sidonius Apollinaris ad Fauſtum tradit. Lyſander etiam prolixa fuit barba, & generoſum quaſi in modum eam ferebat. Qui omnes maximi fuere viri, ſed & fortaſſe non ἀκρογένειοι, ſed μακρογένειοι legendum.

Imberbis homo.

Imberbes viri mulieribus & ſpadonibus ſimiles

les exiſtunt. Ait Polemon, ſpadones naturali nequitia peſſimis eſſe moribus, ingenio immites, doloſos, facinoroſos, aliiſq; ſceleribus ſe immiſcentes. Plato in Euthyphrone Melitum Pitheum ſuum accuſatorem rara barba fuiſſe dicit. Et apud nos vulgo iactari ſolet; *Poco barba è men colore, Sotto'l ciel non è pegiore.*

Mulier barbata.

Barbata mulier peſſimorum etiam ſemper morum. Simplex vulgus adagium non inſulſe, nec maligniter effinxit, *feminam barbatam lapidibus eminus ſalutandam eſſe.* Michael Scotus: Mulier circa os barbata, eſt luxurioſa, fortis naturæ, & virilis conditionis, propter calidam ſui complexionem. Naturalis enim eſt ratio, calorem eſſe, qui pilos creet: & ob id in corpore humano illæ potiſſimum partes obſepiuntur pilis, quibus maior ſuppedit caloris facultas. Caloris inopia muliebre corpus pilis non obſidetur, vt eunuchis etiam, quorum natura frigidior eſt: læue eſt mulierum corpus, vt innato conſtipatum frigore, quoniã algorem comitatur denſitas, læuitas denſitatem, ob id mulier veluti barbata, vt monſtrifica, mali alicuius ingruentis habetur præſagium. Seminis abundantiam hirſuties ſignificat & excrementi. Lepus animal piloſum eſt, & ſolum animalium pronam ſupinamque pedum partem hirſutam habet, vnde *daſypodis* nomen habet; & luxurioſiſſimum eſt,

& intra genas etiam pilos habet. Ob id piloſa mulier multæ laſciuiæ. Præterea medicæ doctrinę dogma eſt, ab Ariſtotele comprobatum, mulieri menſtruorum abundantia & ſeminis, quandoque barbam contingere. Quod Auicennæ interpres ſe vidiſſe meminit in viduis caſtitate præſignibus.

Mulier imberbis.

Ob id mulier bene pilis nuda, & præcipuo circa os, eſt bonę naturæ, pauida, verecunda, mitis & obediens. Scotus.

De collo, CAP. 25.

NVNC ad alteram corporis partem accedamus, quæ caput fulcit, ſcilicet collum. Ariſtoteles Animalium libro collum vocat, quod inter pectus & faciem eſt, cuius prior guttur, inferior gula, pars poſterior extima ceruix appellata eſt, Græcis τράχηλος eſt. Georgius Valla apud Adamantium *ceruicem* interpretatur.

Craſſum collum.

Quicumque craſſum collum habent, animabus fortes ſunt, & referuntur ad marem. Sed intelligit Ariſtoteles in ſuis Phyſiognomonicis per craſſum non *pingue*, ſed *magnum*, magnitudine oſſium & neruorum.

Quale

Quale craſſum hominis collum eſſe deceat oſtenſuri, taurinum, vt quam commodiſſime effingi potuit, ſpectandum exhibemus.

Craſſum & carnoſum collum.

Quibus collum craſſum & plenum; iracundi ſunt, & referuntur ad iracundos tauros. Sed Polemon & Adamantius non craſſum & plenum, vt Ariſtoteles, ſed craſſius & prolixius collū iracundos, iactabundos, & contumaces ſignificare dixerunt. Albertus præſens ſignum cum ſuperiori confundit, inquiens: Vaſta & cum quadam proceritate ceruix, animoſum indicat. Textus θυμώδη habet, vel, *animoſa*. Taurus animo incitatus, eo impetu cornibus appetit, ea impotentis animi effrenatione fertur, nihil vt eum, neque bubulcus, neque metus vllus reprimere queat. Ælianus: Biſtones boues (ex

Oppiano De venatione) horribili ſunt cerulee &pingui,ad faciendas cædes promti,&cum impegerunt in hominem vel feram,in ſublime tollunt.

Tabula hæc pinguis ſuilli colli & humani figurâ inſignita eſt, vt mutua collatione mores inueſtigentur.

Collum pingue.

Qui vero habet collum groſſum, eſt ſtolidus, & comeſtor magnus: ſicut habet barbara translatio Ariſtotelici libri ad Alexandrum; ſed pro *groſſo*, reponendum eſt *pingue*. Sues enim edaces & rudes ſunt, & tale collum poſſident. Ex quo Adamantius: Præpingue collum iracundos, rudes, indiſciplinabiles, & porcinos ſignificat. Polemon hoc non habet, temporum vetuſtate exeſum. Vterque vero in figura rudis, tribuunt ei breue

Digitized by Google

breue & pingue collum. Albertus: Qui vaſtam nimium, ſiue largam ceruicem habent, iracundi & indociles: ſues enim talem habent. Nos vulgo *ſuem* vocare ſolemus hominem ſordidum, immodeſtum, & qui imprudentia intemperantiaque modum excedit.

Femineam imaginem non interiecimus: nam adeo frequens eſt illius figuræ mentio, vt ſi quoties opus fuiſſet, appoſuiſſemus, male breuitati conſuleremus, ob id lectorem ad primum librum remittimus.

Gracile collum.

Qui habent collum gracile, imbecilles ſunt, & referuntur ad feminas. Signum hoc appoſuit Ariſtoteles in Phyſiognomonicis à contrario. nam magnitudo fortitudinem denotabat. Polyxena tenui collo fuit, & animo ſimplici. Ex Darete.

Digitized by Google

Præſens figura ad oſtendendam in ſtruthione & homine colli exiguitatem, ſubſeruit.

Gracile, & longum collum.

Qui habet collum gracile, & longum, eſt ſonorus & ſtolidus, vt habetur ex Ariſtotele ad Alexandrum; hunc ad aues comparat, quæ garrulæ, vanæ & mobiles ſunt. In Phyſiognomonicis vero collo oblongo & gracili præditos, timidos dicit, & ad coruos refert. Polemon & Adamantius: Collum oblongius graciliuſque timidiores, & malorum morum demonſtrat. Iidemque in figura timidi, prælongum ei collum adſcribunt. Rhaſes vtrumque coniunxit: Gracile & longum collum, timidum, garrulum, & ſtolidum oſtendit: quod ex Alberto excepit; ſic & Conciliator, Suetonius ſcribit C. Caligulā gra-

cilitate

cilitate maxima fuiſſe ceruicis & crurum: erat enim nimiũ pauidus, & vitioſus, & aduerſus Barbaros cum trans Rhenum iter faceret, dicente quodam non mediocrem fore cõſternationem, equum conſcendit, & morę impatiens aufugit.

Medium inter longum & craſſum collum.

Quibus magnum, ſed non valde carnoſum collum, magnanimi cenſentur, quod leones repræſentent, & in principio, vbi leonis formam deſcribit, ait leonem collum habere oblongum, craſſum, & moderatum, id eſt, inter longitudinem, & craſſitiem medium. Vbi legitur, παχὺν σύμμετρον, reponendum παχὺν συμμέτρως, ne ſibi contrarius videatur; idem Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. In figura fortis, meminit colli firmi, & non valde carnoſi. Polemon & Adamantius. Collum craſſitie, & longitudine moderatum, compactius, & robuſtum, fortes, dociles, & ad diſciplinas idoneos oſtendit. Galenus in Arte medicinali. Collum immediate à cerebro ex capite oritur, vnde gracile, & male compoſitum, peſſimum; ſicut craſſum, & bene compoſitum, ſignum eſt optimum ad omnia, cum bonitas ſuum principium ſequatur. Conciliator. Vaſta ceruix cum quadam prolixitate non valde carnoſa, fortem denotat, & animoſum. Hæc ceruix eſt, quam toroſam, & compactam dicimus, Virgilius:

--- cui plurima ceruix

Breue collum.

Qui habet collum valde breue, eſt callidus, detractor, aſtutus, & doloſus; Ariſtoteles ad Alexandrum ſcribens. In Phyſiognomonicis vero: Quibus valde breue collum, doloſi & inſidiatores, vt lupi. Rhaſes; Collum breue habentes, callidi & ingenioſi. Conciliator eadem. Albertus omnia confundens, ſibimet contradicit. Collum valde breue deprehendit aſtutos & doloſos. & paulo poſt: Collum groſſum, ſtolidum, & edacem notat, ex Platone, ſed ex Polemone potius. Solida ceruix, longa, ſiue vaſta, & quæ difficulter flectatur, rapaces oſtendit, & ad lupos referuntur. Tradit Ælianus lupi collum in eas breuitatis anguſtias compulſum, & vehementer compreſſum eſſe, vt contorqueri retroque verſari nequeat, & ſi retro velit aſpicere, totum corpus contorqueat neceſſe eſſe. Craſſo & breui collo eſt vitulus marinus, carniuorus, & admodum vorax. Accipitrum generi collum breuiſſimum, qui maxime ſunt rapaces, vt etiam ex Ariſtotele habetur. Hyænæ cum ſpina riget collum, cõtinua vnitate flecti nequit, niſi toto corpore circumacto; Plinius, & Solinus. Eſt enim vorax, inſidioſa, ex genere luporum.

Neruis intenſum collum.

Quibus collum neruis intenditur, praui ſunt; at ſi adſint & cætera, fatui, ſenſuque deficientis

ſigna

ſigna ſunt. Polemon & Adamantius: Ceruix neruis patentibus compoſita, ineptum & indocilem hominem teſtatur; & ſi concurrunt alia ſigna, inſanum: Albertus ex his, & ex eo Conciliator eadem.

Vacuum, & imbecille collum.

Inane collum & imbecille, verſipellem virum & malignæ aſtutiæ ſignificabit; Adamantius. Sed in Polemone locutio manca eſt, & deficit ſignum. Albertus ab his: Soluta, quaſi decidens, & inualida ceruix, nocentes homines & inſidioſos notat.

Mutilum collum.

Quibus collum mutilum, audaces verbis, re timidos oſtendit, Adamantius. Albertus: Breue collum, cum temeritate audacem notat.

Collum durum.

Durum collum rudes oſtendit. Albertus ex Polemone & Adamantio. Dura ceruix indociles indicat; & vulgo ignaros & rudes *dura ceruicis* homines dicimus.

Collum molle.

Molle collum ignaros oſtendit. Polemon.

Aſperum, & pingue collum.

Colli aſpera caro & bonæ habitudinis, pauidos oſtendit. Idem.

Collum implexum circa magna vaſcula.

Qui magna vaſa circa collum complexa ha-

bent,& manifeſta rudes ſunt; Adamantius. Vbi adnotandum, quod Polemonis textus habet ἄφωνοι, & interpres, *ſine voce*, tranſtulit, Adamantius εὐφανῆ, id eſt, *bene apparentia*; ſed *rudes* verbum, deficit; ob id interpres lapſus eſt. idque ex Ariſtotele deſumpſerunt, qui in figura inſenſitiui ait: Quæ circa collum, & brachia carnoſa, complexa, & colligata ſunt. Et in figura ingenioſi à contrario ſigno appoſuit: Quæ circa collum, & humeros graciliora, id eſt, non complexa.

Firmum & immobile collum.

Collum firmum & immobile, ſecundum Polemonem, malos; ſecundum Adamantiũ, ignaros, pertinaces & rudes viros oſtẽdit. Alibi, propter amentiam immobilia colla facta ſunt, ait Adamantius. Sed Polemon, imbecillia, ſi & alia ſigna accedant. Rigidà, tamquam defixa ceruix, indoctum & inſolentem denotat, & aliquãdo id ſignum ſtultis conuenit. Si autem vis ſcire, quod magis ſit, aduerte an mobilis, an defixa, & rigida ſit magis: ſi mobilis, ſtultitiam, ſi defixa, indocilitatem & contumaciam oſtendit. Videbis autem quoſdam, qui ex ſtudio intendunt & roborant ceruicem, & paulo poſt ceruicem huc & illuc iactando, detegunt ſtultitiam. Fabius: Caput rigens, prædurum, feritatẽ quãdam mentis oſtendit. Fera, inſidioſa, & voracia ſunt animalia firmi colli & immobilis. Hyænæ collum flecti nequit, niſi circumactu totius corporis

poris. Lupus contorqueri retroque verſari non quit, & ſi retro velit aſpicere, totũ corporis truncum contorqueat neceſſe eſt. Leonibus & lupis collum eſſe perpetuo riget. Ariſtoteles: Tigribus natura breuiora creauit colla. Ambroſius: Sues etẽ firmo collo ſunt, nec ſe torquere valẽt.

Collum valde fractum.

Vtriuſque textus mancus eſt, Polemonis & Adamantii, & obſcurus; conabimur tamen pro virili reſtituere. Qui vero artificio quodam valde effractum collum habere ſe ſimulant, eo ipſo ſe cinædos oſtendunt. dum enim hoc modo ſe emendare cupiunt, nihil aliud quærunt, quam vt impudicitiam & impudentiam ſuam abſcondant. Iidem in figura effeminati ei collum fractum adſcribunt, & eſt contrarium prædicti ſigni. nam ſi durum collum, & firmum, pertinaces & duros oſtendit; fractum molliuſculos & effeminatos demonſtrare par eſt. Albertus hic ſatis importune cum ceruice multa cinædi ſigna adducit, inquiẽs: Cum videris ceruicis fluxum, & labiorum quandam contractionem riſui quodammodo ſimilem, & inordinatam oculorum conuerſionem, inconſtantiam in ſedendo & ſtãdo, & vocem tremulam, conſtanter affirma talẽ eſſe effeminatum. Fabius: Caput, vel ceruix humilis, humilitatem demonſtrat. Plutarchus narrat, quod Alcibiades quodammodo ceruicem frangebat.

Erectum collum.

Surſum erectum collum iniurioſi, inſipientis & ſtulti ſignum eſt, niſi id ob mollitiem faciat. Albertus: Nimis erecta ceruix, non indocilem ſolum, ſed inſolentem, & contumacem, & qui monita non audiat, demonſtrat; ex Polemone & Adamantio. Fabius: Supinum caput arrogantiam denotat.

Ante collum inclinatum.

Collum incuruum ſtultum demonſtrat: poteſt quidem etiam curioſum, parcum, peruerſum, mollem, & non ſimplicem, neque rectam animam habentem denotare. Polemon & Adamantius. Inclinata ceruix docilem monſtrat, inquit Albertus: ſed inclinatam Philoſophi vocant, quæ mollis, & non omnino inflexibilis ſit. Idem dicit: Defixa ceruix ad pectoris partes, ſolet oſtendere animum cogitationibus occupatum; aliquando parcos oſtendit; aliquando malignos: ob id attendendum ſi alia ſigna conueniant. Certum eſt ſimplex nihil ſignificare. A quo eadem Conciliator. Aratus panda ceruice fuit. Zeuſippus curua ceruice, vt Athenis in gymnaſiis Prytaneiſque olim viſebantur; ſicut Sidonius Apollinaris ad Fauſtum tradit,

Ad dextram inclinatum collum.

Collum ad dextram declinans, pudentis & ſtudioſi eſt, ex Polemone & Adamantio. Plutarchus

chus in vita Alexandri Macedonis ait: Referebat ceruicem paulum ad dextram inclinatam.

Ad ſiniſtram inclinatum collum.

Collum ad læuam inflexum, adulteros & nullius pudicitiæ viros patefacit. Polemon & Adamantius. A quo Albertus: Ceruix ad ſiniſtram declinans, ſtultos & cinædos oſtendit, idemque refert ex Ariſtotele ad Alexandrum, Collum ad dextram inclinatum cinædum oſtendere, & caninum: quod apud Ariſtotelem non reperitur in eo libro, ſed in Phyſiognomonicis. Qui ambulant ad dextram inclinati, cinædi ſunt. quo Conciliator deceptus, errauit.

Collum in neutram partem inclinatum.

Collum in neutram partem inclinatum, aut in quamlibet aliam, non boni ſed læſi animi ſignum oſtendit. Polemon, Adamantius.

Sanguineis venis refertum collum.

Quibus autem venæ quæ circa collum & tempora ſunt, amplæ ſunt, ii malæ iræ ſunt, & referuntur ad paſſionem, quia iratis hæc accidunt. Ariſtoteles in Phyſiogn. Vbi vero de colore loquuntur Polemon & Adamantius, aiunt; Venæ ceruicis, & quę circa tempora ſunt, cum tumentes apparent, vt ſanguineum colorem repræſentent, internæ iræ feruorem teſtantur.

De Gutture, CAP. 26.

DIXIMVS de toto collo; nunc de eius partibus. Guttur, vt ſuperius narratū eſt, prior eſt pars colli, Græcis φάρυξ, id eſt, vt alii interpretantur, *frumen.*

Guttur aſperum.

Aſperum guttur mentis leuitatem, prolificationem, linguæ proteruitatem, & loquacitatem ſignificat. Adamantius vero non habet *proliſſibum.* Albertus: Aſperum guttur animi leuitatem, & oris loquacitatem notat: & hoc eſt auiū, Eadem Conciliator.

Prominens viri guttur & auis præſenti figura indicamus.

Nodus gutturis prominens.

Si vero nodus gutturis extra prominebit, ſapientem hominem notat, ſed tamen lingua non

proter-

proteruum. Si vero nodus intus extiterit ſolidus ſub gutture, difficilem, moleſtum, & bibacem hominem ſignificat. Hæc Polemon. Sed Adamantius aliter habet: Si vero prominebit gulæ nodus, vanæ mentis quidem, ſed non audacis linguæ, ſublimia meditantem, bibacem, querulum, moleſtum, cænipetam, & male ſuſpicanté indicabit. Albertus: Singularis nodus, veluti leuem hominem vertex extra apparens, denotat, non tamen audacem, neque maleficum ſed triſtem in ſe, & erga alios ſuſpicioſum. Eadem Cõciliator. In Iulii Cæſaris ſtatuis & numiſmatib. gutturis vertebra nimium prominet.

De Clauiculis, CAP. 27.

CLAVES, ſiue clauiculę, nonnullis iuguli dicuntur, quæ Græcis κλᾶδες. Oſſa ſunt, quę humeros pectori adiungunt clauduntque; ob id claues dictæ, ne ab ordinario motu moueantur, aut ſuo loco diſſiliãt. A ſummo pectore in imam gulam vertices exeunt, collumque à thorace diuidunt.

Socratis imaginem attulimus, vt in marmoribus habetur, in qua clauiculæ non apparent, ſed pars obſtructa & plana.

Clauiculæ male ſolutæ.

Quibus vero, quæ circa claues ſunt, concluſa ſunt. inſenſibiles ſunt: difficulter enim ſolubilibus exiſtentibus his quę circa clauem, impotentes ſunt recipere motum ſenſuum. Ex Ariſtotele in Phyſiognomonicis. Obſtructæ claues, aut ſenſus aut actionis vim nullam oſtendunt; Polemon, & Adamantius. & in figura ſtupidi, vel inſenſitiui, ei claues dant complexas. Albertus ex his: Cum inferior pars circa gulam, quam iugulum appellant, ad humeros & pectus concluſa complexaque eſt, tarditatem ſenſuum & ſtoliditatem ſignificat, taleſq; ad artes mechanicas minime apti. Iccirco Zopyrus phyſiognomon, q.

ſe

ſe hominum mores naturaſque ex corporis oculis, vultu, fronte pernoſcere profitebatur, ſtupidum eſſe Socratem & bardum dixit, quod iugula concaua non haberet, & obſtructas eas partes & obturatas dicebat: addidit etiam *mulieroſum*, vt Cicero libro De fato ſcribit.

Apertæ claues.

Apertæ claues effeminatum hominem oſtendunt. Polemon & Adamantius. Cum iugulum longe ab humeris ſeparatum, fuerit latum, & extenſum, animi denotat imbecillitatem. Albertus & Conciliator.

Claues bene ſolutæ.

Quibus autem quæ ſunt circa clauem colli, bene ſolubilia ſunt, ſenſibiles habentur; nam ſolubilibus bene exiſtentibus his quæ circa clauē, facile motum ſenſuum recipiunt. Sed Ariſtoteles in Phyſiognomonicis per motum ſenſuum, intelligit ſpirituum ſenſitiuorum, qui menti ſeruiunt, ex quibus homines fiunt intelligentes. Et leonem deſcribens, ſolutas magis quam compactas claues ei tribuit. Polemon & Adamantius. Menſuratæ autem clauium aperturæ, hominem & prudentia & virilitate inſignem oſtendunt. Polemonis textus interim corrigendus, qui pro ἀνδρεῖον, habet ἀνανδρεῖον. Albertus, & Conciliator ab his eadem.

De ceruice, CAP. 28.

NVNC de ſpina ſermo habendus, quæ caput excipit, cuius pars poſtica, *ceruix* Latinis, αὐχὴν Græcis dicitur, & extenditur vſq; ad omoplatas. Ariſtoteles Animalium libro: Ceruix eſt locus, vbi caput flectitur; eius vtilitas eſt, vt ad dextram lęuamque, antrorſum vel retrorſum vertatur. Conſtat ſeptem oſſiculis vertebratis, orbicularibus, vt ad circumſpectiones faciliores eſſemus.

Craſſa ceruix.

Craſſa ceruix ſupra collum, ignarum facit cũ iniuria. Polemon. Sed Adamantius ait: Aſpeta ceruix, vt collum, &c. Mihi Polemonis textus integrior videtur, qui habet παχὺς, quam Adamãtii, apud quem eſt τραχύς. Si ad experientiam conuerti licet, Cl. Cęſar optimis fuit ceruicibus, idemq; maxime ignarus. Antonia eius mater dicebat, eum portentum hominum eſſe, inchoatũ à natura, non abſolutum, ac ſi quem ſecordię argueret; ſtultiorem dicebat filio ſuo. Nero etiam obęſa fuit ceruice, ex Suetonio.

Inſpice à dextris obeſam Neronis ceruicem.

Aſpera ceruix, & ſpatularum vertebra ſupereminens.

Quibus ceruicis vertebrę aſperę ſunt, prę cęteris eos aſperis moribus eſſe notabis. Vbi Polemonis textus truncus & mendoſus eſt, ex Adamantio ſic corrigendus: Quibus ceruicis vertebrę aſperę ſunt, & illa ſpatularũ ſupereminet multum, vbi per coniunctionem oritur collum, contumelioſi ſunt. Sed vbi Polemon ἐπαυχένιον, Adamantius ὑπαυχένιον, id eſt, *ceruicem*, habet. Sed Adamantius corrigendus. Polemon iterum in figura iniurioſi, ait: Quibus vertebrum iuxta colli confinium foras eminet, contumelioſi ſunt, & referuntur ad apros. Albertus: Inter coniunctionẽ ſpatularum, & ceruicis originem vertebra quędam eminet, neu cętera ſibimet

conueniunt;ſi interualla ſunt ibi,&ſic nodorum ſuperficies aſpera,tales ſuperbi & inſolentes eſſe ſolent.

Ceruix & collum rotundum.

In figura fatui improbi Polemon & Adamantius ponunt collum & ceruicem rotundam. ſed ſatis peruerſe. Albertus rotundum collum animi & corporis virtutem notare dixit.

Leonis caput ſæpius propoſitum non adducimus, ſi collum ſuis iubis veſtitum,& humanam ceruicem ad illud comparatam vis conſiderare,illud adeas.

Ceruix piloſa.

Qui ceruicem parte poſteriori hirſutam habent,liberales ſunt,argumento leonum. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Sed eius textus corrigendus: nam pro ἐλευθέριοι,legitur ἐλεύθεροι,quum, & alibi de leonis figura ſcribens,dixerit idem. Adamantius ab eo: Collum circa caput denſis pilis obſitum,fortem & magnanimum notat.

De ſpatulis, CAP. 29.

IAM ſuperiores partes omnes thorace tenus, quid de moribus præſagirent, declarauimus; nunc ad tertiam hominis partem deueniemus, ſcilicet thoracem. Philoſophus Animalium libro,thoracem partem illam appellat.quæ à collo ad pudenda vſque procedit. Thorax ipſe parte priore poſterioreque conſtat.Nos à poſteriore in-

te incipiemus: â ceruice vero omoplatæ ſe ſtatim offerunt. Hæc duo lata oſſa ſunt, & à ceruice vtrimque ad humeros tendunt. Celſo *ſcoptula operta* dicitur, Græcis ὠμοπλάται, hæc ad nonam à ceruice coſtam finiuntur, humeros latos triangulari forma efficiunt, & à ceruice veluti mollibus iugis demiſſę ſunt. Ab aliquibus *ſpatulæ humeri*, & in animalibus *armi* dicuntur.

Latæ, magnæ, & diſtantes ſpatulæ.

In figura animoſi, latas ſpatulas ei tribuit Ariſtoteles, & magnas. Polemon & Adamantius in figura virilis, omoplatas in latitudine diſtentas, adſcribunt: quod Polemon in animoſo etiam ab Ariſtotele mutatus eſt. Virgilio videntur robur ſignificare:

Talis prima Dares caput altum in prælia tollit,
Oſtenditq; humeros latos. Et alibi:
Hæc fatus; latos humeros ſubiectaq; colla, &c.

Ab humeris latis Plato fuit appellatus. Primo fuit athleta fortiſſimus, poſtea appulit animum ad philoſophiam. Refert Plutarchus in illius vita, cognomentum id ei impoſitum propterea, quod cum apud Ariſtionem Argiuum pugilum magiſtrum exercendo corpori operam daret, & robuſtiori valetudine humerorumque latitudine cęteris ſuis condiſcipulis longe pręſtaret, eiuſmodi inde appellationem ſit conſecutus. Tiberius Cæſar latus fuit humeris, & pectore cæte-

riſque membris vſque ad imos pedes æqualis & congruens.

Spatulæ ſurſum elatæ.

In figura inuerecundi Ariſtoteles tribuit ei ſpatulas multum eleuatas.

De dorſo, CAP. 30.

DORSVM ceu carina quædam compactum eſt, totamque corporis molem firmiter fulcit, & in vtramuis partem agit, & contorquet. Conſtat oſſibus quatuor, & viginti ſeptem à ceruice vſque ad omoplatas, vt diximus; ab his vſq; ad extremas coſtas numero duodecim. Hæc pars pone pectus eſt, & metaphrenum dicitur; ab extrema hac coſta quinque ſunt aliæ vertebræ lumbos conſtituentes, omnium maximę ac craſſiſſimæ. Philoſophus Animalium libro ait: Natura homini dorſum carinæ inſtar, ac fulcri machinata eſt. illius enim ope recti conſiſtimus. Græcis, νῶτον eſt.

Magnum & robuſtum dorſum.

Quibus dorſum ingens ac robuſtum, anima fortes ſunt, & referuntur ad maſculos. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Dorſum latum & robuſtum, animoſitatis & generoſitatis eſt ſignum. Polemon, & Adamantius. Sed prior in figura animoſi, dorſum ei latum donat. Gemebundus Hercules apud Sophoclem, ait:

O dorſa, ô pectora!

Anguſtum

Anguſtum & imbecille dorſum.

Quibuſcumque dorſum anguſtum & imbecille, molles ſunt, & referuntur ad feminas. Ex Ariſtotele in Phyſiognomonicis. Sed Polemon & Adamantius, forma ab hac contraria (id eſt, antedicta) contrarium iudicabunt, ſcilicet dorſum anguſtum & imbecille, timiditatis & imbecillitatis eſſe ſignum. Ad Alexandrum vero ſcribens philoſophus ait: Subtilitas tergi, diſcordantis naturæ (puto malignæ) idque fortaſſe dixerit, referens ad dorſum ſimiæ, & felis; nam anguſtum & imbecille dorſum habent.

Macilentum dorſum.

In figura ingenioſi, Ariſtoteles tribuit ei dorſum non carnoſum.

Dorſum piloſum.

Qui dorſum piloſum habent, aſperi ſunt, & referuntur ad beſtias. Alii textus inuerecundos habent ἀναιδεῖς. Sed melius *aſperi*: nam beluę potius aſperæ & immites, quam inuerecundę ſunt. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis.

De metaphreno, CAP. 31.

GALENVS eo libro qui De interioribus inſcribitur, ait: Pectoris imum, quod eſt conterminum ſtomacho, phrenon à veteribus appellatur. Diaphragma eſt membrana diuidens ſpiritualia à naturalibus, à phreno ad poſtremas

coſtas intus iungitur: vnde metaphrenon ea eſt poſteriorum pars, quæ phreno opponitur, Græcis μετάφρενον, hoc eſt, *poſt phrenum.* Aquilibus ſubſcapilium dicitur: quia ſub ſcapulis conſtituitur. Ea pars conſtat à ceruicis fine vſque ad lumbos, duodecim, vt diximus, vertebris conſtans. Pomponius Gauricus inerudite apud Adamantium pro metaphrenum ſcapulas transfert.

Hic viri & mulieris figura, primo libro deſcripta, conſulenda eſt. Illa enim huic muneri deſeruit.

Bene carnoſum, magnum, & articulatum metaphrenum.

Quicumque metaphrenũ habent magnum, bene carnoſum, & articulatum, animabus fortes ſunt, & referuntur ad mares. Sed textus Ariſtotelis in Phyſiognomonicis corrigendus eſt. nam habet ἄσαρκον, cum dicere deberet, εὔσαρκον; nam bene carnoſum apud ipſum auctorem intelligendum eſt mediocriter, & quantum debet eſſe carnoſum, vt bonum ſit. Polemon, & Adamantius: Metaphrenum quibus eſt robuſtum, optimum eſt ſignum. Iidemque in figura fortis metaphrenum ei robuſtum adſcribunt. Albertus: Dorſum latum, & ſolidum virile eſt.

Macilentum, inarticulatum, & imbecille metaphrenum.

Qui habent metaphrenum imbecille, non carnoſum, & inarticulatum, animabus ſunt molles,

les, & referuntur ad feminas. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Sed Polemon habet: Quibus imbecille, & paruum, Adamantius, & gracile metaphrenũ, timidi & puſillanimi ſunt. Albertus: Dorſum iam dicto contrarium, muliebri aſſignatur generi.

Latum metaphrenum.

Latum metaphrenum magnanimitatem oſtendit. Polemon, & Adamantius. Ego ad leones referrem, quia Ariſtoteles in figura virilis, leoni, cui magnanimitas adſcribitur, metaphrenum latum tribuit, vt eo loco videre eſt.

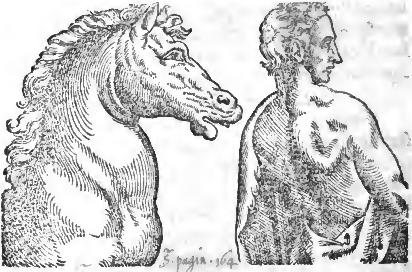
Carnoſum metaphrenum.

Caro multa ſuperaucta metaphreno, ſenſuum indicat egeſtatem. Polemon & Adamantius.

Macilentum metaphrenum.

Si vero pauca metaphreno excreuerit caro, fatuitatem indicat. Polemon & Adamantius,

Præſens equi & viri figuris oſtendendis, facit propoſita tabella, vt ſupinum metaphrenum oculis ſubiiciat.

Erectum metaphrenum.

Quicumque metaphrenum erectum habent, glorioſi ſunt & inſipientes, & referuntur ad equos. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Sueſſanus interpretatur, *metaphrenum ſupinum & concauum*; & eiuſmodi molles eſſe & dementes dicit, vt equos, qui metaphrenum cauum habent, & coitus tempore inſaniunt. O indignam tanto philoſopho interpretationem, & declarationem! Erectum habet metaphrenum pauo: nam elatam ceruicem etiam habet, & inter alites tum intellectu, tum gloria excellit. Gemmantes laudatus expandit colores, aduerſo maxime ſole; quia ſic fulgentius radiant. Simul-

Digitized by Google

mul vmbrę quoſdam repercuſſus cęteris, qui in opaco clarius micant, conchata quęrit cauda, omnesque in aceruum cõtrahit pennarum, quos ſpectando oculi exhilarantur. Plinius: Pauo erecto pennarũ flabello ſeipſum miratur, ac ſi quis eum laudauerit de pulchritudine, ambitioſius ſe geret; ſi vero reprehenderit, cauda recondita calumniatorem odio ſibi eſſe teſtabitur. Oppianus.

Valde curuum metaphrenum, humeri ad pectus contracti, & corpus effractum.

Si autem ad hęc, quę ſupradicta ſunt, corpus effractum fuerit, & lucricupidus erit, Adamantius. Sed Polemon addit peruerſum & inuidum.

Metaphrenum mediam inter conuexum & curuum.

Quoniam neque curuum vehementer oportet eſſe, neque concauum metaphrenum, medium erit bene formatum, Ariſtoteles in Phyſiognom. Hanc medietatem inter vehementer curuum & conuexum explicant Polemon & Adamantius. Placide autem teres metaphrenum prudentem, gratioſum & iucundum oſtendit.

Viri dorſum auium pilis obſitum, vt intueri queat quiſque, ob oculos ponere libuit.

Metaphrenum piloſum,

Quibuſcumq; humeros & metaphrenum pilis denſari inſpexeris, tales auibus ſimiles putabis: nam alta conſilia & cogitationes habent. Polemon & Adamantius capite, de pilis.

De Gibbis, CAP. 32.

VBI deficiunt omoplatæ in dorſo, aut metaphreno, fit gibbus, & armi tument; idq; aut defectu naturæ, aut nutricum indiligentia, dum infantes adhuc molles ambulare cogunt, & inepte ſuſtinent, tunc enim os omoplatæ in inferna parte ſatis debile, facile cedit immoderato motui, & ſurſum erigitur prominetque, & muſculis ſe attollentibus locum præbet.

Dorſum

Dorſum gibbum.

Gibboſus homo, nequaquam bonus, niſi id ex mollitie eueniat, cæteraque adfuerint ſigna; Polemon & Adamantius. Sed Michael Scotus: Gibboſitas ſignificat hominem ſagacem, ingenioſum, fallacem, malitioſum, & multæ memoriç. Apud me omnes mutili improbi ſunt, & peſſimi omnium gibboſi; quum Naturæ error ſit circa cor, totius corporis principium,

Pectus gibbum.

Gibboſitas in anteriori tantum parte, duplicis animi hominem, & plus ſimplicem quam ſapientem notat. Scotus.

De coſtis, CAP. 33.

COSTÆ communes partibus inferioribus ſuperioribusque octonæ ſunt, ex Ariſtotele, in Animalium libro. Dictæ ſunt coſtæ, quod interna cuſtodiant, vel quia ſimul conſtant. Hæ ſunt ſpiritualium partium munimentum. Comprehendunt anterius quodcumque eſt à clauibus vſq; ad cartilaginem quæ ſcuti formam habet; poſterius vero totam coſtarum compoſitionem, quæ à ceruicis vertebris protenditur.

Bene coſtati.

Qui robuſtis coſtis ſunt, fortis animi ſunt, & referuntur ad maſculos. In figura iracundi eum bene coſtatum facit, & in figura fortis, oſſa, &

Digitized by Google

coſtæ, & extrema corporis fortia & magna adſcribit Ariſtot. in Phyſiog. In figura fortis Polemon & Adamantius: Articuli, & latera fortia & robuſta. Sed Polemon in figura iracundi bene coſtatum poſuit. Rotophanis Magneſii (qui eadem die luċta pancratioque victor Olympiis euaſit) ſub Hadriano rurſus detecto cadauere, os vnum perpetuum à iugulo ad illa, coſtarum loco, inuentum eſt. Ouidius de Hercule loquens:

Aut laceros artus, aut grandia detegit oſſa.

Male coſtati.

Qui vero nō bene coſtati, molles ſunt ſecundum animam, & referuntur ad feminas. Ariſtoteles in Phyſiogn. Latera gracilia imbecilliaq; formidinem & imbecillitatem arguere, inquiunt Polemon & Adamantius. Coſtarum gracilitas earumdemque imbecillitas, cordis & animi imbecillitatem innuunt. Rhaſes, Albertus, & Conciliator.

Exiles coſtæ, & vacuæ.

Latera valde gracilia, & vacua, puſillanimitatem, malignitatem, & voracitatem arguunt; Polemon, & Adamantius. Sed in Polemone tranſpoſitum eſt, vbi de ventre loquitur; quod ab Adamantio optime animaduerſum eſt, & ſuo loco inſertum.

Tumidæ & inflatæ coſtæ.

Quorum latera turgidiora & veluti inflata ſunt,

ſunt, loquaces & ſtultiloqui habentur, boum & ranarum argumento. Polemon & Adamantius: Circumlata latera, & in tumoris ſpeciem plena, nugacitatem & nequitiam arguunt. Conciliator bibaces etiam eſſe dicit.

Carnoſæ coſtæ, & duræ.

Latera carnoſa, & dura, diſciplinis inhabilem arguunt. Alibi: Carnoſæ coſtæ ruditatis ſignum. Ex Polemone, & Adamantio. Rhaſes: Coſtarum latitudo, & in ipſis carnium multitudo, ſtoliditatem declarant. Albertus latera carnibus referta, iis duris, indocilem hominem oſtendunt. Qui tamen hoc cum ſuperiori ſignificatione contundens, ranis tribuit.

Non carnoſæ coſtæ.

In figura ingenioſi, Ariſtoteles tribuit ei coſtas non carnoſas, à contrario iam ſupra narrato ſigno.

De lumbis. CAP. 34

OMNIVM maximæ & craſſiſſimæ ſunt quinque lumborum vertebræ, & anguſto foramine magnam medullam continent. Lumbi dicuntur à cinctura vſque ad renes. Hæc eſt ſedes luxuriæ. In ſacris literis legitur: Sint lumbi veſtri præcincti. Et Ægyptii, vt Orus in Hieroglyphicis teſtatur, hominis ſtatum conditionemque innuere volentes, lumbum, aut ſpinæ

dorſi oſſa pingunt. Sunt enim qui dicant hinc ſemen effluere. E regione ventris conſiſtunt, & in concumbendo maxme laborant. Perſius:

-- cum carmine lumbum
Intrant, & tenero ſcalpuntur vbi intima verſu.

Validi & oſſei lumbi.

Lumbi oſſei validiq;, virilitatem ſignificant. Polemon & Adamantius.

Parui, & imbecilles lumbi.

In figura timidi, Ariſtoteles tribuit ei lumbos paruos & imbecilles. Sed Polemon & Adamantius lumbos longos dicunt. vbi notandum Polemonis textum corruptum; habet enim ὀφρῦς pro ἰσφῦς.

Carnoſi lumbi.

In figura rudis, Ariſtoteles tribuit ei carnoſos lumbos.

Carnoſi & molles lumbi.

Carnoſi lumbi & mollas effeminationem indicant. Polemon, Adamantius. Albertus, ſpinam vocat. Spinæ pars inferior ſi latis iacet natibus, & molli carne circumdata, effeminatum oſtendit.

Acuti lumbi.

Lumbi in acutum tendentes, mulieroſus, intemperantes, & timidos oſtendunt. Ex Polemone & Adamantio. Albertus: Si hæc pars prolixa

lixa deſinit in acutum, intemperantiam oſtendit, timiditatem, & libidinem.

Tremuli lumbi.

Duplices ambulationes lumbos tenentes cinædo adſcribit Ariſtoteles in Phyſiognomonicis in ſua figura. Ego ſuſpicor labem in codice: nam non κρατοῦντος, ſed κροτοῦντες id eſt, *ſtrepitum facientes*, legendum eſt, vt de genibus dixit. Polemon & Adamantius in eadem figura tremulos dixerunt. Polemon vbi de collo loquitur, dicit; *lumbus clamans*: Adamantius: *lumbus mouetur*. Qui enim lumborum motu vehementer vtuntur, vt etiam qui equitant, fluentiore corpore præparatoque ad concumbendum euadunt, & caloris agitationisque cauſſa eodem afficiuntur modo, quo per coitum, & libidinoſiores ſunt, vt Ariſtoteles in Problematis ait. Sic enim textrices, quia frequenter lumbos mouent, etiam laſciuiores euadunt.

Teretes & graciles lumbi.

Qui medio ventre mediocriter graciles ſunt, venationis ſtudioſi ſunt, argumento leonum & canum. videbit enim vtique quis, & canes ferarum amatores lumbis ſuccinctos eſſe. Sed antiqua tranſlatio huic contraria eſt, ait enim: Qui lumboſi ſunt, ferarum amatores, & potius εὔζωνοι, quam οἰόζωνοι, legendum, vt habet Ariſtoteles in Phyſiognomonicis, & potius ſuccinctos, & graciles, quam lumboſos interpretandum; & philo-

teri canes lumbos habent oblongos, dúros, graciles, neruoſos, teretes, & mediocriter magnos. Albertus dorſi & lumborum ſigna confundens, ait; Qui incuruum habent dorſum, præſertim in molle carne, & quæ iuxta ilia anguſta ſit, támquam ſuccincti, in omni opere præcellunt, & præcipue venationis ſtudio.

De Humeris, CAP. 35.

HVMERI ſunt, è quibus brachia pendent, ii & armi dicuntur, pro re dicti. nam eis arma dependent, ait Feſtus: nunc vſus obualuit, vt brutorum etiam armi dicantur.

Robuſti humeri.

Robuſti humeri robuſtos mores ſignificant; Adamantius. idemque & Polemon forti tribuerunt robuſtos humeros, & iracundo latos. Sed corrigatur interim Adamantii textus. ait enim: Venter latus, & humeri vacui, robuſtæ ſpatulæ. legendum enim: *Venter latus, & vacuus. humeri robuſti, & ſpatulæ.* Conciliator addit, *carnoſos*; quod quidē in Græcis codicibus non reperitur. Cicero de bobus loquens, ait; terga eis eſſe data, humerorum vires, & latitudines, ad aratra extrahenda. Leo humeros, vt Ariſtoteles ſcribit, validos & robuſtos habet. Leodamas ex forma humerorum Vlyxis, eius fortitudinem arguit, aitque apud Homerum:

-- quantum ſuris, humeriſq; toriſq;,
Colligere eſt, non ſegnes, inerſq;:

Et

Et Vlyxes increpans Laodamantem ait:

-- ſi membra tibi dant grandia Parcæ;

Inarticulati, & imbecilles humeri.

Quibus humeri imbecilles & inarticulati, animabus fortes ſunt, & referuntur ad feminas, ex Ariſtotele in Phyſiogn. Sed Polemon & Adamantius inquiunt: Vacui humeri effeminatorum & timidorum ſunt. Conciliator: Articuli indiſcreti, & nodi, ad ſtultitiam ſunt. Sed huiuſmodi humeros ipſe habebat, qui adeo ſtultus eſt, vt neque ab aliis recte transſcribere ſciat.

Male ſoluti humeri.

Quibuſcumque humeri difficulter ſoluti; connulli ſunt, illiberales; & referuntur ad apparentem conuenientiam, & vt dixit Muricenus, ad apparentem morem. nam auari, qui dare nolunt, humeros contrahunt conſtringuntque. Conciliator ad verbum.

Humeri laxi.

A contrario ſigno, Albertus laxos humeros infirmitatem & timiditatem ſignificare ſcripſit.

Soluti humeri.

Quibuſcumque humeri bene ſoluti ſunt, hi ſecundum animam liberales ſunt, & referuntur ad apparentiam; quia conuenit apparẽti

formæ liberalitas. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis, & per communem regulam id probauit. Bene conſtitutæ formæ virtus; male vero ordinatæ vitium: ſic apparenti formæ & bene conſtitutæ liberalitas conuenit; male autem conſtitutæ, illiberalitas. Poteſt etiam id ſignum ad leonem referri, qui humeros, & vniuerſum corpus bene ſolutum habet. Muricenus philoſophus ad apparentem morem refert. nam liberales in dando humeros ſoluunt. Sæpe me vidiſſe memini in triremibus, dum nudi remiges agebant remos, quod qui bene ſolutos & articulatos humeros habebant, prę cęteris fortiores habebantur. Clare id etiam in piſtoribus obſeruaui, dum triticeam maſſam pugnis ſubigunt, qui quanto cæteris ſolutiores humeros haberent, eó fortiores erant. Sæpius, illuſtriſſime Princeps, tuos ſolutos humeros admiratum me eſſe recordor, qui ambulando leniter quatiebantur.

Ampli, diſtantes, nec ſoluti, nec colligati humeri.

In figura fortis viri Ariſtoteles in Phyſiognomonicis perfectam deſcribens humerorum formam, ait: Humeri ampli & diſtantes, non valde colligati, nec omnino ſoluti, fortium ſunt,

Pingues humeri.

Pingues humeri nullo modo laudantur, ex Polemone, & Adamantio. Albertus ſatis craſſe ait: Craſſi humeri & ſolidi, virtutem oſtendunt.

Extenuati

Extenuati, & acuminati verticis humeri.

Graciles & acuti humeri peſſimorum morũ ſunt; Polemon, & Adamantius. Conciliator inſidioſos dicit. Albertus: Tenues & in acutum erecti humeri inſidioſos oſtendunt.

Graciles & colligati humeri.

In figura ingenioſi Ariſtoteles in Phyſiognomonicis tribuit ei, quæ circa collum & humeros graciliora & colligata.

Eleuati humeri.

Eleuatio humerorum eſt ſignum aſperitatis naturæ, & infidelitatis. & in idea rudis ei humeros largitur ſurſum expanſos, Ariſtoteles in Phyſiognomonicis.

Humeri piloſi.

Ad Alexandrum ſcribens Ariſtoteles ait: Multitudo pilorum ſuper vtroque humero, ſignificat ſtultitiam & fatuitatem. In Phyſiognomonicis vero: Qui humeros piloſos habent, numquam in eodem perſeuerant. Et ad aues refert. Polemon & Adamantius, capite de pilis: Quibuſcumque humeros & metaphrenum pilis denſari inſpexeris, tales auibus ſimiles putabis. nam alta conſilia & cogitationes habent. Socrates piloſis humeris fuit, & ipſemet vxoribus ſuis de ipſo iurgantibus dicebat, ſe eſſe fœdum & deformem, ſimis naribus, recalua fronte, piloſis humeris, repandis cruribus, vt Hieronymus ad Iouinianum refert. Iuuenalis ad id:

formæ liberalitas. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis, & per communem regulam id probauit. Bene conſtitutæ formæ virtus; male vero ordinatæ vitium: ſic apparenti formæ & bene conſtitutæ liberalitas conuenit; male autem conſtitutæ, illiberalitas. Poteſt etiam id ſignum ad leonem referri, qui humeros, & vniuerſum corpus bene ſolutum habet. Muricenus philoſophus ad apparentem morem refert. nam liberales in dando humeros ſoluunt. Sæpe me vidiſſe memini in triremibus, dum nudi remiges agebant remos, quod qui bene ſolutos & articulatos humeros habebant, prę cęteris fortiores habebantur. Clare id etiam in piſtoribus obſeruaui, dum triticeam maſſam pugnis ſubigunt, qui quanto cæteris ſolutiores humeros haberent, eó fortiores erant. Sæpius, illuſtriſſime Princeps, tuos ſolutos humeros admiratum me eſſe recordor, qui ambulando leniter quatiebantur.

Ampli, diſtantes, nec ſoluti, nec colligati humeri.

In figura fortis viri Ariſtoteles in Phyſiognomonicis perfectam deſcribens humerorum formam, ait: Humeri ampli & diſtantes, non valde colligati, nec omnino ſoluti, fortium ſunt,

Pingues humeri.

Pingues humeri nullo modo laudantur, ex Polemone, & Adamantio. Albertus ſatis craſſe ait: Craſſi humeri & ſolidi, virtutem oſtendunt.

Extenuati

Extenuati, & acuminati verticis humeri.

Graciles & acuti humeri peſſimorum morũ ſunt; Polemon, & Adamantius. Conciliator inſidioſos dicit. Albertus: Tenues & in acutum erecti humeri inſidioſos oſtendunt.

Graciles & colligati humeri.

In figura ingenioſi Ariſtoteles in Phyſiognomonicis tribuit ei, quæ circa collum & humeros graciliora & colligata.

Eleuati humeri.

Eleuatio humerorum eſt ſignum aſperitatis naturæ, & infidelitatis. & in idea rudis ei humeros largitur ſurſum expanſos, Ariſtoteles in Phyſiognomonicis.

Humeri piloſi.

Ad Alexandrum ſcribens Ariſtoteles ait: Multitudo pilorum ſuper vtroque humero, ſignificat ſtultitiam & fatuitatem. In Phyſiognomonicis vero: Qui humeros piloſos habent, numquam in eodem perſeuerant. Et ad aues refert. Polemon & Adamantius, capite de pilis: Quibuſcumque humeros & metaphrenum pilis denſari inſpexeris, tales auibus ſimiles putabis. nam alta conſilia & cogitationes habent. Socrates piloſis humeris fuit, & ipſemet vxoribus ſuis de ipſo iurgantibus dicebat, ſe eſſe fœdum & deformem, ſimis naribus, recalua fronte, piloſis humeris, repandis cruribus, vt Hieronymus ad Iouinianum refert. Iuuenalis ad id:

Hiſpida membra quidem, & duræ per brachia ſetæ,
Promittunt atrocem animum,

Auiculares humeros pilis obſitos, require folio 157.

De Pectore, CAP. 36.

PECTVS à collo priorem obtinet ſitum; in mammas vtraq; ſui parte extuberat. Pectus quatuor partibus terminatur, incipiens à iugulo, deſinit in aluum, & duobus lateribus concluditur. Dictum pectus, quod peſſum ſit inter mammas.

Magnum pectus.

Quicumque vero pectora magna & articulata habent, animo fortes ſunt, & referuntur ad marem. Et in figura fortis, tribuit ei pectus amplum & carnoſum, non vere carnoſum, ſed oſſibus compactum. & leonem deſcribens ad quem refert, ait, pectore valido, & robuſto, νεανικὸν, quod Sueſſanus male, *iuuenile* interpretatur. Polemon, & Adamantius ab eo: Pectora ingentia & fortia laudato, quia robuſtitatem ſignificant. & in figura fortis, tribuunt ei pectus & metaphrenum robuſtum. Galenus, eſſe amplum pectus oportet, ait. non latum aut longum, ſed amplũ intelligit, per latum, profundumque diuiſione, pectus, collum, & vnumquodque membrum. Albertus, & Conciliator hanc Galeni pectoris diuiſionem ignorauit. ait enim: Pectoris latitudo hominis eſt propria: at pectus latũ eſt, cuius cæteræ partes latæ diſpoſitæ exiſtunt. Ait Auicenna

cenna, quod calidam complexionem ſequatur pectoris amplitudo, & extremitatũ, & ipſarum complementum in quantitate earum. Vegetius tirones lato pectore eligit. Martem robuſto pectore fuiſſe figurant Poëtæ, ob eximiam eius fortitudinem & ferociam in bello. ideo obſceni carminis auctor.

Nemo eſt forti pectoroſior Marte.

Et gemens Hercules apud Sophoclem ait:

O pectora, ô terga!

Et Achillem Græcorum fortiſſimum pectoroſum fuiſſe memorant hiſtoriæ Daretis Phrygii. Lato fuit pectore magniſque lacertis Mahometes Secundus imperator Turcarum, & eximio fuit corporis robore præditus, ad omnia promptus, audax, & bellator egregius & inuictus.

Gracile & imbecille pectus.

Imbecille pectus, vt ait Polemon (ſed Adamantius addit, & gracile) animi puſillanimitatem & timiditatem indicat. Iidem in figura imbecillis, imbecille pectus ei adſcribunt. Conciliator Auicennæ auctoritate, tale pectus frigiditatem indicare ſcribit. Albertus tenue pectus, imbecillem & inualidum notare dixit.

Latum pectus, & humeri magni.

Latitudo pectoris, & humerorum groſſities, & tergi, ſignificat probitatem, audaciam, & rectitudinem intellectus, & ſapientiæ. Ariſtoteles ad Alexandrum.

Anguſtum pectus, & mediocris venter:

Mediocritas ventris, & pectoris ſtrictura, ſignificat altitudinem intellectus, & boni conſilii. Ariſtoteles ad Alexandrum.

Carnoſum pectus.

Valde carnoſum pectus Polemon & Adamãtius rudem & timidum oſtendere ſcribunt. Cõciliator ait ſignificare ingratos; quod neſcio vnde excerpſit, niſi ex ſuis optimis cõciliis. Albertus: Pectus multis carnibus congeſtum, indociles & ignauos demonſtrat.

Mediocritas pectoris, & tergi æqualitas.

Mediocritas pectoris, & tergi æqualitas ſignum eſt optimum & probatum. Ariſtoteles ad Alexandrum.

Erubeſcens pectus.

Quibus eſt flammeus color circa pectus, ſunt difficilis iræ: & ad paſſionẽ refertur; iratis namque ſuperaccendũtur ea, quę ſunt circa pectus, Adamantius vbi de colore loquitur, ait: Pectora rubra exiſtentia, feruere intus iram oſtendunt. quod ab Ariſtotele, vt prius diximus, excepit. Albertus: Pectus rubore obductum, iracundia inflammatum virum oſtendit.

Piloſum pectus.

Pectus ipſum ſecundum ſeipſum denſis pilis conſitum, callidi conſilii hominem, & magnanimum notat; Polemon. ſed Adamantius non magni, ſed duplicis animi dicit: iis enim, qui tempe-

temperamento calido ſunt & humido, circa pectus, lacertos, ſpinam, ac deniq; per totum corpus multi pili generantur: nam pilorum copia, roboris & virilitatis eſt indicium. Pudēda, quorum partes ſunt calidæ & humidæ, multis pilis circumdantur. Item quibus exempti ſunt teſtes, ii glabri fiunt, & ſi prius erant hirti. ob id *ſpadones* appellauit antiquitas.

Piloſum pectus, & venter.

Multos habere pilos in ventre & pectore, declarat horribilitatem, & ſingularitatem naturæ, & diminutionem apprehenſionis, & amorem iniuriarum. Ariſtoteles ad Alexandrum. In Phyſiognomonicis vero: Qui circa pectus & aluum nimium piloſitatis habent, in eiſdem operationibus numquam perſeuerant, & ad aues referuntur; quæ pectus, & aluum piloſiſſimam habent. Polemon: Pectus, & aluus, quæ multa pilatura redundat, mente leues, inſtabiles, & imbecilles notat. Sed Adamantius non imbecilles, ſed luxurioſos dicit. ob id labem ſuſpicor in Polemone. Albertus: Venter, & pectus nimio pilo obſeptum, leuem & inſtabilem dicunt. id monſtrauêre aues, quæ ſunt ſine religione & pietate.

Glabrum pectus.

Qui pectora valde lenia habent, inuerecundi ſunt, & ad mulieres referuntur. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Sueſſani interpretatio non

Digitized by Google

inuerecundos, ſed *aſperos* habet, ſatis inſulſe. nam mulieres inuerecundæ, non aſperæ ſunt. Galenus glabrum pectus frigidam naturam arguere dixit; nã calor eſt qui pilos creat, ob quã cauſſam etiam eunuchis deſunt. Lęue autem corpus veluti multo conſtipatum frigore eſt; algorem comitatur denſitas; denſitatem vero læuitas. Auerroes depile corpus frigidam cordis notare complexionem, ac timidos dicit. Ariſtoteles in phyſiognomonia iracundi, & Polemon, tribuũt ei leuitatem circa pectus & inguina. Albertus: Nuditas pectoris, & paucitas pilorum cordis notat frigiditatem.

Mediocriter piloſum pectus.

Quoniam pectus neque valde piloſum, neq; læue eſſe oportet, medius vtiq; habitus eſt optimus. Ariſt. in Phyſiogn.

De Mamillis, CAP. 37.

MAMILLIS laxior contextus corporis eſt, vberum apex papilla eſt, per quam feminis lac emittitur; ſupra pectus exiſtunt, vt Ariſtoteles Animalium libro ſcribit.

Mamillæ dependentes, pectore amplo & macilento.

Quibus mamillę dependent, pectore amplo & carne vacuo, ſcortatores & ebrioſi ſunt. Polemon & Adamantius. Sed hi de maribus loquuntur. Conciliator autem de feminis. Quibus abciſſę

ſciſſæ à pectore ſunt mamillæ & magnæ, ſunt inertes & vinolētæ. ſed ſuum Albertum ſequutus, inquit: Quibus mamillę dependent molli carne circumdatæ, effeminationem, vinolentiam & intemperantiam deſignant. Polemonis textus mendoſus eſt. De his Martialis loquitur:

Aut tibi pannoſæ dependent pectore mammæ.

Mamillæ paruæ, & extenuatæ.

Mamillæ paruæ & extenuatę, imbecilles notant. Conciliator.

Mamillæ mediocres.

Mediocriter magnas mamillas, & plenas, & molles, perfectam complexionem oſtendere ſcribit Conciliator, Galeni auctoritate.

De ventre. CAP. 38.

VENTER, vt Ariſtoteles Animaliū libro ait, infra pectus eſt, in parte priore; eius radix vmbilicus eſt. Græci κοιλίαν vocant.

Amplus & concauus venter.

Quibus ea quæ ſunt circa ventrem, pinguia; bene fortes ſunt, & referuntur ad maſculos. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Sed per ea, quæ ſunt circa ventrem, latera, pectus & lumbos intelligit; & per pinguia, magna: quæ notę ſunt fortitudinis. Idem in figura fortis, tribuit ei ventrem magnum & in ſe contractum: Polemon & Adamantius in eadem,

figura ventrem latum, & cōcauum. Conciliator carnoſa, quæ circa ventrem, conferre ad fortitudinem ait.

Magnus, carnoſus, mollis, & dependens venter.

Qui habet ventrem magnum, iudicandus eſt ſtolidus, ſuperbus, & luxurioſus, Ariſtoteles ad Alexandrum. Venter concauus & carnoſus, ſi quidem mollis fuerit, & pendeus; ſenſuum hebetudinem, ebrioſitatem, & intemperantiam arguit; Polemon. ſed Adamantius, venter magnus, non concauus dicit. Iidem in figura rudis, cum ventricoſum depingunt, & fatuum improbum, vt ſit vitiorum vſquequaque plenus, ſimiliter ventricoſum. Galenus ad Thraſybulum: Craſſiuenter non erit ſubtilis intellectus. Albertus: Qui magnum ventrem habet, indiſcretus, ſtolidus, ſuperbus, & luxurioſus eſt. Rhaſes: Vētris nimietas, libidinis declarat nimietatem. eadem ab eo Conciliator, Plinius: Minus ſolertes, quibus obeſiſſimus venter. Albertus: Ventris ſpatium multa carne & ſolida veſtitum, ſi quidem nimia ſit comparatione quantitatis ſtaturę, malitioſum quidem, non autem voracem & luxurioſum notat. Æſopus ventricoſus fuit, vt à Maximo Planude deſcribitur. Nero prominulo fuit ventre, cuius fuerat efferata libido; ſic etiam Pertinax, vt à Suetonio narratur. Plautus ſuum lenonem facinoroſum, inter alias notas etiam ventri-

ventricoſum facit. Sic etiam in ſua Aſinaria Leonidam aliquantulum ventricoſum.

Macilentus venter.

Quibus autem ea quæ ſunt circa ventrem, non ſunt pinguia, molles; & referuntur ad indecentiam. Nam decentia eſt, vt ſit magnus; ad hoc, vt calor circumſtans magnus & fortis ſit, qui eſt roboris fundamentum.

Durus venter.

Venter ſi dura carne compactus ſit, guloſitatem & ruditatem demonſtrat; Polemon. ſed Adamantius non ruditatem, ſed verſutiã dicit.

Mollis venter.

Ventrem molliorem, & depreſſiorem, animi magnitudinem & virtutem Albertus notare dicit, ex Loxo.

Mediocris venter.

Mediocritas ventris, cum ſtrictura pectoris decenti, altitudinem, intellectus & bonum conſilium teſtatur; Ariſtoteles ad Alexandrum. Ventres vacui animi bonam valetudinem, & mentis altitudinem ſignificant; Polemon & Adamantius. Corrigendus eſt textus Polemonis, qui pro animi valetudine, ægritudinem conuertit. Sfortia fuit ventre adeo reſtricto, & caſtigato, auctore Iouio, vt anguſtiſſime cingeretur, fuitque dux fortis & animoſus. Sed quid piloſus venter ſignificet, ſupra iam proximo capite declarauimus. Albertus eadem, quæ Ariſtoteles.

De Vmbilico, CAP. 39.

PECTORI ſubditam ventris planitiem mediam fere vmbilicus non indecenti nota ſignat.

Spatium ab vmbilico vſque ad pubem, maius, quam ab vmbilico ad pectoris imum.

In Problematis Ariſtoteles ait: Qui partem vmbilico ſubiectam habent maiorem, quam ſuperiorem pertinentem ad pectus, vita breui, imbecilliſque viribus ſunt. Ratio eſt, quod venter ob ſuam breuitatem frigidus eſt: nam cum paruam obtineat concoquendi vim; ad excrementorum redundantiam aptiſſimus eſt. morbis etiam nimium patent, qui tali ventre conſtiterint. Conciliator ab eo: Cum ea, quæ ſunt ab vmbilico deorſum vſque ad fundamentum, maiora fuerint his quæ ſunt ad pectus, hos imbecilles & breuis vitæ exiſtimato.

Ab vmbilico vſque ad pectoris imum, maius quam ab imo pectore ad iugulum.

Quicumq; autem maius habent quod ab vmbilico vſq; ad extremum pectoris, eo quod eſt ab extremitate pectoris vſq; ad collum; voraces ſunt & inſenſibiles; voraces quidem, quia ventrem magnum habent, quo appetant cibum; inſenſibiles autem, quia anguſtum locum habent ſenſus, atque in arctum redactum ab eo, qui recipit cibum; ita vt ſenſus grauati ſint, propter complexionem ciborum, aut indigentias. Et iterũ in figura

figura comedonis, ait eos eſſe, quibus id quod eſt ab vmbilico ad pectus, maius eſt quam quod inde eſt, vſq; ad collum. Polemon, & Adamantius ab eo hæc habent: Quibuſcumque ab vmbilico vſq; ad imum pectoris maior commenſus, quam hinc vſque ad coniunctionem colli; guloſi, & eſuriones. Polemonis textus accommodandus eſt: nam μακρὸ corrigendus, ἄκρυ, id eſt, à ſummo, vt habet Adamantius. Albertus, ſi ſpatium ventris vincit ſpatium ſuperius, erit fornicator, & voluptuoſus. Sed has diuiſiones ipſe non intellexit; quippe totius corporis duas facit: ſed ſpatium ventris intelligendum ab vmbilico vſq; ad imum pectoris.

Ab vmbilico ad pubem, & ab vmbilico ad imum pectoris, & hinc ad iugulum æquale.

His maxime conſonum videtur, vt in quibus, facta dimenſione, æqualis fuerit pars, quæ vmbilicum & pudenda interiacet, & pars, quæ vmbilicum & imum pectoris, & ea, quæ imum pectoris & gulam, vt tripartita dimenſio ſit, id perfectam animi virtutem & corporis optimam habitudinem denunciet: quod etiam à Conciliatore comprobatur. Albertus ex Philemone (ſed puto ex Polemone, quod abeſt.) Metiendum eſt ſpacium, quod eſt ab vmbilico inferius vſque ad imum pectinis, & ſpacium, quod eſt ab vmbilico vſque ad colli initium in furculis, hoc enim in bene extēſo homine ſecundum

Digitized by Google

naturam eſt æquale, & ſi quidem æquale eſt, ſignificat laudabilem & animi virtutem, & corporis diſpoſitionem. Sed ignorauit, vt diximus, veram dimenſionem.

De Pudendis, CAP. 40.

OMITTENDA hæc fore iudicaueram, quũ apud caſtas aures vix vlla eorum mentio fieri honeſte poſſit, ſine honoris prefatione; tamen quia ordo rerum conſcribendarum hæc nobis obtrudebat, ne manca mutilaque hæc forent, neceſſaria nobis viſa ſunt, quæ vel breuiter declaremus. Galenus ex quatuor corporis partibus, quatuor proficiſci affectus animi dixit; ex corde iram, ex cerebro ingenium, ex iecore lætitiam, ex verendis luxuriam. Inferior pars viri mulieriſue *pecten* dicitur, in qua pili naſcuntur. Eſt enim mutua partium corporis correſpõſio, vt oris ſciſſio, & labiorum craſſities vel tenuitas, mulierum naturæ & ſciſſuram, & labiorum craſſitiem, vel tenuitatem indicet; vt etiam naſus mutonem. Magnum pecten fortes demonſtrat, & ad mares referre licet; vt pingue & molle imbecilles, ad feminas. Idem pilis valde denſum, iisque vibratis; luxurioſum & fœcundum. Sic raris, gracilibus, & extenſis pilis obſeptum, neq; luxurioſum, neque fœcundum oſtendit. Magnum penem, durum & ſtolidum ingenium oſtendere dicunt, ad aſinos comparando: nam

inter

inter animalia aſinus magno præſtat mutone. Commodus Cęſar, vt Lampridius refert, habuit hominem, cuius penis mirum in modum prominebat, quem *aſinum* appellabat; vnde viriliores *onobelos* vocant, quaſi aſini telum proferentes. Sic ad ſiniſtram ſui partem vergens maſculorum, eſſe prolificum, quod ſemen in dextram mulieris vteri partem proiiciat; ad dextram vero feminarum, medicorum conſenſus declarat: quod falſum eſſe deprehendi. Paruos teſtes malorum morum dicit Conciliator, vt magni ſtolidum & inertem accuſant, ſed ego robur demonſtrare contenderem, cum in teſtibus virilem vim ineſſe opinentur Philoſophi; argumẽto, quod in eorum exſectione mares effeminari contingat, ac ceu in feminarum naturam conuerti, quum tales & barba careant, & naturæ vi ſobolis procreandæ facultate priuentur, nec virilis vocis vſum habeãt, nec prorſus quampluri-mis negotiis peragendis à femineo ſexu diſcrepent; & vulgo iactatur: *Qui fortes ſunt, magnos teſticulos habent.* Præcipuum generationis organum ſequitur vmbilici proportionem: vnde poſtquam ex materno vtero progreſſus eſt infans, diligenter pręcidendus eſt illius vmbilicus, iuſta longitudine eminentiæ. In feminis vero nimium religatus, ſtantis progreſſu pariẽdi conatus reſtringere poteſt. Sic vulua, quæ intus laxa eſt, inſatiabiles in coitu demonſtrat, vt in ad-

oleſcentulis videre eſt: inæqualiter iacens, libidinoſam & loquacem. Et interſtitium inter anum & vuluam exterius poſitum, in coëundo inſanas demonſtrare innuit Conciliator.

De Vlnis, CAP. 41.

IAM ad quartam & vltimam corporis partem deuentum eſt, ſcilicet ad duplex brachium, & crus. Ariſtoteles in ſuis Phyſiognomonicis de iis non loquitur: nam de coxis, & tibiis loquens, de vlnis intelligi iubet. & animalium libro ait: Crura cum brachiis communem ineunt rationem: nam quibus breues cubiti, iis etiam femora breuia; & quibus pedes exigui, iis etiam paruæ manus.

Vlnæ, brachia, & cubiti robuſti & bene articulati.

Vlnæ, & brachia robuſta, & cubiti bene articulati, optimum hominem ſignificant; Polemon. Sed Adamantius, vlnas, & brachia robuſta & cubitos ipſos bene articulatos eſſe oportere, ſi probari velint, inquit. Ariſtoteles de tibiis loquens (quod etiam ad vlnas & brachia referendum admonet) ait: Tibiæ robuſtæ, articulatæ & neruoſæ, anima fortes viros oſtendunt, & ad maſculinum genus referuntur. Hercules apud Sophoclem lugens ait:

O pectora, ô terga, o lacertorum tori!

Id eſt, neruis, & eleuatis muſculis plena. Laodamas ex Vlyxis corporatura vires præſagiebat, inquiens apud Homerum;

non

--- non ſegnis inerſque
Hoſpes adeſt, quantum ſuris, humeriſq́, toriſq́. &c.

Cicero libro De ſenectute Milonis Crotoniatæ verba refert, qui cũ iam ſenex eſſet, & athletas ſe curriculo exercentes videret, aſpexiſſe lacertos ſuos dicitur, illachrimanſque dixiſſe: At hi quidem iam mortui ſunt. Dares Phrygius depingit Achillem magna vi brachiorum præditum. Cæſar fuit teretibus membris, & fortis. Veſpaſianus compactis firmiſque membris: ad expeditionem Iudææ ob ſuam ſtrenuitatem fuit electus, vt à Suetonio deſcribitur. Robuſtis artubus, ac toroſo corpore fuit Georgius Scanderbegus, vt prægrandi ponderoſoq; acinace, quo vtebatur medios hoſtes ad vmbilicum proſcinderet, tranſuerſos diuideret, & ſæpe per ceruices integros cum humeris brachiorum artus facile detruncaret: quorum immanium vulnerũ truculentiam audiens Mahometes Turcarum imperator, inuſitatæ violentiæ gladium videre concupiuit, impetrauitque ab eo vt Byzantium mitteretur. Cæſar Borgia Dux Valentinus habile corpus habebat, validaque neruorum compage firmiſſimum, cuius artus reliqui ad decorẽ egregie correſpondebant. Ad cunctas equeſtris & pedeſtris armaturæ, ludorumq; omnium exercitationes præſtantiſſimus erat, in palæſtra robuſtiſſimum quemq; proſternebat, & currẽtem in arena taurum vno machæræ ictu decollabat.

Vlnæ, brachia, & cubiti exiles.

Contraria prædictis erunt, (ſecundum Polemonem & Adamantium) vlnæ, brachia, & cubiti exiles; quæ imbecillis naturæ argumenta dixeris. Albertus: Tenues cubiti, imbecilles notant. confunditque præſens caput cum inferiori ſatis perplexe.

Vlnæ valde carnoſæ.

Carnoſiores vero vlnæ, diſciplina & ſenſibus carentem arguunt; Polemon & Adamantius. In figura rudis Ariſtoteles adſcribit ei, quæ ſunt circa collum & brachia, carnoſiora. Albertus; Cubiti pleni, rudes & indociles oſtendunt.

Vlnæ oblongæ vſq; ad genua.

Quando vero protenduntur brachia intantum, vt manus perueniant ad genua, ſignificant audaciam cum probitate & liberalitate; Ariſtoteles ad Alexandrum. Vlnæ ſi ita fuerint prolixiores, vt protenſæ manus vſque ad genua perueniant; fortitudinis & caliditatis eſt ſignum; Polemon. ſed Adamantius; fortitudinis & felicitatis. Rhaſes: Cum brachia adeo fuerint oblonga, vt manus ad genua perueniant, ſublimitatem animi, & arrogantiam, & regnandi cupiditatem arguunt: idque à cordis caliditate & humiditate prouenire dixit. Albertus (etſi extremitas medii digiti manus genua nõ tangant, & deficiat menſura quatuor digitorum) humilitatem & fortitudinem denotare ſcripſit. Ariſtotelem

telem legimus exſerto brachio fuiſſe. Alexander Magnus tales manus habuiſſe dicitur; & ob id audaciam cum probitate & liberalitate oſtendiſſe. Artaxerxem Longimanum, quod dextram manum ſiniſtra longiorem haberet, cognominatum eſſe ferunt; vnde Perſarum regibus tum facilitate humanitateque, tum animi magnitudine præſtitit.

Vlnæ breuiores, adeo vt comedentes cogantur capite occurrere manibus

Quando vero decurtantur brachia, ſignum eſt amantis diſcordiam & ignorantiam; Ariſtoteles ad Alexandrum. Breuiores vlnæ, vt ad genua nō perueniant, ſed iis in comedēdo cogatur caput occurrere, maleuolos atque alienis malis gaudentes, & inuidos oſtendunt; Adamantius. ſed Polemon addit, *Peſſimos, & malorũ miniſtros.* In Petręa interpretatione omnia peruerſa reperies. Rhaſes: Curta brachia timidum hominem ac malitiæ amatorem innuunt. Idque ex ſuperiori adducta ratione, ſcilicet ex frigiditate & ſiccitate prouenire dixerunt. Albertus: Cum autem prolixitas hæc ad femur deſinit, vel parum ante, maleuolos declarat homines, alienis malis gaudentes, qui inuidi vocantur; & quicumque cibos cum deſiderio ſumentes extendunt os, vt occurrat manibus, iiſdem vitijs obnoxii ſunt. Sed confundit omnia.

Brachia venoſa.

In figura luxurioſi, Polemon tribuit ei venas in brachio perpicuas.

De manibus, CAP. 42.

ANIMALIVM libro ſummus Peripateticorum princeps, Manus, ait, partes ſunt palma, digiti, & nodus: cum quo brachiale coniungitur. Pars interior manus, *vola*; exterior, *neruoſa*, & *carnoſa* dicitur.

Manus magnæ, articulatæ, & neruoſæ.

Vbi de pedibus agit Ariſtoteles in Phyſiognomonicis, etiam de manibus intelligi voluit, cum communem ſimul ineant rationem; ob id magnæ manus, articulatæ, & neruoſæ, robuſtos oſtendunt, ſecundum ea, quæ ſunt in anima. & refert eos ad maſculinum genus. Et in figura fortis & animoſi, tribuit vtrique extrema corporis fortia & magna; & per magna extrema non niſi manus, pedes, & ſimilia intelligit. Polemon & Adamantius in figura fortis, etiam pedes & mànus bene articulatas tribuunt. Sfortia habuit manum amplam, & prælongam, & digitorum compage adeo firma, vt ferream ſoleam rumperet, & prælongam equeſtrem lanceam à calce ſublatam attolleret. Selimus Baiazetis filius lata manu, & teretibus membris fuit; fuit & bellator fortiſſimus, nullo vnquam labore aut corpus eius fatigari, aut animus debilitari poterat.

Manus

Manus parua, graciles, & inarticulatæ.

Idem eodem in loco de manibus etiam intelligens, ait: Paruæ manus & graciles, & male articulatæ, potius viſu delectabiles quam robuſtæ, molles notant ſecundum ea quæ ſunt in anima: & refert ad femininum genus. Idemque in figura imbecillis, imbecillia tribuit corporis extrema, & timidi manus deſcribit graciles & longas; eaſdem quoque ab eo tribuunt ei Polemon & Adamantius.

Manus delicatæ, & molles

Nos, quæ carni Ariſtoteles & alii tribuunt, manibus tribuemus: quia reliquas corporis partes contectas portare ſolemus, & quiſquis phyſiognomonicam ſcientiam exercens, honeſtius manus contrectare poterit. Ariſtoteles in libro De animalibus ait: Duri carne, inepti mente; qui vero molles, ingenioſi. In Phyſiognomonicis vero hæc habet, ſecundum Sueſſani translationem: Caro dura & habituatæ naturæ, inſenſibilem ſignificat; lenis autem & bene nata, & inſtabilem, niſi in forti corpore & habente extremitates duras hoc accidat. Sed hæc ex varia textus corruptione, tum Sueſſani interpretatione, quid ſignificent, vix coniici poteſt; & Sueſſanus dum ſenſum verſioni accõmodat, proh Dii immortales in quãtas labitur ineptias! Verũ textus ita accommodandus eſt: Caro lenis ingenioſum ſignificat; dura quidem & boni habitus, (id eſt,

ſuperflua) inſenſibilem, niſi id forti corpore & habente magnas extremitates hoc accidat. Et in figura ingenioſi: Caro humidior & mollior, non ſuperflua, neque pinguis valde, & cutis ſubtilis, &c. Galenus & Rhaſes temperati corporis ſignum dant cutis ſubtilitatem. Polemon & Adamantius: Manus teneræ & molliores, optimi dicuntur eſſe ingenii argumentum. Et in figura ingenioſi dant ei carnem mollem & mediam. Cuius rationem afferre tentabimus. Legitur in naturali hiſtoria quamplures fuiſſe, qui ſubtilitatem animi conſtare non ſanguinis ſubtilitate opinati ſunt, ſed cutis aut corporum operimentis; & ob id magis, minusve bruta eſſe, vt oſtreas, teſtudines, boum & ſuum terga. Sed Ariſtoteles ſecundo De anima ſcribit, hominē guſtum præ cæteris animalibus certiorem habere: eſt enim guſtus tactus quidam; & ob id, quia homo tactu præſtantior ſit, etiam ceterorum animalium prudentiſſimum eſſe. Vnde inter homines σκληρόσαρκοι (id eſt, duri carne) hebetes μαλακόσαρκοι, (id eſt, carne molles) ingenioſi. nam qui huiuſmodi carne conſtant, meliorem tactū & ob id meliorem ſenſoriam facultatem obtinere, & inde melioris eſſe intellectus; quia ſenſuum bonitas diſpoſitio eſt ad bonitatem intellectus: quia bonitas tactus ex bona ſequitur temperatura, & bonam complexionem ſequitur nobilitas animæ, vt ſępius diximus. Vnde quibus pręſtan-

prçſtantior fuerit tactus, prçſtantiorem quoq; eis ineſſe animam & perſpicaciorem mentem, infertur. Sed pueri & mulieres molles ſunt carne, & ab eodem Ariſtotele conſilio, & ingenio inualidi dicti ſunt? Quibus reſpondēdum, mollitiem duplici de cauſa euenire, ſiue ex complexionis bonitate, quç rara ſit & bene diſpoſita, ſiue phlegmatis redundantia, qua conſtant pueri & mulieres. Ob id Fabius in malaco ſanum dixit, quaſi in carnis mollitie & raritate ſummam intelligat ſitam eſſe mentis ſanitatem, id eſt, prudentiam & perſpicaciam. Non probat Plinius illos, qui ſubtilitatem animi conſtare non tenuitate ſanguinis putant, ſed cute operimentisque corporum magis aut minus bruta animalia eſſe Sic boum tergora, ſetas ſuum obſtare tenuitati immeantis ſpiritus, necpurum liquidumque tranſmitti. Elephantorum quoque tergora impenetrabiles ſetas habent, cum tamen omnium quadrupedum ſubtilitas animi præcipua penetrabilis illi, ſic & crocodilis tergoris duritia, & ſolertia tribuitur.

Manus duræ, & plus iuſto carnoſæ.

Ex his, quæ ſupra ex Ariſtotelis dictis in Phyſiognomonicis adnotauimus, duras manus & maxime carnaſas ruditatem notare docuimus. Hinc Plautini ſales adnotandi: *Meus herus elephanti corio circumtectus, non ſuo' ſt; neque plus habet*

ſapientiæ, quam lapis. Fatuos & rupes Gręci παχυδέρ-μους, quaſi *craſſipelles* dicunt.

Manus magnæ, & duræ.

Duræ magnæque manus, fortem illum quidem ſignificabunt, haud ſatis tamen diſciplinis idoneum, Adamantius.

Manus valde breues.

Perbreues manus ſtultitiam exprimunt, Polemon, Adamantius, & ab eis Conciliator.

Craſſæ manus.

Manus craſſæ nequitiam oſtendunt, Adamantius. Polemonis textus corrigẽdus eſt. nam pro μωρίας, habet μὴ βαρεῖαι.

Manus pleniores, cum digitis longis.

Poleniores manus, quæ oblongos habent digitos, furaces notant. Polemon & Adamantius. Craſſæ manus cum breuibus vltra menſuram digitis, tergiuerſorem, furem, & inſidioſum dicunt; Conciliator. Albertus non longos, ſed breues dicit.

Manus anguſtæ, & graciles

Anguſtæ manus gracileſque, Polemon inſidiſſimi, Adamantius rapaciſſimi hominis eſſe dicunt. Conciliator ſatis inepte, iracundi & ſtolidi.

Valde paruæ manus.

Manus valde parvę, verſutæ & furto gaudentes. Polemon, Adamantius.

Graciles, & obtortæ manus.

Graci-

Graciles & obtortæ manus, nugacitatis, voracitatisque indicium; Adamantius. Quod ex Polemonis textu fortaſſe excidit. Conciliator: Manus intortæ & graciles, voracem & loquacem indicant; ex Alberto.

Manus longæ cum digitis longis.

Optimam deſcribens manus qualitatem Ariſtoteles ad Alexandrum ait: Manus longæ cum digitis longis, dominum ſuum ſignificant habilem ad multas artes, & præcipue ad mechanicas, ſapientem in operibus; & boni regiminis ſignum. Conciliator, quæ ab eo excepit, habet.

Articuli manuum generoſi.

In figura ingenioſi, tribuunt ei Polemon & Adamantius manuũ & pedũ articulos generoſos.

Articuli manuum longi, craſſi, & aſperi.

Stulto fatuo peſſimam manus formam tribuens Polemon, ait: Articulos aſperos, & craſſos & oblongos. Adamantius, extrema craſſa & aſpera. Ego Polemoni aſſentior.

Manuum motus languidi, & diſſoluti.

In ſchemate cinædi, Ariſtoteles in Phyſiognomonicis adſcribit ei motus manuum languidos & imbecilles. Polemon vbi de collo agitur, ſolutas manus ei tribuit. Adamantius vero eodem loco. non χείρων λύσεις, ſed ἄλις dicit.

Colliſio, & fricatio manuum.

In figura auari, tribuunt ei Polemon & Adamantius ſpiſſas manuũ colliſiones & fricationes.

Qui corpus & manus mouent, loquentes.

Qui vero frequenter mouetur, & loquitur motu manuum eſt immundus, eloquens, & deceptor, Ariſtoteles ad Alexandrum. eadem habet Albertus ab eo, ego potius loquac:m, quam eloquentem dicerem.

Loquentes immotis manibus

Qui vero eſt abſtinens à motu manuum, hic vero perfecti intellectus, bonæ diſpoſitionis, & ſani conſilii, Ariſtoteles ad Alexandrum. Eadem Albertus.

Piloſæ manus.

Qui manus denſis pilis hiſpidas habet, luxuriæ dat ſignum. Michael Scotus, quod nos quoque diutina experientia comprobatum hic appoſuimus.

Dextra, vel ſiniſtra manu qui vtantur.

Verum id prętereundum nõ duximus, quidnam morum portendat ambidexter vir, non qui conſuetudine, ſed qui à natura ita naſcatur; cum ſępius multos videamus vtraque manu vtentes, vel ſiniſtra pro dextra, Vocant Græci ἀμφιδέξιοι, qui vtraque manu pro dextra vtitur, Homerus ἀντερὀχαῖον, vtraque manu pariter vtentem, Ariſtophanes *ambilæuum*, ſiue *ambifariam læuum*, Hipponax *ambidextrum*. Sed prius ſciſcitemur cauſſam è medicorum ſcholis, ob quid id fieri contingat, vt certius quid pręſagiat, manciſcamur.

Ambi-

Ambidextrum fieri hominem illa ratione produnt Phyſici, quod calor cordis affatim ſe promat inſiniſtrum latus, & hepadis ad dextrum. Quod vero ſiniſtra vtatur aliquis pro dextra; cauſſam aſſignarunt cor, item & hepar, vbi horum viſcerum affluentior ſeſe vis in ſiniſtrum latus corriuat; id vero contingere, vbi in ſiniſtris tam cor quam epar ſitum nanciſcantur. Mulierem vero ambidextrã non effici, auctor eſt Hippocrates. Retulit & ſeptimo libro Plinius. Ratio eſt ex naturæ debilitate: ſi enim ambabus manibus ob neruorum robur viri vtuntur, optima ratione nulla mulier vtetur; ſed ſatis habeat ſi vna dextra vel modice vtitur. Amazonidas dextram amburere mammam ſolitas dicunt, vt in proximam manum plus commeans alimenti, robur adderet ei, quæ per naturã inualida habebatur. Hos ego viros numquam rectos vel optimos exiſtimarem, tum quia quod præter naturæ ordinẽ naſcitur, defectum naturæ arguit, & præcipue circa duo præſignia viſcera, cor & hepar; tum ex ſuperabundanti calore, ob id iracundos, callidos, iniurioſos, & deceptores argumentarer; nec meam opinionem fefellit vmquam experientia, cum eiuſmodi viros ſemper tales conſpexerim, & peſſimi hominum ſint, qui ſiniſtra ſola vtantur. Iſmael Sophi Perſarum Rex, ſiniſtra manu agiliore, & validiore erat; ob id ardens in crudelitate, vel ad breuiſſimũ temporis momẽtum, & in V rem p onus.

X

De Digitis, CAP. 43.

ANIMALIVM libro Ariſtoteles ait: Digiti quinque numero; digiti pars, qua ſe flectit, nodus ſiue articulus; quæ rigida conſtat, internodium.

Digiti groſſi & breues.

Groſſities digitorum & breuitas ſignificat inſipientiam, & ſtoliditatem; Ariſtoteles ad Alexandrum: Polemō in fine operis hæc habet: Breues & pingues digiti tum manuum, tum pedum, ſtolidos oſtendunt, à quo quidem vitio exemtos eos dicimus, qui corpus neque pingue neq; breue habuerint. Albertus: Parui & craſſi digiti inuidum, ferum, & audacem indicant.

Digiti breues & tenues.

Breues & tenues digitos ſtultum demonſtrare dixit Albertus.

Longi manus digiti.

Vt vidimus ſuperiori capite, Ariſtoteles ad Alexandrum ſcribens, longos digitos cum manibus longis, mechanicum ſapientem & boni regiminis ſignificare dixit; & vbi optimum virum deſcribit, tribuit ei longas palmas longoſque digitos, declinantes ad ſubtilitatem. Plinius ex Ariſtotele prælongos digitos breuis vitæ ſignum eſſe dixit.

Digiti longi, molles, & inuicem diſtantes.

In figura ingenioſi, Polemon & Adamantius tribuunt ei ſimplices, Adamantius molles, longos

Digitized by Google

gos,& diſtantes inuicem. Plinius de picarum genere ſcribens,facilius diſcere ſermonem illas dixit,quibus quini ſunt digiti in pedibus. Inter nobiles, & plebeios diſcretionem digitorum facit numerus; qui præſtant, quinos in pede habent digitos;cæteri ternos;Solinus,& Apuleius.Polyxena,vt à Darete Phrygio deſcribitur,digitis erat polixis,ſed animo ſimplici,larga,& dapſilis.

Digiti retro conuerſi.

Digiti qui curuantur ſurſum, id eſt; qui retro curui ſunt (eſt enim inepta & barbara Michaelis Scoti loquutio) liberalem hominem, optimæ capacitatis,officioſum, & boni intellectus oſtendunt. & ſi minus eius doctrinam approbamus; id ratione & experientia à veritate non abeſſe ſæpiſſime cognouimus. Argumentum à contrario ſigno rapacium animalium ſumi poteſt. carniuoræ enim aues, vt aſtur, aquila, falco,accipiter, & ſimiles, quæ curuos digitos habentes, maxime rapaces ſunt. Idq; etiam ex apparenti more probatur: Qui enim largi;apertis manibus;& digitis retro conuerſis ſunt;auari & rapaces ſtrictas & incuruas habent. Ita efformati ſunt, munificentiſſime princeps, digiti tui, aperti, & retro conuerſi, vt vere liberalitatis ſimulacrum oſtendant.

Digiti in manibus ſuperflui.

Qui ſex digitos in manib. habent,vel quatuor;

quemadmodum ſolet euenire, vt etiam claudi, & gibbi, aliquãtulum in prauitate ſuſpecti ſunt, quia minus in neceſſariis aberrauit natura: eſt enim, vt ſæpius diximus, præter naturæ normã. Volcatius Sedigitus in Poëtica illuſtris habitus fuit. dicunt appellatum fuiſſe *Sedigitum*, quod in ſingulis manibus ſex digitos haberet. Sic Horatii filiæ *Sedigitæ* appellatæ ſunt.

Iactare digitos.

Digitos iactare inter loquendum, vehementis naturæ eſt. Socrates ſemper inter loquendum, agẽte id orationis vehementia, iactare digitos ſolebat, & crines vellere, vt recte etiam Zopyrus Phyſiognomon indicauerat. Erat & mollicici nota apud Ciceronem, vno digito caput ſcalpere.

De coxendicibus, CAP. 44.

MAGNA duo oſſa, ad os quod ſacrum dicitur, appoſita, ingentibus proceſſibus, pro diuerſa conſtructione, & partium ad quas pertinent, vicinia, variam denominationem habent. nam ea parte, qua crura in ſuo ſinu recipiũt, coxendices dicuntur, Græcis ἰσχία, ſurſum, vbi lata ſunt, verſus ilia, dicuntur *ilium oſſa*, vulgus *anchas* vocat, de quibus præſens eſt ſermo; antrorſum ad pudenda, *oſſa pubis* dicuntur, rectiora in viris, recurua magis verſus exteriora, in feminis, ne partum prohibeant.

Oſſa

Oſſa coxendicum exterius apparentia.

Ancharum oſſa, quum exterius protenduntur, fortitudinem demonſtrant & virilitatem. Rhaſes, & eadem ab eo Conciliator.

Coxendicum oſſa gracilia.

Ancharum gracilitas, mulierum amatorem ſignificat, corporiſque debilitatem & timorem. Conciliator ex Rhaſe.

De natibus, CAP. 45.

IN poſtrema thoracis parte nates ſunt. homini tantum ſunt hæ decenter conglobatæ, ſedendi muneri peraccommodæ. Ariſtoteles Animalium libro ait: Subditum, quaſi ſtragulum, excretoriæ parti nates ſiue clunes ſunt. Et in Phyſiognomonicis πυγὰς vocat; Polemon & Adamãtius, ἰσχίον, qui eadem eiſdem quaſi verbis referunt, ideo ſub diuerſis nominibus de eadem re loquutos exiſtimamus.

Pingues nates.

Quicumque carnoſas & pingues nates habent, molles ſunt, Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Nates præpinguidiores mulierum ſunt. Polemon & Adamantius. Has Conciliator ilia vocat. Hæc molli carne circumdata muliebrem animum denunciant. Albertus eadem.

Inſpicito primi libri virilem figuram & muliebrem. ſic enim quæ hic ſcribimus, facile ibi contemplando intelliges.

Oſſeæ nates & acutæ.

Quicumque nates acutas habent & oſſeas, fortes ſunt. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis, Polemon & Adamantius: oſſeæ nates virorum ſunt. Ariſtoteles in ſchemate fortis, ei dat nates contractas. Iidem duras dant. Conciliator: ilia dura, ſolida, & oſſibus diſcreta, ferum & bellatorem indicant, leonibus comparatum. Albertus eadem.

Graciles nates, ſiue veluti deſiccatæ.

Nates modicè carnoſæ, veluti deſiccatæ, malignos arguunt, à ſimili ſimiarum ingenio. Polemon habet graciles, & modicè carnoſæ; Adamãtius addit rugoſæ, veluti eliquatæ, verſipelles arguunt: tales enim habent & ſimiæ. Conciliator: Ilia hirſuta, rugoſa, & exili carne circumdata, malignitatem teſtantur, ſimiis comparati. Albertus eadem.

Nates neque rugoſæ, neque læues.

In figura fortis, Ariſtoteles tribuit ei iſchia neque læuia, neque omnino rugoſa. Id ſi ad naturulem cauſam referre licet, læuitas ex humiditate, rugoſitas ex ſiccitate prouenit. qui igitur nates inter rugoſas & læues medias habuerit, temperatus erit inter humiditatem & ſiccitatem, quod fortitudinis eſt indicium.

De

De femoribus, CAP. 46.

ANIMALIVM libro Ariſtoteles ait: Membri inferioris bipartita compactio; crus, & femur, quod biceps eſt; femoris pars ima tibiis annectitur, ſuperior coxendicibus. Hæc homini carnulenta ſunt, cum animantes cæteræ vacua carne habeant, neruoſa ſunt, oſſulenta, & rigida: cauſa; quod homo ſolus animalium erectus eſt, vt facile ſuſtinere ſuperiora poſſet, parti ſuperiori natura corpulentiam dempſit, inferiori, addidit. Ariſtoteli μηροὶ dicuntur. Polemon & Adamantius de iis verba non faciunt, cum quæ de tibiis loquantur, de eiſdem intilligi iubeant.

Femora oſſea, & neruoſa.

Qui coxas oſſeas & neruoſas habent, fortes ſunt, & referuntur ad genus maſculinum. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis.

Femora mollia & inarticulata.

Qui vero oſſeas & carnoſas habent coxas, molles ſunt, & referuntur ad femininum. ſed Ariſtotelis textus in Phyſiognomonicis corruptus eſt, cum non oſſeas, ſed pingues, vel inarticulatas dicere deberet: nam hæc ad femineam naturam ſunt ſimilia, cui refert. Polemon, & Adamantius de tibiis loquentes, & de his intelligi præcipientes: Coxæ, aiunt, inarticulatæ & molles, imbecilliores arguunt. Iidem in figura fatui improbi, tribuunt ei crura craſſa

Inferna mulierum magna ex parte craſſiora ſunt, virorum autem ſuperna, cuius ratio eſt in frigiditate, & calore; nam frigidiori muliebri naturæ, alimenti, vnde augeſcit corpus, portio minima ſuggeritur, quod efficere calor poteſt; reſidens vero in imo, id corpulentius efficit & auctius: in maribus vero contrarium euenit, ſiquidem caloris copiam, ſurſum defertur alimenti pars magna, vbi effectum oſtendit ampliorem.

Mediocriter carnoſæ coxæ.

In figura ingenioſi, Polemon & Adamantius tribuunt ei crura & femora non admodum carnoſa, id eſt, bene nutrita.

Femora, & lumbi piloſi.

Quorum femora & lumbi, abſque aliis corporis partibus, multis pilis intecta ſunt, eos luxuriæ obnoxios iudicato. Polemon & Adamantius.

Breuia crura.

Breuia crura maleuolos, alieniſque malis gaudentes, & inuidos oſtendunt, vt ex doctrina brachiorum habemus: & ex Polemone, peſſimos & malorum miniſtros. Selimus, Baiazetis filius, Turcarum Tyrannus decimus, procera ſtatura fuit, verum breuioribus cruribus, iniuriarum memor, ingenio perfidus, præceps in auerſam Venerem, raroque cum pellicibus coibat.

De Genu, CAP. 47.

FEMORI genua annectuntur, ibique vertebra eſt, quæ ſedendo vel ambulando ita ſe flectit, vt literæ Græcæ figuram habeat; retro poples eſt, anterius mola ſiue patella foris adiecta eſt, cuius munus eſt iuncturam tueri, curuaturæ & flexui partium præeſſe, facilioremq; motum efficere.

Carnoſa genua.

Multitudo carnis in genubus ſignificat debilitatem virtutis & molliciem; & referri poſſunt ad mulieres, quæ genu craſſæ ſunt. Ariſtoteles ad Alexandrum.

Genua ſtridorem facientia

Qui γονύκροτοι fuerint, cinædi ſunt; & ad apparentem conuenientiam refert Ariſtoteles in Phyſiognomonicis·Sueſſanus per γονυκρότους, *genucraſſos* ſatis inepte interpretatur, cum κρότος ſtrepitus ſit, non craſſities: atque per eos Ariſtoteles intelligit, quibus deambulando genua ſtridunt, & rumorem faciunt, vt articuli manuum compreſſi facere ſolent. Polemon in figura cinædi: γονάτωνκροτὸν, id eſt, *genuum ſtridorem faciens*; & Adamantius γονυκρότους vocat, idem exprimens.

Genua intus innuentia, & ſeſe collidentia.

Genua quę intus vergunt, ſecundum Polemonem (addit Adamantius, veluti ſe collidentia) mulieroſos effeminatosque innuunt. Con-

ciliator: Genua inter ſe complexa, vt collidantur, femineam naturam oſtendunt. Eadem Albertus.

De tibiis, CAP. 48.

TIBIA ſubiacet genu, à quo initium capit, & ad talos deſinit. Tibia dicebatur ab Hetruſcis, quia ex oſſibus tibiarum muſica inſtrumenta conficiebant, quæ tibias vocauerunt. Tibia per omnia brachio reſpondet, vt femur vlnæ, adeo vt habitus & decor alterius ex altero dignoſcatur. Græcis κνῆμαι dicuntur.

Articulatæ, neruoſæ, & robuſtæ tibiæ.

Qui tibias habent articulatas, neruoſas, & robuſtas, anima fortes ſunt, & referũtur ad maſculinum genus; Ariſt. in Phyſiogn. & ad Alexand. ſcribens ait, Tibiarum groſſities deſignat audaciam & fortitudinem. intelligẽs per groſſitiem, ex barbara interpretatione articulatas, robuſtas & neruoſas. Polemon & Adamantius: Qui articulatas, ſolidas, & magnas tibias habuerint, egregiam naturæ generoſitatem (Adamantius addit, & aptitudinem) demonſtrabunt. Iidemq; forti tribuunt crura carnoſa. Homerus Vlyxem deſcribens, ait:

Cruribus & tibiis, & ambabus manibus,
Ceruiceq; forti, magnoq; robore.

Iouius Sfortiam deſcribens, ait eum fuiſſe toroſis, & parum teretibus cruribus, & maxime ad ſurã, & erat eximiæ fortitudinis & generoſitatis.

Inar-

Inarticulatæ, & molles tibiæ.

Quibus contra inarticulatę & molles tibiæ, timiditatem & imbecillitatem arguunt, Polemon & Adamantius. Ab his Conciliator: Crura mollia & effeminati ſignum. Zeno Cittieus, vt ex Diogene habetur, crura turgida, imbecilla, infirmaque habuit.

Valde exiles tibiæ.

Prægraciles tibiæ timiditatem & improbitatem notant. Polemon & Adamantius. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis, in figura timidi, crura breuia ei tribuit, exque ipſo exceperunt. C. Caligula huiuſmodi tibiis fuit, & apprime timidus, vt diximus. Sed ad Alexandrum ſcribens, tibiarum gracilitatem ignorantiam notare dixit: ſed textus ex Arabica translatione male verſus eſt, nam, ſi craſſitiem fortitudinem denotare diximus, à ſuo contrario exilitas debilitatem & timiditatem indicat.

Graciles, & neruoſæ tibiæ.

Quicumque tibias graciles & neruoſas habent, luxurioſi ſunt, & referuntur ad aues, Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Tibiæ ſi præter gracilitatem etiam neruoſæ fuerint, immodeſtiſſimam intemperantiam arguunt, Polemon, & Adamantius. Sed Polemon in figura luxurioſi depingit eum imbecillibus cruribus & neruoſis, & totus eſt auitii generis. Conciliator: Crura ſubtilia & neruoſa abundantiã Veneris indicãt,

cum eorum humiditas nutrimentalis conuertatur in ſperma. Ariſtoteles Peripateticus gracillimis fuit cruribus, & luxurioſus, vt à Diogene deſcribitur. Caligula maxima fuit ceruicis & crurum gracilitate; vnde nec ſuę, nec alienæ pudicitiæ pepercit. Domitianus etiam fuit deformis crurum gracilitate, quę tamen ei longa valetudine remanſerunt: ex Suetonio. Ego quamplurimos amicos habeo tibiis pręgracilibus, vt auium vel locuſtarum potius, quam humani generis videantur, & ſunt immoderatæ & inexplebilis luxuriæ.

Tibiæ, & calcanea craſſa.

In figura rudis, Ariſtoteles in ſuis Phyſiognomonicis tradit ei crura circa malleolum craſſa, carnoſa, & rotuuda. A quo illuſtres ſequaces de tibiis loquentes, inquiunt: Tibię, & calcanea craſſa, ſeruilia ſunt, & hominem indocilem arguunt. Has tibias iuxta talos Polemon in fine etiam tribuit effeminato: ſed in figura rudis, iidem crura craſſa, ſed non vſq; ad talos, tribuunt, ab Ariſtotele accipientes, & ſtulto fatuo iidem craſſa crura tribuunt. Sed ne decipiantur lectores, vel addendum eſt, iuxta calcanea, vel intelligendum per crura tibiam craſſam à genu vſq; ad calcanea. Conciliator ab his: Crura, & cauillę groſſę, incompoſitęq; exiſtentes, hebetem, & inuerecundum oſtendunt.

Crura

Crura circa talos carnoſa.

In figura fortis, Polemon & Adamantius tribuunt ei crura circa talos carnoſa, non craſſa.

piloſæ tibiæ.

Qui hirſutas tibias habent, libidinoſi ſunt, quemadmodum hirci: Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Hirci enim propter libidinem efferantur. qui enim ſuperiori tempore ſocii & iugi concordia paſcebantur, coitus tempore diſſident, & alter alterum libidinis rabie inuadit: ſeptimo etiam die, à quo natus eſt, coire incipit. & quamuis ſemen ſterile emittat, omnium tamen maturiſſime quadrupedum coit; dum adhuc vberius alitur; immodica libidine matrem ſtupro ſuperuenit. Satyros finxit antiquitas villoſos, & hircinis cruribus, ac in libidinem petulcos, immo omnem Veneream virtutem oſtendere mutone intento. Ariſtoteles etiam in Problematibus, hirtos homines & aues Veneris eſſe auidiores tradit: cauſſam eſſe, quod naturâ humida & calida ſint, qua quidem vtraque qualitate opus eſt in coitu: calor enim excernit, humor excernitur. Sed Polemon & Adamantius non tibias, ſed lumbos & femora piloſa dicit eſſe luxurię ſigna. In figura vero luxurioſi, Polemon hirſuta dicit; capite vero de pilis, iidem crura ſatis admodum denſis oblongisque pilis obſita, rudi & agreſti naturę adſcribenda dicunt, non

luxurioſæ. Sic Albertus hirſutum, ex Loxi ſententia, indocilem & ferum dicit virum.

Cruribus claudi.

Claudos, ſalaces dicit Ariſtoteles Problematum libro. & affert cauſſam: His enim vt parum alimenti deorſum propter crurum vitiationem labitur, ſic multum loca petit ſuperiora, atque in ſemen conuertitur. Antiauira Amazonum Regina, vt ex Theocryti interprete elicitur, in claudos, qui ad venereos vſus implendos præpotentes eſſent, dixit, Optime claudus init. Indeque natum dicterium putant in ſalaces claudos, quod domi tota die deſidentes, perpetuo fere venereis intenti, agant, vt Hieronymus ad Iouinianum refert. Socrates repandis fuit cruribus. Hos improbos eſſe nemo eſt qui ambigat; quia magno membro vitiati ſunt: & præſigne eſt apud Medicos dogma: *Non eſt tam bona complexio, quæ ſi membro aliquo decurtetur, ſuum ſtatum in peius non mutet.* Aiunt alii, hos ſuperioris naturæ opere infortunatos eſſe, ob id maxime præcauendum ab infortunatis & diminutis, quia occultum nocumentum ferunt ſecum agentibus; & tutius ſe homo ab hoſte, quam ab infelici amico tueri poteſt. Ob id Ariſtoteles Alexandrum ſuum, Macedonum Regem, inter præcepta memoriæ commendanda, iubet ſibi præcauere ab homine infortunato, & diminuto in aliquo membro, tamquam ab inimicé.

mico. Sed qui clauditatem non in laſciuiam, ſed in virtutem, ſtudio & diligentia commutarunt, hoc ex hiſtoriis colligimus. Androclites Lacon crure debilis, cum bellatoribus ſe immiſcebat, & cum ab aliquibus prohiberetur. quod parum robuſtus videretur, reſpondit: In aciem egredi eos oportere, qui de prœlio cogitent, non de fuga. Romanus Cocles, principis liberator terrarum populi, cum ei vitium cruris obiectaretur, Per ſingulos, inquit gradus, admoneor triumphi mei; quippe pertinax occupatio pontis, aduerſus Hetruſcam vim grauius aſſultanti, eam illi contraxerat calamitatem.

De ſuris, CAP. 49.

PARS tibię ſura eſt. ea enim ex anteriore parte tenuis & carnis expers eſt; retro carnoſa, vt in ventrem turgeſcens: Græcis γαστροκνημία, id eſt, *cruris venter*, dicitur; Latinis *ſura*.

Valde craſſæ ſuræ.

Quicumque tibias valde ſuperfluas habent, veluti parum diſruptas, odibiles & inuerecundi ſunt, & referuntur ad apparentem decentiam. A quo duo ſequaces: Prægnantes tibiæ, in medio craſſeſcentes, abominabiles, inuerecundos & luxurioſos notant. Conciliator: Crura ſatis prominentia, tamquam prægrauida, aſſentatoria, intemperantem & impudicum oſtendunt. Albertus ſordidum & ſeruilium morum dicit.

Digitized by Google

Suræ deorſum contractæ.

Contractę deorſum ſuræ fortem virum innuunt. Ariſtoteles enim in figura fortis, tribuit ei ſuras deorſum contractas. Surarum prægnantia ex humiditate prouenit, vt in mulieribus videre eſt, quæ humidæ cum ſint, prægnantes habent ſuras. Contractę vero, & deorſum ductæ; ex caliditate; ob id viriles. Ex huiuſmodi ſignis Laodamas collegit apud Homerum Vlyxis fortitudinem:

-- *quantum ſuris, humeriſq́; toriſque*
Colligere eſt, &c.

Suræ ſurſum ductæ

A contrario ſigno, ſuras ſurſum ductas, timiditatis ſignum notare Ariſtoteles in ſuis Phyſiognomonicis in ſchemate timidi dixit, qui tales ei adſcribit.

Molles ſuræ,

Molles autem ſuræ effeminatis adſcribuntur, à ſexu muliebri, Albertus.

Moderatæ magnitudinis ſuræ.

Moderatæ magnitudinis, & plenitudinis, ſolidęque & diſcretę adinuicem optimum ingenium indicabunt.

De talis pedum, CAP. 50.

PEDES communi quadam appellatione id omne vocamus, quod ab ima tibia ad extremos

mos vſque digitos continetur; Ariſtoteles Animalium hiſtoria. Et multiplici oſſe conſtat, cuius poſterior pars calx eſt; de quo præſens erit ſermo, in ſequenti de priori. Græci σφυρὰ dicuntur.

Neruoſi, & articulati tali.

Quibus ea, quæ circa talos ſunt, & neruoſa, & articulata fuerint, fortes ſunt ſecundum animã & ad maſculinum genus referuntur; Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Idemque ad Alexandrum ſcribens, Latitudo, ait, talorum & tibiarum, fortitudinem innuit corporis. Duo interpretes: Tali bene diſcreti (Polemon addit, & ſolidi) generoſi ſigna viri præbent. & in figura fortis, dant ei quæ circa talos, robuſta; & ingenioſo robuſtos talos.

Tali inarticulati, & carnoſi.

Quibuſcumque ſunt tali carnoſi & inarticulati, molles erunt ſecundum animam, & ad femininum genus referuntur; Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Adam. paraphraſtes: Tali molles leneſque, effeminatum oſtendunt. Sic Polemonis textus λίον, non λεία habet, ex Adamantio corrigendus. Rhaſes. Calcaneum gracile timorem ſignificat, eadem eius ſimia.

Tali valde graciles.

Graciliores tali timidum, intemperantemq; demonſtrant, vt Adamantius ſcribit; ſed Polemon inſidioſum & intemperantẽ habet, lapſus

fuit ex κνήμων, & δειλῶν. Talus enim ex extremis eſt partium; quæ ſi alicui gracilia fuerint, timidum & imbecillem ſignificabunt, non inſidiatorem.

Tali craſſi, calcanea aſpera, carnoſi pedes, curti digiti, & prægnantes ſuræ.

Præpingues tali, aſpera calcanea, (Adamantius, craſſa) corpulentiores pedes, curti digiti, prægnantes tibiæ; frequentiſſime deſipientes, furioſos, &, vt Polemon addit, dæmoniacos ſignificabunt. Albertus: Pars ima pedum, & calcanea ſi longa & carnoſa ſint, ſtultum & inſanum indicabunt, refertq; ſæpius expertum Polemonem efficacius ſignum eſſe, ſi contingat vaſtos digitos & humiles eſſe. Sed Polemon nil niſi quod ſcripſimus, habet.

De pedibus, CAP. 51.

PEDES, Græcis πόδες dicuntur; quid ii ſint, diximus.

Pedes bene formati, magni, articulati, & neruoſi.

Quibuſcumque pedes bene formati, magni & articulis diſcreti, & neruoſi; fortes ſunt ſecundum ea quæ ſunt in anima, & reducuntur ad genus maſculinum. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Sed Polemon & Adamantius: Neruoſi pedes & articulati, generis & morum nobilitati inſignem præmonſtrant virum. addit Polemon, qualis Hercules fuerat. & in figura

fortis,

fortis, tribuunt ei pedes articulatos. Conciliator: Pedum ima diſcreta & articulata, clarum, generoſum, & virile notant ingenium. Albertus eadem. Dares Phrygius Polyxenam optimis pedibus fuiſſe dicit, & animo ſimplici & dapſili.

Pedes parui, graciles, & inarticulati.

Quicumque autem pedes paruos, graciles, & inarticulatos habent, delectabiliores viſu, quã robuſtiores, molles ſunt ſecundum ea quæ ſunt in anima; & referuntur ad femininum genus; Ariſtot. in Phyſiognom. Teneri & carnoſiores pedes, molliores hominum mores ſignificant; Adamantius ſed addit Polemon, ſi & alia ſigna concurrant. Rhaſes & Conciliator ab eis: Pedes parui pulchrique fornicatorem & iucundum hominem arguunt. Huiuſmodi pedes Homerus dat Telemacho.

Carnoſi & groſſi pedes.

Pedes carnoſi & pingues ſignificant fatuitatem, & amorem iniuriæ; Ariſtoteles ad Alexandrum. Polemon & Adamantius in figura fatui improbi, tribuunt ei manuum & pedum extrema pinguia & dura. Rhaſes & Conciliator ab eis: Pedes carnoſi & duri, praui intellectus, fatuum, & incurioſum notant. Camelo & vrſæ pedes carnoſi ſunt: qua de cauſſa longo itinere ſine calceatu fatiſcunt: qui ſtolidi ſunt, & fatui pernicioſi, ex Ariſtotele.

Pedes parui & graciles.

Pedes vero parui & lenes, ſignificant audaciam & fortitudinem; Ariſtoteles ad Alexandrum. Sed textus ex Arabica in Latinam translatione corruptus eſt, Quæ interpretes habent, rectiora videntur. Parui pedes (addit Polemon, & graciles) veteratorem arguunt. Albertus: Prętenues & breues pedes malignum produnt hominem.

Articuli pedum generoſi.

In figura ingenioſi, tribuunt ei Polemon & Adamantius manuum & pedum generoſos articulos, id eſt, bene nutritos; nec nimium eleuatos, nec depreſſos, ſed decenter formatos.

Curti & pingues pedes.

Pręmutili ac pingues pedes ſunt immanis naturę. Polemon & Apamantius. Craſſi & breues pedes valde notant firmum hominem, ſed puto *ferinum*, non *firmum* ſcribere voluiſſe Albertum.

Oblongi pedes.

Oblongi pedes multa molientem ac malorum artificem innuunt. Polemon & Adamantius. Pedes plurimum prolixi doloſitatis & perniciei indicia præbent, Conciliator & Albertus Suum Pſeudolum Plautus, qui multa contra lenonem moliebatur, vafrumque hominem deſcribens, ait magnis pedibus eſſe. Cui reſpondẽs leno, Perii, inquit, quoniam dixti pedes.

Curui

Curui, & infra concaui pedes.

Gibboſi pedes, inferne caui, prauitatis dant ſignum, Adamantius & Polemon. ſed hic in figura effeminati, tribuit ei pedes σκαφοειδεῖς, id eſt, concauos, in ſcaphæ modum efformatos. Conciliator, & Albertus: Curui pedes & concaui, reprobi ſunt; quia verſutam & malignam mentem denunciant.

Planta pedis plana, vt talis incedat.

Extat Ariſtotelis locus Animalium libro, vbi dicit: Quibus pars interior plantæ non concaua, ſed ita planiuſcula eſt, vt ſolum toto attingat veſtigio, ii verſuti ſunt & fraudulenti. Polemon & Adamantius: Similiter autem: & qui adæquatas plantas habuerint, vt quaſi talis incedant, fraudulenti ſunt. vbi corrigendus eſt Polemonis textus: nam vbi Adamantius, κατωόμαλα, ipſe μαλακὰ habet, vt ipſemet Polemon in fine ſui libri idem recenſendo habet. Qui pedis cauitate carent, vt plana planta incedant, ii fraudulenti ſunt, quod hoc modo incedat vulpis. Ab his eadem, Albertus. Plautus ſimiles pedes habebat, & à ſimili pedum affectione nomem aſciuit. nam à pedum planitie Plautus dictus fuit, cum prius *M. Plotus* diceretur, vt in Sexto Pompeio habetur, & in eius comœdiis mira eius calliditas apparet.

Pedes mediocris cauitatis.

Satis mendoſe Albertus ad hæc. Sed quan-

tum ego iudicare poſſum, hęc eius eſt ſententia; Pedum ambitus cauitatis mediocris, honeſti et circumſpecti hominis ſignum eſſe.

De digitis pedum, Cap. 52.

ANimalium libro Ariſtoteles ait: Pars pedis digiti ſunt, diſcriminata in quinque, ſpeciem magis quam vſum præbentes.

Curui pedum digiti.

Quibus pedum digiti curui, inuerecundi ſunt, et referuntur ad aues curuorum vnguium. Nos coruos, ſturnos, et ſimiles exiſtimamus, quæ et curuos digitos habent, et impudentes ſunt.

Conſepti pedum digiti.

Quibus pedum digiti conſepti; ſunt timidi; referuntur ad coturnices, et aues ſtrictorum pedum in lacubus degentes. Sed Græcus textus mendoſus eſt; nam non ὄρτυγας legēdum eſt. nam ortyx auis paluſtris non eſt. ſed ὄρνιθας reponendum; ſunt enim aues paluſtres multæ digitis pedum anguſtius iunctis quaſi membranoſæ, quæ et timidæ ſunt. A quo Polemon; ſed vix ex textus corruptione ſenſus elicitur: Qui, vt paluſtres, anguſtis pedibus ſunt, fatuos, et pauidos cenſebis. Et parum ſuperius iuxta finem: Quibus pedum digiti parũ fiſſi, vt auibus anguſtorũ pedũ, impudicos exiſtimabis Sed Albertus ſuæ ingentis doctrinæ magnitudine fretus, concludit:

Digitized by Google

dit: ita ex his Digiti cohærentes et coniuncti inuidum oſtendunt. In multis amicis obſeruaui digitos, in quibus interſepiens membrana fere vſque ad primos articulos extendebatur, et timidiſſimos deprehendi.

Compacti digiti.

Digitos quicumque copulatos habuerint, luxuriæ obnoxios iudicabis, inſtar ſuis; Polemon; ſuillos et fœdos mores Adamantius dicit. Conciliator: Digiti cohærentes coniuncti immundum notant. Sus enim, vt ex Ariſtotele habetur Animaliũ libro, inter ſolipedes et biſulcos ambiguus eſt. à quo Plinius: Sues ex vtroque genere (ſcilicet ſolipedorum, et biſulcorum) exiſtimantur; ob id fœdi eorum tali.

Contracti digiti.

Qui contractos digitos habuerint, vafri, et perditiſſimorum morum ſunt; Polemon. addit Adamantius, et auari. Conciliator et Albertus: Digiti collecti et conglobati, auarum et malignum oſtendunt.

Mediocriter diſtantes digiti.

Qui moderato ſpatio à ſe diſtant, leues et loquaces demonſtrant. Albertus.

Breues & valde exiles digiti.

Digiti plus nimio breues exileſque, pauciſſimi intellectus hominem monſtrant; Adamantius. ſed Polemon *longos* dicit; ſed male: facileſque fuit lapſus ex μακροὶ, et μικροὶ, cum longitudo

digitorum, vt videbimus paulo poſt, aliud ſignificet. Conciliator: Parui, & tenues digiti ſtultum monſtrant.

Breues craſſique digiti.

Præmutili craſſique digiti, temerarium, improuidum, & ferinum indicant; Polemon & Adamantius inſipientem & ſtolidum ſignificare dixit Ariſtoteles ad Alexandrum.

Longi & graciles digiti.

Digiti oblongi gracileſque, rudioris mentis virum figurant; Adamantius. addit Polemon, nugatorem & oſtentatorem. Conciliator: Nimium prolixi & tenues, valde a ſapientia alienum indicant. Eadem Albertus. Sed *vicinos* male addit.

Digiti moderate magni, & commenſurati.

Si vero moderatę magnitudinis, & commenſu conſtiterint ſuo, omnium optimi erunt digiti, Adamantius. addit Polemon, & concinnæ formæ. Conciliator: Digiti, qui condecentis fuerint ſpeciei, & magnitudinis temperatæ, optimos mores teſtantur. Albertus eadem.

De vnguibus, CAP. 53.

VNGVIVM forma teres, concauis tegminibus digitorum faſtigia comprehendens, partim ad ornatum, partim ad digitorum munimentum confert: quorum ſubſtantia carne eſt durior, oſſe mollior. Polemon & Adamantius

dicunt

dicunt ipſos per ſe infirmam habere rationem, ideſt, minimam ex humani corporis partibus: ſed Polemonis textus corrigendus eſt, nam vbi μοὶ, ibi μὴ accommodandum. alioqui enim contrarium innueret.

Curui vngens.

Quibus pedum digiti & vngues curui, impudentes ſunt, & referuntur ad aues curuorum vnguium, vt diximus ex Ariſtotele in Phyſiognomonicis. Corui natura procliues ſunt ad furtũ: cicures enim, nummos & quæcumque poſſunt ex domibus in hortulis vel latebroſis locis abdũt: Polemon & Adamantius: Valde torti vngues notant rapaces. ſed Adamantius impudentes addit ex Ariſtotele; & quam optime. Albertus: Vngues inflexi & curui, rapaces & impudentes oſtendunt; & ſi ſunt macilenti, futuram phthiſin præmonſtrant.

Anguſti, longi, & curui vngues.

Anguſti, prolixiores, curuique vngues, male ſenſatum & ferinum oſtendunt; Polemon & Adamantius. Cuius rationem in ſuis Problematis affert Georgius Valla. Naturam vnguium nouere omnes è ſuperfluitatibus eſſe. Naturæ enim progreſſum eſſe de calore procreatum; anguſtiam vero vnguium hebetudo & ruditas ſequi conſueuit, quod in ipſis caliditas infirma eſt, nec latum efficit progreſſum, quo ſuperfluitates explicentur dilatenturq;: propterea qui parum

caloris habent, hebetes & ſtolidi ſunt: omnis ſiquidem frigiditas ſtuporem efficit, & hebetudinem. ob id anguſtos habentes vngues; hebetes & minime ingenioſos eſſe contingit.

Rotundi vngues.

Valde rotundi vngues libidinoſitatis indiciũ. Pol. Adam. Rotundi vngues in venerem pronos declarant. Albertus.

Carnoſi vngues.

Vngues qui carni inhæſerint, ſenſibus hebetẽ, & ferinum oſtendunt. Adamantius.

Breues, pallidi, nigri, & aſperi vngues.

Breues admodum, & nigri vngues, veteratorem oſtendunt; Polemon. ſed Adamantius valde breues vngues veteratorem monſtrare ait, & ſimiliter, ſi pallidi, nigri, vel imbricati fuerint. Albertus inuolute ſatis: Breues nimium vngues, pallidi, nigri, & aſperi, malignum oſtendunt. Ego ad ſimias referrem. Satis enim ſimiis vngues imbricati, ex Plinio.

Lati, albi, & ſubflaui vngues.

Optimam vnguium formam exprimentes Polemon & Adamantius; aiunt; Vngues lati, albo ſubflauoque colore, bene compoſiti viri ſunt ſigna. Cuius ratio naturalis eſſe poteſt. Quia vngues lucidi, & diaphani ſunt, & optime cutis colorem repræſentant: ſi enim album, ſubflauumque colorem repræſentabunt, optimam

mam hominis temperiem demonſtrabunt, vt diximus, cum de eiuſmodi colore diſſeruimus. Albertus: Vngues albi, plani, molles, tenues, ſubrubentes, & bene perlucidi, optimi hominis ingenium indicant; & hoc eſt vnum ex ſignis, quod valde raro fallit: tales enim vngues ab optima complexione fiunt. Huiuſmodi forma & colore ſunt vngues tui, diligentiſſime Princeps; vnde optimam tui ingenii præſtantiam patefaciunt.

De inceſſu, CAP. 55.

POST pedes ambulatio conſequitur. In ambulatione duo conſiderantur, motus et tempus; vt longi greſſus efficaciam in agendo, et tarditas conſilium; breuitas inefficaciam, et feſtinatio inconſiderationem ſignificant. Ambas has qualitates iungendo, quatuor conſurgunt coniugationes. Tarditas et feſtinatio inceſſus, qualitatẽ indicant mentis: ob id commonet M. Tullius primo De offic. ne inceſſu molliores ſimus, ne ſimiles pomparum ferculis videamur. Id tamen, quod de crurum motu dicimus, de cubiti etiam et brachii motu intelligendum, vt in Phyſiognomonicis iubet Philoſophus.

Longo greſſu ambulantes.

Longo greſſu progredi, efficaciam oſtendit. Adamantius ab Ariſtotele in Phyſiognom. Longo greſſu ambulantes, negotiorum ſunt perfectiui, & magnanimi. Eadem Albertus.

Ambulantes tarde.

Tarde ambulantes cogitabundi ſunt. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis, idemque in Moralibus ad Nicomachum magnanimo viro tardum greſſum conuenire ait. Et in figuris iucundo & modeſto, tardum tribuit motum; quod à Polemone, & Adamantio eiſdem confirmatur. Tardus enim & cunctabundus inceſſus matronam decet: ob id Apuleius Venerem incedentem deſcribens, ait: Cunctanti lenta veſtigio, & leniter incedebat. Sed valde tarde motui, mollem ſubeſſe animam dicũt, vt Ariſtoteles in Phyſiognomonicis, quod ex frigida complexione euenire credimus. Iulius Firmicus ait: Molliter ambulantes, & ſuſpendẽtes veſtigia, eo dolere ſe oſtẽdunt, quod viri nati ſint. Targigradus, & ſuſpenſo veſtigio inceſſus feminarum eſt; vnde Seneca morum caſtigator ſeueriſſimus, vltimo Quæſtionum naturalium ait: Molli & tenero greſſu incedimus; non ambulamus. Albertus: Tardus naturaliter inceſſus animum indicat pigrum, niſi potentiora alia ſigna diſſentiant.

Longo & tardo greſſu ambulantes.

Cuius paſſus ſunt lati, et tardi, proſperabuntur in omnibus factis ſuis, Ariſtoteles ad Alexandrum. in Phyſiognomonicis vero: Qui longi et tardi greſſus (ſit vtiq; tarditate moleſtus) perfectiuus eſt. nam, vt diximus, longe progredi, efficacem

cacem; tarde, cogitabundum demonſtrat. Has copulando qualitates ea quæ ſuperius diximus, eueniunt.

Celeri greſſu ambulantes.

Acuti motus, calidam animam oſtendunt: Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Velocitas enim motus ex caliditate ſpirituum animalium prouenit. & capite de inceſſu: Celeritas expeditiuum facit. In figura inuerecundi, celerem eum in motibus facit.

Breui greſſu ambulantes.

Breuis greſſus ſegnes oſtendit: nam ſi longus greſſus efficaciam præſtabat, breuis inefficaciã oſtendet. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Ab eo Adamantius: Qui breui paſſu incedunt, inefficaces & triſtes. Alii, rapaces, & auari, & occulta conſilia facientes. Diximus enim primo, largum greſſum conſultationem efficere. Sed Ariſtoteles ad Alexandrum ſcribens: Cui paſſus ſunt breues, impetuoſus, ſuſpicioſus, impotens in operibus, & malæ voluntatis. Albertus addit, & ſi ſint artifices, obſcuræ mentis.

Breui & celeri greſſu ambulantes.

Qui breuis & celeris greſſus eſt, moleſtus & non perfectiuus; Ariſtoteles in Phyſiogn. Diximus enim tarditatem greſſuum conſultationem præſtare in operibus; longitudinem vero efficaciam. has duas qualitates nunc combinãdo, ce-

leris & breuis greſſus, qui contrarius eſt prædictis, non perfectiuum, ſegnem, & moleſtum efficit. Adamatius ab eo: Qui velociter & breuiter incedit, lucri cupidus, maledicus, & ad ſummum timiditatis veniens. Albertus male transferens, malignos dicit, imbecilles, & timidos habendos. Ambroſius clericum ſuum, ne ſibi vnquam præiret, commonefecit: quia velut quodam inſolentis inceſſus verbere oculos ſanctiſſimi hominis feriebat, qui mox ab eccleſia receſſit; in cuius inceſſu lucebat imago quædam leuitatis, ſcurriliſquè diſcurſus.

Modo citus, modo tardus inceſſus.

Salluſtius inter cætera Catilinæ hoc probrô dedit, quod eius inceſſus modo citus, modo tardus foret; ex quo animus coniiciebatur varius, ſimulator, atque omnium facinorum plenus. Polemon & Adamantius ſimulatori verſatilem inceſſum tribuunt, & ſe concinnæ formæ adaptantem.

Breui & tardo greſſu ambulantes.

Qui breui, & tardi greſſus ſunt; non perfectiui & ſegnitie moleſti. Ariſtot. in Phyſiogn.

Longo, & celeri greſſu ambulantes.

Qui longi & celeris greſſus, minimè moleſtus & perfectiuus eſt; quoniam celeritas expeditionem; longitudo vero inefficaciam affert. Adamantius ad hanc inceſſus qualitatẽ innuens, ait: velocitas in motu, ſimul cum rectitudine & ornamen-

namento, formam perfecti conſilii oſtendit, & qui opera incipit, & perficit. Greſſus autem probabilis, vt Ambroſius refert in primo De offic. in quo ſit ſpecies auctoritatis, grauitatis pondus, & tranquillitatis veſtigium. Apuleius ſuum inceſsũ deſcribens, ait: Quoquo verſum floridus inceſſus ſpecioſus, & immeditatus, id eſt non infractus affectatione, ſuſpenſuſque, quamcumque in partem veſtigia moueantur. In decretis canonicis: Moneantur ſacerdotes, vt in inceſſu ornati ſint, & grauitate itineris, mentis maturitatem oſtendant. Incompoſitio corporis, vt Auguſtinus ait, qualitatem indicat mentis. Heraclides erat inceſſu motuque venerando, vir maximo ingenio & diſciplina. Ordinatus inceſſus ſignum oſtẽdit optimæ complexionis cerebri, ſcilicet ſiccæ. Aſſymbeius Vſſumcaſſanus in motu magnam grauitatem non ſeueram, ſed comitate condîtam oſtendebat; clemens, gloriæ cupidus, bellator, & in dãdis beneficiis mirã ſerenitatẽ præſeferebat.

Celeri greſſu ambulantes, ſi qui deprehendantur, formidant, & totam effigiem deorſum trahunt, & contrahunt ſeipſos.

Multas inceſſus qualitates Adamantius innuit perneceſſarias. Si velociter incedens deprehendatur, formidet, & totam effigiem deorſum trahat, & contrahat ſeipſum; auaritiæ: puſillanimitatis, mali conſilii, & illiberalitatis ſigna præbet fidelia. Albertus peruertendo

textum, inquit: Si qui celeriter mouetur, ſubmittat oculos, & ſe comprimat; vultum deducat, totumque complicet corpus; timidum, parcum, auarum, & verſutum oſtendit.

Celeri greſſu ambulantes cum oculis perturbatis, & capitis in conſtantia, & anhelatione.

Si ſimul cum veloci motu ſit in oculis perturbatio, capitis in conſtantia, & anhelatio magna; mala operantis, & fugiendi hominis ſigna præbet. Albertus audacem, immanem, & magnarum cladium autorem dicit.

Tardo greſſu incedentes, ſponte morantes & manentes in viis, & circumcirca aſpicientes.

Qui tarde graditur, & ſponte moratur, & manet in viis, & circumcirca aſpicit; glorioſum ſcias & iniurium exiſtere, ſuperbum, & adulterum. Adamantius. Satis inepte Albertus ab eo: In motu tardus, qui interdum reſiſtat, & ceruicem reflectat, & circumſpiciat, ſuperbiæ ſignum.

Pedibus & cruribus conuerſis ambulantes.

Qui pedibus & cruribus conuerſis ambulant, effeminati ſunt, & ad mulieres referuntur, quæ hoc modo incedunt. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis.

Corporibus ſe circumtorquentes, & inclinantes.

Qui vero corporibus circumtorquent ſe & fricant, adulatores ſunt, & referuntur ad paſſionem

nem. Ariſtot. in Phyſiogn. ab eo Adamantius. Qui diſtorquent ſeipſos, & inclinant, adulatores ſunt. ita enim facit canis, dum blanditur & adulatur. Albertus: Qui ſe ſubmittunt, ac corp⁹ inhoneſte infringunt, blandi ſunt, quod blandientes canes referant.

Corpore toto ſe mouentes, humeris & ſingulis membris.

Qui toto tempore ſe mouent, humeris, ſingulisq; membris, effeminati ſunt, id enim manifeſte mulierum eſt. Adamantius.

Corpore erecto incedentes.

In figura fortis & iracundi, Ariſtoteles tribuit ei corpus erectum. Polemon & Adamantius in eiſdem & ingenioſo eandem figurã adſcribunt. Scotus: Corpore erecti, vt haſta, audaces ſunt. Bartholomæus Coleonus corporis erat ſtatura erecta atque habili, fuitque egregius bellator & fortis, vt iactu ferrei pali, ſaltu, curſu & palæſtra cunctos ſuperaret, audacis etiam vir ingenii.

Corpore inclinati.

In figura timidi, verecundi, & manſueti tribuit eis Ariſtoteles figuram inclinatam. Duo eius ſequaces idem in figura timidi & fatui, improbi dicunt.

Inclinati ad dextram ambalando.

Qui ambulant inclinati ad dextram, ii cinędi ſunt, & referuntur ad apparentem decentiam. Ariſtoteles in Phyſiogno. Ab eo Adamantius:

Qui ſe in motu ad dextram inclinant, effeminati ſunt. Si ad naturalem cauſſam referre licet, Homo eſt calidus præ cæteris animalibus, ideo rectus incedit. eſt enim calidi natura ſurſum eleuare, vt Ariſtoteles libro De partibus tradidit. Latus dextrum calidius eſt ſiniſtro; vnde qui virilitatem præſefert, latus dextrum rectum effert; qui vero ad dextram inclinatus ambulat, ſignum frigidæ & humidæ naturæ præbet. Idem etiam alibi tradidit: Ambulatio duplex, vna recta, altera inclinata: qui ambulando ſeſe inclinant, cinædi ſunt, quod ob mollitiem erecti incedere non poſſint.

Inclinati ad ſiniſtram.

Ambulantes inclinati ad ſiniſtram, inſipientes ſunt. Adamantius: Qui omni tempore mouentur, & ad ſiniſtram inclinant partem, quæ mollior eſt, ſtulti ſunt iudicandi. Albertus.

Suſpenſo corpore, & ſublimi vultu ambulantes.

Alexander Aphrodiſeus in ſuis Problematis ait: Qui minus prudentes ſunt, ſuſpenſo corpore, ac vultu ſublimi incedunt. affertq; nauicularii ſimilitudinem, qui cum non admodum robuſtus eſt, nauim recta non agit; ſic nec corpus animus imbecillis.

Erecta

Erectæ ceruicis equus & vir ſe inſinuant hac tabellula.

Rectus & alta ceruice ambulans, & humeris ſeſe commouens.

Vetus Ariſtotelis translatio ſic ſe habet: Qui humeris ſeſe rectis extenſiſq; agitant, γαλιαγκῶνες referuntur ad equos. Sed quid per *galeancones* Ariſtoteles ſibi velit, diu Sueſſani animum torſit, exponentis per galeancones brachio minores, & puſillos; quod probat; quia referuntur ad equos, qui puſilli ſunt, & rectis humeris incedunt. Galenus dum Hippocratis vocabula declarat, per galeancones eos intelligit, qui minime nutritum brachium habent, & ea quæ circa brachium ſunt, inflatiora, vt feles: ex Heſichii interpretatione. Cornarius vero *cubiti gibbum* vertit, quod minime quadrat. Plutarchus in libro De Iſi & Oſiride, Mercurium

γαλιάγκωνα eſſe corpore dicit. Cælius Calcagninus opuſculo De rebus Ægyptiacis neſcio, qua ratione *albicubitum* exponit. Grammatici ab Etymologo *galeancôna* exponunt, *qui iuſto breuiorem habeat cubitum*: γυλιαύχην is dicitur etiam, qui prælongo & gracili collo eſt, & Cratini Poëtæ filios Ariſtophanes *gyliauchenas* appellauit, quod colla & ceruices longas & anguſtas haberent. Sed nos locum explebimus emendabimuſque ex Adamantio, qui fere, vt cætera, hunc locum in ſuis Phyſiognomonicis transſcribit: Qui vero in humeris ſubmouetur, rectus & elatæ ceruicis exiſtens, ὑψαυχενῶν, ſibi placens, & iniurioſus eſt; ita enim graditur equus. Et ſic τὸ γαλάγκωνες, quod eſt apud Ariſtotelem, τὸ ὑψαυχενῶν, Adamantii reſpondet. Equus glorioſus & ambitioſus eſt. de eo hæc habet Ælianus: Inter cæteras animantes equus magno elatoque eſt animo, enimuero magnitudine, & ceruicis eminentia, audacius exſultat, geſtit, & inſolentia effertur. Equa comata ſuperbiens, ab aſinis ſe iniri iniquiſſime fert, cuiuſmodi affectus gnari, qui ſibi multos gigni volunt, equæ iubam ſine artificio tondent, poſteaq; aſinos admittunt; ea vero mariti ignobilitatem, cuius antea pudebat, facilius patitur. Sophocles eius rei etiam videtur meminiſſe. Albertus: Qui humeros commouendo incedit, ſuperbus & inſolens iudicatur. Tiberius Cæſar incedebat ceruice rigida & obſtipa, adducto fere

vultu

vultu & plerumq; tacito, nullo aut rariſſimo etiam cum proximis ſermone, eoq; tardiſſimo, & non ſine molli quadam digitorum geſticulatione, quæ omnia ingrata & arrogantiæ plena animaduerſa Auguſtus in eo, excuſans apud Senatum & populum, profeſſus eſt, Naturę vitia, non animi eſſe.

Humeri curui ad ſingulos paſſus ſe ſubmouentes.

Qui humeris mouẽtur incuruati, animo ſunt elato, & referuntur ad leones. vbi vero leonis figuram Ariſtoteles deſignat, ait: Ambulãs tarde, & magnifice, atque ſeipſum in humeris, dũ ambulat, quatiens, hoc eſt, (vt coniicio) humeris ad ſingulos paſſus commotis. Alibi leonis inceſſum gradatum eſſe ſcribit, idq; fit cum pes ſiniſter nõ tranſit dextrum, ſed ſubſequitur. quod incedẽdi genus Græci κατὰ σκέλος vocant. incedit enim tarde, & paſſibus multum diſtantibus. Adamantins ab eo hæc habet: Qui humeris ſubmouetur, adducto capite, magnanimitatem & fortitudinem innuit; ita enim incedit leo. Reliqua ab his iam inſpicere poterit. Albertus optimam inceſſus rationem deſcribens, ait: Cum pedum & manuum motus, cum totius corporis conſentit, & cum moderatę & tranquille infertur, cum inclinatione aliqua capitis & ceruicis decenti, magnanimum hominem, & fortem notat, qualis eſt leonis inceſſus. Sed Plinius humeris incuruos longæuos dicit.

De magnitudine & paruitate corporum, CAP. 56.

DIximvs de ſingulis hominum partibus; nunc de toto ſimul corpore verba ſunt facienda.

Corpore valde parui.

Valde parui, præcipites ſunt, Ariſtoteles in Phyſiogn. ratione enim ſanguinis paruum locum continente, motiones quoque valde velociter accedunt ad ſapere; Cauſſa eſt, quia in corpore paruo pauca eſt intercapedo à corde ad cerebrum, vnde fit ſpirituum aſcenſio, ex quibus ingenii vbertas: vnde ſunt ingenio & actionibus valde celeres. Alexander Aphrodiſeus aſſerit corpore breues plerumque eſſe iis qui longi ſunt, prudẽtiores, cum coarctata ſit in toto corpore anima. Innati enim ſpiritus vis ipſa collectior, paruæ compaginis membra aptiſſime regit, & quod mentis eſt, ad excogitandum validius illuſtrat. Præterea animalia parui corporis ingenioſa ſunt, vt apes, formicæ, & araneæ. Et Auicenna dicit, quod natura ſupplet ingenio, vbi defecit corpore. Ariſtoteles ad Alexandrum præcipit, non debere contemnere paruam ſtaturam in hominibus, quia plerumq; hi ſapiẽtia, conſilio, & optimis moribus ſunt præditi. Viri fortitudine & conſilio præſignes in hiſtoriis hi leguntur. Ageſilaum parua fuiſſe ſtatura ferunt, & forma deſpicabili; ſed animo imperioſum, & ingenio ſublimem, iuſtitiæ obſeruanter, natura

& ar-

& arte his popularitate humanitateq; cōiunctis, ſed hilaritas viri, & illa qnotieſcumq; locum tuliſſet, vrbanitas effecit, vt eadem ad extremam vſq; ſenectam gratia, præſignes forma, pulcritudineq; viros æquaret. Alexander Magnus non magna fuit ſtatura, & Orientē ſubegit, omneſq; Reges præiuit. Vlyſſes modica fuit ſtatura præditus, procerus & maximus Aiax, vt ab Homero deſcribitur Iliados tertio: ille iudicio & virtute præpotens; hic ſtolidus & furioſus. Homero etiam teſte, Tydeus minor quidem corpore, ſed fortior animo fuit. Antoninus Caracalla breui fuit ſtatura; & tamen dicacitatem Alexandrinorum vltus eſt ingenti cæde; Perſas item dolo & virtute fudit. Etſi à Mario tironum proceritas probatur, eamque exactam eſſe intra ſenos pedes, vel certe quinos, & denas vncias inter alares equites, vel in primis legionum cohortibus; à Vegetio tamen infertur, vbi neceſſitas exegerit, non tam ſtaturæ rationem, quam virium habere cōuenit: Paulo ante noſtra tempora Nicolaus fuit Piccinus dictus à parua corporis ſtatura, in Italia, magnus fuit virtute bellica, & præclaris facinorum geſtis. Erat vir ingenio apprime ſagaci, & feruido, & mirabiliter ſolerti ad præcauendos hoſtiū dolos, tentandaſq; inſidias, & ſi homines ingenio, & facundia præſignes referre licet, qui modica fuerūt ſtatura; Cor. Licinius Calu' breuis fuit ſtaturæ, & exiguo corpore,

quocirca à Catullo *Calopichius* eſt appellatus, hic poëmatis ſcribendis perelegans habitus eſt, & apud veteres inter optimos poëtas relatus. Anius ſtatura fuit admodum breui, vt à C. Plinio refertur, & inter principes tragœdiarum ſcriptores relatus eſt à veterib.: fuit enim acri ingenio. Horatius idē ſtatura fuit breui, & corpore obeſo, & oculis lippis. Marſilius Ficinus puſillo corpore fuit, vt vix ſemihominem æquaret; ſed tantam vim inuſitati ſpiritus, & tantas vtriuſque linguæ facultates habuit, vt in admiratione haberetur. Iacobus Faber Stapulenſis ſtatura perhúmili homuncio, ſed magnis ingeniis haud dubie conferendus. Aurelius Augurellus Poëta in puſillo corpore præclarum habuit ingenium.

Parui corpore ſiccis carnibus, & colore qui caliditatem indicet.

Quicumque autem paruorum ſiccis carnibus ſunt, aut coloribus, aut quæ per caliditatem corpori ſuperfluunt, nihil proficiunt. exiſtente enim latione in paruo corpore & veloci propter ignem, numquam ſecundum idem eſt ſapere, ſed aliud in alio, priuſquam excedens perficiat. In corpore paruo aliquam adhiberi conſiderationem iubet Ariſtoteles: nam poteſt eſſe paruum corpus, & non ita malum; vnde ex qualitate carnis & coloris, poteſt qualitas effectus augeri vel minui. Vnde per ſiccis carnibus vt... es, intel-

intelligit, in ſui corporis cõſtitutione, quod macri ſint, vnde cum corpore duæ cauſſæ coniunguntur, altera ex parte loci, videlicet cum corpore parui ſint, altera ex parte complexionis, quæ ſicca, & ignea eſt; ſic ex breuitate corporis, ſpirituum breuis eſt motus; ex complexione calida celeris, ſic animum reddunt mutabilem; nam ſpiritus prius mutantur, quam animus opinione firmetur,

Corpore parui humidis carnibus, & colore humidum innuente.

Quicumque vero paruorum humidis carnibus & colore humidum innuente præditi ſunt, propter frigiditatem, perfectiui ſunt: exiſtente enim motu in paruo, idque cum difficultate, mobile temperatur commenſuratione, & motum poteſt optime perficere. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis.

Corpore incommenſurati.

Incommenſurati, aſtuti ſunt, & referuntur ad paſſionem, & ad feminas. relationem autẽ commenſurationis corporum, ad bonã motionem, & bonam natiuitatem ducere oportet, ſed non ad formã maris, ſicut initio dictum eſt. Idem in Phyſiognomonicis.

Valde magni corpore.

Qui autem ſunt valde magni, tardi. Latione enim ſanguinis magnum locum continentis,

idem efficit, poſtea ſuſtulit ad genua, demum humero impoſitum ad quinquaginta tulit vlnas, proiecitque, at lapidem vix emouebat Milo: inde perrexit ad armentorum gregem, ſtansque maximi & ferociſſimi omnium tauri pedem corripuit, furentemq;, ac inde ſe proripere adnitentem fruſtra, retinuit conſtantiſſime. Magno corpore fuit Theſeus, cum Cimon eius ſepulcrum inueniſſet, forma præſtanti, & digna maxima animi magnitudine, vt ex Plutarcho habetur. Palamedes longus & gracilis fuit; animo ſapiens, magnanimus, & blandus. Antenor longus & gracilis, & velocibus membris; ſed verſutus & cautus. Agamemnon corpore magno, membriſque teretibus, fuitque prudens, & nobilis. Neſtor magnus, longus & latus; conſiliarius prudens. Neoptolemus magnus, diducto corpore, ſic caſtor, Pollux, & Helena. Polyxena alta, animo ſimplici, larga, & dapſilis. Sic Priamus & Machaon, qui fortes, prudentes, & miſericordes fuêre. Troilus magnus, & pulcherrimus forma, militiæ cupidus, vt ex Darete Phrygio habetur. Romulus fuit magnitudine & formę prętantia inſignis, vt ex Plutarcho habetur. Flauius Domitianus ſtatura fuit excelſa, pręterea pulcher & decens, maximeque in iuuentute, & quidem toto corpore, maximo valuit ingenio, facundia, ſagittandi arte, & militia. Claudius Cęſar prolixo, nec exili corpore fuit. C. Cęſar

ſar excelſa ſtatura, ſed teretibus membris, ore paulo pleniore, fuit animo, ingenii magnitudine, & virtute inſigni. Tiberi⁹ Cæſar corpore fuit amplo, & robuſto, ſtatura, quæ iuſtum excederet, latus ab humeris, & pectore, cæteris membris vſque ad imos pedes æqualis & congruens; vnde fortis erat, vt ex Suetonio colligitur. Mauſolus procero corpore, & prudens fuit. Georgius Scanderbegus excelſa fuit ſtatura, toroſo corpore, vt magni Herois effigiem repræſentaret, fuit admirabili robore ac bellica virtute preditus, vt hiſtoriis teſtatum eſt: vt ſupra duo milia barbarorum diuerſis prœlijs ſua manu interfecerit, cum ſingulis ictibus ſingulos per mediũ ſcinderet. Georgius Fronſpergius Sueuus, vaſto corporis pondere, ſed artuum robore adeo valido fuit, vt extento tantum medio dextræ manus digito, validiſſimum quemque firmo innixum veſtigio facile dimoueret, prætercurrentem equum arrepto freno ſiſteret, tormentumque murale ſolo innixus humero, propelleret quo vellet. Gottofretus Bulionius, ſacri belli aduerſus Turcas dux, ſtatura fuit ſublimi, & eximia corporis ſpecie, militaris artis peritiſſimus, & religione inſignis, ſermone breui, ſed ſententiis admirabili. Carolus Rex Francorum ſtatura eminenti, corpore amplo, membris congruentibus, facie pulcherrima, à rerum geſtarum magnitudine cognomento dictus fuit Magnus,

tarde accedunt ad ſapere. Idem in Phyſiognomonicis. Ait Alexander Aphrodiſienſis, in magnis corporibus anima extremum ſoluitur in ſpatium. Grus magna auis eſt, & timida; Euſtathius. Homerus Aiacem deſcribit, vt diximus, enormi proceritare ſtaturoſum, πέλωρος τεῖχος Ἀχαιῶν, id eſt, *excelſus Aiax Græcorum murus*, & ἔξοχος Ἀργείων κεφαλὴν, *capite ſupereminens Græcos* Vlyxes contra Eurialum ait, qui eſſet magnus, & inſipiens, apud eundem:

-- ſi membra tibi dant grandia Parcæ;
Mentis eges.

C. Caligula ſtatura fuit eminenti, corpore enormi, gracilitate maxima crurum & ceruicis.

Corpore magni, carne humida, & colore humidum innuente.

Quicumque vero magnorum humidis carnibus vtuntur, & coloribus, qui propter frigiditatem innaſcuntur, nihil perficiunt. Exiſtente enim latione in magno loco, & humido propter frigiditatem, non permittit aliquid accedere ad ſapere. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Sunt homines grandiores timidiores, vt ſtruthiocameli. Ludouicum Pannoniæ Regem & Boemiæ ferunt cum vtero matris excluderetur, informem prope, & ſine certis oris lineamentis vrſini fœtus ſpeciem prætuliſſe, & creuiſſe ad iuſto maiorem hominis ſtaturam; nec eius molis artus decenter viuidus & illuſtris ſpiritus regebat, ore etiam

etiam obeſo erat, nec poterat à nutricijs ita excitari, vt literarum pariter & armorum diſciplinam exerceret. Ita grande corpus ſine pectore & mente ſortitus eſt.

Corpore magni, & duris carnibus, & colore calidum innuente.

Quicumque autem magnorum ſiccis carnibus vtuntur, & colore propter humiditatem, ſunt perfectiui, & ſenſitiui: exiſtente enim latione in loco magno, & tarda propter frigiditatem, nil conducit accedens ad ſapere: magnitudinis enim exceſſum, & carnium, & coloris caliditas acquiſiuit, vt commenſurata ſit ad perficiendum. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. & in Problematis, homines, & aues, & genus quodque animalium forte, eſſe dixit corpore duriori. Ratio: quia animoſitas cum calore eſt; metus enim refrigeratio eſt. quorum igitur ſanguis magis feruet. hæc & robuſtiora, & animoſiora ſunt. Sanguis autem alimenti loco corporibus eſt. Multi ſunt homines viribus & ingenio præſignes, qui procera ſtatura, ſed contemperata membris & complexione fuerunt. Legitur apud Grçcos Titormum bubſequã corpore ſtaturoſum, & viribus præcellentem fuiſſe; in eum cum incidiſſet Milo Crotoniates, illius proceritatem ac robor periclitari cupiens, nil magnũ poſſe dicebat. Is permagnũ arripuit lapidẽ, quem primo ad ſe protraxit, inde propulit, ter

tarde accedunt ad ſapere. Idem in Phyſiognomonicis. Ait Alexander Aphrodiſienſis, in magnis corporibus anima extremum ſoluitur in ſpatium. Grus magna auis eſt, & timida; Euſtathius. Homerus Aiacem deſcribit, vt diximus, enormi proceritate ſtaturoſum, πέλωρ⊙· τεῖχος Ἀχαιῶν, id eſt, *excelſus Aiax Græcorum murus*, & ἔξοχος Ἀργείων κεφαλήν, *capite ſupereminens Græcos* Vlyxes contra Eurialum ait, qui eſſet magnus, & inſipiens, apud eundem:

-- ſi membra tibi dant grandia Parcæ;
Mentis eges.

C. Caligula ſtatura fuit eminenti, corpore enormi, gracilitate maxima crurum & ceruicis.

Corpore magni, carne humida, & colore humidum innuente.

Quicumque vero magnorum humidis carnibus vtuntur, & coloribus, qui propter frigiditatem innaſcuntur, nihil perficiunt. Exiſtente enim latione in magno loco, & humido propter frigiditatem, non permittit aliquid accedere ad ſapere. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Sunt homines grandiores timidiores, vt ſtruthiocameli. Ludouicum Pannoniæ Regem & Boemię ferunt cum vtero matris excluderetur, informem prope, & ſine certis oris lineamentis vrſini fœtus ſpeciem prętuliſſe, & creuiſſe ad iuſto maiorem hominis ſtaturam; nec eius molis artus decenter viuidus & illuſtris ſpiritus regebat, ore

etiam

etiam obeſo erat, nec poterat à nutricijs ita exçitari, vt literarum pariter & armorum diſciplinam exerceret. Ita grande corpus ſine pectore & mente ſortitus eſt.

Corpore magni, & duris carnibus, & colore calidum innuente.

Quicumque autem magnorum ſiccis carnibus vtuntur, & colore propter humiditatem, ſunt perfectiui,&ſenſitiui: exiſtente enim latione in loco magno, & tarda propter frigiditatem, nil conducit accedens ad ſapere: magnitudinis enim exceſſum, & carnium, & coloris caliditas acquiſiuit, vt commenſurata ſit ad perficiendum. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis.& in Problematis, homines,&aues,&genus quodque animalium forte, eſſe dixit corpore duriori. Ratio: quia animoſitas cum calore eſt; metus enim refrigeratio eſt. quorum igitur ſanguis magis feruet. hæc & robuſtiora,& animoſiora ſunt. Sanguis autem alimenti loco corporibus eſt. Multi ſunt homines viribus & ingenio præſignes, qui procera ſtatura, ſed contemperata membris & complexione fuerunt. Legitur apud Grçcos Titormum bubſequā corpore ſtaturoſum, & viribus præcellentem fuiſſe; in eum çum incidiſſet Milo Crotoniates, illius proceritatem ac robor periclitari cupiens, nil magnū poſſe dicebat. Is permagnū arripuit lapidē, quem primo ad ſe protraxit, inde propulit, ter

tarde accedunt ad ſapere. Idem in Phyſiognomonicis. Ait Alexander Aphrodiſienſis, in magnis corporibus anima extremum ſoluitur in ſpatium. Grus magna auis eſt, & timida; Euſtathius. Homerus Aiacem deſcribit, vt diximus, enormi proceritare ſtaturoſum, πέλωρος τεῖχος Ἀχαιῶν, id eſt, *excelſus Aiax Græcorum murus*, & ἔξοχος Ἀργείων κεφαλήν, *capite ſupereminens Græcos* Vlyxes contra Eurialum ait, qui eſſet magnus, & inſipiens, apud eundem:

-- ſi membra tibi dant grandia Parcæ;
Mentis eges.

C. Caligula ſtatura fuit eminenti, corpore enormi, gracilitate maxima crurum & ceruicis.

Corpore magni, carne humida, & colore humidum innuente.

Quicumque vero magnorum humidis carnibus vtuntur, & coloribus, qui propter frigiditatem innaſcuntur, nihil perficiunt. Exiſtente enim latione in magno loco, & humido propter frigiditatem, non permittit aliquid accedere ad ſapere. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Sunt homines grandiores timidiores, vt ſtruthiocameli. Ludouicum Pannoniæ Regem & Boemię ferunt cum vtero matris excluderetur, informem prope, & ſine certis oris lineamentis vrſini fœtus ſpeciem prętuliſſe, & creuiſſe ad iuſto maiorem hominis ſtaturam; nec eius molis artus decenter viuidus & illuſtris ſpiritus regebat, ore etiam

etiam obeſo erat, nec poterat à nutricijs ita excitari, vt literarum pariter & armorum diſciplinam exerceret. Ita grande corpus ſine pectore & mente ſortitus eſt.

Corpore magni, & duris carnibus, & colore calidum innuente.

Quicumque autem magnorum ſiccis carnibus vtuntur, & colore propter humiditatem, ſunt perfectiui, & ſenſitiui: exiſtente enim latione in loco magno, & tarda propter frigiditatem, nil conducit accedens ad ſapere: magnitudinis enim exceſſum, & carnium, & coloris caliditas acquiſiuit, vt commenſurata ſit ad perficiendum. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. & in Problematis, homines, & aues, & genus quodque animalium forte, eſſe dixit corpore duriori. Ratio: quia animoſitas cum calore eſt; metus enim refrigeratio eſt. quorum igitur ſanguis magis feruet. hæc & robuſtiora, & animoſiora ſunt. Sanguis autem alimenti loco corporibus eſt. Multi ſunt homines viribus & ingenio præſignes, qui procera ſtatura, ſed contemperata membris & complexione fuerunt. Legitur apud Grçcos Titormum bubſequã corpore ſtaturoſum, & viribus præcellentem fuiſſe; in eum cum incidiſſet Milo Crotoniates, illius proceritatem ac robor periclitari cupiens, nil magnũ poſſe dicebat. Is permagnũ arripuit lapidẽ, quem primo ad ſe protraxit, inde propulit, ter

tarde accedunt ad ſapere. Idem in Phyſiognomonicis. Ait Alexander Aphrodiſienſis, in magnis corporibus anima extremum ſoluitur in ſpatium. Grus magna auis eſt, & timida; Euſtathius. Homerus Aiacem deſcribit, vt diximus, enormi proceritare ſtaturoſum, πέλωρος τεῖχος Αχαιῶν, id eſt, *excelſus Aiax Græcorum murus*, & ἔξοχος Ἀργείων κεφαλὴν, *capite ſupereminens Græcos* Vlyxes contra Eurialum ait, qui eſſet magnus, & inſipiens, apud eundem:

-- ſi membra tibi dant grandia Parcæ;
Mentis eges.

C. Caligula ſtatura fuit eminenti, corpore enormi, gracilitate maxima crurum & ceruicis.

Corpore magni, carne humida, & colore humidum innuente.

Quicumque vero magnorum humidis carnibus vtuntur, & coloribus, qui propter frigiditatem innaſcuntur, nihil perficiunt. Exiſtente enim latione in magno loco, & humido propter frigiditatem, non permittit aliquid accedere ad ſapere. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Sunt homines grandiores timidiores, vt ſtruthiocameli. Ludouicum Pannoniæ Regem & Boemię ferunt cum vtero matris excluderetur, informem prope, & ſine certis oris lineamentis vrſini fœtus ſpeciem prętuliſſe, & creuiſſe ad iuſto maiorem hominis ſtaturam; nec eius molis artus decenter viuidus & illuſtris ſpiritus regebat, ore etiam

etiam obeſo erat, nec poterat à nutricijs ita excitari, vt literarum pariter & armorum diſciplinam exerceret. Ita grande corpus ſine pectore & mente ſortitus eſt.

Corpore magni, & duris carnibus, & colore calidum innuente.

Quicumque autem magnorum ſiccis carnibus vtuntur, & colore propter humiditatem, ſunt perfectiui, & ſenſitiui: exiſtente enim latione in loco magno, & tarda propter frigiditatem, nil conducit accedens ad ſapere: magnitudinis enim exceſſum, & carnium, & coloris caliditas acquiſiuit, vt commenſurata ſit ad perficiendum. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. & in Problematis, homines, & aues, & genus quodque animalium forte, eſſe dixit corpore duriori. Ratio: quia animoſitas cum calore eſt; metus enim refrigeratio eſt. quorum igitur ſanguis magis feruet. hæc & robuſtiora, & animoſiora ſunt. Sanguis autem alimenti loco corporibus eſt. Multi ſunt homines viribus & ingenio præſignes, qui procera ſtatura, ſed contemperata membris & complexione fuerunt. Legitur apud Grçcos Titormum bubſequã corpore ſtaturoſum, & viribus præcellentem fuiſſe; in eum cum incidiſſet Milo Crotoniates, illius proceritatem ac robor periclitari cupiens, nil magnũ poſſe dicebat. Is permagnũ arripuit lapidẽ, quem primo ad ſe protraxit, inde propulit, ter

idem efficit, poſtea ſuſtulit ad genua, demum humero impoſitum ad quinquaginta tulit vlnas, proiecitque, at lapidem vix emouebat Milo: inde perrexit ad armentorum gregem, ſtansque maximi & ferociſſimi omnium tauri pedem corripuit, furentemq;, ac inde ſe proripere adnitentem fruſtra, retinuit conſtantiſſime. Magno corpore fuit Theſeus, cum Cimon eius ſepulcrum inueniſſet, forma præſtanti, & digna maxima animi magnitudine, vt ex Plutarcho habetur. Palamedes longus & gracilis fuit; animo ſapiens, magnanimus, & blandus. Antenor longus & gracilis, & velocibus membris; ſed verſutus & cautus. Agamemnon corpore magno, membrisque teretibus, fuitque prudens, & nobilis. Neſtor magnus, longus & latus; conſiliarius prudens. Neoptolemus magnus, diducto corpore, ſic caſtor, Pollux, & Helena. Polyxena alta, animo ſimplici, larga, & dapſilis. Sic Priamus & Machaon, qui fortes, prudentes, & miſericordes fuêre. Troilus magnus, & pulcherrimus forma, militiæ cupidus, vt ex Darete Phrygio habetur. Romulus fuit magnitudine & formę pręſtantia inſignis, vt ex Plutarcho habetur. Flauius Domitianus ſtatura fuit excelſa, pręterea pulcher & decens, maximeque in iuuentute, & quidem toto corpore, maximo valuit ingenio, facundia, ſagittandi arte, & militia. Claudius Cęſar prolixo, nec exili corpore fuit. C. Cęſar

ſar excelſa ſtatura, ſed teretibus membris, ore paulo pleniore, fuit animo, ingenii magnitudine,& virtute inſigni. Tiberi9 Cæſar corpore fuit amplo, & robuſto, ſtatura, quæ iuſtum excederet,latus ab humeris, & pectore, cæteris membris vſque ad imos pedes æqualis & congruens; vnde fortis erat, vt ex Suetonio colligitur. Mauſolus procero corpore, & prudens fuit. Georgius Scanderbegus excelſa fuit ſtatura, toroſo corpore, vt magni Herois effigiem repræſentaret,fuit admirabili robore ac bellica virtute preditus, vt hiſtoriis teſtatum eſt: vt ſupra duo milia barbarorum diuerſis prœlijs ſua manu interfecerit, cum ſingulis ictibus ſingulos per mediũ ſcinderet. Georgius Fronſpergius Sueuus, vaſto corporis pondere,ſed artuum robore adeo validus fuit,vt extento tantum medio dextræ manus digito, validiſſimum quemque firmo innixum veſtigio facile dimoueret, prætercurrentem equum arrepto freno ſiſteret, tormentumque murale ſolo innixus humero, propelleret quo vellet. Gottofretus Bulionius, ſacri belli aduerſus Turcas dux, ſtatura fuit ſublimi, & eximia corporis ſpecie, militaris artis peritiſſimus,&religione inſignis, ſermone breui, ſed ſententiis admirabili. Carolus Rex Francorum ſtatura eminenti, corpore amplo, membris congruentibus, facie pulcherrima, à rerum geſtarum magnitudine cognomento dictus fuit Magnus,

vniuerſa ſpecie auguſta. Otho excelſa fuit ſtatura, & ſtrenuus bellator. Sic Magnus Sfortia, ſic etiam Conſaluus Cordubenſis, vt ex Iouio habetur, Mahometes ſecundus Turcarum imperator, ſtatura fuit grandi, pectore & lacertis magnis; fuit natura pugnax, & ſtrenuus, & prudentia mirificus, ſolers machinarum bellicarum inuentor, difficilimarũ & abſtruſarum rerum peritus. Ioannes Aſſumbeius Vſſumcaſſanus eximia corporis magnitudine, bellicoſus, & appetens gloriæ fuit. Zenyal Perſa Caſſani filius excelſa ſtatura, & grandibus oculis, manu ſtrenuus, audax in prœliis, equitando & iaculando excellens. Tamerlanes Scytharum imperator, corpore fuit ingenti, validis neruis adeó firmo lacertoſoq;, vt Scythici ingentis arcus cordam, quod pauciſſimis præſtare licebat, vltra aurem extenderet, cupreumque mortarium pro ſcopo ſagittariis in ludo propoſitum, emiſſę harundinis ſpiculo perfoderet; maxima præditus bellica virtute extitit, & animo indomito. Non deerunt Philpſophi. Zeno procera fuit ſtatura, vt Plato in Parmenide indicat, fuitqne magni ingenii, dialecticæ inuentor, & in Philoſophia, & in Rep, vir ſane nobiliſſimus, vt indicant ipſius volumina ſapientię pleniſſima. Zeno Cittieus procera ſtatura & gracili corpore fuit, vt ex Apollonio Tyaneo Diogenes refert.

Corpore

Corpore mediocri, carne, & colore.

Excedentia igitur corpora magnitudinibus, & paruitatibus deficientia, quomodo imperfecta ſint & quomodo perfecta, dictum eſt; mediam autem horum naturam ad ſenſus optimam & perfectiſſimam eſſe, ab omnibus conceditur. Motus enim non multi exiſtentes, facilius ad mentem accedunt; nec etiam pauci exiſtentes, ſupergrediuntur. quare perfectiſſimam, & ad perficiendũ quę fuerint propoſita, & ad ſentiendum, oportet moderatam eſſe magnitudinem. Mediocri ſtatura fuit Ruellius Gallus, & in ſcribendo feliciſſimus. Iuſto. humilior, vel quadrata ſtatura fuit Iacobus Triuultus, ſed ingenti ſpiritu, & vigore plenus, Italorum ducum celeberrimus.

Corpore commenſurati.

Si enim incommenſurati aſtuti ſunt, cõmenſurati vtique erunt iuſti & fortes. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Sed hic vſus eſt loco à contrario. Et ad Alexandrum ſcribens, ait: Homo bonæ ſtaturæ ſit; nec nimis longus, nec nimis breuis. Polemon & Adamantius in idea ingenioſi, tribuunt ei corpus mediocris magnitudinis. Quadratum virum appellare ſolitus eſt Simonides apud Platonem & Ariſtotelem, qui eſſet omnibus numeris abſolutus; & quadratæ ſtatuæ ſine manibus, & pedibus, cuiuſmodi Hermes, qui τετράγωνοι apud Gręcos fingi ſolebãt, cum

quadratis literis & illuſtribus notis dicatas ab antiquis fuiſſe non aliam ob cauſſam, vt conii-cio, quam quod ea forma, quæ ſola perfecta eſ-ſet, abſoluta ſit, illorum virtutem, & ſapientiam minime fluxam, & mutabilem indicare vellent. Celſus Medicinæ ſecundo, corpus ſtaturę mediæ quadratum vocat, atque habiliſſimum eſſe inquit, præcipue ſi neq; gracile, neque obeſum ſit. nam gracile corpus, infirmum; obeſum, hebes eſt. Columella de canibus loquens, quadratum probat potius, quam longum, aut breuem; ſic & gallinas quadratas· Homerus Vlyſſem mediocris ſtaturæ, dicit ingenioſiſſimũ, & fortem: ſic etiam Dares Phrygius eum fuiſſe ſcribit, corpore medio, & firmo, ſed eloquentem, ſapientem & fortem. Aiax Oileus corpore quadrato, valentibus membris, aquilino corpore, fuit iucundus, fortis, & ſagax. Sic Diomedes corpore quadrato, fortis, & in bello acerrimus, crebro callidus, impatiens, & audax. Menelaus mediocri corpore, & ſtatura fuit, & formoſus, valens ingenio, & viribus. Briſeis non alta ſtatura, corpore æquali fuit, blanda, verecunda, ſimplex, & pia. Æneas quadratus, fortis, pius, & prudens, vt ex Darete Phrygio habetur. Iuſtinus narrat Ninum Semiramidis filium fuiſſe ſtatura mediocri. Auguſtus ſtatura fuit breui, quinûm pedum, & dodrante, quę cõpoſitione & æquitate membrorum occuleretur, & non niſi ex comparatione ali-

ne alicuius procerioris intelligi poſſet. Galba etiam ſtatura fuit iuſta, vnde maxima eius liberalitas, & iuſtitia. Sic Veſpaſianus quadrata ſtatura compactis firmiſq; membris: fuit liberalis, magnificus, & validus, vt in Suetonio legitur. Plautus in Aſinaria ſuum Leonidam commoda ſtatura, & intelligentem fuiſſe ſcribit.

Piloſi corpore.

In quibus totum corpus aſperis denſiſque pilis obſitum inſpexeris, illud tarditati inertiæque adſcribendum putabis; Polemon. ſed Adamantius bouinum eſſe dicit. Ariſtoteles Problematum libro quærit, cur aues & piloſi homines libidine vehementer angantur? & rationem affert, quod multum humoris contineant, & genus illud vtrunque multi humoris concoquere propter caloris copiam, eſt indicio pilus, ac penna, neque ſi non à calore vinceretur, pennæ auibus, pili hominibus poſſint vmquam oriri; ſemen autem vel loci, vel temporis portione, vel ratione creari plurimũ poteſt, vt in aëre, vt in vere: nam eius natura calida & humida eſt, Et in natura luxurioſi facit eum piloſum. Lepori vni pili in bucca intus ſunt, & ſub pedibus, vt Ariſtoteles ait. & Plinius: Villoſiſſimus animalium lepus, Quæ Trogus conſiderans in lepore, hoc exemplo libidinoſiores hominum quoque hirtos eſſe dixit. Scotus ait: Cum videbis hominem piloſum in carne & cruribus, & in ventre, & non lu-

xurioſum, redde gratias Deo. Caligula fuit capillo raro, & circa verticem nullo, hirſutus cœtera; luxurioſus maxime fuit, multoſq; dilexit commertio mutui ſtupri; inſuper ſororum inceſtu abominabilis, nullaque illuſtri femina abſtinuit, vt à Suetonio habetur. Marſias vultu ferino, trux, hiſpidis, multibarbus, ſpinis & pilis obſitus, veluti belua, ſtultitię maximum ſpecimen, Apollini ſe pręfert, laudans ſeſe, quod erat & coma relicinus, & barba ſquallidus, & pectore hirſutus; contra Apollinem aduerſis virtutibus culpabat, quod eſſet coma intonſus, corpore glabellus; tandem cum eo certans, ſuæ temeritatis belluinę pœnas dedit.

Glabri corpore.

Quęrit Aphrodiſeus in ſuis Problematis, cur mulieres & ſpadones pilis careant. mulieres quidem, quia frigidę ſunt, foramina ſui corporis ſpiſſiora habent atque coarctatiora; vis enim frigoris coarctare, conſtipareque aptiſſima eſt; itaque exitus pilis denegatur. ſpadones vero, quia iuſto humidiores ſunt, excrementisque admodum retundant. Hęc enim ratio eſt, cur loca neque pręhumida, neque pręſicca ſaxoſaq; pilo, generare valeant. Plinius: Pubeſcit homo ſolus; quod niſi contingat, ſterilis in gignendo eſt, vnde glabri ad femineos mores accedere iudicantur.

SECVNDI LIBRI FINIS.

IOAN.

IOAN. BAPTISTÆ PORTÆ NEAPOLITANI DE HVMANA

Phyſiognomonia,

LIBER III.

PROOEMIVM.

SVPERIVS *poſt ſuperciliorum tractationem, conſtitutus erat oculis ſermo; ſed quia ipſi nobiliſſimæ ſunt corporis partes, & in eis præcipua Phyſiognomoniæ vis conſiſtit, in præſentem librum delegimus. A prudentiſſimis quibuſq; dictum eſt,* Vt vultus animi imago, ſic oculi vultus indices ſunt. *Alii oculos* animi fores *vocarunt; quia ex eis foràs emicat. Ait Polemon: Oculi arcana cordis manifeſta reddunt; quoniam ſigna, quæ in oculis cernuntur, idola ſunt affectionum cordis. Loxus, referente Alberto, ſcribit, omnem phyſiognomoniæ perfectionem in oculis conſiſtere, & oculorum ſigna potentiora eſſe cæteris, quæ in vultu conſpiciantur,*

Digitized by Google

& ſi oculorum indicia confirment cæterorum membrorum, tunc firma, ratáq; eſſe dixit; ſi contraria fuerint, prævalent ſigna oculorum, cetera vero infirmantur. Plinius inquit: Nulla ex parte maiora animi indicia cunctis animalibus, vel homini maxime, id eſt, moderationis, clementiæ, miſericordiæ, odii, amoris, triſtitiæ, & lætitiæ. Profecto in oculis animus inhabitat. hinc illæ miſericordiæ lacrimæ; hos cùm oſculamur, animum ipſum videmus attingere, animo videmus, animo cernimus; oculi, ceu vaſa quædam viſibilem eius partem accipiunt atq; tranſmittunt; ſic magna cogitatio obcæcat, abducto intus viſu; ſic in morbo comitiali aperti nihil cernunt, animo caligante. Aphrodiſeus in ſuis Problematis ait. Ob id nos, cum puduit, oculos deorſum vertimus; quia Natura oculos animi ſpeculum conſtruxit; quippe cum ceteras quoq; affectiones animi per oculos intelligimus, videlicet cum angimur, cum iraſcimur, & cum verecundamur, quod cum animus perſonam quampiam reuerendam adſpicere, libere atque alloqui audentius temperet, palpebras trahi deorſum à muſculis cogit, quaſi occulens partem, qua facultas conſpiciendi adminiſtrari ſolida eſt. Galenus diuinum membrum vocat, & caput à natura propter oculos formatum putat, cum in illis totus conſpiciatur animus, & cerebro, in quo eſt præcipua animi facultas coniunxit, in ſinuoſa recondit valle, prominentibus ſuperciliis, vt fierent, quaſi vallo obſepiente ad propugnacula partium toto corpore precioſiſſimarum. Hic lucis vſu vitam à tenebris & morte diſcernunt.

De

De oculorum quantitate, CAP. I.

QVIA multifaria eſt oculorum conſideratio, quippe de quantitate, ſitu, colore, motu, forma, & contuitu quoq;, multiformes, truces, torui, flagrantes, graues, tranſuerſi, limi, ſubmiſſi, blandi dicuntur, & ſimiles. A quantitate incipiemus: Oculi, vt Ariſtoteles Animalium libro ait, ſubiacent ſuperciliis quorum partes inferius & ſuperius tegentes palpebræ appellantur. Pilos, qui in extremo palpebrarum ambitui adhęront, cilium nominamus. Dicuntur oculi, quaſi capite occulti, vel quia animæ occulta releuant. *Tabulam bouinos oculos offerentem adducimus, vt horum exemplo humani opportunius coniectarentur.*

f. 110. 154. 172. 17[illegible]

Valde magni oculi.

Grandiores oculos improbat Ariſtoteles Ani-

malium libro, ſimiliter ab eo Galenus libro eod. Quoad animi mores corporis temperaturam ſequantur. In ſuis vero Phyſiognomonicis oculos magnos habentes pigros dicit, & ad boues refert. Galenus ad id refert. Si magnitudini oculorum concinnitas deſit & operationum virtus, multam quidem ſubſtantiam, non tamen bene temperatam oſtendit. Eadem Rhaſes & Conciliator ab Ariſtotele. Piſcis Melanurus, *oculata* vulgo dictus, oculos habet, ſecundum ſuæ magnitudiuis proportionem maximos, Oppianus eum imbecillem, & timidum dicit, immo piſcium omnium timidiſſimum. Hepetus ſegnis eſt, nec à ſuis ſpeciebus oberrat ob timorẽ, oculis eſt maioribus, quam corporis proportio requirat. Sed videamus ecquid Philologi doctiſſimi de magnitudinis oculorum cauſſa dixerint. Democritus Abderita propter ſuperfluam humiditatem magnos oculos oriri ait, eiuſque amplificationis cauſſam humidum eſſe, atque eiuſmodi magnitudine præditos talem ſortiri naturam. Herophilus autem de calido oriri aſſerit. nam magis eſſe humidi, quam calidi amplificare, & caloris vehementia, qui in prima formatione ſurſum confertim magis copioſusque efferebatur, non oculos modo, ſed os ipſum, reliquosq; meatus ampliores factos ait. Galenus autem in libro De temperamentis, ambos à veritate aberrare dixit; vno, quod vnius particulæ occaſione de toto corpore pronũciare ſint auſi;

altero, quod formatricis in natura virtutis, quæ artifex facultas eſt, & particulas ſecundum animi mores effingit, parum meminerunt. De hac Ariſtotel. dubitauit, num diuinioris originis ſit. Domitianus, vt Suetonius refert, prægrandibus oculis fuit, verum acie hebetiore, ob id minor ingenij ſuis & diſciplina,

Oculi magni, & liuidi.

Ad Alexandrum ſcribens Ariſtoteles ait; Qui oculos magnos habet, inuidus, inuerecundus, piger, & inobediens eſt, & præcipue ſi ſint liuidi.

Oculi magni, & concinni.

Idem ad eundem ſcribens, optimos oculos & laudabilis naturæ magnos dicit, ad rotunditatem declinantes. Galenus in libro De arte medicinali oculorum magnitudinem, ſicut de capite dixit, aliquid boni, aliquid mali indicare: nam ſi magnitudini concinnitas oculorum adſit, & operationum virtus, multitudinem bene temperatę ſubſtantiæ oſtendit, ex qua ſunt conformati. Homero βοῶπις dicitur, quod oculos magnos, nõ bouinos habeat, & ob id decori ſint, frequensq; ei eſt Dearũ epitheton. Ceruus oculos magnos habet & cõcinnos, & ingenioſus inter animalia. Grandib. oculis, & ſublimib. & fulgẽtib. Socratẽ fuiſſe narrat Polemõ. Sed Plato in Theęteto prominentibus dicit: ob id iuſtũ, prudentẽ, ſtudioſum, & amoris plenũ fuiſſe, quẽ Apollo omniũ ſapientiſſimum appellauit. Neoptolemus

oculis fuit rotundis, & maximus bellator, vt ex Darete Phrygio apparet. Tiberius Cæſar prægrandibus oculis fuit, qui etiam (quod mirum eſt, nec cuiquam mortalium contigit) expergefactus noctu pauliſper, haud alio modo, quam luce clara contuitus eſt omnia, paulatim tenebris ſeſe obducentibus: erat enim corpore amplo & robuſto; fuit & in eo vis acerrima ingenii in diſciplinis, & militia. Huiuſmodi ipſe etiam oculos à natura ſortitus ſum, quod Plinius nulli genitornm mortalium, niſi Tiberio contigiſſe dixit, nam expergefactus, in tenebris clare omnia contueor aliquantiſper, paulatim inde lumine euaneſcente. Tales ſunt oculi tui, Princeps digniſſime, magni, fulgentes, & concinni, & cum maxima operationum virtute, vt longinqua omnia contuearis, & propinqua. Vnde miſericordia, iuſtitia, prudentia, iudicium, pręſtantiſſimique tui mores pręfulgent.

Veritus

Veritus ne eiuſdem tabulæ copia, neutiquam ludo mulierum aut puerorum loco parata, vel librum oneraret, vel lectoris animo faſtidium ingereret, hanc, vt repetitam, obliteratam reieciſſem, ni præſenti exemplo neceſſariam cognouiſſem.

Valde parui oculi.

Oculos valde paruos, Ariſtoteles Animalium libro improbat, vt extremos, & ſimiliter à Galeno eodem loco idem probatur. Sed in Phyſiognomonicis ait: Quibus parui oculi, vt ſimiis, puſillanimi ſunt, & referuntur etiam ad apparẽtiam. Sed Galenus: Si oculi cum paruitate ſociam habuerint inconcinnitatem quandam, ac operationum vitium, tunc paucam ſimul & vitioſam materiam oſtendunt. Polemon & Adamantius in figura auari, aſcribunt ei modicos oculos. Torpedo oculos paruos habet, & vafra eſt,

Parui & concinni oculi.

Vt nec magnos oculos Galenus improbat, ita nec paruos, quibus concinnitas & operationum virtus adſit: nam paucam quidem, ſed bene tẽperatam ſubſtantiã oſtendunt, ex quo ſunt conformati. Ariſtoteles ipſe; vt Diogenes teſtatur, paruis fuit oculis, auctoritate Timothei Athenienſis in libro De vitiis.

Oculi mediocres.

Animalium libro Ariſtoteles nec magnos, nec paruos ait eſſe oportere oculos, qui probẽtur; & ſimiliter ab eo Galenus. In Phyſiognomonicis vero: Medius eſt igitur oculorum ſtatus, qui probetur, qui mediocritatem quandam magnitudinis habeant caſtigatam. Ad Alexandrum item ſcribens: Cuius oculi ſunt mediocres, declinantes ad cœleſtem colorem, vel nigredinem; talis eſt penetrabilis intellectus, curialis, & fidelis. Et Polemon in figura virilis, tribuit ei aciem humidam, oculos neque magnos, neque paruos.

De angulis oculorum, CAP. 2.

NVNC ad oculorum partes deueniendum, & primo de angulis. Sunt enim anguli, vt Ariſtoteles Animalium libro ait, pars inferioris ſuperioriſque palpebræ. horum duplicem vterque oculus habet, alterum iuxta naſum, alterum iuxta tempora.

Oculo-

Oculorum anguli longi.

Si oculorum anguli iuſto ſint longiores, maleficorum morum notam præbent, Ariſtoteles Animalium libro, quod à Galeno recitatur, & Plinius ex Trogo refert idem. Quibuſcumque oculi ſunt longi, maleficos eſſe indicant. Sed quæ de angulis oculorum Ariſtoteles, Plinius eum irridens, ſatis ipſe irridendus, perperam de oculis protulit.

Oculorum breues anguli.

Galenus ex his infert, breues angulos, velut inter hos medios, laudabilis eſſe naturæ. Sed Albertus perperam malitiam diſpoſitricis naturæ innuere dicit.

Carnoſi oculorum anguli.

Oculares anguli, qui iuxta naſum coniungũtur, carnoſi, more pettunculorum, malitiā prę-ſeferunt, Ariſtoteles etiam notato loco ſubdit. Quod à Galeno, & Plinio eſt transſcriptum. Claudio Cæſari oculos fuêre, in quorum anguli candore carnoſo, & ſanguineis venis ſubinde ſuffuſos. A Suetonio cibis, luxuriæ. & ludis deditus, ſæuus, & timidus deſcribitur. Albertus non more pettunculorum, ſed vt videtur in oculis milui, dicit, & aſtutiam & calliditatem innuere.

De genis oculorum, CAP. 3.

GENAS dicimus palpebras ſuperius & inferius tegentes, quaſi à genis contineantur.

Hæ namque veſicularum inſtar tumentes, ſomnolentiæ & vinoſitatis teſtes ſunt. Albertus barbare, cilia vocat.

A dextris figuram inſpicies, quæ ſupra & infra oculos veſiculas tumidas habet.
5.120. 223. 258.

Veſiculæ oculorum infra.

Quibus autem, quod ab oculis, veluti veſiculæ dependent, ebrioſi ſunt, & referuntur ad paſſionem; Ariſtoteles in Phyſiognomonicis: id eſt, inferior gena facile veſicarum inſtar, intumeſcit. Vinum enim, vt Medici dicunt, cerebrum debilitat; vnde iis, qui largius merum ingurgitant, ex cerebri debilitate inferiores palpebræ prægnantes viſuntur. Sueſſanus male putat Ariſtotelem de lippitudinibus & ſuperfluitatibus, veluti veſiculis ex oculis exeuntibus locutum fuiſſe

fuiſſe. Polemon, & Adamantius: Sub oculis veſiculæ, vinolentiæ nota. Albertus inferius ciliũ groſſum, vinolentiam ſignificare dixit.

Veſiculæ oculorum ſupra.

Adhuc eodem loco Ariſtoteles; Et vehementer cadentibus, quæ ſupra oculos, veluti veſiculæ, ſomniculoſos arguit, & referũtur ad paſſionem: nam ſomno ſurgentibus dependent, quæ ſunt in oculis. Et ſi ex Polemonis textu pauca ad rem accommodata leges, ex Adamantio tamen reſtituta. Superne veſiculæ tumentes, ſomnolentos indicant. Albertus ſuperius ſupercilium quaſi inflatum aliquantulum cadens, ſuper oculum ſomnolentos ſignificare ait. Medici ex humoris ſuperfluitate id euenire autumãt, vel per ſe, vel e ſomno ſurgentibus; vtroque argumento nobis inſinuant ſomni eſſe amatores. quod Galenus in Arte medicinali non tacuit: frigida enim, & humida cerebri temperies ſomnolentos, & capitis deſtillationibus obnoxios reddit. Ouidius ſomnum deſcribens;

—tardaque deus grauitate iacentes,
Vix oculos tollens, iterumque iterumque relabens,
Summaque percutiens nutanti pectora mento.

Veſiculæ oculorum infra & ſupra.

Ex ſupradictis Adamantius infert; vtraque oculorum veſicula, ſuperior inferiorque tumens, vtrumque ſignificat. Polemonis textus vix ſententiæ veſtigia ſeruat.

Sanguineæ genæ, & craſſæ.

In figura inuerecundi Ariſtoteles adſcribit ei palpebras craſſas, & ſanguineas; Polemon, & Adamantius apertas, & craſſas. Rhaſes: Cuius palpebræ groſſæ, inuerecundi. Sanguinolentiã palpebrarum prouenire dicit ex ſanguine indigeſto, groſſo, vt in ſenibus & ganeonibus.

Inferior gena breuis.

Inferior gena, inquit Albertus, retracta, quæ oculum non cooperiat, ſignificat interiturum ex nimia ſiccitate; & ſi eſt ex infirmitate, imminere mortem.

De pupillis oculorum, CAP. 4.

SVNT etiam pupillæ oculorum partes, Ariſtoteles Animalium libro ait: Oculorum humor, quo videmus, pupilla eſt, circulus qui circumdat, orbis eſt; albugo vero orbem circumdat. Plinius inquit, Mediam oculorum pupillam feneſtrauit pupilla; eſſeque, ait, gentes in Triballis, & Illyriis ex Iſigoni ſententia, qui pupillas binas ſingulis in oculis habeant, qui viſa effaſcinent, interminantque quos diutius intueantur, iratis præcipue oculis, & eorum malum facilius ſentire puberes. Dicitur pupilla, Iſidoro teſte, quia ibi paruæ imagines à nobis videntur, & paruuli, *pupilli* dicuntur; vel quia pura & impolluta eſt, vt puella.

Ouis

Ouis figuram adducimus, in qua latas pupillas contemplari licet. 5. 220.

Qui latas oculorum pupillas habent, eos prauis moribus obnoxios dixeris. Sed Adamantius, laxitatem foraminum pupillarum, ſtultos (& rectius) notare dixit; nam oues, & boues, & quæcũque animalia ſtulta ſunt, eadem adſpectus aciẽ latam habent. Idque mihi frequenti experientia compertum eſt.

Ecce ichneumonem ad viuum effigiatum adducimus, qui adhuc ſedula cura diligentiſſimi noſtri Ferdinandi Imperatoris viuus adſeruatur, in quo parua pupillæ deteguntur.

Pupillæ oculorum paruæ.

At qui paruas pupillas habuerit, cum & huiuſmodi ſerpentes, ichneumones, ſimiæ, vulpes, cæteraque quæ anguſtiis ſunt pupillis, & improbe aſtuta ſunt, habeant, tales ad eorum ſimilitudinem maligne machinantes iudicare queas; Polemon. eadem cõfirmat Adamantius. Albertus quidem: Serpentes, hyænæ, ſimiæ, vulpes & vniones, ſiue teſtudines quæ margaritas ferunt, pupillas habent paruas; & qualis beluarũ harum animus, talis erit hominis, qui eas habebit. Sed pro ichneumone ſatis imperite vniones habet, & rudior expoſitio eſt, *ſiue teſtudines*. Sed occurrit turpi

turpi Veneri obnoxios me obſeruaſſe paruas pupillas habere; argumento fortaſſe Ichneumonum, hyænarum, perdicum, coturnicum, gallorumque: hæc namque animalia malefica, inſidioſa; maſculàque vtuntur Venere ex Ariſtotele, & Aphrodiſeo. Ichneumoni, inquit Ælianus, vtriuſque ſexus participi, à natura tributum eſt, vt & ſuo ſemine grauiditatem, & parum aliis afferat, & ipſe quoque nomen ferat. quod de hyæna item ſcripſerunt; qui in pugna, quam inter ſe pugnant, victi fuerint, ea bellicæ offenſionis nota inuruntur, vt & in viliorem ſexum cenſeantur, & muliebria patiantur; contra ii, qui ſuperiores in bello euaſerunt, victos ſubigunt, & ſimul ſuo ſemine implent; at victi ex ea male à ſe pugnata pugna, hoc præmio afficiuntur, vt ex patribus, qui iam ante fuiſſent, matres reddantur. Libido perdicum maxima, dum incubat femina, cęlibes mares pugnam inter ſe conferunt, victus in pugna victoris venerem patitur, ex Ariſtotele, Athenæo. & Trogus idem de gallis prodidit, qui omnes anguſtas pupillas habent.

Mediocris oculorum pupillæ.

Optimam deſcribens pupillarum qualitatem Adamantius, Qui bene, ait, ſunt animis affecti, ſecundum oculorum rationem, decentes pupillas habent. Albertus: Quibus moderati ſunt pupillæ orbes, fortes ſunt.

Pupillarum orbes inæquales.

Qui impares habent pupillarum orbes, ſtolidos dixeris; Polemon. Adamantius vero nefarios dicit; & rectius. Albertus iniquos.

Æquales pupillarum orbes.

Optime Adamantius addit, quæ Polemon omiſerat: Qui vero æquales habuerint pupillarum rotationes, amici erunt iuſtitiæ.

Circumuoluentes ſe pupillarum orbes.

Adamantius habet, quę Polemoni exciderũt, vel ipſe ſtudio omiſit: pupillarum orbes circumuoluentes, tamquam inſequentes habuerint, nefarii.

Inæquales pupillarum orbes, & ſi nubis cærulea, viridis, diſcolor, tenebricoſa eorum fronti ſuper ſupercilia inſideat.

Si præter id ſignum (id eſt, inæquales pupillarum rotationes) nubis cærulea, viridis, vel diſcolor eorũ frondi inſederit, ſcito eos à dæmone omnis generis nocumentis lædi; Polemon. Sed Adamantius: Si hoc ſignum eorum fronti inſederit, tamquam nobis cærulea viridis, diſcolor, vel tenebricoſa ſuper ſupercilia apparens, hos dæmon in domeſtica irruens bona, variis ærumnis vexat.

Inequales pupillarum orbes, & circumcurrentes.

Si autẽ nubes ipſa ſuperciliis inſederit, & orbes pupillam eodem modo comitentur iniuſti

ſunt,

ſunt, & iniuſta opera patrabunt, vtpote cognatorum cædes, aut coitus, aut nefarios cibos, vel qui idolis offeruntur, qualia Mycænis Pelops, & Oedipus Laı filius Thebıs feciſſe à Tragico memorantur, & præſertim ſi ipſi oculorum orbes ſemper eodem modo vagi circumcurrant; Polemon. Sed Adamantius fere aliter: Si ſuperciliis nubes nõ inſideat, ſed circum pupillas orbes circumcurrant, oportet conſiderare, an eodem modo ſemper currant: quod eſt indicium eos nefaria opera moliri, aut cognatorum cædes, aut coitus, vel nefarios cibos, & veneficia.

Orbes pupillarum conuerſi, coniunctim ſe mouentes.

Qui conuerſos orbes circa pupillam habuerint, coniunctim ſe mouentes, iniuſta moliuntur. eaque mala conſilia perficiunt, ad quæ animi furor concitat, quaſi à peruerſo quodam dæmone exagitari, omnibus odio habentur, ac propterea alia atque alia cogitantes, nihil perficiunt, ſed cuncta peruertunt: Horum oculi arcana manifeſta reddunt, quoniam ſigna, quæ in oculis cernuntur, idola ſunt cordis affectionum; Polemon. Sic habet Adamantius: Si in motu circuli conuertuntur, interim ſtatum aliquem vel motum accipiant, ab his certe nil agitur, ſed tamen illis ſunt iucunda opera nefaria, & modo facere cupiunt, motu metu, & pigritia prohibentur.

Prominens pupilla.

Qui pupillam foris prominentem habet, cum totius ſubſtantiæ latitudine, demens eſt. Rhaſes.

De oculorum ſitu. CAP. 5

NVNC de oculorum poſitione, ſcilicet prominentia & cauitate. nam nonnullis ipſos natura ad interiora impegit; quidam quaſi à ſua ſede prominuli viſuntur: hæc malitiam vel bonitatem reliquarum qualitatem oculi augent, vel minuunt.

Aſininos oculos extra prominentes, quære fol. 173.

Oculi multum prominentes.

Oculos, qui ſeſe extra mittant, Ariſtoteles Animalium libro improbat, & ſimiliter ab eo Galenus. In Phyſiognomonicis autem, vbi ex aliqua hominis & eius partium ſimilitudine ad aſinum, de ingenio pronunciat, ait, fatuitatem innuere; & ad aſnos refert, quorum oculi plurimum foras eminent. Refert etiam ad apparentiam. Ad Alexandrum ſcribens ait: Qui habet oculos ſimiles aſinis, inſipiens eſt, & duræ ceruicis. Polemon & Adamantius non omnes turgidulis oculis preditos laude dignos cenſent. Rhaſes inuerecundos, loquaces, & ſtolidos facit. Plinius hos hebetiores putat; ratio, quod quanto oculus eminentior, eo plus diſtat à cerebro, ſcilicet ab eius principio, & ob id ab eius decenti diſpo-

diſpoſitione. Oculorum prominentiam ex anteriorum ventriculorũ cerebri humiditate prouenire autumant Medici, vel debilitate, ob id fatuitatem innuere.

Prominentes oculi, tumidi, foueatiq́;.

Prominentes oculi, quibus in circuli ſpeciem tumor circumducitur, aut contra veluti caſtrorum foſſa circumdatur, doloſi hominis ſigna interpretantnr Polemon & Adamantius.

Prominentes ſurſum oculi.

Omnes erecti oculi, leonis ferociam, vanitatem, & inſaniam denotant; Polemon, Adamantius vero ingluuiem arguere dicit. Conciliator, Inſaniam.

Deorſum prominentes oculi.

Verſi tamen deorſum, tamquam concidentes, immites & implacabiles denunciant.

Sanguinei oculi, prominentes.

Petulcos & ſanguinolentos oculos, ebrioſos gulonesque indicare dicunt. Conciliator timidos & inſtabiles ſatis inepte transfert, ex Polemone et Adamantio. Cocles hanc deſcriptionem cum ſuperiori confundit.

Oculi prominentes cæſii.

Prominentes cæſios oculos in quoquo perſpexeris, iniquum, et incompoſitæ mentis virum cenſeas. Polemon et Adamantius.

Prominentes oculi cum grauedinoſis ſuperciliis.

In proſilientibus oculis, ſi ſupercilia grauarint, certior erit dementia. Pol. Adam.

Prominentes ſicci oculi.

Si tumentes oculi ad aridiorem naturam vergant, patricidas, homicidas, puericidas. & venenorum propinatores exiſtimabis: Polemon, turgidulos; & paruos Adamantius dicit. Ego Polemoni aſſentirer, quum inferius de prominentibus paruis ſcribat; & quotquot huiuſmodi facinoroſos homines videre contigit, omnes prominentibus, ſiccis oculis præditos inſpexi. Oritur huiuſmodi oculorum ſiccitas ex cerebri ſiccitate, & ex melancholia aduſta, quæ horum cauſſa eſt facinorum; Conciliator. Ariſtoteles Animalium libro optime cernere cenſet in genere brutornm animaliũ, qui cauitatis receſſu oculos habent. Aquilæ oculos valde profundos habent & acutiſſime vident. Quod acutiſſimi omnium intuendo ſint, ratio eſt; quia viſibiles ſpiritus in profundo magis aggregantur, & hinc virtus viſiua fortior, & lux à maiori quãtitate recipitur. Suetonius concauis oculis Caligulam fuiſſe ſcribit, vnde maleficum ac peruerſæ admodum mentis extitiſſe meminit.

Concaui, & parui oculi.

Concaui oculi & exigui doloſos hominum mores teſtantur; Polemon & Adamantius; hominibus inſidioſos, inuidia & æmulatione tabeſcentes.

ſcentes. Rhaſes idem cõfirmat. Oculorum profunditas ex caliditate & ſiccitate prouenit, quę humores deſiccãt muſculorum, ita etiam ex aduſta melancholia; vnde homines calidi ſicciq́;, ſunt melãcholici; ratione humorũ & ſpirituum, ſunt proditores, quia ex caliditate ſiccitate & cholerica aduſtione procedit; ex melancholia vero timiditas & ſtultitia. Introrſum recedentes oculos, & atroci vipereoq; obtutu ſcintillãtes & igneos habebant Cęſar Borgia Dux Valentinus, quos nec amici quidẽ contuendo ferre poſſent, quamquam feſtiuus, & iocabundus erat: ſed fratrem iugulauit, & in Tiberim proiecit; metuebatq; pater Pontifex vim ſibi afferri ab efferato filio: multos dolo & veneno ſuſtulit, vt ſui ſeculi peſtis haberetur. Erat Tamerlanes ore recedentibus oculis, ſemper minaci, qui propter inauditam animi feritatem atq; ſæuitiã, portentoſaſq; vires, *orbis terror*, & *Oriendis clades* appellatur.

Concaui, parui, & ſicci oculi,

Sicciores oculi propter ſupradictã mala, infidelitatem & ſacrilegium notant; Polemon. Adamantius vero non ſacrilegium, ſed perfidiam notare. Polemonis interpres hæc omiſit. Iidemque in figura ſtulti fatui peſſimas omnes oculorũ notas collegerunt, tribueruntq; ei cauos oculos, exiguos, ſiccos, caliginoſos, & intentos.

Magni, & concaui oculi.

Oculos vtique, qui concaui ſunt, vt à turpi-

tudine abſint, magnos eſſe oportere dixerunt Polemon & Adamantius. Vetus Ariſtotelis interpres ita transfert: Quibus vero plus concaui oculi, manſueti: referuntur ad boues. Sed ſi aperte contradiceret Ariſtoteles: nam dixit alibi; Quibus valde concaui, malignos eſſe, vt ſimiæ, qui parum concaui: ſed oportere eſſe oculos neque concauos, neque eminentes; oculi ergo plus concaui, quomodo erunt? Geſnerus de literis Græcis bene meritus, interpretatur: Quibus admodum caui, mites, ad boues referuntur. etiam male. Præterea ſi bouis oculos inſpiciemus, hæc non quadrabunt. Textus Græcus οἷς δ' ἐπιπλεῖον, πρᾶος ἀναφέρεται ἐπὶ βοῦς. ſed illnd, ἐπιπλεῖον. non *plus*, ſed *pleniores* ſignificare; ac ſi diceret; Oculos cauos, qui maiores ſunt, mites eſſe, vt ſi quis boum oculos inſpiciat, id videat.

Concaui, & vt aqua in vaſe ſeſe mouentes oculi.

Quos autem concauos, & vt aqua in vaſe, ſe mouentes inſpexeris, ſi magni ſint, haud prauæ naturæ virum, niſi alia interceſſerint ſigna, iudicato, Polemon & Adamantius.

Concaui, intenti oculi.

Oculi defixo obtutu in vno hærentes, probos mores indicabunt, Polemon. in Adamantio nuſquam hæc adſunt.

Concaui

Concaui, intenti, & fluidi oculi.

Prædicti oculi ſi ſubterfluentes, doloſiores oſtendunt; Polemon & Adamantius.

Concaui, intenti, & fluidi cum mollitie oculi.

Si prædicti oculi cum mollitie quadam fluidi fuerint: dementem indicabunt; Polemon. cum humiditate fluidos dicit Adamantius.

Neque prominentes, neque caui oculi.

Quibuſcumque oculi parum concaui ſunt, ii magnanimi ſunt, & ad leones referuntur. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Nos per parum concauos, medios inter prominentes & concauos iudicamus. Alibi enim: Quoniam neque eminentiam oculorum, neque concauitatem laudamus, medius vtique habitus pręſtabit. Hos etiam Animalium hiſtoria laudat, & notam optimorũ morum præbere, vt medios ſtatus inter tumẽtes & concauos. Meletius Philoſophus. Oculi vero qui ad neutrum horum declinant, ſed medium quoddam inter extrema tenent, optimi vſquequaque putantur, taleſq; eorum in quibus viſuntur, præclaros mores notant.

In longitudine vultus oculi poſiti.

Qui habet oculos extenſos, cum extenſione vultus, eſt malitioſus & nequam. Ariſtoteles ad Alexandrum, ex quo Rhaſes. Quando oculi in corporis longitudine poſiti fuerint, callidum &

deceptorem denotant. Ratio eſt, quia naturaliter in humana ſpecie oculi ſecundum corporis latitudinem ſituati ſunt,&ſi in longum acciderit, monſtrum præſeferunt,& monſtrum in corpore, monſtrum eſt in anima. Sunt qui dicant ex nimia cerebri caliditate prouenire.

De coloribus oculorum. CAP. 7.

DE oculorum coloribus loquemur. Sed vt intelligatur de qua colorata parte loquamur, repetendum ex Ariſtotele primo De hiſtoria animalium, quod tres ſunt oculi partes, pupilla, quam Græci κόρην dicunt, orbita illa nigra, qua videmus, quam *nigrum* etiam vocamus. Album, ſiue albugo in duabus oculis extremitatibus, & tertia, orbiculus in horum medio locatus. Pupilla in omnibus animalibus nigra eſt, vel ad nigritiem tendit, quod in omnibus ſimile; niſi quod in aliquibus purior vel impurior videtur. Sed orbiculus ille in omnibus animalibus (homine, & equo exceptis) in ſua cuiuſque ſpecie vnicolor eſt. Nam boues hunc nigrum habent, capræ medium, oues aquilum vel aquilinum, at in hominibus, & equis magna eſt varietas. Sunt enim albi, nigri, caprini, cærulei, fului, & ſubfului, immo omnium animalium ſolus homo omnes colores in oculis habet. Nec ſolum in omnibus hominibus variat color, ſed etiam diuerſis ætatibus: nam in libro Generationis ait Ariſtoteles:

Puero-

Puerorum oculi omnes ſunt cæſii, at deinde in eum colorem mutantur, quem retenturi ſunt. quod in reliquis animantibus non videtur. ſolus equus homini in hoc ſimilis, vt demonſtrat in Problematum libro. Cuius ratio eſt, quia in vtroque maior morum variatio, quam in cæteris. Sed cum hominis cerebri complexio ab equina differat, oculi etiam inter ſe differunt. Nos de colorum multiplicitate tabellam more noſtro proponemus, quo ſermo noſter dilucidior fiat. Oculorum colores ſunt vel ſimplices, vel mixti; de mixtis loquemur, vbi de ſimplicibus loquuti fuerimus. Simplices vel ſplendentes, vel clari vel obſcuri: nunc de ſimplicibus. Ariſtoteles in Problematis tres eſſe colorum varietates dixit; nigrum, cæſium, & caprinum. In Hiſtoriis autem quatuor, nigrum, cæſium, charopum, & caprinũ; ſed quia Græca oculorum colorum nomina non par uam difficultatem perperêre, de ſingulis clare & particulariter ſcribemus.

Cæſii oculi albicantes.

Nos reiecta illa Galeni glauci coloris diuiſione, vtpote à noſtro propoſito aliena, glaucum colorem in tres partiemur. Primus multum luminoſus eſt, ob id inter ſplendentes colores à Gellio numeratur. Latini cæſium dicunt a claritate cœli, vel aëris cum ſplendet, non à cæruleo colore, vt aliqui putant. Itali *beanchiccio* vocant, quaſi albicans. Is color in oculis infantium,

quum naſcuntur, viſitur, vt diximus ex Ariſtotele. Altera ſpecies glauci eſt, quæ quaſi ad croceum colorem declinat, is potiſſimum in noctuarum oculis cernitur, quas Græci γλαυκὰς dicunt, & ab huius animalis nomine ſibi nomen comparauit. Virgilius *glauca ſalicta* dixit. Tertius magis ad viriditatem herbarum accedit. Sed ſi nos recte animi prognoſtica noſcere velimus, oportet cauſſas, vnde oriatur, cognoſcere. Empedocles horum colorum cauſſas ad elementa referebat, & glaucum colorem ex multo calore naſci, nigrum ex intemperata humiditate, quæ dominatur, dixit; ob id cæſii noctu vident, ex ignis multitudine oculos clarificante, nigri oculi ex ignis priuatione & aquæ multitudine interdiu vident, noctu viſu priuantur, medius color ex horum mediis. Huic Ariſtoteles aſtipulari videtur in libro Problematum, quum dicit, quod qui verſus Meridiem habitant, nigris oculis ſunt; & qui Aquilonem cæſiis. Cæſius enim color ex calore proficiſcitur, inquit, interius abundante. nam iis, qui arcton colunt, calor interior ab exteriore frigore coërcetur; qui vero Meridiem, propter aëris circumfuſi teporem obuium, calorem continere nequeunt; ſic qui relinquitur humor nigreſcit. Inquit præterea, oculorum colorem corporis colorem ſequi. nam qui Aquilonem habitant, cum colore ſint albi, oculos quoque cæſios habent; qui vero ad Meridiem vergunt, cum &

ipſi

ipſi nigri ſint, etiam oculos nigros ſortiuntur. A Galeno in Arte medicinali quatuor enumerantur huiuſmodi colorum cauſſæ; Magnitudo cryſtallini humoris, eiuſdem ſplendor & claritas; tertio ſitus, id eſt, maior vel minor prominentia: quarto tenuitas vel paucitas humoris aquei, qui in pupilla conſiſtit. Quod hæc opinio paucis arrideat, diſcutiemus. In oculi diſſectione videtur cryſtallinus humor purus, & magnus, non tamen oculus glaucus perſpicitur, ſed niger; idque facile experiri poteris. Præterea magnitudo, & ſplendor Ariſtoteli vnica cauſſa eſt. nam cryſtallinus nulla, vt opinor, ratione claritatem, & colorem glaucum generat; niſi quia modice ſplendet, & multum illuminat; vitanda eſt ergo multiplicitas: Ariſtoteles Empedocli obiicit, quod viſorium ex aqua ſit, & quia rationi conſentaneum eſt, vt ex humore ſint oculi, ex quo proficiſcuntur: ergo colorum cauſſa erit ex aqueis humoribus, ex quibus conſtat. Vnde quinto Animalium, glauci coloris has docet cauſſas: nam humoris paucitas glaucum colorem cauſat; copia nigrum. Conducit præterea pelliculæ corneæ læuitas & ſplendor, quæ ſi plus iuſto exceſſerint, ad glaucedinem commutat, ſed præcipua cauſſa humoris copia vel paucitas eſt, ſed quis humor ſit ille, ab eo non explicatur: putamus autem humorem intra vitrum contentum, qui aqueus eſt,

(idque etiam à Galeno aſſumitur) à cuius paucitate & arefactione proficiſcitur effectus ille, *glaucedo* dictus. confirmatur ideo, quod glaucos oculos habentes de die minus vident, cum lumen interdiu multum ſit, & oculi cæſii motum illum à multo lumine factum non ſuſtineant; contra qui oculos nigros habent, interdiu magis vident: cum humorem multum habeant, multo indigent lumine, vt clareſcant. Mare etiam cum modica aqua eſt, clareſcit, & fundus perſpicitur; ſed vbi multa eſt, nigreſcit, & lumen ad fundum non penetrat. Sed huic opinioni recentiores anatomici non aſſentiunt: aiunt enim colores illos à tunicæ vueæ coloribus naſci, quæ in anteriori parte ſemper varie tingitur. Auerroes in ſuis Colliget, ex cerebri complexione prouenire dixit, & cæcitatem illam ex cerebri frigiditate & propterea paucitatem digeſtionis. & eſt ſimilis color aquæ. Ariſtoteles enim huiuſmodi colorem quinto De generatione ex imbecillitate prouenire dixit, quia partes nuper natorum imbecilliores ſunt; ob id cæſeitas imbecillitas eſt: igitur color hic cæſius alibicans timiditatem arguit, vt Ariſtoteles in ſuis Phyſiegnomon. Quibus oculi glauci, albi, timidi ſunt, quia videtur color albus timiditatem ſignificare. A quo Polemon: Ex cæſiis color, qui ad albedinem vergit, timoris eſt. Nero oculis fuit cæſiis & hebetioribus, quod peius erat, ob id præ cæteris timidiſſi-

diſſimus, vt ex Suetonio habetur. Diuo Auguſtò equorũ modo glaucos oculos fuiſſe Plinius ſcribit, ſuperaque hominis albicantis magnitudinis, quam ob cauſſam diligẽtius ſpectari eos iracunde ferebat. Sed hęc falſa eſſe facile exiſtimo, tum quod Auguſti mores optimi ſpectatique fuere, cuius notæ morem contrarium indicant, tum quod à Suetonio clariſſimo hiſtorico aliter eius oculi deſcribũtur. immò cõtrarie. Inquit enim: Oculos habuit claros, ac nitidos, quibus etiã exiſtimari volebat ineſſe quiddam diuini vigoris, gaudebatq; ſi quis ſibi acrius contuenti, quaſi ad fulgorem ſolis vultum ſubmitteret.

Cæſii crocei oculi.

Secunda ſpecies cæſiorum oculorum, quam deſcribemus, ea eſt, quæ ad croceum colorem inclinat, vt in noctuæ oculis videmus. Hi oculi ſilueſtres & ferinos mores oſtendunt. Polemon: Oculorum cæſeitas agreſtem hominem teſtatur, ſed ea, quæ ad bilem vergit: plura enim animalium ſilueſtrium rationis expertium cæſiis oculis ſunt. nam cicura fere omnia nigricantibus oculis inuenies. A quo Adamantius: Glauci oculi & ſicci, agreſtes & iniquos accuſant, bile quidem tincti ſunt, ſed non cærulea. Polemon, & Adamantius capite de oculorum cenchris, κέγχροις, doloſos homines notare dixerunt. Ptolemæus Philoſophus cæſios oculos crudelem hominem, & deceptorẽ notare dixit: nam hic color

dominium cholerę arguit, cum maxima aduſtione. Rhaſes: Oculi, qui habent citrinitatem, vt croco tincti eſſe videantur, peſſimos ſignificant mores. Glaucos oculos habebat Sylla, ſæuos & acerbiſſimos, quibus terribilem reddebat aſpectum, vnde agreſtis & ſæuus à Plutarcho deſcribitur. Cæſiis oculis fuit Sfortia, vnde ſæpius in agreſtem iram & ſæuitiam incidebat, vt à Iouio ſcribitur.

Cæſii oculi, cum paruis pupillis.

Quorum oculi glauci minimas acies habuerint, illiberales, verſipelles, auari potius, quam alii reperiuntur, Adamantius. Vbi Polemonis textus non integer ait enim: Parui oculi paruas pupillas habentes, illiberales, verſipelles, & auaros ſignificant.

Cæſii oculi ſicciores.

Oculi glauci ſicciores, iniuſtos homines arguunt, à bile enim ipſi exagitantur, Polemon. ſed Adamantius; Oculi glauci ſicciores. iniuſtos homines arguunt, à bile exagitatos, ſed non cærulea. Conciliator: Glauci, ſicci, feroces mores pariunt. nam ſi cæſius color per ſe agreſtes parit mores, & ſiccus inſuper fuerit, ex aduſta ſiccitate peiores euadunt.

Cæſii oculi viridantes.

Eſt ſpecies cæſeitatis illa, quæ ad viriditatem accedebat, ſcilicet olerum. Polemon: Qui autem oculos habent, ſimiles viriditati olearum, fortes

fortes viri ſunt. Huiuſmodi oculorum cæſeitate præditus erat Patroclus, vt Daretis Phrigii teſtantur monumenta, qui fuit robuſtiſſimus.

Cærulei oculi.

Ex iis, quæ Ariſtoteles primo De generatione dixit, cognoſcimus cæruleum colorem ex humorum multitudine prouenire, cum à nigro parum differat; &, vt mihi videtur etiam ſpecies eſt glauci coloris. Equus Neptuni glaucus erat, idque ob colorem maris; & epitheton eſt maris color glaucus, & marini Dei quoque. Polemon. Cærulei oculi, cum humidiores ſunt, præſtantiores ſunt quam cæteri communes, & doloſum hominem ſignificant. Adamantius aliter: Cærulei. oculi humidi valde ſunt, & præſtantiores aliis. Galba cæruleis oculis fuit, ob id ſæuus, auarus, & doloſus.

Cærulei oculi, magni, ſtantes, & ſplendentes.

Cærulei oculi, Polemon inquit, humidi, ſtantes, virum optimis moribus præditum indicant, & animoſum; ab eo optime Adamantius: Oculi cærulei, humidi exiſtentes, ſtantes, ſplendentes, magni, optimam hominis naturam & animoſitatem præſeferunt. Sed in textu ἀλαμπεῖς, litera α tollenda eſt, vtpote addititia. Hæc eadem Ariſtoteles ad Alexandrum ſcribit. Cuius vero oculi ſunt declinantes ad cęleſtem colorem, vel nigredinem, talis eſt penetrabilis intellectus, &

fidelis. Cæruleus hic color eſt medius inter album & nigrum; & temperatam mõſtrat cerebri complexionem, & ſic bonum ingenium & hominis naturam: & eſt priuatus aduſtione choleræ, & melancholiæ. Hos oculos Homerus cæterique Poëtæ Mineruæ fortitudine & prudẽtia inſigni tribuunt, & ob id *Glaucopis* dicta, id eſt, cæſios oculos habẽs. Diodorus ſcribit aëra nominatum eſſe Pallada; aër autem coloris eſt glauci, vel cærulei. Alii Mineruam *Glaucopim* dictam διὰ τὸ λαμπρόν, καὶ περίβλεπτον τῆς ἀρετῆς quod virtus illuſtris ſit, & conſpicua. Alii Glaucopim dictam, non quod oculos glaucos habuerit, ſed formidoloſos, cum glauci dicantur leones regii. Traditur à Pauſania, fuiſſe Athenis Palladis ſtatuam glaucis oculis ex Libyca fabula: ſiquidem ex Neptuno, & Tridonide palude natam Deam fuiſſe, atque eo argumento glaucos eis oculos fuiſſe, cæruleos Neptuno. Cicero de natura Deorum primo, Mineruæ confingit oculos cæſios, Neptuno cæruleos. Philibertus Aurantius cæruleis oculis fuit, belli cupidus, ſtrenuus & acer bellator, adeoque ardenti feruidoq; ingenio in hoſtes irruebat, vt ægerrime periculo elaberetur. Inuſitata, & prodiga liberalitate fuit, vt regna non ſibi ſed militibus acquireret. Hic eſt tuorum oculorum color, Princeps illuſtriſſime; ſunt enim cærulei magni, humidi, ſtabiles, & ſplendentes; tu vir optimus, laudabilibus morib., animoſus, acris intellectus, officioſus, & fidelis.

Nigri oculi.

Dixerant prius Polemon & Adamantius, cicura animalia nigrorum eſſe oculorum; & manſuetiora eſſe; ſilueſtria eſſe glaucorum; ob id hæc agreſtium morum, illa manſueta, & timida. ſimplex enim nigredo timidos facit.

Valde nigri oculi.

Oculi valde nigri, timidi ſunt; color enim valde niger videtur timiditatem ſignificare. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Sed melior eo Polemon: Valde niger in oculis color, callidos & doloſos arguit, Adamantius, timidos, & doloſos. Hos ego ad Æthiopas referrem, qui nigris oculis ſunt, timidi, & deceptores. Auerroes quarto Colliget, oculi nigredinem ex cerebri caliditate prouenire ſcripſit, quæ fit per exceſſum decoctionis, ſignificatque aduſtionem terreſtrium partiũ, ex quibus doli proficiſcuntur.

Aquilus oculorum color.

Aquilus color, Græcis ὑδατῶδης dicitur. Gaza *aquinum* vertit, medici *aquaticum*: dictus eſt aquilus non ab aquila, ſed ab aqua. Hic color maiorem humoris copiam arguit, quam caprinus & cæſius; diſcedit à claritate cæſii & caprini, & accedit ad colorem illius aquæ, quæ media eſt inter claram & atram. Nos Neapolitani brunum dicimus, alii fuſcũ, ſiue ſubnigrum. Huiuſmodi colore fuit Auguſtus. Hic color

maxime in ouium oculis cernitur, & ob id ouinus ea ratione dici poſſet, qua caprinum antiqui dixerunt, qui in caprarum oculis cernitur; quia hic color in ouium oculis reperitur. Ego ſtoliditatem arguere dicerem.

Flaui oculi.

Altera nigredinis ſpecies ad flauum colorem declinat; eſt enim flauus color, qui virginum & puerorum capita ſæpe ornat, atque in maturis frugibus elucet: vnde flaua Ceres. Galenus in libro De methodo medendi, de vino loquens: Vinum, inquit, quod non admodem ſplendet, ſed palleſcit, fuluum eſt; ſed ſi vini flauities claritatem habet, flauum eſt. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis: Quibus oculi valde nigri declinãt ad flauum colorem, animoſi ſunt, idque ad decentiam refert. Polemon & Adamantius; Oculorum color ſubflauus, robuſtum & magnanimum notat. Huiuſmodi colorẽ Græci ξανθὸν vocant, vel ὑπόξανθον appellant. Fuit Cæſar, vt ex Suetonio habetur, nigris vegetiſque oculis, quaſi ad flauum accedentibus, vigilantibus, micantibus, & veluti exilientibus, elatique animi ſigna præbentibus.

Fului oculi.

Cum flauus color ad nigredinem vergit cum ſplendore; dicitur fuluus; nam vnus color non eſt, ſed ex vtroque conſtat; & quoniam niger color

color & flauus ſplendens pulcherrimum reddunt oculum, Græci colorem hunc χαροπὸν, quaſi *gratioſum* dicunt; Latini *rauum*; licet Horatius rauam lupam dixerit, cum ſit lupa nigri coloris, cineritio commixti. Gaza apud Ariſtotelem fuluum traduxit. Hic color in oculis leonum & aquilarum & vulturum clare cernitur. Ariſtoteles pro ſplendenti ſub flauo accepiſſe videtur. Rauum colorem in arietum & canum oculis laudat M. Varro. Porphyrius rauum fuluum eſſe dicit. Ariſtoteles Phyſiognomonicis. Quibus non glauci oculi, ſed charopi, animoſi, referuntur ad leonem & aquilam. Auerroes in ſuis Colliget, ait: Varius color medius eſt, & intelligit per varium, charopum, & demonſtrat vltimam temperiem decoctionis, quæ eſt minor quam illa quæ fert nigredinem, & maior quam illa quæ fert ſubalbedinē. Rhaſes. Oculi omniū optimi ſunt varii, medii inter nigrum & albū, præſertim ſi non ſint multum radioſi, neque rubedo neq; citrinitas appareat. Polemon & Adamantius, optimam deſcribentes ingenioſi qualitatem, tribuunt ei charopos oculos, lucidos, & humentes, & modeſtos; qui color etiam temperiē præſefert. Fronto canes paſtorales laudat, fuluos oculos habentes, vt leones.

Caprini oculi.

Ex extremorum oculorum temperatura etiam caprinus color naſcitur, vt Ariſtoteles Ani-

malium libro, caprinum & fuluum medios colores ponit;& in Problematis caprinum ſolum. Hic à claritate glauci coloris cadens in ſqualiditatem ſe recipit. eſt ſane color ſordidiuſculus;& aliquo modo vinoſus, & flaueſcens, ſic dictus; quod in caprarum oculis cernatur. hic ad cernendi claritatem primatum obtinet,& optimorum morum indicium, eſſe affirmat Ariſtoteles primo Animalium libro. Sed in ſuis Phyſiognomonicis οἰνωποὶ id eſt, *vinoſi coloris* oculi, ſtolidos indicant, & ad capras referuntur. Sed ego non οἰνωποὶ, ſed αἰγωποὶ legerem, nam ęgopos oculos ſubglaucos intelligerem, & caprinos. Præterea idem Ariſtoteles libro De generatione quinto, ait: Quorundam Animalium oculi rufi, cæſii, nonnullique caprini, vt Gaza Latine reddidit. Sed quæ Ariſtoteles Animalium libro dixit, aduerſantur iis, quæ in Phyſiognomonicis dixit, & ob id hunc librum Ariſtoteli falſe adſcriptum putant: Sed animaduertendum, quod Ariſtoteles de capris dixit, puto ouibus adſcribendum: nam oues oculos aquilo colore habent,& ab eodem genus ouile amens habetur, & moribus ſtultiſſimis, & omnium quadrupedum maxime ineptum. Repit in deſerta ſine cauſa, hieme obſtãte egreditur è ſtabulo occupatum à niue, niſi paſtor compulerit abire, non vult ſed perit deſiſtens, niſi mares à paſtoribus educantur, ita reliquus grex inſequitur. Quibus verbis videmus

ſacui-

ſatuitatem ouibus adſcribere, & capris prudentiam, cum ipſemet ſexto hiſtoriæ dicat: Capræ prudẽtes ſibi opitulari videntur, nam & in Creta inſula capræ ſilueſtres transfixæ ſagitta, herbã dictamnum quęrunt; hac enim ſpicula è corpore eiiciunt. animalia itaque, quæ ſecundum vniuerſum genus fatua dicuntur, nulla prudentia commendantur. Adamantius ſplendentes oculos capræ tribuit, & ob id ſtupiditatem. Rhaſes eiuſmodi colore oculos ſtupiditatem ſignificare dixit.

Subrubri oculi.

Quibus oculi ſupererubeſcunt, ſtupidi fiunt ob iram, idque ad paſſionem referas, quia iis qui ira exacerbantur, erubeſcunt oculi: idemque in Problematis rationem affert, quare irati oculis maxime erubeſcunt, quia præſidium natura in eam partem tanquam violatam tranſmittit, quę & ſenſu & motu facilior eſt: nam & in metuendo calor eam partem maxime deſerit. Alexander Aphrodiſeus hæc ait: Quoniam ira ſanguinis cordi ſuffuſi & calidi ſpiritus feruor eſt; hic agitur, vt tenuis ad caput effertur, atque ad oculos, quoniam pellucidi ſunt, ſe oſtendit, & vapores aſendunt ſanguinei, vnde facies quoq; rubicunda exiſtit. Homerus ira excandeſcentem Antinoum ita deſcribit:

-- olli flammantibus anxia curis
Corda tument, rutilis ardeſcunt lumina flammis.

Et alibi: Cc 4

-- ardentes candebant lumina flamm...

Auerroes in ſuis Colliget, ait: Oculi rubei cum venis rubeis ſignificant complexionem cerebri calidam. Vidimus ſæpe homines adeo effrenatæ iræ vt ſtupeant, & à ſe alienentur; quibus non ſolum oculi, ſed totum oculi album ſanguineis venis erat refertũ. Vnde prouerbio fertur: Hic habet ſauguinem in oculis, id eſt, iniurias non fert quin vlciſcatur ob iram. Ariſtoteles & Polemon hunc colorem ὑποφοίνικον dicunt. Polemon etiam & Adamantius in capite De oculorum cenchris, ſanguineos oculos, αἱματώδεις, inconſultos & feruidos in operibus demonſtrare dixerunt. Ægyptii hominem impudentem deſignare volentes, ranam pingunt; hæc enim non alibi ſanguinem habet, quam in oculis. Porro qui illos ſanguine reſperſos habent, impudentes dicunt. Muſcam etiam impudentiæ ſignum faciunt, quam conſtat in capite tantum circa oculos ſanguinem habere.

Subrubri, ſicci oculi.

Addunt Polemon & Adamantius ſiccitatem, vnde quos ſubrubros & ſiccos oculos habere noueris, ſecurius iudicare poteris valde eſſe iracundos. Albertus: Oculi cum rubore ſicci, iracundorum ſunt.

Subrubri, humidi oculi.

Iidem inquiunt, ſi humidos videris & rubeos

ad

ad vina propẽſum hominem iudicabis. Albertus, ſi rubent oculi cum humore, ebrioſos notant.

Igniti oculi.

Quibus ignei oculi (πυρώδεις) inuerecundi ſunt, & àd canes referuntur. A quo Adamantius: Igniti oculi & canini, impudentiam demonſtrant. Introducit Homerus Achillem Agamemnoni oculos caninos & ceruinum cor exprobrantem, quo impudentiam & timiditatem eius notat:

Ebrie luminibus canis, effrons, pectore cerui.

Sed in figura impudentis procacis, intuitus oculos dixit. Apud Heſichium & Varinum impudẽtiſſimus & inuerecundus animus, *caninus* dicitur, ob fixum & impudentem aſpectum. Ariſtogiton Cydimachi filius canis vocabatur propter audatiam; & Cynici philoſophi dicti ſunt ab ingenio canino, impudente, audace, & contumace; vt qui publice, non priuate, quem vellent tamquam adlatrantes, reprehendebant.

De variis oculis, & primo de Granitis, CAP. 8.

DIXIMVS hucuſque de ſimplicibus oculorum coloribus, nunc de mixtis, ſeu variis. Portio igitur illa oculi, quæ interiacet pupillam & album, ſi vnicolor eſt, duobus modis erit. nam vel orbiculus ille variis punctulis variegatus eſt, albis, nigris, rubidis, palleſcentibus, vel diuerſicoloribus circulis diſtinctus. Dicemus primo de iis quibus inſperſa tamquam mileacea grana,

quæ Græci *cenchros* dicunt; mox de aliis. Sed dicet fortaſſe quiſpiam, vnde tam varii colores in oculis? quibus reſpondendum, quod oculi diaphani ſunt, raræque ſubſtantiæ, ideo per eos viſiui ſpiritus tranſparent, vt in menſtruata muliere videre licet, quæ ſpeculum bene terſum viſuſuo ſanguineis maculis inficit.

Maculoſi oculi.

Deteriores oculi ſunt, ait Ariſtoteles ad Alexādrum, qui habent maculoſos orbiculos, nigros, vel rubicātes circumquaq;; quia talis homo deterior eſt omnibus aliis, etiam reprobis. Rhaſes ab eo: Pupillæ in quarum circuitu ſimilitudo margaritarum apparet, inuidum, verboſum & peſſimum oſtendunt, & ſi oculus varius fuerit, peſſimi erit ingenii. Quotquot ad huc nobis videre licuit homines huiuſmodi oculos ſortitos, fœdis maculis inſperſos, omnes proditores, homicidas, infidos, & irreligioſos fuiſſe memini. Ariſtoteles ſcripſit, hyæna & vitulus marinus mille colores in oculis habent, & hyæna omnium fraudum plena eſt & inſidiarum.

Parui & varii oculi.

Quibus ſunt varii (ſed Polemon imbecilles) & parui oculi; quęſtuoſiores ſunt, ſeruiles, & adulatores, & auari, alia dicentes, & alia facientes. & in his occulte gaudent, quamuis ipſis nil emolumenti eueniat; & in ſumma, omnia lucri gratia

agere

agere neutiquam abſtinent, niſi quatenus præ formidine deterrentur. huiuſmodi homines ſunt imbecilles, ſicut lepores, cum & ipſi ſimilem oculorum ſpeciem retineant.

Calculi æquales in fuluis oculis.

Si huiuſmodi calculi æquales in fuluis oculis extiterint, agreſtitatis, iracundiæ, iniuriæ, & adulterii nota eſt. Adamantius.

Calculi inæquales in fuluis oculis.

In eiſdem oculis calculi maiores vel minores, mitiores mores demonſtrant. Polemon aliter habet: In fuluis oculis calculi maiores, ſæuiores, minores vero, mitiores mores oſtentant.

Calculi ſanguinei in nigris oculis.

Sanguinei calculi in nigris oculis, venenorũ miniſtrum indicant; Adamantius. ſed in Polemone deſunt.

Calculi pallidi in nigris oculis.

Pallidi calculi in eiſdem oculis, mangones & venenorum propinatores oſtentant; Adamantius. nec in Polemone hæc adſunt.

Calculi cærulei & flaui, æquidiſtantes, circa pupillam ordinatim currentes in oculis variis.

Oculi varii, Adamantius, imbecilles Polemon, magis in fuluis, quam in cæſiis fiũt. & adhuc de variis cæſiis loquor oculis, cum circa horum oculorum pupillam cærulea grana

milii magnitudine, & alia flaua ordinatim inter ſe æquidiſtãtia, ſicut monile, circa pupillam currant. eiuſmodi oculi doloſum & furtiuum ingenium maxime inter omnes oculorum ſpecies ſignificant. Addit Adamantius, Solertiæ, intelligentiæ ſatis illis eſt, ſed ſunt mendaces.

Calculi ignei, albi, ſubalbicantes, pallidi, igneis admiſti, ſanguinei in nigris oculis; vel extra rotæ circumferẽtiam nigredo igni admiſta, ſubalbicans, non valde ignea, vt eminus nigrum repræſentet.

Vtriuſque, ſcilicet Polemonis & Adamantii, textus mihi non videtur integer; ſed quod ex vtroque percipere potuimus, ſcribemus. Fului oculi nigrorum ſpecies ſunt: nam nigredo eos decorat, ſi in oculis nigris ipſis calculi viſuntur, ignei, albi, ſubalbicãtes, vel pallidi, vel aurei igneis admixti, vel ſanguinei, vel ſunt, qui in eiuſmodi nigra oculorum ſpecie calculos non habent, ſed extra circuli circumferentiam habent nigredinem igni admiſtam, vel calculos ſubalbidiores, non valde igneos, vt à longe nigros repræſentet, tales genoroſos hominis mores, prudentes, taciturnos (Adamantius, iuſtos) bonæ indolis, & magnanimos indicabunt.

Calculi pallidi, igneis admiſti, & cæſii, & oculi magni commoti micantes, & aſpicientes, vt irati ſolent, & quaſi palpebras reſerent, & ſubluceant velut ignis.

Magni oculi, & commoti micantes, aſpicientesq;

teſque, vt irati homines ſolent, & quaſi palpebras referent, omnes hi incommodi ſunt. hæc enim luporum ſilueſtrium, & aprorum ſpecies eſt; & ſi ſubalbicantes fuerint, vt ignis, & circa hos calculi crocei igneis admiſti, cum aliis cæſiis, omnino, vt ſuperius dixi (cum ad luporum ſilueſtrium aprorumque naturam accedant) crudeliores, agreſtiores, & rapaciores habendi ſunt. Adamantii textus defectuoſus eſt, vel ſtudio decurtatus, cum calculorum nō meminerit. ita enim habet: Magni oculi, & commoti micantes, iracundis ſimiles, & palpebris apertis patuli, quales in lupis & apris apparent, omnium peſſimi. crudeliſſimi namque, & maxime ſilueſtres, & rapaciſſimi ſunt.

Calculi quadrangulari forma ignei, inſtar ignis ſublucentes, & præter hos alii pallidi, igneis permiſti, & ſi circuli cæſii, & cærulei pupillam ambiant.

Reficiemus Polemonis textum ex Adamantio dilaniatum. Quibus vero non ignei calculi rotundi, ſed valde ignea quadrangulari forma grana, inſtar ignis ſublucentia, fuerint, præter hæc calculi pallidi, igneis permixti, & alii cæſii, & circuli ſanguinei & cærulei pupillam ambiant, peſſimi ſunt. Conciliator ab his: in quibus guttæ vehementer rubidæ, non omnino rotundæ, ſed ad quadratam formam accedentes, & ſublucentes, velut ignis, & intus poſt ipſas, guttulæ pallentes vel glaucæ circuli pupillam foris ambiant,

ſæuus oculis animus occulitur, qui ferarum omnium atrocitatem excellit: hi ſunt patratorū nefandorum, qui non à domeſticorum ſanguinis effuſione, non ab impietate vlla, dolo, verſuriave abſtinent. Hos oculos puto Ezellinum de Romano habuiſſe, humani ſanguinis inexplebilis. Vnde Iouius eum vipereis oculis, atroci pallore, & ferali fronte fuiſſe ſcribit: qui pluſquam barbaro more, ferro & flammis vrbes & multa corporum millia excîdit. Ioannes Maria Vicecomes vipereis oculis & venenum ſpirantibus fuit; ſæuus princeps, in ſuos ciues inauditæ crudelitatis carnificinam exercuit, prægrandibus & voracibus moloſſis humana carne nutritis, fera immanitate quos odiſſet obiiciebat vt ab eis diſcerperentur, incredibili horrore populi.

Mediocres oculi.

Rectus igitur oculorum ſtatus probi viri indicium affert. Polemon, Adamantius.

De oculis cum verſicoloribus circulis, CAP. 9.

Altera eſt ſpecies verſicolorum oculorum, non qui variis diſtinctus eſt punctulis, ſed orbiculus, qui pupillam & albuginem interiacet, vari circulis diſcolor eſt, vt qui pupillam ambit ſubt ger, qui vero in extima parte album conting ſubalbicans ſit, viridis, vel alterius coloris.

Circuli in oculis candidi, imbecilles,

Qui imbecilles oculorum circulos habent

paulo

Digitized by Google

paulo candidiores, eorum omnium, quos dixi, maxime ſunt imbecilles, & pauori obnoxii. Polemon & Adamantius.

Circuli varii coloris.

Quibuſcumque non fului calculi ſunt, ſed orbita variegata in oculis, fraudulentiores ſunt; Adamantius. textus Polemonis hiat, quia deſunt ſigna.

Circulus ſanguineus, anguſtus, niger, alter ſupra igneus in humidis oculis.

Si ſanguinei circuli fuerint, conſidera colorem & circuli magnitudinem; ſi circulus anguſtus, & niger, alter vero ſupra igneus in humidis oculis ſit, præterea ſi nihil in ipſis appareat alienum, magnanimum virum, prudentem, iuſtum, bonæ naturæ, & ſupra modum filios amantem iudicato; Adamantius. Ex Polemonis textu vix quidquã intelligi poteſt.

Circulus inferior viridis, ſuperior niger.

Si autem viridis inferior ambitus, ſuperior vero niger fuerit; doloſum, iniuſtum, pecuniæ furem, & turpiter cum mulieribus conuerſantem exiſtimabis. Polemon & Adamantius.

Circuli coloris iridis in ſiccis oculis.

Si autem varii coloris oculi fuerint, ſimiles colori mali punici, & aridiores, vanum hominem indicant, Polemon. Aliter Adamantius: Circuli varii coloris, iridis colores referentes in aridioribus oculis, luxurioſum manifeſtant.

Circuli iridis coloris in humidis oculis.

Varii coloris circuli iridem referentes in humidis oculis, fortitudinem, animi magnitudinem, integrum eloquium, & rectum conſilium indicant; iidem.

Circuli coloris iridis in aſperioribus oculis.

Si oculi truces fuerint. & in eis circuli iridis coloris reperientur, ad iram & ad venerea opera ꝓpenſum iudicabis; iidem.

De oculis obſcuris, vel claris, CAP. 10.

SEQVITVR vt dicamus de ſplendore oculorum. nam ſicut claritas & ſplendor optimam præſagiunt morum qualitatem; ita obſcuritas iniquam. Hæ demum qualitates in aliis ſe permiſcentes, ſcilicet paruitate, ſqualliditate, & ſimilibus, malitiam eorum adaugent.

Tenebricoſi oculi

Tenebricoſos habentes oculos omnes impudentes iudicat Polemon; ſed incommodos Adamantius eſſe dicit.

Tenebricoſi, & aridi oculi,

Aridos obſcuros oculos, ſuperbos Polemon, inuidos notare Adamantius dicit.

Tenebricoſi oculi parui.

Si parui, & obſcuri fuerint oculi, doloſos, malorum artifices, mutabiles, & multiplicis animi homines indicabũt. Conciliator ait: Ad eorum

augendam nocentiam nil refert magnitudo vel paruitas,ſed minores maiorem augēt malitiam.

Tenebricoſi, & caliginoſi oculi.

Qui ſquallidos, Polemon, caliginoſos, Adamantius, habuerint oculos,doloſos,perfidos, & intemperantes iudicato.

Diſcolorati oculi.

Qui oculos diſcoloratos habent, timidi ſunt, & ad paſſionem referuntur, quia qui timet pallidus fit. ego per oculos diſcoloratos, vti conualeſcentes habent, intelligerem, qui inæqualiter colorati ſunt: Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. In libro Problematum reddit rationem. In metuendo color deſerit partes externas,& maxime oculos. Polemon & Adamantius in figura timidi oculos ei adſcribunt turbulentos.

Truces oculi.

Mahometes Secundus Turcarum Imperator profundis ac trucibus oculis fuit, iisque minacibus; crudelis,& naturæ immanis, octingenta mortalium millia accidiſſe creditur, ſed remota illa ſæua atrocitate, æquus fuit. Selimus decimus Turcarum Imperator prægrandibus ac truculentis oculis, & intuentibus mortem prope ſpirantibus,ſæuus fuit, armorum crepitu gaudens, ingenio perfidus,aſper,immitis,atrox. Solimanus Solimani filius trucibus oculis,ſęuus in victoria, fractus in aduerſis, fœderum ruptor;

ſubdolus. Selimus nonus Turcarum imperator ferocibus oculis, & ore truci fuit, inſitam ſuo animo diram ſæuitiẽ oſtendit, qui in ſanguinem gentilium ſuorum immaniter deſæuiit, vt etiam de extinguendo filio cogitârit, adeo vt immanitate feras anteiret, monſtro quam homini ſimilior, qui animo pluſquam Tartarico nemini ſuorum pepercerit.

Fœdi oculi.

Eſt & oculorum ſpecies veluti obſcura, turbata, ſqualẽs, nebuloſa, ſubliuida, & vt ita dicam, cadaueroſa, ſæua, immanis, & mortem minitãs, qualem ſicarii & carnifices perſeferunt: hi ſemper inſidias, cædes, & facinora minitantur. Saluſtius inſignis hiſtoricus Catilinam fœdis oculis fuiſſe ſcribit; & animo fuit impuro, ſcortator, adulter, ſacrilegus, ganeo, infidus, ſceleſtus, & occiſor. Eiuſmodi fœdos oculos habuit Nero, vt à Suetonio deſcribitur, quod tyrannicæ crudelitatis & impiorum morum non leue fuit argumentum.

Oculi obſcuri, humidi, & iuſtæ magnitudinis.

Oculi obſcuri, humidi, & iuſtæ magnitudinis, conſtantem, diſciplinis habilem, ingenioſum, verecundum, timidum, & fere parcum hominem teſtantur. Pol. Adam:

Lucidi oculi.

Contrarii ſupradictis tenebricoſis oculis ſunt clari luminis oculi, quibus ſi contradixerit aliud nihil

nihil, optimos mores præſeferunt, Polemon, Adam. Eadem Conciliator. Ariſtoteles libro De partibus, Oculorum claritas, ait, ex humorum claritate procedit, & animalia, quæ ſubtilē habent ſanguinem, prudētiora ſunt. Auguſtum oculos habuiſſe claros & nitidos diximus, fuit & optimis moribus, ingenio, & militari diſciplina percellens. In Bartholomæo Liuiano viuidi & peracres oculi erāt, innatę virtutis indices: quātum enim excelſo, efficacique ingenio valeret, facile oſtēdit. nam pertinaci induſtria, ſingulari labore, maximaque vigilantia ad ſummos militiæ honores aſcēdit. Clari nitidiq; fulgoris oculi tui ſunt, digniſſime Princeps Eſtenſis, nec ſine vi aliqua diuini fulgoris cuiuſdam; vt ſi aliquem enixe cōtuearis, vultum ſubmittere cogas; vnde optimis diuiniſq; morib. & diſciplina prępolles.

De oculis ſplendentibus, Cap. II.

DE oculorum coloribus dum verba faciunt Polemon & Adamantius, de quodam ſplendore loquuntur, quem vocant μαρμαρίων id eſt, incertum & diſcurrentem ſplendorem quendam, non qui in politis gemmis, ſed perpolitis lapidibus marmoreis, vt in iaſpide, porphyrite, & huiuſmodi lapidibus, conſpicitur. Adamantius huiuſmodi ſplendorem in capræ oculis reperiri ſcribit, & ob id ſtoliditatem quandā ſignificare. Plinius: Oculi capræ lupive ſplendent, ignemq; iaculantur.

Splendentes oculi.

Oculi ſplendentes & magnum lumẽ habentes, hominem furtis ſe oblectantem indicant; Polemon. At Adamantius aliter: Oculi ſplendentes ſtupiditatem arguunt; ita enim aſpicit capra.

Splendentes, cæſii, & ſanguinei oculi.

Quoſcumque ſplendentes & luminoſos inſpexeris oculos, cæſios, & ſanguineos, in negotiis feruorem ac veſaniæ proximiorem audaciam inde colliges; Polemon. Aliter Adamantius: Splendentes oculos, etiam ſi ipſis lux aderit, nõ bonos iudicato; huiuſmodi enim ſplendor in cæſiis & ſanguinolentis oculis, feruidum in negotiis peragendis, & ad quæuis audentem, vt prope furori proximus ſit, denotant.

Oculi ſplendentes fului, cum lumine.

Si in fuluis oculis etiam ſplendor inerit, tales pauori obnoxios dicas; quippe omne negotium pertimeſcentes, cuncta ſuſpecta habent. Polemon & Adamantius.

Splendentes nigri oculi.

Oculi ſplendentes nigri, paucos & meticuloſos, & valde malignos aſtutos homines teſtantur; Ex eiſdem.

Splendentes, nigri ſubridentes oculi.

Qui huiuſmodi oculos magnos & ſubridentes habuerint, ad omnes turpitudines venient. Ex eiſdem.

Splen-

Splendentes, toruè aſpicientes oculi.

Oculi humidi, ſi toruum contueantur, animoſos, fortes, furioſos, iracundos', in actionibus properos, temerarios, timidos ad dicendum, & in ſumma, nequiſſimos homines iudicandos cenſemus; Polemon. rectius Adamantius loquitur: Oculi ſi toruum contueantur, moleſti; ſiquidem humide aſpiciant, animoſos, fortes, furioſos, recte loquentes, actionibus properos, temerarios, inelegantes, & ſecortes oſtendunt.

Splendentes, ſicci oculi.

Aridi oculi, prauos & ſceleſtos notãt. Iidem.

Splendentes concaui, parui oculi.

Si huiuſmodi oculi concaui & exigui fuerint, peiores ſunt. tametſi enim prudentes exiſtant; ſunt tamen inſidiatores, diſſimulantes propoſitum, & omnia ſimulantes, & omnia cupientes; Polemon. Aliter Adamantius: Si exigui & concaui fuerint oculi, peiores, crudeles, inſidiatores, ſimulatores, & omnia cupientes ſignificabunt. Textus Polemonis corrigendus, vbi ὅμως ἢ φρόνημα legendum ὁμόφρονες, ex Adamantio.

Splendentes oculi, quibus funiculus imminet, ſupercilia aſpera, & palpebræ erectæ.

Et ſi huiuſmodi oculis funiculus imminet, & ſupercilia aſpera, & palpebræ erectæ ſint, fortitudinem abſq; conſilio & malitiã, & audaciam ſignificabit; Polemon. Ex Adamantio ita textus corrigi poteſt: Et ſi huiuſmodi oculis funiculus

imminear, ſupercilia aſpera, & palpebræ erectæ fortitudinem cum conſilio ſignificabit.

Splendentes oculi, quibus funiculus ſupereminet, aſpera ſupercilia, & palpebræ erectæ, & aſpectus trux, & amarus.

At quibus tum funiculus, tum palpebræ, & ſupercilia depoſita fuerint, & aſpectus aſper, & amarus, peiora hæc quam quæ diximus, ſigna erunt; Polemon. Aliter Adamantius: Quibus autem tum funiculus, tum palpebræ, & ſupercilia, non, vt diximus, erunt, aſpectus autem aſper & amarus, omnium peſſimi.

Splendidi oculi.

Qui ſplendidos oculos habent, luxurioſi, ceu qui gallos, & coruos hac parte referant, Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Ego autem ad paſſionem referrem. nam per coitum oculi ſplendent. Polemon fornicationem, tum in maribus, tum in feminis ex ſublimibus corporis partibus deprehendi poſſe dixit, ſcilicet in oculis, & ſuperciliis; qui ſi lucentes fuerint, ita vt voluptate repleti videantur, libidinoſos arguunt. Adamantius autem: Oculi ſplendentes, quales habent aues, venereos oſtendunt.

Fulgentes humidi oculi.

Oculi humidi ſplendẽtes, vt aqua, hominem bonis moribus præditum denotant; Polem. Adamantius. Oculi tamquã guttę ſplendidi nitoris relucentes, compoſitos mores & graues ĩdicãt; Albertus.

De

De motu oculorum, & primo de ſtantibus,

CAP. 12.

NVNC de oculorum motu agetur, vt qui fixi, mobiles, rigidi, trementes, & conniuentes, aliisque ſpeciebus diſtincti recenſentur. Auerroes Colliget quarto, Motus, ait, velociores oculorum, ex cerebri caliditate; tardiores vero ex frigiditate proueniunt.

Stantes oculi.

Cohærentes oculi omnes incommodi; Polemon, & Adamantius.

Stantes oculi, humidi.

Homines ſtantibus præditi oculis & humentibus, pauidi ſunt; Polemon & Adam. & in figura manſueti, eum conſtantis intuitus faciunt.

Stantes & ſicci oculi.

Si rigidi & aridioris oculi fuerint, perturbationum plenum hominem oſtẽdunt; Polemon. ſtolidum dicit Adamantius.

Stantes oculi, & pallidi.

Oculos ſtantes & pallidos, inſanos Polemon, bardos & ſtupidos Adamant. oſtendere dicunt.

Stantes, cæſii, & obſcuri oculi.

Eum qui cæſios, ſtantes, et citra perſpicuitatẽ oculos habebit, nec tibi amicitia arcta coniungito, nec vicinum exoptato, et itineris comitem habere vitato, vt qui doloſus ſit. et ſemper alterius calamitati inuigilans. Polem, Adamantius.

Stantes oculi, & ſupercilia eleuantes, & ſuſpirantes.

Quoſcumque ſupercilia ſurſum eleuare, & ſpiritū ab intimis trahere inſpexeris, praui conſilii homines, ſæuos, iniquos cenſeto. Polemon praui conſilii; Adamantius imprudentes, inſipientes, & iracundos dicit. Idque etiam ex apparenti more mihi tractum videtur: qui enim facinus aliquod patrare intendit, ſupercilia erigit, ex imo ſuſpirat, & fixis oculis contuetur. Fixus intuitus ex nimia cogitatione & decipiendi deſiderio prouenit. In ſacræ paginæ prouerbiis extat: Qui attonitis oculis cogitat praua, mordens labia ſua, perficiet malum.

Subintuitus.

Nunc amoris feruentię ſigna dabimus, etiam ex Phyſiognomonia; cum facile ex ſignis cognoſci poſſint, quæ tum continua & diutina experientia, tum ex repetita hiſtoriarum lectionę animaduertere licuit. Plutarchus de Antiocho, Stratonices ſuæ nouercæ amore excandeſcente, hæc recitat: Cum enim ipſe eam deperiret, reuerentia patris detentus, cum nullum remedium huic malo reperiri poſſe ſperaret, ſimulās ſe corporis morbo vrgeri, ex cibi aſtinentia, voluntaria morte ab amore, quo excedebatur, ſe vendicare ſtatuerat. Eraſiſtratus medicus, qui curam eius habebat, cum eum amore deperire cognoſceret certo, ſed cuius amore, penitus igno-

ignoraret, ex vultu, qui mutari facile ſolet, indicia colligebat; cum puellæ multæ & formoſiſſimæ ad eum accederent, nullum in vultu mutationis ſignum obſeruabat, ſed accedente Stratonice, tam repente perturbatio Antiochum occupabat, vt facile deprehenderit, cuius amore langueret, ex vultus rubore, ſubintuitu oculorum, acutis ſudoribus, motu incredibili venæ, ac poſt deficiente ſenſu, ingens pallor toto corpore diffundebantur. Sed apud Apuleium nouercam ſui priuigni amore exardeſcentem ita deſcriptam leges: Deformis pallor in ore, marcentes oculi, laſſa genua, quies turbida, ſuſpiritus, cruciatus tarditate, vehementior, & fletus. Ouidius de Byblide:

Et color, & macies, & vultus, & humida ſæpe
Lumina.

Stantes, ſubruffi, & ingentes oculi.

Oculi ſubrubicundi, grandiores, ingluuiei & ſalacitatis teſtes ſunt. Polemon & Adamantius.

Stantes, ſubrubri, ingentes, & infra ſpectantes oculi.

Si qui tales ſortiti fuerint oculos, & infra ſpectabunt; impudentiæ ſignum, iniuſtitiæ, cogitationis, & inanitatis, Polemon. Si oculorum partes inferius rimas agent, eadem ſignificant, & impudentem, iniuſtum, conſilii inopem, & iucundum. Adamantius.

Stantes parui oculi.

Quemcumq; paruis oculis & ſtantibus prædi-tum inſpexeris, auarum iudicato, & quoquo modo quoduis lucellum aucupantem. Polemon Adamantius.

Stantes parui, prominentes oculi, qui frontem & ſupercilia contrahant.

Si frontem etiam vna cum ſuperciliis in medium contrahat, homo eſt ad rem intentus. Iidem.

Stantes, parui, prominentes oculi, & qui frontem & ſupercilia contrahant, & corpus ſurſum trahant.

Si cum his oculorum indiciis totum corpus ſurſum trahatur, ſecundum Polemonem (ſed Adamantius deorſum dicit) iracundum & violentum iudicabis.

Stantes, parui oculi, frons exporrecta, & palpebræ mobiles.

Hanc optimam oculorum conſtitutionem ſtantium cenſet Adamantius, quam Polemon omiſerat. Oculi immobiles parui, humidi, frons exporrecta, palpebræ mobiles, virum indicant curioſum, diſciplinarum amantem, & diſcendi cupidum; & hæc ſola facies fixorum optima eſt oculorum.

De oculis ſe mouentibus, CAP. 13.

DIXIMVS de cohærentibus; nunc de ſeſe mouentibus oculis, ſcilicet de oppoſitis. Græcis huiuſmodi oculi dicuntur ὀφθαλμοὶ κινούμενοι, id eſt, ſe mouentes.

Se frequenter mouentes oculi, quaſi ſtantes cum tinctura albuginis.

Qui oculos frequenti tempore ſe mouentes, quaſi ſtantes, & tincturam albuginis in oculo habent, intellectiui ſunt, & referuntur ad apparentiam. Si enim in aliquo vehemens intellectio fiat in anima, ſtat & viſus, Ariſtoteles in Phyſiogn. Tincturam albuginis in oculo Sueſſanus ad naturalem cauſſam refert, quia ex humore melancholico, ex quo fit ingenium, tinctura albuginis in oculo fiat.

Se mouentes, ſicut turbati oculi.

Oculi ſe mouentes ſicut turbati, ſuſpicioſum, & fidei expertem hominem arguunt; Polemon. Oculi velociter ſe mouentes, turbati, ſuſpicioſum, fidei expertem, óſtentatorem magis quam effectorem indicant.

Se mouentes oculi cum palpebris.

Qui autem oculos (Polemon addit magnos) cum palpebris mobiles habuerint, impotentes homines ſunt quo ad animum. Iidem.

Se mouentes cum palpebris oculi parui.

Oculi parui, veloces, & palpebræ quæ ſemper moueantur, peſſimi omnium iudicandi. Rhaſes.

Se mouentes cum palpebris immotis oculi.

Qui oculos dumtaxat, non palpebras ſatis mobiles habuerint, confidentes & in arduis rebus audaces erunt. Polemon, Adamantius.

Circumſe mouentes, obſcuri oculi.

Oculi omnia ſpectantes obſcuri, veſanos & libidinoſos arguunt. Polemon. Oculi omnes circumuolubiles obſcuri, ganeones denotant. Adamantius.

Se mouentes tarde oculi.

Tarde autem mobiles oculi, ſegnes, tardos, inertes, & male ſenſatos homines arguunt; Polemon. addit Adamantius; Et qui difficulter incipiunt, & tarde deſinunt. Alexandrinus ait: Mobiles oculi iracundiam ex calida complexione, tardi ex frigida, timiditatem ex contraria cauſſa notant.

Se mouentes mediocriter oculi.

Ex iam dictis optimam motus qualitatem innuit Adamantius. Motus mediocritas oculorũ, omnium quæ dixi, mediocritatem ſignificat. Auerroes quarto Colliget, Mediocritatem motus oculorum ex mediocritate calidi & frigidi, ait prouenire, velut ex optima temperatura.

De Vibrantibus oculis, CAP. 15.

TOTVM hoc caput in Polemone deeſt, ab Adamantio ſolum appoſitum, hos oculos ita ſe mouentes παλλομένους vocant Græci: alia à iam dicta mobilitas ſpecies eſt, nos vibrantes dicimus.

Oculi vibrantes, parui.

Vibran-

Vibrantes paruiq; oculi doloſum hominem arguunt. Adamantius.

Vibrantes magni oculi.

Vibrantes, ſi magni, ſtolidum, & libidinoſum dicunt. Adamantius.

Vibrantes, tamquam ſalientes.

Vibrantes, tamquam exilientes, mali & hi ſunt oculi. Idem.

Vibrantes, tamquam ſalientes, grandes, ſplendidi, & lucidi oculi.

Vibrantes vero, tamquam exilientes, grandiuſculi, ſplendidi, & humidius contuentes, ingentem commonſtrant ſpiritum, & excelſam, vt maximorum operum effectricem, animam; iracundos tamen, ebrioſos, celeres, epilepſiæ vicinos, & ſupra homines gloriabundos, qualis fuit Alexander Macedo.

Vibrantes, circumtumentes oculi.

Circumturgentes oculi, inamabiles, crudos, gulones, ſalaces, cithara, fiſtula muſicaq; gaudentes viros demonſtrant. alia ex aliis ſigna coniecta. Idem.

Vibrantes turbidi oculi.

Oculi turbidi, ſi alia ſigna conſentiant, infidi, iniuſti & audaciſſimi ſunt. Idem.

De oculis ſe claudentibus, CAP. 16.

EST etiam motus ſpecies clauſura & reſeratio oculorum: diuerſimode hæc fit actio, &

varie animi paſſiones portendit. & primo de ſeſe claudentibus agemus.

Clauſi, ſurſum abeuntes oculi, & ſtantes.

Oculi, qui quum ſe claudunt ſurſum abeunt, ipſiq; ſtantes & ſubfluidi ſunt, intemperantem, vanum, inſanientem hominem arguunt; Polemon. Ingluuiem vero Adamantius, & libidinem ſignificare vult. Vltima particula deeſt in Polemone, quæ mihi perneceſſaria videtur: coeuntes enim & inſanientes oculos claudendo ſurſum vergunt. Ariſtoteles libro Problematum rationem addit, Cur coeuntes oculos ſurſum vertant: quia ex ſuperiore parte veniens calor, eo oculos inuertit, quo defluxerit. Torquatus Taſſus acuti ingenii vir, & de poëſi optime meritus, oculos habet ſubfluidos, eoſque claudendo vergit ſurſum, eſt & Veneri, & mentis alienationi obnoxius.

Clauſi, recti, humidi, iuſtæ magnitudinis, ſplendentes, cum læui fronte oculi.

Si autem recti oculi clauduntur, & humidi, caſtigatæ magnitudinis, reſplendentes, cum læuigata fronte extiterint, verecundos, optimi conſilii, ſtudioſos, dulces & amabilis ingenii homines indicant. Polemon, Adamantius.

Claudentes recti, iuſtæ magnitudinis, cum læuo fronte ſicci oculi.

Si autem ſicci fuerint, temerarios, malignos & iniuſtos ſignificabunt. Iidem.

Clau-

Claudentes ſeſe oculi cum fronte aſpera, ſuperciliis obliquis, palpebris duris & concretis.

Si autem frontem aſperam, ſupercilia obliqua palpebras duras & concretas habuerint; ſilueſtriori animo præſidentes, ad temeritatem propẽſi, & qui laudibus inflentur, & muneribus corrumpantur, erunt. Polemon, Adamantius.

Claudentes ſeſe oculi cum palpebris non rectis, nec ſuperciliis immotis ſed trementibus, & quando oculi & aſpectus ſubmouentur,

Qui vero palpebras non habent rectas, nec ſupercilia immota, ſed trementia, & ſimul oculi & aſpectus ſubmouentur; tales effeminati ſunt, & viri videri cupiunt. Iidem.

De oculis frequenter ſe aperientibus, CAP. 17.

DIXIMVS de ſeſe claudentibus oculis; nunc de oppoſitis, ſcilicet, ſe aperientibus.

Aperti ſemper, & valde ſtabiles oculi, vt aliquid meditantes.

Oculi qui valde frequenter ſe aperiunt, & perſtant, vt aliquid meditantes, eorum animi conceptum vel ſignificationem commonſtrabunt; quæ res ex ſuperiorum omnium ratione captabitur, ſi ſicci, vdi, lucidi, tenebroſi, magni, parui, prominentes, abſconditi, mobiles, &c. fuerint. Quod ſi ergo ſupra à nobis dicta recte percepiſti; facile cuiuſmodi mores portendant, pronunciare poteris.

Aperti ſemper oculi, obſcuri, humidi.

Oculi ſemper aperti, tenebroſi, & humidi, accuratum hominem indicant, iidem.

Aperti ſemper oculi, obſcuri, humidi, & mitis aſpectus.

Si ad hæc mitis eorum aſpectus fuerit, probi hominis indicia teſtantur. Iidem.

Aperti oculi, ſicci, ſplendentes, puro lumine relucentes.

Oculi aperti, ſicci, ſplendentes, (μαρμάριγες) & puro lumine relucentes, impudentes & audaciſſimos indicant. Iidem. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis in figura impudentis tribuit ei oculos apertos & ſplendidos; ſic in ea etiam Polemon & Adamantius. Oculi quidem, inquit Rhaſes, patentes, & acute intuentes, inuerecundi ſunt; cuius cauſſa eſt multitudo ſpirituum cum igne effundentium ſe ad muſculos. & vulgo iactari ſolet, Apertos oculos & fixe intuentes, inuerecundi eſſe.

Apertis oculis dormientes.

Multos noui homines, qui oculis apertis dormitant; quid de eorũ moribus præſagiendum? Ego timidos exiſtimarem, & quamplures hoc modo dormientes timidiſſimos cognoui, & ad lepores referrem. Xenophon leporem apertis & immotis palpebris dormire ſcribit. Vnde Ægyptii patens aliquod ſignificare volentes, leporem

rem pingebant, cum id animal oculos ſemper apertos habet, vt ſcripſit Horus. Græci hos homines λαγωφθάλμους vocant, id eſt, leporinos oculos habentes. Κορυβαντία morbus eſt, à pupillis oculorum, quas κόρας appellant, dictus; cùm qui cuſtodes Iouis eſſent, non modo excubare, ſed etiam apertis oculis dormire cogebantur. Plinius: Dormiunt lepores oculis apertis, multique hominum, quos *corybantes* Græci dixere. Dorcas etiam dormiens oculos habet apertos, & ſaxa & rupes altiſſimas habitat propter timiditatem.

De claudentibus ſeſe & aperientibus oculis,

CAP. 18.

DIXIMVS de ſimplici aperitione & reſeratione oculorum; nũc de mixta, ſcilicet, qui clauduntur & reſerantur.

Claudentes ſeſe, & aperientes oculi.

Oculi ſeſe claudentes, & rurſus aperientes, inſidioſos, inconſultos; & deceptores notant. Polemon, Adamantius.

Claudentes ſeſe, & aperientes oculi humidi.

Si humidi fuerint, prudentes & artium amatores. Polemon, Adamantius.

Claudentes ſeſe, & aperientes oculi pallidi, & trementes.

Si autem tremor ipſis inerit, & pallidi fuerint, inſaniã & mentis alienationẽ deſignant, iidem.

De oculis nictantibus, CAP. 19.

NICTANTES oculos dicimus, qui frequenter aperiuntur & clauduntur, alii palpebrizare dicunt; Græcis eſt κορδαμούτιν.

Conniuentes oculi.

Qui palpebrizant, timidi; quia in oculis primum mouentur. Et in figura timidi ait: Qui palpebrizant, imbecilles. Et in figura ornati, ait: Oculorum, qui velociter palpebrizant, hi quidem timidum, hi autem calidum ſignificant. Ariſtoteles in Phyſiognomonicis. Tribuit enim ornato tardam nictationem. Polemon, & Adamantius. Oculi nictantes formidoloſitatem arguent, iidem in figura timidi, tribuunt ei palpebras velociter mobiles, ſed ornato oculorum vel palpebrarum motum neque tardum, neque velocem tribuunt. Vnde corrigendus venit Ariſtotelicus textus, cum ornatus intra timidum & fortem verſetur. Plinius: Pleriſque vero naturale, vt nictare non ceſſent, nos pauidiores accepimus. Ego nictationem ex cerebri humiditate & debilitate prouenire dicerem: debiles enim oculi, qui ſe continere non valent, contremiſcunt, & nictāt. Alexander Aphrodiſeus poſt Venereum coitum oculos pauliſper conniuere dixit, idq; propterea fieri, quia in concumbendo ita nos voluptati damus, totique dilabimur, vt erigere oculos, animumq; & ſenſum in ſublime euehere nequeamus, quo fit, vt animus minus

nus corporeas ſentiat affectiones; debilitatur & cerebrum poſt coitum, ideo & oculi nictant.

Conniuentes ſicci oculi.

Quod ſi conniuentes oculi cum ſiccitate fuerint, inſidias, fraudes, & occultum aliquod malum ordiri arguunt; Adamantius. in Polemone deeſt principium.

Conniuentes, diſtorti, & ſubpallidi oculi.

Si tales diſtorti & ſubpallidi fuerint, fatuitatem teſtantur. iidem.

De non conniuentibus oculis, CAP. 20.

RESTAT de ſupradictis contrariis oculis nō nictantibus dicamus.

Non conniuentes oculi.

At contra, qui non conniuent, robuſtiores & inuicti ſunt. Ariſtoteles in figura ornati, nō conniuentes oculos calidos dicit, id eſt, audaces, & fortes; cum eius contrarium ſæpe conniuentes timidos innueret. Plinius narrat, viginti gladiatorū paria in Caii Principis ludo fuiſſe, in iis duos omnino, qui contra comminationem aliquā non conniuerent, & ob id inuictos fuiſſe. tantæ hoc difficultatis eſt homini.

Non conniuentes, & grauiter intuentes oculi.

Oculi non conniuentes grauiter contuentes nihil vmquam boni moliuntur. Polemon & Admantius.

Non conniuentes, placide intuentes, & humidi oculi.

Non conniuentes oculi, qui placide intueantur, humidique fuerint, curioſos, multa animo ſpectantes, amori deditos, & faciles arguunt. iidem. Conſtantes & ſine nictatione oculos Celebinus Turcarum Imperator habuit, qui compoſiti animi indices fuere.

Non conniuentes, pallidi, ſubrubri & ſicci oculi.

Oculi non conniuentes, pallidi, & ſubruffi apparentes, & ſicci, malitiam, iniquitatẽ, iram, dęmoniacam nequitiam, & ſtoliditatem teſtantur; Polemon. ſed Adamantius, Calamitatem dicit, & improbiſſimarum rerum memoriam, iracundiam, inuidentiam, & quamuis aliam extremam malitiam denotabunt, Chriſtiernus Dacię Rex inſidioſos & vipereos oculos habuit, id eſt, igneos, & non conniuentes, vel fixi obtutus, qui feras omnes nimia ſæuitia ſuperauit.

Non conniuentes, in ſe ipſos circumuoluti.

Si autem & ipſi in ſe ipſos circumuoluantur, magna amentia laborare ſcias. iidem.

De mobilitate oculorum, CAP. 21.

HVNC oculi motum Ariſtoteles, Polemon & Adamantius ὀξεῖς vocant; nos velociter mobiles, ſiue præcipites dicimus, alii acutos interpretantur, cum ὀξεῖς vtrumque ſignificet. ſed à veritate

citate maxime aberrant, quum Phyſiognomones hos oculos aſcribant accipitribus, aquilis, & reliquis rapacium animalium.

Mobiles oculi.

Qui oculos ſatis mobiles habent, raptores iudicantur, argumento accipitrum; Ariſtoteles in Phyſiognomonicis, à quo Polemon & Adamantius. Oculorum motus præceps, rapaces indicat. Peracris iudicii vir Lucianus ſuum deſcribens pſeudomantem, Alexandrum maximum latronem (quippe qui non in ſiluis & montibus, ſed in ipſa ciuitate ſit latrocinatus) oculos dixit habere vehementer acres, & verſatiles.

Mobiles, & acuti visus oculi.

Cuius oculi velociter mouentur, & viſus eſt acutus, talis homo eſt latro, fraudulentus, & infidelis; Ariſtot. ad Alexandrum, ex quo Rhaſes: Oculi acute cernētes, & ſatis mobiles, latrones, deceptores, & callidos oſtendunt. Conciliator: Oculi vehementer ſe mouentes, & acute cernentes; callidi, latrones, & infideles. Motus oculorum, vt diximus, ex cerebri caliditate procedit, quæ quando magna eſt, oculorum velocitas præceps eſt; ex caliditate complexionis procedit horum ſubtilitas, ex quo ingenium; ex ingenii ſubtilitate procedit alterius deceptio, & furtum.

Mobiles rubei oculi.

Si vero oculi ſunt rubei, (& mobiles, ſubin-

telligendum,) ille, cuius ſunt, eſt animoſus, fortis, & potens. idem ad Alexandrum. Hos oculos, vt diximus, Ariſtoteles rapacibus auibus aſſignauit. aſtures enim, & accipitres, qui mobilibus & ſanguineis oculis præditi ſunt, pugnatiores aliis ſunt, & de pertica in aſtantis faciem ſemper volant, & pugnam appetunt.

Luſcioſi oculi.

Oculi ſubcęcutientes (κηλλαίνπωροι) Ariſtoteles in Phyſiognomonicis, ſed Polemon imbecilles (λεπτοὶ) palpebras coniungentes (ἐπισχάλοντες) Adamantius cæcutientes (ἰλλαίνοντες) androgynos notant. nos textus omnes ſubdimus, vt mutua ope corrigantur, & videant lectores monſtroſas interpretum translationes, vt omne aliud potius, quam de oculorum phyſiognomonia tractare videantur. Luſcos vero oculos habentes, qui ad lucernam minus vident, ſemper improbi habiti ſunt, naturæ defectum oſtentantes in principalibus membris; ob id luſcis moribus & operibus iudicandi. Angelus Politianus ſubluſcus fuit, peracris vir iudicii, ingeniiq;, ſed aſtuti, aculeati occulteq; liuidi, quum aliena irrideret, & ſua à probo iudicio expungi non pateretur.

Alteram palpebram iuxta medium viſum ſtantem congruentem, ſurſum attollens, placide & molliter intuens.

Qui alteram palpebram congruentem (ἐπιβεβλων) iuxta medium viſum ſtantem, & qui palpebra-

bras ſupra oculos reducentes, molliter intuentur, andregyni ſunt. Polemon ab Ariſtotele in Phyſiogn. Qui palpebras medias comprimunt, & vniunt, & vtrimque, vt expaueſcentes, retrahant, mœchi ii homines ſunt. Adamantius: Si in medium palpebras comprimunt, & vtrimq; expellant, &luſcioſi ſint; hos ſi mœchos dixeris, nō peccabis: ſimiliter vtrimq; comprimentes, vel retrahentes iudicabis.

Palpebras comprimentes, & vtrimq; retrahentes, molliter & placide intuentes.

Qui palpebras comprimunt, & omnino molliter & delitioſe intuentur, effeminati ſunt, & ad feminas, & ad decentiam referuntur. Ariſtoteles in Phyſiogn. Qui alteram palpebram ſupponentes (ὑποβάλλοντες) & ſubuertentes (ἀναστρεπόμενοι) luſcioſi, & placide molliterq; intuētur, ſe formantes, ac fingentes, et plurimum formæ indulgētes adulteri. Polemon. Qui alteram palpebram ſupponentes, & ſubuertentes, & ſimul humide placide, & molliter intuentur, delitioſi, formæ indulgentes, & mœchi ſunt,

De oculis ridentibus, CAP. 22.

DIXIMVS de motu oculorum, nunc ad alias qualitates accedamus, ſcilicet, qui riſibiles, & qui triſtes fuerint. nam plerumq; ita ludibundi viſuntur, vt eos aſpicientes non ſolum oculi, ſed eorum cauſſa, & totus vultus ludere, &

ridere videatur. Hi præcipue oculi in mulieribus viſuntur, quæ plerumque fraudibus dolisq; ſcatent.

Ridibundi oculi, hilares.

Oculos, in quibus voluptas quædam ac riſus inhabitant, non ſine culpa putamus: doloſos enim, & quorſum tendant conſilia celantes, maligne omnia machinantes, & operantes indicãt. Polemon, Adamantius. Æneas Phrygius hilaribus oculis fuiſſe ſcribitur à Darete; & ob id ſuę patriæ proditor, & doloſus fuit. Erat Tammaſus Iſmaelis filius Sophi Rex Perſarum, alacribus oculis, dignaque imperio facie, quod maxime apud Perſas decorum eſt, equitandi ſagittandiq; peritiſſimus, & maxime artificioſus imperio regendo.

Ridibundi, ſubaſpicientes, ſicci oculi.

Qui autem ſimul cum riſu ſubaſpiciant, & iidem aridiuſculi fuerint, ſupremam hominis nequitiam deſignant. Polemon, Adamantius.

Ridibundi, & caui oculi.

Caui & ridibundi oculi, tamquam inſidioſi, ſemper malum aliquod voluẽtes teſtantur. Polemon, Adamantius.

Ridibundi oculi, & frons, gena, ſupercilia, & labia commota.

Vel in Polemone temporis vetuſtate collapſa deſunt, vel ab Adamantio inuenta. Et ſi quæ

extra

extra oculum ſunt, vt frons, genæ, ſupercilia, & labra interim moueantur, malus eſt riſus. malum enim intendit conſilium, & iniuſta opera ſignificat:

Ridibundi oculi, & fixi, minaci aſpectu.

Et ſi minaci aſpectu conniueant, & fixis inſpiciant oculis, iniuſta conſultant opera. Adamantius.

Ridibundi, aperti, & minaci aſpectu oculi.

Si autem aperti oculi, & minaci aſpectu fuerint, iniuſta ab ipſis geruntur opera. Polemon, Adamantius.

Ridibundi, patuli oculi, & ſicci

Si quibus valde patulos & lætabundos oculos inſpexeris, inſidioſos iudices, ſi ſicci fuerint; Polemon. valde autem ridibundos, magis inſidioſos & iniquarum operum factores prognoſtica, præſertim ſi ſiccci fuerint. Adamantius.

Ridibundi, & humidi oculi,

Deeſt in Polemone principium, & male coniungitur præcedentis finis cum ſubſequentis principio. Non malos mores, neque malos animi affectus notant, ſed vanos, abſque amore, & intemperantes. Adamantius ſupplet: Nam humidi non malos quidem mores, ſed vanos, rudes, imprudentes, amore carentes, & intemperantes notant.

Digitized by Google

Ridibundi humidi oculi,palpebræ remiſſæ,frons longa,tempora vtrimq; producta.

Oculi ad riſum hilares,humidi, palpebræ remiſſæ, frons longa (ſed Adamantius,mollis. abſurde ſatis) tempora vtrimque producta; mores decoros,iuſtos,humanos, pios, hoſpitales, prudentes,optimæ conſultationis,beneuolos, & caritate plenos oſtendunt. Polemon, Adamantius.

De oculis triſtibus, CAP. 22.

NVNC de contrariis oculis hilaribus, ſcilicet triſtibus. Græci σκυθρωπαίζειν dicunt,vt qui vultu ita demiſſo, & ſuperciliis laxati ſint, ſiue præ ira, ſiue præ triſtitia, Scythicum intueri dicuntur, quaſi eorum facies non ſerena, ſed nubila, nec frons exporrecta,ſed rugoſa appareat, idque præ triſtitia,vel aliqua moleſtia multis accidit; nomine tamquam à Scythis facto,id eſt,præ triſtitia & auſteritate, demiſſis oculis & Scythico vultu ſum.

Triſtes & humidi oculi.

Oculi triſtitiam præſeferentes,& humidi,prudentes, & qui diſciplinarum amore trahuntur, notant. Polemon, Adamantius. Corrigenda dictio apud Polemonem & Adamantio, φροντιστὸν, nõ περίνοον.

Triſtes & aridi oculi.

Si aridi oculi fuerint,& triſtitiam præſeferant, ſum.

ſummæ affabilitatis hominis argumenta dixeris, Polemon. Sed Adamantius noxiæ plenos dicit, & melius; cum ſemper ſiccitas malum in oculis adaugeat, quod mendum in textu non ſolum ſuſpicor, ſed pro certo habeo.

Triſtes oculi, ſupercilia compreſſa, frons demiſſa, & auſtera.

Si autem comprimantur ſupercilia, ſicut demiſſa, & frons demiſſa & ſimul auſtera ſit; fidos, pios, probos, boni conſilii, & prudentes notat; Adamantius. ex Polemonis textu vix quicquam percipi poteſt.

Triſtes, aridi oculi, frons aſpera, obtutus intentus, palpebræ recta.

Quod ſi accedat frontis aſpèritas, & intentus obtutus, palpebræque rectæ fuerint, ruſticaniſſima conſilia, & qui ad omne opus peragendum feſtinent, & à nullo facinore abſtineant, indicabunt; & qui velut neceſſitate compulſi, ad ea omnia quæ in mentem veniunt, adimplenda, præceps ferantur; Polemon. Sed Adamantius habet: Barbara conſilia, nec vllum vnquam iis intentatum imperfectumque facinus.

De ſurſum deorſumque oculis directis. Cap. 23.

NVNC ad alias oculorum qualitates accedamus, ſcilicet qui ſurſum deorſumq; vergant.

Surſum euntes oculi.

Oculi ſurſum eũtes, ſtoliditatis, ſtupiditatis, ſa-

cri morbi, ſalacitatis, ingluuiei, & vinolentiæ ſignum ſunt. Supra, vbi de oculis ſurſum vergentibus, rationem adduximus. Polemon & Adamantius.

Surſum euntes, & trementes oculi.

Ad hęc ſi tremor aderit, non multum aberunt à ſacro morbo. Polemon & Adamantius.

Surſum euntes, & pallidi oculi.

Si pallidi fuerint, crudi, inhumani, timidi, inuidentiſque ingenii, & homicidæ ſignum erit. Polemon & Adamantius.

Surſum euntes, ſubrubri oculi.

Si ſubrubri potius exiſtentes (μάχλοι, vt Adamãtius, non πέλονται, vt Polemon) & magni, bibaces, aleatores, (φιλόκυβοι, non φιλόκωμοι, vt Polemon) mulieroſi, canibus ſe oblectantes, immunda loquentes, intemperãtes (ἀκρατεῖς, non κράτεω, vt Polemon, & ſtupidi erunt. Rhaſes: Oculi ſurſum verſi, vt oculi boum, & ſubruffi, & maximi, denotant hominem ſtolidum, dementem, bibacem. Eadem ab eo Conciliator.

Deorſum euntes oculi, & ſupplices.

Oculi deorſum tendentes ſupplices, eadem quæ ſurſum verſi, animi prognoſtica præbent. id tamen plus habent (περιπλόπεροι Adamantius, non περισσότεροι, vt Polemon) quod ruſticanum animum & iram monſtrant. Adamantius moleſtos, ruſticanæ iræ, & crudeles.

Surſum

Surſum vnus, deorſum alter euntes oculi, trementes, & halitus aſper & denſus.

Si alter oculorum ſurſum, alter deorſum ibit, & tremor ipſis inerit, & cilia comprimant, & medium plus aſperum & denſum referat, (Adamantius vero, & halitum aſperum & denſum referat. ſane melius) hi in fine ad epilepſiam deuenient.

De limis oculis, CAP. 24.

NVNC de limis oculis, id eſt, obliquis, vel de ſtrabonibus loquamur. Communis eſt Phyſiognomonum opinio, ſtrabones peruerſæ mentis eſſe, & naturæ monſtra. defecit enim natura in eorum formatione, & quia defecit circa cerebrum, ex quo formantur oculi, maximus eſt defectus, cum nobiliſſima ſit hominis pars cerebrũ; ob id mala ſignificare. Ouidius Inuidiæ oculos obliquos tradit:

-- nuſquam recta acies.

Mineruæ Statius oculos toruos confingit, quaſi atroces, & minaces:

--hic toruæ Palladis angues.

Taurinè tueri olim adagium erat, pro eo quod toruè. Ariſtophanes Æſchyli faciem iratam exprimens, id memorat. Plato demonſtrat Socrati fuiſſe morem taurinis oculis obtueri, & apud Pollucem odii ſignum eſt, limis oculis aſpicere. Durat adhuc loquendi modus: Inſtar tauri tue-

tur, qui ab ictu lanii euaſit. Attila Hunnorum Rex torua oculorum nictatione terribilis fuit, toto ore ſæuitiam ſpirabat; omnes barbaros ingenio maxime fero, & agreſti ſuperauit; humani generis ferale portentum fuit.

Retorti ad dextram oculi.

Oculi peruerſi, ad dextram euntes, ſtultum notant, Polemon & Adamantius. Ego hos ad hircos referrem, & luxurioſos dicerem. Hircus animal eſt libidinoſum; quoniam libido oculos contrudit in angulorum anguſtias, quos vocant *hircos*, auctore Suetonio in vitiis corporalibus: & Virgilius:

-- tranſuerſa tuentibus hircis.

Quoniam libidinis, quæ in hirco præferuida eſt, illic promuntur ſigna. Apuleius Grammaticus, quod illic hæreant oculi, hirquos dici opinatur. Iſidorus ipſum hircum animal ab oculis hirquos, id eſt, angulis conuerſis, appellatum autumat. Limos oculos Veneri & amaſiis tribuunt Poetæ. Apuleius de Fotide: Ad me conuerſa limis & morſicantibus oculis. Plautus in Milite: Aſpice me oculis limis. Roſcius Gallus à Q. Catulo maxime dilectus, oculis peruerſis fuit, & ob id amabilis, eleganti forma, & optima indole ab eo deſcribitur, vt de eo epigramma ſcripſerit. Hector ſtrabus erat, & amoribus aptus, vt à Darete Phrygio deſcribitur. Menander fuit aſpectu ſtrabo, ſed ingenti acumine inſignis.

Retort.

Retorti ad ſiniſtram oculi.

Si vero ad ſiniſtram ierint, luxuriem ſignificāt. Iidem.

Retorti ad naſum oculi.

Si vero adſpicient ad naſum introrſum, gratioſi, venerei, amicabiles, amoroſi. iidem.

Oculi ſtrabi, aridi, patentes.

Si vero aridiores, patenteſque fuerint, & non tremuli; non mali improbique, neque gratioſi amoroſique, ſed verecundi & iuſti, iidem.

Strabi, aridi, patentes, & tremuli oculi.

Si vero aridi, patentes, ſtrabi, & tremuli fuerint; malefici, & audaciſſimi ſunt. iidem: ſed Polemon addit, trementes, & lachrimoſi.

TERTII LIBRI FINIS.

Digitized by Google

IOAN. BAPTISTÆ PORTÆ NEAPOLITANI

DE HVMANA Phyſiognomonia.

LIBER IV.

PROOEMIVM.

IAM *ad vltimam operis partem deuentum eſt, vbi, quæ ſuperioribus tribus libris de ſingulis humani corporis partibus ſcripſimus, omnia in vnum ſigna, quæ hominem demonſtrant diuerſis virtutibus vitiisque præditum colligemus, vt liceat cuique iniuſtum, luxurioſum, magnanimum, vel ingenioſum contemplari. Sed prius, quam ad virtutes & vitia deueniamus, de quibus Phyſiognomon diſputat; quibus animæ partibus inhæreant, vt clarius quæ ſcribimus intelligantur, æquum eſt recenſere. Sed Platonem de anima virtutibus diſputantem audiamus, ab Ariſtotele libro De virtutibus adductum. Anima conſideratur ſecundum ſe tota, vel ſecundum partem. Totius autem animæ iuſtit*

liber-

liberalitas, & animi magnitudo virtus eſt; vitium vero iniuſtitia, illiberalitas, & animi prauitas. Partes ſunt tres. Rationalis quidem virtus, eſt prudentia, animoſæ autem clementia ac fortitudo, cupidæ vero temperantia & continentia. Vitium vero rationalis quidem imprudentia, animoſæ autem iracundia & ignorantia, cupidæ autem intemperantia & incontinentia. Ariſtoteles autem libro Moralium Nicomachicorum animæ alteram partem rationis participem dicit, alteram expertem; irrationalis autem vegetanti perſimilis, altrix facultas eſt, & quia humanæ virtutis expers eſt hæc pars, omittenda. Sed altera irrationalis pars, rationis quodammodo capax eſt, & in concupiſcibilem & iraſcibilem diuiditur. Rationalis animæ pars virtutes habet intellectiuas, ſapientiam, prudentiam, & perſpicaciam. Sed concupiſcibiles & iraſcibiles partes in magnis Moralibus ſubdiuidit, & vnaquæque virtutes & vitia poſſidet. In iraſcibili parte, magnificentia, fortitudo, manſuetudo, & magnanimitas: in concupiſcibili vero ſex ſunt virtutes, temperantia liberalitas, honoris deſiderium, affabilitas, & vrbanitas. Sed de vnaquaque ſpeciatim dicamus.

Ff

De iuſti, & iniuſti figura, Cap. I.

QVÆ eſt intellectus omnium prima & maxima virtus, & quæ omnes complectitur, & de omnibus determinat, iuſtitia eſt; ab ea igitur inchoandum. Iuſtus igitur legitimus eſt, & iuſta petit, & iuſta agit; & virtus iuſtitia eſt perfecta, non abſolute, ſed ad alteram. ob id virtutũ præſtantiſſima videtur, &, vt prouerbio dicitur, Iuſtitia virtutes in ſe complectitur omnes. Multi enim ſunt, qui in priuatis rebus virtute vti poſſunt, ſed in cæteris, quæ ad alium ſpectant, non poſſunt; ob id iuſtitia alienum bonum videtur, agitq; ea, quæ alteri conducunt, aut Principi, aut Reipublicæ: & non pars virtutis, ſed integra virtus eſt. Contra vero iniuſti ſunt & illegitimi, qui & iniuſta volunt, & iniuſta agunt. Ob id iniuſtitia omnium vitiorum peſſimum eſt. Antiqui Phyſiognomones, neq; iuſti, neq; iniuſti figurã appoſuerunt. Nos ex ſignis, quorum ipſi ſparſim meminerint, eas formabimus. Chryſippus in libro De honeſto & voluptate, deſcribit iuſtitiæ imaginem à pictoribus rhetoribusq; antiquioribus ita depingi ſolitam. Os, oculos, & vultum venerandis coloribus, forma atq; filo virginali, aſpectu vehementi, & formidabili, luminibus oculorum actibus, neq; humilis, neq; atrocis, ſed, reuerendæ cuiuſdã triſtitiæ dignitate. Sed quia hanc delineationem quidam diſciplinarũ philoſophi ſęuitię imaginem, non iuſtitiæ dixerunt; huius

huius imaginis ſignificationem adiungemus. Iudicem, qui iuſtitiæ antiſtes eſt, oportere eſſe grauem, ſanctum, ſeuerum, incorruptum, inadulabilem, contra improbos nocentesque immiſericordem, atque inexorabilem, erectumque, & arduum, & potentem vi, & maieſtate æquitatis veritatisque terrificum. Dicitur virgo; indicio, eam eſſe incorruptam, improbis numquam concedere, non ſermones blandos, non purgationem, non deprecationem, non deniq; quicquam aliud pati. Vultu graui, aſpectu contento, & toruo, vt iniuſtus terrorem incutiat, iuſtis fiduciam præbeat. Ego iuſtos ad leonem referrem. Scribuut enim auctores leonem dolis carere, & iuſtum eſſe: in vlciſcendo iniurias tantumdem fere lædit, quantum læſus eſt ipſe. Hiſtoria eſt: Equitantes inuenerunt tres leones, in quorum vnum quidam ex eis ſagittam immiſſurus aberrauit; ſagitta prope caput ipſius traiecta; quod animaduertens leo, ſubſtitit, cæteri duo prætererunt; qui prius ſagittam emiſerat, lancea eum confodere conatus eſt, ſed iterum vano ictu percuſſit terram, & ſimul de equo ad terram delapſus eſt. Leo accurrens, militis caput in galea percuſſit, compreſſit, læſitque, ſed non vulnerauit: mox alios leones ſecutus eſt. Scribit Auicenna, ſi quis telum leoni immiſerit, vt nil lædat, aut parum, leonem irruere in illum ſolere, & minari, non tamen interficere.

IVSTI. *Ad leones.*

Corpore commenſurati. Color capillorum obſcurus, Vox grauis, concaua, & inflexibilis, vel media inter grauem, & acutam. Oculi magni, ſublimes, prominentes, fulgidi, & humidi, cum æqualibus pupillarum orbibus, vel inferior orbis, qui pupillam amplectitur, anguſtus & niger; ſuperior vero igneus in humidis oculis, & nil in ipſis apparet alienum. Vel ad riſum hilares, humidi, Palpebræ remiſſæ. Frons longa, ad tempora vtrimque porrecta.

INIVSTI.

Oculi, cuius inferior pupillę orbis viridis ambitus, ſuperior niger. Vel glauci, ſicciores. Vel ſtantes ſubruffi, ingentes, & infra ſpectantes. Vel vibrantes turbidi. Vel ſeſe claudentes, caſtigatæ magnitudinis, ſplendentes cum læui fronte, & ſicci. Vel ridibundi, & quæ extra oculos ſunt, vt frons, genæ, ſupercilia, & labia moueantur; vel ridibundi aperti, & minaci aſpectu fixi.

De probi viri figura. CAP. 2

COMITANTVR autem iuſtitiam probitas morum & fidei, & vitiorum odium. Nos probi viri, ſiue bonorum morum, & naturæ, ſigna ſparſim colligemus, & in vnam coaptabimus figuram, quæ præcipue ex mediocritate accepta ſunt.

PROB

PROBI VIRI. *Ad ſignorum mediocritatem,*

Naſus magnus ad faciem bene diſcretus. Vel longus, ad os protenſus, vel mediocriter longus, latus; & apertus. Facies pulchra. Spiritus temperatus. Pectus latum, & humeri magni. Mamillę mediocres. Oculi caui, & magni, vt aqua in vaſe, ſe mouentes, defixo obtutu hærentes. Circuli oculorum mediocres. Oculi ſemper aperti, obſcuri, humidi, & eorum adſpectus mitis. Vel triſtes, & ſupercilia comprimentes, & frons auſtera, & demiſſa.

BENE MORATI.

Frons media inter tranquillam & nebuloſam. Aures decentet magnæ, & quadratæ. Facies mediocris. Vox media inter intenſam & remiſſam, vel gracilis. Riſus paucus. Vngues lati, albi, ſubflaui. Oculi concaui, intenti, cærulei, magni, ſtantes, & ſplendentes. Vel lucidi, ſplendidi, vt aqua humidi. Pedes bene formati, articulati, & neruoſi.

De improbi viri ſignra, CAP. 3.

NVNC improborum virorum vel malorum morum figuras adducemus, etiam ab antiquis prætermiſſas; furis, deceptoris, inſidioſi, verſipellis, & alienis malis gaudentis.

IMPROBI.

Facie eſt deformi. Aures longæ, & anguſtæ,

Os paruum exterius protenſum, Dentes canini lõgi, exſerti, & firmi. Loquela velox, & præcipue ſi gracilis vox fuerit, vel quæ è naribus effertur, vel difficilis. Collum incuruum. Gibboſus. Sedigitus. Tibiæ valde graciles. Pedes gibboſi, infra concaui. Oculi poſiti in longitudine vultus, vel circa pupillam conuerſi, coniunctim ſe mouentes, ſplendentes vt marmor, aridi, vel ſplendentes nigri. Vibrantes, tamquam ſalientes. Non conniuentes, pallidi, ſubrubri, ſicci.

VENENORVM PROPINATORES.

Oculi prominentes, ſicci. Inæquales pupillarum orbes circa pupillam currentes. Calculi ſanguinei, vel pallidi in oculis nigris.

VENENO PLENI.

Labia exilia inferiora, ad caninos dentes tumentia.

HOMICIDÆ.

Supercilia piloſa, & coniuncta. Inæquales orbes circa pupillam currentes. Oculi prominentes, ſicci; vel ſurſum euntes, pallidi.

De infidelis & fidelis viri figura, CAP 4.

CONCOMITATVR iuſtitiã fides, vt diximus; vnde fidelis, & infidelis ſigna colligemus.

FIDELIS.

Oculi mediocres, declinantes ad cæruleum colorem, vel nigrum. Vel oculi ad cæruleum colorem

lorem declinantes, magni, ſtantes, & ſplendentes. Vel triſtes, & ſupercilia compreſſa, frons auſtera, & demiſſa.

INFIDELIS.

Caput valde paruum, cum inconcinna figura & dorſi imbecillitate. Frons aſpera, monticulis & folliculis plena, Humeri ſurſum eleuati. Manus anguſtæ & graciles. Oculi caui, exigui, ſicci; vel obſcuri, & aridi; vel obſcuri, & ſqualétes. Vel ſe mouentes, ſicut turbati. Vel obſcuri aridique. Vel mobiles, & acuti viſus.

De prudentis & imprudentis viri figura. CAP. 5.

EX intellectualibus quoque virtutibus prudentia eſt. Et prudentis viri proprium videtur conſulere de iis quę ſibi bona ſunt & vtilia, & de iis quæ requiruntur ad bene viuendũ in vniuerſum. Vnde & prudens, qui conſultatorius. Pericles prudens exiſtimatus fuit, quia & quæ ſibi & quæ aliis hominibus bona erant, contemplabatur. Prudentiam igitur actionum habitum dicimus, circa ea, quæ humana bona ſunt. Cum autem duę ſint animę rationalis partes, prudentia virtus eſt operatiuę; nam circa id quod aliter ſe habere poteſt, opinio & prudentia verſatur.

PRVDENDES. *Ad mediocritatem.*

Corpore parui. Caput paulo maius paruo, in ſinciput & occiput protenſum, quale

Pericli fuiſſe fertur. Capilli in pueritia cani. Frōs quadrata iuſtæ magnitudinis. Facies mediocris, pinguiuſcula. Lingua ſubtilis. Vox media inter grauem & acutam. Labia oris ſuperiora prominentia. Collum ad dextram inclinatum. Claues mediocriter ſolutæ. Metaphrenum medium inter curuum & conuexum. Pectus latum cum latitudine humerorum. Ventris medietas, cum pectoris anguſtia. Manus longæ cum digitis longis, immotæ in locutione. Oculi magni, ſublimes, fulgentes, humidi obtutus, vel lucidi; vel calculi ſubalbidiores, pallidi, igneis admiſti, & ſanguinei in nigris oculis; vel extra rotę circumferentiam nigredo igni admiſta, vtà longe nigros repræſentet; vel circulus anguſtus, & niger, alter vero ſupra igneus in humidis oculis, & ſi nihil in ipſis appareat alienum; vel circuli iridis coloris in humidis oculis, vel ſe claudentes & aperientes, humidi; vel ſeſe claudentes, recti, humidi, iuſtæ magnitudinis, ſplendentes cum læui fronte: vel ad riſum hilares, & humidi, & palpebræ remiſſæ. frons longa, ad tempora vſq; producta; vel triſtes, humidi; vel triſtes ſi comprimant ſupercilia, & frons demiſſa ſimul & auſtera.

IMPRVDENTES. *Ad aſinos, apparentiam, & indecentiam.*

Eius contrarium imprudens eſt. Imprudentiæ

tiæ autem eſt iudicare peruerſe de rebus, & perperam deliberare; nequire vti præſentibus bonis, & in falſam adduci opinionem de iis quæ ad vitam & bona honeſta ſunt. Frons conuexa alta. Anhelitus quemadmodum iis, qui poſt curſum quieſcunt. Manuum digiti præmutili, craſſique. Velociter incedunt, & ſi deprehendantur, formidant, & totam effigiem deorſum trahunt, & contrahunt ſeipſos. Suſpenſo corpore & vultu ſublimi incedentes. Corpore magni, vel corpore parui, & ſicci carnibus, & colore calidum innuẽte. Oculi prominentes parui, & igniti; vel tenebricoſi, rubri, ſanguinei; vel ſtantes, ſubrubri, ingentes, infra ſpectantes; vel ſtantes, & ſupercilia eleuantes, & ſuſpirantes; vel ſe claudentes, & aperientes.

INSIPIENTES. *Adaſinos.*

Facies carnoſa. Labra craſſa. Loquela difficilis. Collum erectum. Metaphrenum erectum. Corporis inclinatio ad ſiniſtram.

De ingenioſi viri figura, CAP. 6.

INGENIOSI viri figuram Ariſtoteles in ſuis Phyſiognomonicis appoſuit, vocaturque ab eo Græce εὐφυής. ſic enim Polemon & Adamantius. Sed diſſimulare nequeo Platonis ſententiam in libro De ſcientia. Inquit enim: Arduum eſt hominem comperiſſe ingenioſum, qui ſimul

manſuetudinis & modeſtiæ exſors non ſit. Siquidem qui acumine illuſtres, callidi, ac memoria inſignes & docilitate, numquam iracundi ſunt, & contentionis auidi, nec raptantur ſecus, ac nauigia, retinaculorum proſus expertia. Hos item furore potius quam fortitudine præſtare dixeris. Sed qui ad grauitatem nati, ſi ſe ad ingenii cultũ dent, hebetiores apparent, mox deſidioſi obliuioſique. Thracas tradunt ingenio eſſe obtuſo, & propemodum nulla memoria, vt nec quaternarium numerando queant tranſcendere: in iis tamen robur & ad belli munia promptitudinem ſingularem non deſiderari.

INGENIOSI. *Ad mediocritatem, & eſt Ariſtotelis ad Alexandrum.*

Carnes habent molles, humidas, mediocres inter aſperitatem & lęuitatem. Nec nimis longus nec nimis breuis. Albus, declinãs ad rubedinem. Adſpectu mitis. Capilli plani, mediocres. Magnorum oculorum, declinantium ad rotunditatem. Mediocris, & menſurati capitis, cum magnitudine colli. Æqualis, & bene diſpoſitus. Cuius humeri parum declinant. Carens carnoſitate in cruribus & genubus. Claræ vocis cum temperatione in ſubtilitate, & groſſitie. Longarum palmarum, longorum digitorum, declinantium ad ſubtilitatem. Modici riſus, & fletus, & deriſionis. Cuius adſpectus eſt quaſi commiſtus lætitiæ & iucunditati.

INGE.

INGENIOSI. *& eſt Ariſtotelis, Polemonis & Adamantii in Phyſiognomonicis.*

Caro humidior & mollior; neque macra, neque valde pinguis. Quæ circa humeros & collum, & quæ circa faciem, graciliora. Adamantius: Facies nec admodum corpulenta, nec quidem attenuata. Quæ circa humeros colligata, & quæ deorſum ſunt, demiſſa, & beneſoluta. Circa coſtas, & dorſum non carnoſa. Corporis color candiruber, purus, Sed Polemon & Adamantius: candidus, ſubrufus, flauus. Cutis ſubtilis. Pili neque valde duri, neque nigri. Sed Polemon & Adamantius: Capilli neque valde criſpi, neque recti. Oculi charopi, humidi. Polemon addit, & ſplendentes. Moderatæ magnitudinis. Totumque corpus erectum. Addimus nos: Capilli medii inter molles & duros. Facies mediocriter pinguiuſcula, vel media inter carnoſam & macram, Color candiruber in læui corpore. Dentes mixti, lati, ſtricti, & rati. Lingua ſubtilis. Vox media inter intenſam & remiſſam· Coſtæ macilentæ. Manus graciles & molles. Manuum & pedum articuli generoſi. Digiti molles, longi, & inuicem diſtantes. Femora mediocriter carnoſa. Oculi obſcuri, humidi, iuſtæ magnitudinis. Dorſum macilentum. Mea figura hæc eſt (abſit iactantia, & inanis gloriæ fucus.) Frons in longum porrecta, capilli neq; duri neque nigri, neque recti neque

criſpi. Aures exſculptæ. Facies macilenta, mediocris. Supercilia magna, rara, & commenſurata. Oculi charopi, ſublimes, magni, ſplendentes. Collum, & humeri graciles, & bene ſoluti. Crura, & latera non carnoſa, venter mediocris. Caro colorata. Statura commenſurata, & recta. Tali prævalidi, manuum & pedum articuli fortes, & bene ſoluti. Digiti molles, longi, & inuicem diſtantes. Vox media inter remiſſam & intenſam.

SENSITIVI.

Caput paulo maius mediocri, in ſinciput protenſum. Frons longa. Aures decenter magnæ, & quadratæ. Corpore magni, ſiccis carnibus, & colore ſiccam temperaturam innuente. Vel mediocri corpore, carne, & colore. Claues mediocriter ſolutæ.

MECHANICI.

Manus longæ cum digitis longis. Oculi ſe claudentes & aperientes, humidi. Capillorum color leniter ſubflaueſcens.

COGITABVNDI.

Frons caperata, vel in medium ſui eleuata, ſpiritus facilis, & ſine ſtrepitu progrediens. Collum incuruum. Inceſſus tardus.

DOCILES.

Capilli placide ſubflaueſcentes. Frons in longu

gum porrecta. Supercilia rara, commenſurata, & magna. Aures exſculptæ. Facies macilenta. Riſus parcus. Collum inclinatum ad dextram. Humeri magni, & pectus latum. Vel pectus anguſtũ, & venter mediocris. Manus in loquendo immobiles. Digiti retro conuerſi. Oculi mediocres, declinantes ad cæruleum colorem, vel nigrum. Vel cærulei, ſplendentes, magni, ſtabiles. Vel obſcuri, humidi, iuſtæ magnitudinis. Vel ſtantes, parui, humidi. Frons exporrecta, & palpebræ mobiles, vel ſe mouentes, & quaſi ſtantes, & tincturam albuginis in oculo habentes. Vel ſe claudentes, recti, humidi, iuſtæ magnitudinis, ſplendentes cum læui fronte. Vel triſtes, humidi.

CONSTANTES.

Riſus paucus. Cilia nigra, ſolida. Oculi obſcuri humidi, iuſtæ magnitudinis.

De hebetis viri figura, CAP. 7,

NVNC ingenioſo contrariam figuram apponemus; eam ex Ariſtotele, Polemone & Adamantio deſumemus, & ſunt ſigna fere contraria oppoſitę naturæ. Eum inſenſitiuum vocant, quaſi ſine ſenſu.

HEBETES.

Quæ circa collum & brachia, carnoſa, complexa, & colligata. Sed Polemon & Adamantius; Clauiculę colligatæ, vel magna vaſa circa collum

complexa & immanifeſta. Κοτύλη rotunda. Vel capitis occiput cauum, vel, vt ego ſuſpicor, κοτὶς, id eſt, occiput rotundum. nam vt diximus in capitis figura, cum eminentia occipitis perit, & rotunda eſt, male ſenſati & hebetis ingenii virum præſefert. Interpres pro acetabulo aſſumit. Sed quid coxarum acetabula cum intelligentia faciant, ignoro; præſertim cum tale quidpiam apud Polemonem & Adamantium nō reperiam. Omoplatæ ſurſum contractæ. Frons magna, carnoſa, rotunda. Oculus pallidus, ſtupidus (ſiue languidus, vt caprarum oculi, quæ ſtupidæ ſunt, quod linguæ Græcæ imperitia, Sueſſanus ſatis peruerſe *ſurdum oculum* transfert, quaſi oculis audiamus.) Crura circa talos craſſa, carnoſa, & rotunda. Maxillæ magnæ, & carnoſæ. Lumbus carnoſus. Sed Polemon & Adamantius metaphrenum dicunt. Crura longa· Sed ego in Ariſtotelico textu mendum ſuſpicor, & non μακρὰ, ſed μικρὰ, id eſt, breuia legendum. nam cum vlnæ longæ, quæ cum cruribus eamdem ſubeunt rationem, naturæ bonitatem innuant; breuiora crura imperfectionem & ruditatem. Polemon & Adamantius paruos articulos, breue collum, & imperfecta extrema tribuunt ei. Collum pingue. Polemon & Adamantius addunt, & breue. Facies carnoſa, ſatis magna. Motus figuram, & morem qui in facie apparet, ſecundum ſimilitudinem accipit, ſcilicet inſenſitiui, & ſtupidi, & huiuſ

huiuſcemodi textus, vt diximus, mendoſus eſt. Polemon, & Adamantius: Adſpectus hebes, & inhians. Sed Polemon συμφρὶς χαίνς, Adamantius vero ἀχανὴς, & melius. Adduntiidem: Corporis color valde albus. ſed Polemon, Non valde albus, ſed valde niger. & melius, quod puto ex illius textu excidiſſe; cum valde albus, et valde niger color naturæ imperfectionem oſtentet, quæ obeſt ingenio. Venter porrectus. Articuli puſilli, et colligati. Extrema colligata. Sed corrigatur Polemonis textus, qui πλεῖα habet, Adamantius vero ἀπλῆ. Opponuntur enim ſigna. Ingenioſo erant digiti ſoluti, et inuicem diſtantes; huic colligati, complexique.

INSENSATI. *Ad Aſinos.*

Caput valde paruum. ſinciput cauum; vel ſinciput, et occiput. Frons rotunda alta. Naſi imum à ſummo craſſum. Facies carnoſa, longa. Genæ carnoſæ. Mamillæ magnæ, et carnoſæ. Spacium, quod eſt ab vmbilico vſq; ad imum pectoris longius, quam ab imo pectore ad iugulum. Vlnæ carnoſæ. Vngues curui, anguſti. Oculi tarde ſe mouentes.

RVDES. *Ad ſues & vrſos.*

Caput, quod magnitudine exſuperet. Capillorum color flauus, albicans. Frons carnoſa, vel anguſta. Aures rotundæ, non exſculptæ; vel paruæ, et arrectæ. Naſus ad faciem male

diſcretus. Os valde exſertum. Labia craſſa, & rotunda, vel inferius labrum prominens. Collum craſſum, & pingue, vel durum, vel firmum, & immobile. Ceruix craſſa. Humeri eleuati. Coſtæ carnoſæ. Pectus valde carnoſum. Manus magnæ & duræ. Venter dura carne compactus. Digiti plus nimio longi, exileſque. Tibiæ, & calcanea craſſa. Vngues carnoſi.

INDOCILES. *Ad aſinos.*

Caput quod magnitudine exſuperet, vel valde paruum. Facies magna. Collum molle.

INSIPIENTES.

Nares obſtructæ. Oculi ſe claudentes & aperientes, pallidi & trementes. Vel quum ſe claudunt, ſurſum abeunt, ipſique ſtantes & ſubfluidi ſunt. Vel non conniuentes. Vel in ſeipſos circumuoluti. Vel obſcuri ſe circumcirca mouentes.

STVLTI. *Ad aues & ſimias.*

Frons lata & magna. Aures magnæ, & arrectæ. Color flammeus. Genæ contractæ in triſti vultu, ſuperius labrum craſſius, inferiori propendens. Lingua velox. Riſus multus. Vox cum clangore acuta. Collum ſurſum erectum, vel inclinatum ante, vel in aliam partem, vel neruis intenſum. Manus valde breues. Humeri piloſi. Oculi retorti ad dextram. Latæ oculorum pupillæ.

DEMEN-

DEMENTES.

Os exſertum. Pupillæ oculi cum totius ſubſtantiæ latitudine prominentes. Vel oculi ſurſum prominentes. Et præſertim ſi ſupercilia grauoſa fuerint. Vel concaui, cum mollitie quadam fluidi.

EPILEPTICI.

Vibrantes oculi, tamquam exilientes, grandiuſculi, ſplendidi, & humidius contuentes, vel ſurſum euntes. Et præſertim ſi trementes fuerint. Vel ſi alter oculorum ſurſum, alter deorſum ibit, & tremor ipſis inſit, & halitum aſperum & denſum referat.

DÆMONIACI.

Tali præpingues. Calcanea aſpera, digiti curui, pedes corpulentiores, & tibiæ prægrandes.

MOBILES. *Adaues.*

Frons parua, & lata. Naſus valde paruus. Vel longus & ſubtilis, vel imum gracile. Os planum. Aluus, & pectus nimium piloſum. Oculi obſcuri parui.

De memoris & obliuioſi viri figura, CAP. 8.

MANAT autem à prudentia memoria ipſa vel eius aſſecla eſt, vel prudentiæ adminicula, & ex virtutibus intellectiuis eſt. Ariſtoteles libro De memoria ait: Ad bene memorandum requiritur cerebri ſiccitas; ad facile diſcendum

diſcretus. Os valde exſertum. Labia craſſa, & rotunda, vel inferius labrum prominens. Collum craſſum, & pingue, vel durum, vel firmum, & immobile. Ceruix craſſa. Humeri eleuati. Coſtæ carnoſæ. Pectus valde carnoſum. Manus magnæ & duræ. Venter dura carne compactus. Digiti plus nimio longi, exileſque. Tibiæ, & calcanea craſſa. Vngues carnoſi.

INDOCILES. *Ad aſinos.*

Caput quod magnitudine exſuperet, vel valde paruum. Facies magna. Collum molle.

INSIPIENTES.

Nares obſtructæ. Oculi ſe claudentes & aperientes, pallidi & trementes. Vel quum ſe claudunt, ſurſum abeunt, ipſique ſtantes & ſubfluidi ſunt. Vel non conniuentes. Vel in ſeipſos circumuoluti. Vel obſcuri ſe circumcirca mouentes.

STVLTI. *Ad aues & ſimias.*

Frons lata & magna. Aures magnæ, & arrectæ. Color flammeus. Genæ contractæ in triſti vultu, ſuperius labrum craſſius, inferiori propendens. Lingua velox. Riſus multus. Vox cum clangore acuta. Collum ſurſum erectum, vel inclinatum ante, vel in aliam partem, vel neruis intenſum. Manus valde breues. Humeri piloſi. Oculi retorti ad dextram. Latæ oculorum pupillæ.

DEMEN-

Dementes.

Os exſertum. Pupillæ oculi cum totius ſubſtantiæ latitudine prominentes. Vel oculi ſurſum prominentes. Et præſertim ſi ſupercilia granoſa fuerint. Vel concaui, cum mollitie quadam fluidi.

Epileptici.

Vibrantes oculi, tamquam exilientes, grandiuſculi, ſplendidi, & humidius contuentes, vel ſurſum euntes. Et præſertim ſi trementes fuerint. Vel ſi alter oculorum ſurſum, alter deorſum ibit, & tremor ipſis inſit, & halitum aſpetum & denſum referat.

Dæmoniaci.

Tali præpingues, Calcanea aſpera, digiti curui, pedes corpulentiores, & tibiæ prægrandes.

Mobiles. *Adaues.*

Frons parua, & lata. Naſus valde paruus. Vel longus & ſubtilis, vel imum gracile. Os planum. Aluus, & pectus nimium piloſum. Oculi obſcuri parui.

De memoris & obliuioſi viri figura, Cap. 8.

Manat autem à prudentia memoria ipſa vel eius aſſecla eſt, vel prudentiæ adminicula, & ex virtutibus intellectiuis eſt. Ariſtoteles libro De memoria ait: Ad bene memorandum requiritur cerebri ſiccitas; ad facile diſcendum

humiditas. Vnde vt plurimum [illegible] tardi, memoria valent; dociles reminiſ[illegible] memoris viri Ariſtoteles in ſuis Phyſiognomicis huiuſcemodi, figuram appoſuit.

MEMORIS.

Sũperiora mĩnora Hec enim diſpoſitio paucitatem arguit vaporum, propter cerebri ſiccitatem. Pulchra, id eſt, bene formata, diſpoſitaq; Carnoſa. Non pingua, ſed carne bene veſtita. nam pinguia hebetem & obliuioſum arguunt. Addimus nos; Aures magnæ.

OBLIVIOSI. *A contrariis ſignis.*

Superiora maiora. In libro De reminiſcentia ait: Superiora maiora habentes, vt nani, nõ ſunt memoratiui; propterea quod grauitatem multam habent in ſenſitiuo. Et quia à principio motus non poſſunt immanere, ſed diſſoluuntur, neque in reminiſcendo recte procedunt.

De audacis viri figura, CAP. 9.

DIXIMVS de virtutibus & vitiis, quæ intellectiui inerant. Nunc quæ in ea animæ parte, quæ iraſcibilis dicitur, ſita ſunt, dicemus; quarum prima fortitudo eſt. Hæc inter duo extrema verſatur, ſcilicet fiduciam, & timiditatem. Audax eſt, qui confidendo in terribilibus rebus excellit, qui & arrogans, & fortitudinis affectator videtur, vt inſanus quidam, aut inſolens, qui

neque

neque terręmotus. neque inundationes timeat, quod Celtæ facere dicuntur. Timent enim res non ſicut oportet, & minus, quam fortis. nam prę̧cipites ſunt, voluntque ante ipſa pericula periclitari, in ipſis vero conſtitutis, abſiſtunt. Hanc figuram Phiſiognomones non appoſuerunt. Nos ex eorum ſcriptis formabimus.

AVDACES. *ad Tauros.*

Vultus auſterus. Frons nebuloſa. Supercilia oblonga. Naſus longus, ad os protenſus. Os magnum. Dentes longi, rari, acuti, & fortes. Collum mutilum. Vlnæ prolixæ, & quæ extenſæ vſq; ad genua pertingunt. Pectus latum, humeri magni. Oculi ſplendẽtes, cę̧ſii, ſanguinei; ſemouentes cum palpebris immotis; aperti, ſicci, ſplendentes, & puro lumine relucentes, vel vibrantes turbidi.

TEMERARII.

Os magnum, & exſertum. Digiti breues, & craſſi. Oculi ſplendentes, torue adſpicientes. Se claudentes cum fronte aſpera, ſuperciliis obliquis, & palpebris duris, & concretis. Vel ſe claudentes, recti, humidi, iuſtæ magnitudinis, ſplendentes cum læui fronte, ſicci.

SVPERBI.

Supercilia arcuata, & quæ frequenter eleuentur. Venter magnus, carnoſus, & propendens. Greſſu tardo ambulantes, ſponde morantes &

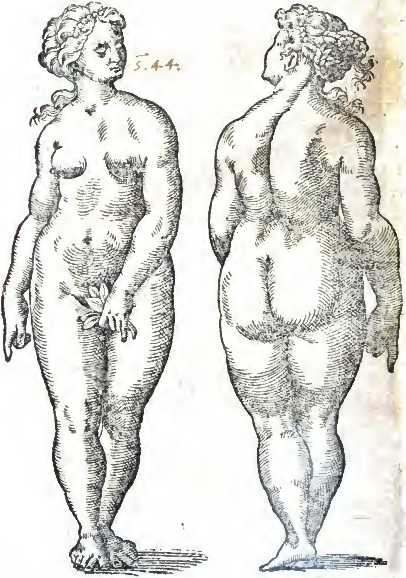
manentes in viis, & circum
Oculi obſcuri, aridi.

De timidi viri figura. CAP.

NVNC de altero fortitudinis ext mus, in quo defectus; & eſt timid di ſunt, qui non terribilia quaſi terrib vel timent ea quæ non oportet, vel portet; tandem ii timendo excedun loribus excedentes, magis eſt mani Ariſtoteles ait in Nicomachicorum etiam: Ignauia eſt, metu quouis, fac mortis maxime, & noxarum corpori tes præſtabilius eſſe quomodocum quam pulchre mortem obire. Frigid miditas in complexione timiditatem vel etiam intemperata ſiccitas. Femi gidiores ſunt, & ob id timidiores & res. Galenus putat frigiditatem ca quæ feminas viris molliores & im reddat: vnde quo præſtantior eſt frig tas, eo eſt vir femina perfectior; & ob ores feminæ; quia frigus timorem gi gidioris naturæ homines timidi & ſunt. Scribit Lactantius Firmianus, ſi m ſemen dextrum in coitu in ſiniſtram ter tem mulieris ceciderit, virum quidem na rum, ſed effeminatum, quum pars ea muli generationi deſtinata ſit, & ob id femine

pore, carne alba, molli, glabra, voce exili & clara, facie imberbi, ac ſine animo, pectore, fore vt ſemiuir dici poſſit. Plato feminas ex viris fieri dixit, quando frigidioris naturæ ſunt. Ad id facit etiam illa commigratio animarum, Pythagoreorum, quum eadem viri anima, dum timidum ſortitur corpus, feminam efficit; & ſic reliqua animalia. Solet etiam timiditas euenire ex ſanguinis paucitate, vt in chamæleonte. Timida animalia ſunt ceruus, lepus, cuniculus, muſtela, hyæna, & mus, quibus Ariſtoteles cor magnum tribuit, vt cunctis metu maleficis; & quæ magno corde prædita ſunt, frigida ſunt. Hanc figuram Ariſtoteles, & Polemon & Adamantius appoſuerunt.

Eandem, quam primo libro, hic denuo femineam figuram nō ab re fore putaui in huius capitis fronte oculis ſubiicere, vt exactius eas partes viſu aſſequi queas.

TIMIDI.

TIMIDI. *Ad mulieres, ceruos, lepores, cuniculos coturnices, & ad complexiones.*

Mollipilus. Corpore inclinatus, non erectus. Suræ ſurſum ductæ. Color in facie ſubpallidus. Oculi imbecilles, & qui palpebrizant. Corporis imbecillia extrema, & crura gracilia, & manus ſubtiles & longæ. Lumbus paruus & imbecillis. Polemon & Adamantius: Oblongus. Figura contenta in motibus, non inuerecundus, ſed languidus, & ſtupefactibilis. Sed Polemon & Adamantius: Tota corporis facie ac ſtatura diſſolutus. Color qui in facie apparet, varius, & mos ſubtriſtis. Iidem addunt: Collum longum. Reſpiratio debilis, vel tumultuoſa. Pectus debile. Vox acuta & mollis. Addimus nos: Occiput cauum. Vel caput in quo vtraque eminentia perit. Capilli recti, vel criſpi, molles, & plani. Colore vel nigri, vel albi. Frons magna. Facies carnoſa, vel oſſoſa. Colore nigro, vel albo, vel ſubliuido, vel mellino. Labia exilia in ore paruo. Spiritus paruus, rarus, tardus; & corpus, & pectus macrum, & glabrum. Vel ſpiritus altus, denſus, & agilis. Vel pectus carnoſum. Vox remiſſa, vel tremula. Loquela breuis, vel acuta, & debilis. Vel è naribus efflata. Metaphrenum imbecille, inarticulatum, & macilentum. Collum gracile, & longum, vel aſperum, & pingue. Pectus carnoſum, & glabrum. Vel

gracile,& imbecille. Lumbi acuti. Humeri inarticulati & imbecilles. Vlnæ,& brachia breuia, quæ extenſa ad genua non perueniant, ſed cogant caput occurrere manibus. Coxendicum oſſa gracilia, Femora inarticulata, & mollia, Tibiæ inarticulatæ,& molles & valde graciles. Digiti conſepti. Oculi diſcolorati. Vel cæſii albicantes. Vel valde nigri. Vel fului ſplendentes, vel nigri ſplendentes. Conniuentes. In quibus circuli candidi,& imbecilles. Vel ſtantes humidi. Vel aſperis oculis dormientes. Vel ſurſum euntes, pallidi, vel obſcuri humidi, iuſtæ magnitudinis. Timidos canes Xenophon ita deſcribit. Corpore paruo. Naſo aquilino, paruo roſtro. Oculis luſcioſis. Deformis, dura, ſtrigoſa, glabra, infirma. longa, corporis partes non bene reſpondentes, molli pedes, non ſagaces.

De cinædi viri figura, CAP II.

IN Moralium Nicomachicorum libris Ariſtoteles, vbi de continente & incontinente tractat, & de toleranti, ait mollem toleranti opponi. Tolerans in reſiſtendo conſiſtit; qui enim deficit in iis, aduerſus quæ pleriqu reni tuntur, is, mollis eſt, & delicatus. Delitiæ enim mollities quædam ſunt. Qui ſcilicet pallium trahit, ne ſi ipſum tollat, dolorem ſibi laborando creet, & dum ægrotantem imitatur, miſerum eſſe non exiſtimat, cũ miſero ſimilis ſit. Ex genere quoq; molli-

mollities oritur, vt apud Perſarum reges. Ariſtoteles, Polemon, & Adamantius cinædi iconem appoſuerunt, & talem Dionyſium ſophiſtam fuiſſe ſcribit Ariſtoteles.

C I N Æ D I. *Ad Mulieres.*

Oculi confracti. Sed Polemon, & Adamantius humidi, & impudenter adſpicientes. γονύκροτοι, alii *genu flexiles* interpretantur; ego vero genu rumorem facientes incedendo. Sed Polemon γονάτων κροτός. Inclinatio capitis ad dextram. Idem, Collum inclinatum. Motus manuum languidi, & diſſoluti. Sed hic Polemonis textus ſatis corruptus, & facile ex Adamantio corrigendus. Ambulationes duplices, vna quidem circumclinantis, alia vero vero tenentis lumbos. Iidem: Lumbus, & membra omnia trementia. Sed omnes textus corrigendi, quia mendoſi ſunt. Oculorum circumſpectiones, id eſt, oculos vertens, & circumducens, vt Polemon & Adamantius ſcribunt. adduntque: Frontem contrahit, & genas. Supercilia ſuo loco manent. Vox exilis, infracta, acuta, & inæqualis, & valde tremula. Pedum παράχωρα. Polemon, ſed Adamantius παραφορά, & melius; id eſt, pedum diſtractio, quaſi conuerſis cruribus & pedibus ambulantes. Colla eorum non ſatis firma; ſed ſubtremiſcũt, vt ſi ſtabilitas coacta eſſet. Labiorum contractio: nam lepores labia perpetuo mouent. Vocis clangor. Addimus nos: Mentum longum. Genas contrahen-

tes in hilari vultu· Exilia labia, ad inciſorios dentes tumentia. Corpore inclinati ad dextram. Ambulantes pedibus & cruribus conuerſis, Comatuli, incinnatuli. Alte reſpirant, & ipſis denſus & agilis è naribus ſpiritus effertur. Alteram palpebram, iuxta medium viſum ſtantem. & palpebras ſupra oculos reducentes, molliter intuentur. Palpebras non habent rectas, nec ſupercilia immota; ſed trementia, & ſimul oculi & adſpectus ſubmouentur. Oculi mobiles, luſcioſi.

Cinædi ſigna ex P. Afriano.

P. Africanus, Pauli filius, P. Gallo homini delicato inter pleraque alia hæc quoque probro dedit, quod tunicis vteretut totas manus operientibus, quod quotidie vnguētis delibutus, ad ſpeculum ornetur, quod ſupercilia radat, quod barba vulſa, feminibuſue ſubuulſis ambulet, quod in cōuiuiis adoleſcentulus cum amatore, cum chirodota tunica inferior accumbat, quod non modo vinoſus, ſed viroſus quoque ſit.

Cinædi ſigna ex Archeſilao philoſopho.

Plutarchus refert Archeſilaum philophum vehementi verbo vſum eſſe de quodam nimis delicato diuite, qui incorruptus & caſtus diceba-tur. nam cum vocem eius infractam, capillumque arte compoſitum, & oculos ludibundos atque illecebræ voluptatiſque plenos vide-

ret

ret. Nihil intereſt, inquit, quibus membris cinædi ſitis, prioribus an poſterioribus.

MOLLES. *Ad Mulieres.*

Nates præpingues. Genua carnoſa. Supercilia recte extenſa. Collum ante inclinatum. Humeri inarticulati, imbecilles. Metaphrenum imbecille, macilentum, inarticulatum. Dorſum anguſtum, imbecille. Coſtæ male ſolutæ. Venter macilentus. Tali carnoſi, inarticulati. Pedes parui, graciles, inarticulati.

EFFEMINATI. *Ad Mulieres.*

Frons demiſſa. Naſus ad faciem male diſcretus. Os paruum, mentum rotundum, & glabrum. Claues male ſolutæ. Lumbi carnoſi, molles. Ambulantes pedibus & cruribus conuerſis. Vel corpore ſe mouentes humeris, & ſingulis membris. Genua intus innuentia, vel collidentia ſeſe. Oculi ex facie multum extantes, valde parui, & igniti, vel parui, & varii.

IMBECILLES. *Ad mulieres.*

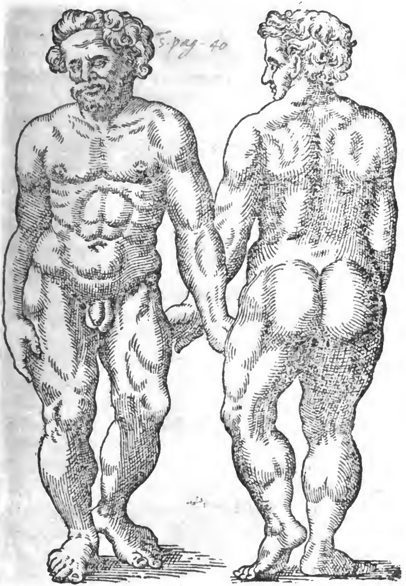
Supercilia rara, extenſa, vel quæ ſuo loco manent. Lingua balbi, vel blæſi. Collum gracile. Vlnæ, brachia, & cubiti exiles. Manus paruæ, graciles, & inarticulatæ. Mammillæ paruæ & extenuatæ. Oculi ſe mouentes, cum palpebris mobilibus, Vel eius circuli candidi, & imbecilles.

De fortis viri figura. CAP. 12.

DIXIMVS de audacia, & de timore; nunc de fortitudine, quæ eſt mediocritas quædam, quæ circa timorem & fiduciam verſatur. Fortis eſt, qui non timet mortem oppetere in bello, in maximo & pulcherrimo periculo, & circa præclaram mortem impauidus exiſtit. Primi excedebant, & deficiebãt; hic mediocriter ſe gerit. Fortes ante periculum quieti ſunt, & in eo ipſo celeres, & acres. Vel fortitudo eſt inconcuſſum à mortis metibus, & conſtantem in malis, & intrepidum ad pericula eſſe, & velle honeſte mori, & victoriæ cauſſam præſtare, quam turpiter ſeruari. Accedit fortitudini animi præſtantia, & confidentia, induſtria, & tolerantia. Ariſtoteles cæterique Phyſiognomones hanc figuram appoſuerũt: ſed de forti ſecundum animam, & de robuſto ſimul locuti ſunt. Sic etiam ſi ſiniſtræ partis hominis ſemen in dextram mulieris vteri partem illabitur, naſcitur & mulier; ſed quia eo loco nata eſt, vbi vir naſciturus erat, virilis erit mulier, robuſta membra, viſus fuſcedinem, vocem grauem, & intrepidum animum habebit. hæ ſunt mulieres, quæ nec ſupponi, nec regi a viris poſſunt, ſed in dominatu primas ſibi vſurpant partes.

His

Hic etiam virilem attulimus figuram, vt leuiori negotio partium ſimilitudines, de quibus loquimur, aſſequaris.

Digitized by Google

FORTES, ANIMOSI. *Ad viros, leonem, taurum, & robuſtos canes.*

Duri pili. Sed interim Adamantii textus corrigatur; nam vbi Polemon κόμη σκληρὰ, ipſe κόμη σμηρὰ, habet. Figura corporis erecta. Oſſa, & coſtæ, & extrema corporis fortia, & magna. Polemon & Adamantius: Latera, & vniuerſos corporis articulos, & extremitates robuſtas habet, & oſſa magna. Venter amplus, ad ſe contractus, Pectus carnoſum, & amplum. Iidem: Pectus, & metaphrenum robuſtum. Oculus charopus, non valde expāſus, nec omnino clauſus. Color corporis ſqualidus, & acutus. Et illud ὀξυς non ad frontem, vt perperam facit Sueſſanus, ſed ad corporis colorem referri debet: quia acuta frons non reperitur, ſed ſqualida. Ob id iidem. Color magis acutus. Frons recta, non magna, neque læuis, neque aſpera, macra. Vbi textus corruptus eſt; nam, in mutatum eſt, ἰσχνὸς, non ἴσχυος legendum. Humeri ampli diſtantes, non valde colligati, nec omnino diſſoluti. Sed Polemon & Adamantius: Humeri robuſti, & ſpatulæ, & latera in latitudinem diſtenta, ſed vbi Polemon ἰσχεῖαι, Adamantius πλευραὶ habet. Collum firmum, non valde carnoſum. Nates contractæ, ſed duræ. Suræ deorſum ductæ. Crura carnoſa, circa talos robuſta. Pedes articulati. Acies humida: Adamantius addit, & terribilis. Inſuper iidem hæc habent

bunt in eiuſmodi figura: Supercilia non extenſa. Vox minax, intenta, & magna. Spiritus reciprocatio conſtans. Nos quæ ex eiſdem aliiſque diſperſim collegimus, & experientia cognouimus, adducemus. Caput paulo maius mediocri, vt leo; occiput protenſum cum valida ceruice. Vel caput vtrimpue protenſum, cum mediocri magnitudine. Capilli colore flaui. Aures decenter magnæ & quadratæ. Frons quadrata iuſtæ magnitudinis, neque lenis, neque aſpera recta, macra, mediocris. Naſus ad frontem bene diſcretus, Nares patulæ. Labia exilia in ore magno, vt ſuperiora inferioribus ſuperponantur, & iuxta angulos laxa. Vox grauis, & intenſa. Vel grauis, & ſonora. Spiritus ſpiſſus, fortis, & velox. Vel ſpiritus conſtans. Collum medium inter longum & craſſum, vel craſſum. Vlnæ prolixæ. quæ extenſæ ad genua perueniant. Vel vlnæ, brachia, & cubiti robuſti, & bene articulati. Humeri robuſti. Metaphrenum magnum, carnoſum, articulatum. Coſtæ bene ſolutæ. Teſtes magni. Coxendicum oſſa exterius apparentia. Nates oſſeæ, neque lenes, neque rugoſæ. Dorſum magnum, robuſtum. Pectus piloſum. Manus magnæ, articulatæ & neruoſæ. Vel magnæ, & duræ. Femora neruoſa, oſſea. Tibiæ articulatæ, neruoſæ, & robuſtæ. Pedes bene formati, magni, articulati, neruoſi. Tali neruoſi, articulati. Corpus commenſuratum. Oculi

quorum ſupercilia arcuata, quæ frequenter eleuantur; vel ſplendentes, tarde adſpicientes, vel ſplendentes, quibus funiculus imminet, & ſupercilia aſpera, & palpebræ erectæ, vel cæſii viridantes; vel colore flaui; vel circuli, iridis colorem referẽtes, in oculis humidis; vel mobiles, rubei. Oppianus robuſtos canes, & acerrima audacia præditos ita deſcribit: Vaſto corpore, roſtro ſimo, horribili ſupra oculos inter ſupercilia pelle, oculis igneis, rauo colore ſplendentibus, pelle tota hirſuta, robuſto corpore, dorſo lato.

FORTIS VIRI *figura à Vegetio deſcripta.*

Ita Vegetius tironem Martio operi deputandum eligit. Vigilantibus oculis, erecta ceruice, lato pectore, humeris muſculoſis, valentibus digitis, longioribus brachiis; ventre modicus, exilior cruribus, ſuris, & pedibus non ſuperflua carne diſtantis, ſed neruorum duritia collectis. Hiſpanus quidam, Petrus nomine. Neapolim venit 1555. & domi meæ ſuæ fortitudinis tale ſpecimen dedit. Homo maxime corpulentus ſuo dextro humero inſidebat, alter læuo; dextro brachio vnum, altero alterum ſuſtinebat; ſupra binos pedes, alios binos ferebat; aderant etiam alii, qui hos amplexatos tenebant: ac ipſe poſt incedebat, ac ſi vacuus eſſet. Dein paſſis in terra manibus ſupra eas duos homines aſcendere iubebat, erigens ſe poſtea, eos vſque ad caput eleuabat. Poſtea dextram & ſiniſtram manum fune alliga-

alligauimus, & hinc inde decem viri, pedibus terra fixis, binis manibus funem in diuerſas partes trahebant, ipſe tractis ad ſe manibus, pectori in crucis modum admouit tam vehementer, vt multi in terram prociderint. Fronte clauum percutiens, muro medium inſixit, etſi ictu frontem vulnerauerit. Extendens brachium manum claudebat, nec poterant cuncti ſimul nec manum aperire, nec brachium plicare. Cum in ſolitudine quadam à binis latronibus inuaderetur, ipſe iniectis ceruicibus eius manibus, vnius caput alterius capiti tanta vi illiſit, vt longe vtriuſque cerebrum diſſiliret. Rogatus à me, vt corpus nudum demonſtraret, vt illud contemplari poſſem, libenter paruit. Corpus erat quadratum, ſtatura recta, caput decenter magnum, in ſinciput prominens, valida ceruice ſuffultum, capilli duri & flaui, frons quadrata, non magna, oculi charopi, caſtigatæ magnitudinis & apertæ, os magnum, vox intenſa, & ſonora, vt etiam optime caneret, naſus rotundus, ad faciem diſcretus; anhelitus ſpiſſus, fortis, & conſtans, collum rectum, firmum, neruoſum. Humeri, ſpatulæ, & bractia toroſa & teretia; carne ita dura & compacta, vt cum brachium extenderet, & manum comprimeret, adeo muſculos & neruos intenderet, vt modicam carnem apprehendere non valerem, & ſi valido niſu. Pedes, & manus magnæ, robuſtæ, articulatæ, crura lacertoſa, ſuræ

contractæ, pectus amplum, latum, aluus contra-ctus, modici cibi. coxendicum oſſa eleuata, magna. adſpectus iucundus, acies atrox, & minax.

ANIMOSI. *Ad leonem.*

Capilli medii inter rectos & criſpos; deſcendentes à fronte iuxta naſum, colore flaui; ſupercilia arcuata, & quæ frequenter eleuentur, mentum acutũ, collum craſſum, dorſum magnum, & robuſtum. Pectus magnum, articulatum. Manus magnæ, articulatæ, & neruoſæ. Incedẽs humeros commouet ad ſingulos paſſus. oculi colore flaui, vel fului: vel ſplendentes torue, adſpicientes: vel circuli coloris iridis in humidis oculis: vel mobiles, rubei.

VIRILES. *Ad viuos.*

Supercilia non recte extenſa, ſed tortuoſa. Spatulæ latæ, magnæ, & diſtantes. Coxendicis oſſa exterius apparentia, mentum quadratum. Claues mediocriter ſolutę, Denſa barba. Et mulier barbata, virilis.

BELLICOSI.

Os magnum. Vox canora.

De inflati viri figura, CAP 13.

IAM ad alteram virtutem accedemus, ſcilicet magnanimitatem, ſed ea quoque, vt cæteræ, inter duo vitia verſatur, ſcilicet inflatos, & puſillanimos. Inflatus eſt is, qui quum ſit indignus, dignum

dignum ſe magis putat, & in exceſſu peccat, tamen malus non eſt, ſed peccans. Inflati ſe ipſos ignorant, atque palam, quaſi ſint digni, honorabiles res aggrediuntur, deinde redarguuntur veſtitu enim, & habitu, atque huiuſcemodi rebus ornantur, proſperaſque fortunas ſuas eſſe manifeſtas volunt, de ſe prædicant, quaſi ob eas honores ſint conſecuturi. Minus oppoſita eſt magnanimitati, quam puſillanimitas. Nos hic inflati, ſiue glorioſi ſigna cõgeſſimus. Adamantius ſuperbiam & gloriæ ſtudium equi ingenio attribuit. Lactãtius, in equis gloriç cupiditas expreſſa deprehenditur; victores exultent, victi dolent. Hinc & Virgilius:

Inſultare ſolo, & greſſus glomerare ſuperbos.

Ouidius in Halieuticis:

Hic generoſus honos, & gloria maior equorum,
Seu ſeptem ſpatii circo meruere coronam,
Attollat caput, & vulgi ſe venditet aura.
Quam tumidus, quantoq; venit ſpectabilis actu,
Vngula ſub ſpoliis grauiter redeuntis opimis,
Cum capiunt armis palmam, gaudentq; triumpho!

GLORIOSI, *Ad equos.*

Supercilia arcuata, & quç frequenter eleuantur. Metaphrenum erectum. Tarde gradiens, & ſponte morans in viis, & circum circa adſpiciens, Incedens alta ceruice erectus, humeris ſubmouens, Oculi ſe mouẽtes, turbati; vel vi-

brantes, tamquam ſalientes, grandes, lucidi, ſplendidi. Digiti longi, graciles.

De puſillanimi viri figura, Cap. 14.

Alter, qui defectu peccat, puſillanimus eſt. Is vero eſt, qui minoribus dignum, quam ſit, ſe eſſe arbitratur, ſiue magnis, ſiue mediocribus, ſiue etiam paruis dignus ſit, modo minoribus dignum ſe eſſe cenſeat; tamen non maledicus, ſed peccans videtur: nam cum bonis dignus ſit, ſeipſum iis priuat, quibus eſt dignus; & videtur peccare, quod bonis ſeipſum dignum non exiſtimat, & ſeipſum ignorat. Magnanimitati magis oppoſita eſt, quam inflatio. Alibi vero idem Ariſtoteles ait: Puſillanimitas eſt, neque honorem, neque ignominiam, neque infelicitatem, & infortunium ferre poſſe, ſed honoratum tumeſcere, & leui ſucceſſu ſubſultare; ignominiā autem nec minimam ferre poſſe. Hanc figuram Ariſtoteles appoſuit, ac talem fuiſſe Leucadium Corynthium narrat. Sed Polemon & Adamantius non puſillanimo, ſed lucricupido tribuunt; ſed notæ fere vtrique conueniunt.

Pusillanimi *figura ex Ariſtotele, quam Polemon & Adamantius lucricupido tribuerunt, ad feles, & ſimias.*

Facies parua, parua membra, parui articuli, exigui oculi, corpus macrûm. Addimus nos: Frons circularis, loquela intenta, vehemens. Pe-

ctus

ctus gracile, & imbecille. Coſtæ exiles, & vacuæ. Velociter incedit, & ſi deprehendatur, formidat, & totam effigiem deorſum trahit, & contrahit ſeipſum. Oculi magni, cum palpebris mobiles.

QVERVLI. *Adaues.*

Comitantur puſillanimitatem querimonia, diffitentia, & humilitas: Nos queruli ſigna apponemus. Vox in principio grauis, in fine acuta. Guttur aſperum, & vertebra prominens.

De magnanimi viri figura, CAP. 15.

DE magnanimitate dicemus, medio inter duo extrema. Eſt ſane magnanimus, quiquum magnis dignus ſit, magnis quoque ſe dignum exiſtimat. In magnitudine conſiſtit; & ſi magnis eſt dignus, optimus quoque ſit neceſſe eſt. Si non eſt bonus, ridiculus eſt. Verſatur circa honores, poteſtates, & diuitias, & in omni tam proſpera, quam aduerſa fortuna, moderate ſe gerit, vt ne in proſperis lætitia geſtiat, neque in aduerſis triſtitia obruatur. Beneficiis alios afficere gaudet, & ipſe affici erubeſcit, à nemine quidquam petit, ſed prompte aliis miniſtrat. Odium, aut amorem præſefert. Ariſtoteles magnanimi ſigna cum fortis confundit; quippe leoni, & aquilæ comparat, quæ ſigna fortitudinis & magnanimitatis habent: & eum ſequuti Polemon & Adamantius, eadem protulerunt, Nos

ſigna eorumdem decerpentes, figuram hanc concinnauimus.

MAGNANIMI, *Ad leones, & aquilas.*

Caput paulo maius commenſurato. Vel moderatæ magnitudinis, & rectitudinis, & modice compreſſum, Capilli à fronte deſcendentes iuxta naſum, leuiter ſubflaueſcentes. Frons quadrata iuſtæ magnitudinis. Naſus à fronte aduncus, bene diſcretus; vel rotundus, & in imo obtuſus. Labia tenuia in ore magno, vt partes ſuperiores inferioribus ſuperiniectæ ſint, eademq; laxa iuxta labiorum angulos. Vox grauis, concaua, & inflexibilis. Vel grauis, & loquutio ſtabilis. Inceſſus tardus. Collũ medium inter longum & craſſum. Metaphrenum latum. Incedẽs humeris curuis, & ad ſingulos paſſus commotis. Vel longo greſſu ambulans. Oculi colore flaui; neq; prominentes, neq; concaui; nigri, in quibus calculi non inſunt, ſed extra circuli circumferentiam habent, nigredinem igni admiſtam; vel calculos habent ſubalbidiores, nõ valde igneos, vt à longe nigros repræſentent. Vel in humidis oculis circulorum alter anguſtus & niger, alter ſupra igneus, nihilque in ipſis apparet alienum.

De auari viri figura, CAP. 16.

LIBERALITAS inter duo vitia media eſt, ſcilicet prodigalitatem, & auaritiam: verum quoniam de prodigis pauca vel nulla extant ſigna

gna (quia cum liberalibus conueniunt fere) ideo de eis dicere nolumus; nunc autem de auaris. Illiberalis vel auarus eſt, qui magis quam decet, pecuniis ſtudet, in dando deficit, in recipiendo excedit; prodigo peior eſt, quia nec vlli, nec ſibi ipſi vtilis eſt, Auaritiæ ſpecies tres ſunt. Turpis quæſtus, Tenacitas, & Illiberalitas. Turpis quæſtus eſt, per quem diteſcimus, & lucrum quàm pudorem pluris facimus. Tenacitas, per quam ſumptui & impenſis in re honeſta parcimus. Illiberalitas, per quam expendimus minutatim male, & plus iacturæ facientes, nullo habito temporis delectu. Ariſtoteles huius figuram ſpreuit; ſed Polemon & Adamantius quam ille puſillanimo adſcribit, lucricupido tribuerunt.

LVCRICVPIDI, *Polemonis & Adamantii figura, quam Ariſtoteles Puſillanimo adſcripſerat.*

Membris & oculis paruis, facie parua. Veloci inceſſu. Dorſo recuruo. Acuta voce, et acuti clangoris. Colore parum rubore perfuſo. Addimus nos: Metaphrenum valde curuum, et humeri ad pectus contracti, et corpus effractum Vox debilis, et flebilis. Breuis et celeris greſſus.

QVÆSTVOSIORES.

Oculi ſtantes parui. Vel ſtantes parui, qui frontem et ſupercilia contrahant. Vel oculi parui, varii.

ILLIBERALES.

Humeri male ſoluti. Celeri greſſu ambulantes, & ſi deprehendantur formidant, & ſuam effigiem deorſum trahunt, & contrahunt ſeipſos. Digiti contracti, Oculi valde parui. Vel parui, & varii. Vel albicantes cæſii, cum paruis pupillis.

PARCI.

Collum incuruum ante. Metaphrenum valde curuum, & humeri ad pectus contracti, & corpus effractum. Oculi obſcuri humidi, iuſtæ magnitudinis.

TENACES.

Supercilia incuruata deorſum, & intuentur quaſi latenter.

De liberalis viri figura, CAP. 17.

LIBERALIS verſatur in datione & acceptione, ſed magis in datione laudem meretur. Sed dare quibus oportet, & non accipere vnde non oportet. Liberalitas eſt, ad honeſtos ſumptus, & præſto eſſe in auxilium in aduerſa fortuna. Comitantur liberalitatem morum facilitas, comitas, humanitas, miſericordia, in amicos beneuolentia, hoſpitalitas, & honeſti ſtudium. Ariſtoteles, Polemon, & Adamantius eius figuram non appoſuerunt; quia ſigna manifeſtarunt in forti, ex leone deſumpta. Nos eam concinnabimus.

LIBE-

Digitized by Google

LIBERALES. *Ad leonem.*

Capilli è regione naſi à fronte deſcendentes. Ceruix hirſuta. Humeri bene ſoluti. Manuum digiti retro conuerſi. Vlnæ prolixæ, quæ extenſæ ad genua vſque pertingant.

GENEROSI. *Ad leonem.*

Dorſum magnum & robuſtum. Pedes bene formati, magni, articulati, neruoſi. Vox concaua, & inflexibilis.

De iracundi viri figura, CAP. 18.

MANSVETVDO inter iram & ſtoliditatem verſatur. Dicemus primo de iracundo. Iracundus in exceſſu verſatur, & is eſt, qui celeriter ſuccenditur, tum in quos non oportet, tum pro quibus non oportet. & amplius quam oporteat, & citius, & diutius, quam oporteat. Sunt enim & ſumme excandeſcentes, & bilioſi, & acerbi, & qui continent iram, & difficulter conciliantur. Eius ſpecies ſunt tres, Excandeſcentia, Sæuitia, & Vecordia. Eſt autem iracundi, non poſſe ferre contemptiones, eſſe plagoſum, & vindictæ cupidum. Inquiunt medici, quod in his flaua bilis prædominari videtur, quæ cum acuta & ſubtilis ſit, ob inſitam caliditatem facile ſuccenditur, ſurrigiturque; vnde inoritur vltionis votum. Quibus vero ſumma eſt bilis, ad omnia ſubito excandeſcunt. Sunt & iracundi, qui non

explentur, niſi viſo inimici ſanguine, quos vocamus *Acerbos*. Hos melancholicos eſſe tradunt, quod bilis vigeat in eis atra, quę cũ frigida & ſicca ſit, in craſſiore materia, quæ haud facile diſſoluatur, diutius perſeuerat. Ideo tres ſunt iracundiæ ſpecies, quia cum ira ſit efferueſcentia ſanguinis circa cor, ſanguinis ſpecies ſunt tres, ſubtilis, craſſus, & medius. Arrianus philoſophus illorum cauendam eſſe iram inquit, qui paulatim eam concipiunt, lentiuſque excandeſcunt magis, quam illorum, qui celeriter, nã his ira breuior; illis diuturnior.

Ob id Homerus in Iliade:

Nam melior princeps iratus forte minori eſt.
Quod ſi diſſimulat ſubitum tunc mente furorem,
Tempore poſt illum pœna grauiore rependet.

Dantes Alaghierius Poëta vernaculus, pro ſuperbia, & ira, leonem repræſentat:

Ma non ſi, che paura non mi deſſe
La viſta, che m' apparue d' vn leone.

Hanc figuram Ariſtoteles et Polemon confinxerunt.

IRACVNDI. *Ad leones, tauros, canes, vrſos, & apros.*

Aper animoſus, iracundus, furibunduſque eſt; ſanguis enim in eius fibris copioſior eſt; Ariſtoteles. Subitam iram ei tribuit Adamantius. ſemper ferus, et ferox. Corpore erectus. Bene coſtatus. Animoſus. Sed Polemon non ἔνθυμος, vt Ariſtoteles, ſed ἰνεργεύμος habet, id eſt, optima corporis commen-

menſuratione. Subruffus. Scapulæ diſtantes magnæ, & latæ. Extrema magna, & robuſta. Sed id in Polemone deeſt. Latus circa pectus; & inguina Boni menti. Sed quia in dubium verti poterat, an de carne menti, vel de pilis loqueretur, vt etiam alibi, recte ſubdit Polemon; denſæ barbæ. Floridus capillorum circuitus deorſum deſcendens. Addit alia Polemon, quæ ex Ariſtotele ſparſim collegit. Humeri lati. Facies rotunda. Supercilia conuerſa. Nares concauæ. Et nos alia ſigna addemus, quæ ex eiſdē excerpſimus. Frons circularis; vel caperata, ad medium ſui declinans. Supercilia tortuoſe extenſa. Tempora tumentia, venoſa. Naſi imum acutum. Color carnis mellinus. Dentes recti, acuti. Vox grauis, magna, & perplexa; vel acuta, & intenſa; vel à graui incipiens, finiens in acutum. Collum craſſum, & plenum; vel craſſum & longum; vel craſſum & pingue, ſanguineis venis refertum. Pectus flammei coloris. Ambidexter. Lingua velox. Guttur aſperum, & eius vertebra prominens. Digitos iactant inter loquendum. Oſculi ſanguinei. Vel circuli varii coloris in oculis aſperis; vel ſtantes, ſupercilia eleuantes, & ſuſpirantes, vel ſubruffi, ingentes, infra ſpectantes; vel vibrantes, quaſi exſilientes, grandes, ſplendidi, lucidi.

ACERBI, *& qui ſera ſedantur.*

Caput valde paruum, cum inconcinna figura,

& dorſi imbecillitate. Supercilia ad naſum inflexa. Nares patulæ. Spiritus fortis, velox, & ſpiſſus, & corpus, & pectus macrum. Loquela ſubflaccida. Oculi ſanguinei, & ſicci. Calculi æquales in fuluis oculis. Splendentes, torue adſpicientes; vel ſtantes, parui, prominentes, & qui frontem & ſupercilia contrahant, & corpus ſurſum trahant: vel non conniuentes, pallidi, ſubrubri, & ſicci.

VECORDES.

Vox acuta, & intenſa. Vel in principio grauis, in fine acuta.

IRACVNDI *figura, Plutarchi.*

Oculi truces. Os turbidum, in ſpumam ruboremue efferueſcens, immaniter clamans. Trepidatio, & geſticulatio, ſermo præceps, comploſio manus, & fœda viſu facies.

IRACVNDI *figura, Lactantii.*

Oculi ardentes, os tremens, lingua titubans, dentium concrepitus, vultus nunc rubore ſuffuſus, nunc albeſcens pallore.

De ſtolidi viri figura, CAP. 19.

DEFICIENS ab iracundia, nomine vacat, quaſi iræ vacuus, vel ſtolidus. Gellius hebetem, ac ſtupidum vocat, & is eſt, qui ob quæ oportet, & quando, & in quibus, non iraſcatur, hi profe-

profecto ſtolidi, ſiue ſtupidi videntur: nam qui iraſcuntur, nec ſentire quidem videntur, nec dolere. Sic etiam perferre contumelias ſeruile eſt. Medici inquiunt, qui frigidi, & humecti, & fulua atrioreque carent bile, nulla prorſus anguntur ira. Antiqui Phyſiognomones figuram non appoſuerunt; nos ex iis ſigna collegimus ſtupiditatis, & indolentiæ, quæ ex aſino & capra ipſi exceperunt.

STOLIDI. *Ad aſinos, & capras.*

Capilli recti. Frons parua. Supercilia ad naſum inflexa. Facies magna. Aures valde paruæ. Labia craſſa. Os valde diſſectum. Dentes continuati. Vox balans, & deprauata, vel aſpera, vel acuta, & clamoſa. Loquela velox, & gracilis; vel grauis, & debilis. Collum craſſum, & pingue. Venter carnoſus, magnus, mollis, & pendens. Oculi caprini coloris, vel aquili, vel ſplendentes, luminoſi, vel vibrantes magni, vel ſtantes aridiores, vel non conniuentes pallidi, vel ſubrubri ſicci, vel ſurſum euntes.

SERVILES. *Ad Aſinum.*

Vox grauis & magna. Tibiæ, & calcanea craſſa. Oculi parui, varii.

De manſueti viri figura, CAP. 20.

AT manſuetudo eſt mediocritas inter iracundiam, & ſtoliditatem. Qui igitur ob quæ

oportet,& quomodo,& quando,& quouſque iraſcuntur, manſueti ſunt. Eſt enim manſuetus, qui perturbatione vacat, & ab affectu minime ducitur, niſi quantum ratio ſtatuit; non ad vltionem, ſed ad veniam propenſus eſt. Vel manſuetus eſt, qui moderate ferre poteſt obiecta crimina, & cõtemptum, nec celeriter rapitur in vltionem; nec facile mouetur ad iram, ſed eſt moribus comes, & mitis, & ingenio quietus & ſtabilis. Manſuetudines inquiunt naturales ex humiditatis & caliditatis temperie prouenire. In Iracundis ebullit ſanguis circa cor; in his deprimitur ab humiditate. Ariſtoteles, Polemon, & Adamantius eius figuram appoſuerunt.

MANSVETI.

Tota figura fortis. Bene carnoſus. Carne humida, multaque. Sed Polemon & Adamantius, Carne humida, mollique. Bonæ magnitudinis, & commenſuratæ. Figura curua. Capillorum circuitus ſurſum vulſus. Iidem addunt: Conſtans intuitus. Tardus motus. Vox grauis, & mollis. Polemon, vox tarda, & mollis.

MITIS. *Ad feminas, ceruos, & lepores.*

Capilli plani & ſuaues, colore flaui, aurei. Supercilia in rectum porrecta. Loquela remiſſa. Vox grauis, & mollis. Oculi nigri. Calculi inæquales in fuluis oculis.

De

De intemperantis viri figura, CAP. 21.

IAM ad irrationalium partium virtutes & vitia ventum eſt; & primo de intemperantia dicemus, quæ inter ſua extrema etiam iacet, ſcilicet intemperantiam, & ſtupiditatem. Intemperantia circa voluptates verſatur. Voluptates aliæ animæ, aliæ corporis ſunt. Animæ voluptates ſunt ambitio, diſcendi cupiditas, & huiuſmodi, quæ cogitationem afficiunt; & hi, qui in talibus voluptatibus occupati ſunt, neque temperantes, neque intemperantes dicendi. Sed corporis voluptates hic intelliguntur, neque huiuſmodi voluptates in omnibus ſenſibus ſunt, vt in viſu, auditu, & odoribus, ſed in ſolo tactu, & guſtu. Quidam Philoxenus Erixius gulæ deditus, guttur ſibi longius gruis collo dari optabat. Huiuſmodi voluptates ob id vituperabiles, quia nobis datæ, non quatenus homines, ſed quatenus animalia; & ob id ferinum eſt iis ſe dedere. Intemperantes igitur ſunt qui oblectantur vel quibus non oportet, vel magis quam plerique faciunt, vel non vt oportet. Vel qui oblectationem turpium voluptatum ſequuntur, & arbitrantur eos felices eſſe, qui in his voluptatibus verſantur. Sectantur autem intemperantiam impudentia, negligentia, & diſſolutio. Nos primum in vniuerſali, de intemperantis figura dicemus; mox de particularibus aliis affectionibus.

INTEMPERANTES. *Ad apparentiam.*

Os cauum. Lumbi acuti. Venter magnus, mollis, & propendens. Tali valde graciles. Oculi obſcuri, caliginoſi; qui quum ſe claudunt, ſurſum abeunt, ipſique ſtantes & ſubfluidi ſunt. Vel ridentes humidi. Vel ſurſum euntes, magni, & ſubrubri.

LVXVRIOSI. *Ad ſimiam, ceruos, hircum, ſues, & gallum, pardalim, & ad complexionem.*

Nunc de intemperantibus circa tactum. & primo de luxurioſis. Sed quo temperamento luxurioſi conſtent, diſquiramus. Sunt igitur ſanguinei, cuius ſanguis ſit melancholiæ venoſitati permixtus. Ariſtoteles libro Problematum quarto quærit, cur libidinoſi melancholici ſunt? aitq; melancholicos flatu redundare; ſemen autem deceſſio flatus eſt: ergo quibus id ipſum abundat, hos ſæpe purgari appetere neceſſe eſt. ſic enim efficitur, vt leuentur. Luxurioſa animalia ſunt hircus, porcus, ceruus, aſinus, ſimia. Dantes Alaghierius pardalim pro luxuria appoſuit, animal, quod cum diuerſo genere coit, & coitus tempore vocalis fit, ſui & alieni generis alliciens animalia.

Et ecco quaſi al cominciar dell' erta,
Vna lonza leggiera, & praſta molto,
Che di pel maculato era coperta.

Ariſtoteles, Polemon, & Adamantius hanc figu-

figuram appoſuerunt. Albi color. Hirſutus. Capilli recti, craſſi, & nigri. Tempora piloſa, rectorum pilorum. Sed Polemon ait, piloſus circa labia. Oculus pinguis, & ſtolidus. Sed Polemon in eius figura plura habet. Crura ſubtilia atq; neruoſa, & totius auitii generis. Crura hirſuta. Venter, & oculi pingues. Qui barbam ad naſum contrahit, & circumferentiam illius loci concauam habet, quæ naſo ac mẽto interiacet, qualem bonum habuiſſe Socratem conſtat. Oculi pingues laſciui. Perſpicuas venas in brachio habens. Exilibus tibiis præditus. Et in fine libri hæc ſeorſum habet: Oculi concaui, lucentes, non lacrimoſi, vt voluptate pleni videantur. Palpebras aſſidue mouet, cui cæteræ corporis partes conueniunt. Luxuria enim tum maris, tum feminæ in ſuperioribus corporis partibus, videlicet ſuperciliis & oculis, deprehenditur. Hæc autem vniuerſa, quæ diximus, quaſi in pictura quadam colores & imagines effigiatæ ſint, deprehenduntur. ſic ex pluribus ſignis veriſſimum iudicium elicies. Effeminati, luxurioſi, impuri exiſtimandi ſunt, qui tibias, quà ad malleolos deſcenditur, craſſas habuerint, tum qui pedũ digitos parum fiſſos, vt auium, quæ anguſtos pedes ſortitæ ſunt & concauos, ad ſcaphæ modum, vel caluariæ. Addimus nos: Capilli rari, vel calui. Pili palpebrarum defluentes. Aures valde paruæ. Naſus incauus, ante frontem rotundus, & ſuperemi-

nens rotundum; vel ſimus. Venter, & pectus piloſum. Mamillæ dependentes, pectore amplo, & macilento. Manus piloſæ. Coxendicum oſſa gracilia. Lumbi, & femora abſque aliis partibus piloſa. Suræ craſſeſcentes. Tibiæ piloſæ. Digiti pedum copulati. Vngues valde rotundi. Genarum contractio in hilari vultu. Claudi. Oculi ſplendidi, vel cum circulis, quorum inferior viridis, ſuperior niger. Vel ſicci, aut aſperiores cum circulis varii coloris, iridis colorem referentibus. Vel obſcuri circum ſe mouentes. Vel vibrantes, magni. Vel ſurſum euntes. Vel ſubrubri, & magni ſurſum euntes. Vel ad ſiniſtram retorti. Luxurioſæ mulieris hæc ſigna adnotaui in quadam proſtituti pudoris, & efferatæ libidinis, quam Epicrates *Myoniam* diceret. Colore pallida erat, vel fuſca gracilis, & macilenta: hæ namque rubentibus & obeſis ſalaciores & petulantiores eſſe ſolent. Statura erecta. Mammas habebat paruas, & conuenienter plenas, & duras. Piloſa in locis conſuetis, videlicet cruribus, pectine, alis, & mento, cuius pili groſſi & aſperi. Capilli criſpi, & curti. Vox ſubtilis, & alta. Audax in lingua, animo ſuperba, & crudelis, valde omnibus inſeruiens, ebrioſa, paruo abundabat menſtruo & lacte, cum effœta eſſet.

ADVLTERI.

Tarde incedunt, & ſponte morantur in viis,

&

& circumcirca adſpiciunt. Collum ad ſiniſtram inclinatum. Oculi fului cum æqualibus calculis; vel fœdi. Qui alteram palpebram ſupponentes, & ſubuertentes, & ſimul humidi, & placide intueantur. Vel ſi mediã palpebram comprimant, & vtrimque expellant, & luciſoſi ſint.

VIRI NEFARII COITVS.

Inæquales orbes, in oculis circumcurrentes.

VENEREI, GRATIOSI.

Mentum mediocriter ſciſſum. Metaphrenum medium inter curuum & conuexum. Oculi adnaſum retorti. Vel vibrantes, alluentes, & ſeſe inundantes.

AMANTES.

Facies mediocris, in genis & temporibus ad pinguedinem vergens. Suſpirans, & inuitus illachrimans, & cum eum reſpicis, terretur, & erubeſcit. Oculi prominentes, ſublimes, magni, lucidi, fulgidi. Vel non conniuentes, humidi, placide intuentes. Vel ſtantes ſubintuentes.

ABSQVE AMORE.

Oculi ridentes, humidi.

EDACIS *Figura*.

Nunc de iis, qui in ſenſu guſtus excedunt, ſcilicet, qui valde guloſi ſunt. Ariſtoteles eos auidæ edacitatis eſſe teſtatur, quos atra infeſtat bilis; eorumque natura ſicca & retorrida eſt, nec

hauſtis alitur magnopere, infeſtante plurimum bilis atrioris frigore alimenti conceptacula; quę ratio efficit, vt parum omnino aut nil fere eat in corpus; &, vt Theophraſtus annotauit, infelicibus plantis aſſimilantur, quæ ſterili ſolo plantatæ, quicquid per radices aſſumunt, abit in ſuperfluitates, & non in incrementum. Ariſtoteles hanc figuram concinnauit, ad lupos & ſues referens. Sunt enim lupi voraces, & vere inſatiabiles, vorant potius, quam comedunt, & dum edunt, neminē amant, imo amicos dedignantur.

EDACES. *Ad ſues & lupos.*

Spacium ab vmbilico vſque ad imum pectoris, magis quam ab imo pectore ad iugulum. Addimus nos: Color mellinus in facie, Os valde diſſectum. Dentes acuti, longi, exſerti, & firmi. Gutturis vertebra prominens, loquela grauis & debilis. Collum pingue. Coſtæ exiles, & vacuæ. Manus graciles, & tortuoſæ. Oculi obſcuri, circumcirca ſe mouentes. Vel vibrantes, circumturgentes. Vel magni, ſtantes, & ſubrubri.

BIBACIS.

Facies parua, crocea. Carnoſæ genæ, vel ſemper erubeſcentes. Spiritus fortis, velox, & ſpiſſus. Guttur aſperum, & vertebra prominens. Mamillæ dependentes à pectore amplo & macilento. Oculorum palpebræ infra prominentes. Oculi ſubrubri, humidi; vel vibrantes, tamquam

quam ſalientes, magni, ſplendentes, & humidi, & ſurſum euntes, ſubrubri, & magni.

EDACIS, & BIBACIS.

Preminentes oculi ſanguinei; vel ſurſum euntes.

SOMNOLENTI. *Ad naturales cauſſas.*

Diximus comitari intemperantiam, negligentiam, inertiam, & huiuſmodi ſimilia. Inter hæc ſomnolentia eſt. Somnolentos igitur dicimus, qui ita in ſoporem collabuntur, vt nil procliuius ita faciant. Huius cauſſam eſſe humiditatem frigiditatemque cerebri, inquiunt Phyſiologi. Hanc figuram Ariſtoteles & Polemon appoſuerunt: Qui habet ſuperiora maiora, adſpectum ſomniculoſum. Sed corrigendus Ariſtotelicus textus ex Polemone, qui ἐυπώδεις habet, pro ὑπνώδεις, vt diximus. Natura calidi. Caro boni habitus. Addimus nos: Caput plus nimio tumens. Oculorum veſiculę ſupra eminentes. Venæ in brachio ita graciles & anguſtæ, vt vix deprehendi viſu queant. Ait enim Ariſtoteles libro De ſomno & vigilia: Anguſtia meatuum, quibus à capite refluunt ſpiritus, nullo negotio præſepitur, minuta ſiquidem: quicquid acceſſerit, quamuis puſillum, obſtipat præfarcitq;, quãdiu vero is libere commeandi facultatem non nanciſcitur, perſeuerat ſopor. Ouidius ſomnum deſcribens, tumentes oculos appoſuit:

-- tardaq; Deus grauitate iacentes
Vix oculos tollens, iterumq; iterumq; relabens.

SEGNIS. *Ad boues, & aſinos.*

Sequitur inertia, ſegnities, vel negligentia. Etſi à veteribus figura hæc appoſita non eſt; tamen ne hinc inde toto hoc volumine diſperſa, pereat huc adduximus. Ariſtoteles cæterique ex bouis figura collegiſſe videntur, cuius ſegnities propria. Frons magna. Faciei color mellinus. Naſi imum craſſum. Facieſque magna & carnoſa. Vel genæ craſſæ. Adſpectus vecors, Loquela breuis. Lingua tarda. Corpus denſis pilis piloſum. Longus & tardus inceſſus; vel breuis & tardus. Oculi valde magni. Vel tarde mobiles.

SINE CVRIS.

Frons erugata.

De ſtupidi viri figura. CAP. 22.

QVI vero deficit circa voluptates, cui nihil eſt iucundum, nullamque inter hunc & illum cibũ differentiã facit, valde alienus ab hominis natura videtur, ac ſtupidus dici poteſt, nam cum tales pauci reperiantur, nomine vacant. Si aliqua ſunt apud auctores ſigna, quæ huiuſmodi hominem ſignificare poſſint, hęc eſſe puto, nam alia apud inſenſitiuum diximus.

STVPI-

STVPIDI.

Oculi ſtantes, pallidi, Vel ſurſum euntes.

De temperantis viri figura, CAP. 23.

TEMPERANTIA eſt mediocritas circa voluptates & timores. Temperans eſt, qui ex abſtinentia voluptatis nullo dolore afficitur nec gaudet quibus non oportet, nec vlla alia quam diximus re vehementer oblectatur, nec cupit magis quam decet, neque quando non decet. Alle&antur temperantiam pudor, reuerentia, & moderatio. Sed veteres Phyſiognomones neque figuram, neque temperati ſigna poſuerunt, opinantes quod homines optimæ & laudabilis naturæ, bene ſenſati & probi viri, huiuſmodi forent: Nos ne hîc locus vacuus temperantiæ vacaret ſigna, quæ ponimus, ex mediocritate collegimus.

TEMPERATI, *ex ſignorum mediocritate.*

Medii capilli inter raros & denſos. Anhelitus temperatus. Frons media inter tranquillam & nebuloſam. Os neque extenſum, neque planum. Collum ad dextram inclinatum. Pars, quæ vmbilicum & pudenda interiacet, & hinc ad imum pectoris, & hinc ad iugulum, æqualis. Oculorum anguli breues. Oculorum pupillæ mediocres. Oculi magni, & ſplendidi. Circulus anguſtus, niger, ſupra igneus in humidis oculis. Vel calculi ignei, albi, ſubalbicantes,

pallidi, igneis admiſti, & ſanguinei in nigris oculis, vel extra rotæ circumferentiam nigredo igni admiſta, vt longe nigros repræſentet.

De impudentis viri figura, CAP. 24.

QVIA diximus temperantiam ſectari impudentiam, & temperantiam pudorem; poſt earum tractationem de impudentia dicemus. Verecundia virtus non eſt, ſiue habitus, ſed affectus quidam; ſic inuerecundia. Impudens eſt, qui turpia agendo non verecundatur, vt in moralium Nicomachicorum libris Ariſtoteles dixit. In Magnis vero ait, verecundiam virtutem eſſe, & mediocritatem inter pudentiam & ſtuporem, & inuerecundos eſſe, qui in actionibus & colloquiis vbique, & apud omnes omnia loquuntur, vtcumque euenerint. Alibi vero inuerecundiam eſſe, qui nullam de ſe exiſtimationẽ curat. Aliqui ſunt, qui hos affectus ad qualitates manifeſtas reducere volunt, & impudentes ſanguineos eſſe, pudentes vero phlegmaticos. Verum contrarium apparet; nam quæ hîc Phyſiognomones ſigna apponunt, non ſunt ſanguinei ſigna à medicis ſcripta, & à nobis ſuperius enarrata; experientiaque contrarium teſtatur, cum ſanguineos pudibundos videamus, & exſangues inuerecundos. Sed omnes ad ſigna proprietatũ adducunt, Ariſtoteles, Polemon, & Adamantius hanc figuram appoſuerunt.

IMPV-

IMPVDENTIS, *Ad cornos, & canes.*

Impudentia ad canes refertur ab auctoribus, & Canis verbo impudentibus inimicis conuicium fieri ſolet. Apud Homerum pro graui contumelia in aduerſarium dicitur. Oppianus libro De venatione, canum impudentiam notat. Heſychius & Varinus *caninos* valde impudentes vocant. Apud Heſiodum caninus pro inuerecundo & impudentiſſimo. Canis oculum habere, inquit Pollux, apud Homerum dicitur is, qui nimio plus impudens eſt. Ariſtogiton Cydimachi filius, Canis vocabatur, propter audaciam. Cynici philoſophi dicti ſunt ab ingenio canino, impudente, audace, contumace; non priuatim, ſed publice, quem vellent, tamquam allatrantes reprehendebant. Cibum etiam in publico ſumebant, & quæuis alia in hominum conſpectu faciebant. Athenæus aduerſus Cynicos ex Clearcho Solenſi dicebat, non frugalem & abſtinentem vitam eos exercere, ſed re vera caninam: eoſque non ſagacitate & ſenſu pollere & fide, vt canes, ſed vitia allatrandi, maledicendi, vorandi, & vitæ nuditatem diligẽter imitari. & cynomya, id eſt, canina muſca, pro impudẽtiſſima ponitur ab Etymologo. Oculus apertus, ſplendidus. Palpebræ ſanguineæ, & craſſæ. Spatulæ ſurſum eleuatæ. Figura non rectus, ſed parum pronus. In motibus præceps. Corpore ſubrubeus. Colore ſanguineus. Facie rotundus. Pectore ſurſum,

pallidi, igneis admiſti, & ſanguinei in nigris oculis, vel extra rotæ circumferentiam nigredo igni admiſta, vt longe nigros repræſentet.

De impudentis viri figura, CAP. 24.

QVIA diximus temperantiam ſectari impudentiam, & temperantiam pudorem; poſt earum tractationem de impudentia dicemus. Verecundia virtus non eſt, ſiue habitus, ſed affectus quidam; ſic inuerecundia. Impudens eſt, qui turpia agendo non verecundatur, vt in moralium Nicomachicorum libris Ariſtoteles dixit. In Magnis vero ait, verecundiam virtutem eſſe, & mediocritatem inter pudentiam & ſtuporem, & inuerecundos eſſe, qui in actionibus & colloquiis vbique, & apud omnes omnia loquuntur, vtcumque euenerint. Alibi vero inuerecundiam eſſe, qui nullam de ſe exiſtimationẽ curat. Aliqui ſunt, qui hos affectus ad qualitates manifeſtas reducere volunt, & impudentes ſanguineos eſſe, pudentes vero phlegmaticos. Verum contrarium apparet; nam quæ hîc Phyſiognomones ſigna apponunt, non ſunt ſanguinei ſigna à medicis ſcripta, & à nobis ſuperius enarrata; experientiaque contrarium teſtatur, cum ſanguineos pudibundos videamus, & exſangues inuerecundos. Sed omnes ad ſigna proprietatũ adducunt, Ariſtoteles, Polemon, & Adamantius hanc figuram appoſuerunt.

IMPV-

IMPVDENTIS. *Ad coruos, & canes.*

Impudentia ad canes refertur ab auctoribus, & Canis verbo impudentibus inimicis conuicium fieri ſolet. Apud Homerum pro graui contumelia in aduerſarium dicitur. Oppianus libro De venatione, canum impudentiam notat. Heſychius & Varinus *caninos* valde impudentes vocant. Apud Heſiodum caninus pro inuerecundo & impudentiſſimo. Canis oculum habere, inquit Pollux, apud Homerum dicitur is, qui nimio plus impudens eſt. Ariſtogiton Cydimachi filius, Canis vocabatur, propter audaciam. Cynici philoſophi dicti ſunt ab ingenio canino, impudente, audace, contumace; non priuatim, ſed publice, quem vellent, tamquam allatrantes reprehendebant. Cibum etiam in publico ſumebant, & quæuis alia in hominum conſpectu faciebant. Athenæus aduerſus Cynicos ex Clearcho Solenſi dicebat, non frugalem & abſtinentem vitam eos exercere, ſed re vera caninam: eoſque non ſagacitate & ſenſu pollere & fide, vt canes, ſed vitia allatrandi, maledicendi, vorandi, & vitæ nuditatem diligẽter imitari. & cynomya, id eſt, canina muſca, pro impudẽtiſſima ponitur ab Etymologo. Oculus apertus, ſplendidus. Palpebræ ſanguineæ, & craſſæ. Spatulæ ſurſum eleuatæ. Figura non rectus, ſed parum pronus. In motibus præceps. Corpore ſubrubeus. Colore ſanguineus. Facie rotundus. Pectore ſurſum

eleuatus. Sed Polemon corrigendus ex Adamãtio. nam hic πεχύτης ille vero παχύτης habet, quę ſunt admodum aliena. Subdunt mox: Craſſo naſo, Procaci intuitu. id eſt, qui aciem in tuam aciem dirigat, quos vulgo impudentes dicimus. Se identidem in altum extollens. Colore fuluo. Voce acuta. Seo ego puto mendum in textu. nam non φωνὺν ὀξις, ſed λόφον dicerem: nam capite acutos, vt ſuo loco diximus, inuerecundos teſtati ſumus. Addimus nos: Caput in verticem protenſum, Capilli valde ruffi. Supercilia oblonga. Naſus ſtatim à fronte aduncus. Facies oblonga, vel plana. Riſus altus, vel cum tuſſi, vel cum ſpirandi difficultate. Suræ craſſeſcentes. Pectus glabrum. Pedum digiti curui, & vngues curui. Celer greſſus. Oculi igniti, vel magni, & liuidi. Vel multũ prominentes. Vel ſeſe aperientes, ſicci, ſplendẽtes, puri luminis. Vel ſtantes ſubrubri, magni, infra ſpectantes. Vel ſtantes, ſupercilia eleuantes, & ſuſpirantes.

De verecundi viri figura, CAP. 25.

VERECVNDIA media eſt inter impudentiam & ſtuporem. Verecundus eſt, qui apparentes quaſdam de ſe exiſtimationes modeſte moratur. Cocles ſatis inconſiderate verecundi ſigna cum inuerecundi confundit, & vt rem accommodet verbis, proh Dii immortales quantas ineptias fundit! Ariſtoteles, Polemon

&

& Adamantius hanc figuram appoſuerunt, eiſq; κίσμος eſt.

VERECVNDI.

In motibus & loquela tardus. Sed Polemonis hic defectuoſus eſt. Vox grauis & ſpiritus plena. Oculus hilaris, non ſplendidus, niger, non valde apertus, nec omnino clauſus, conniuens tarde. Sed Polemon & Adamantius; Oculus charopus non ſplendidus, humidi adſpectus, & palpebras nec celeri nec tardo motu mouet, ſed mediocriter. Rubore plenus. Sed auertant lectores quæſo petream & ſalebroſam Polemonis interpretationem. Addimus nos: Corpus inclinatum. Aures rubidæ. Oculi obſcuri, humidi, iuſtæ magnitudinis, vel recte ſe claudentes, humidi, caſtigatæ magnitudinis, reſplendentes cum læui fronte.

De triſtis viri figura, CAP. 26.

CVM in hominum congreſſibus accidat vt ioco vtamur, ſunt qui exceſſu peccent, id eſt, rebus ridiculis excedant; qui ſcurræ & importuni dicuntur: quia ridicula penitus affectant, & ſtudent riſum mouere: quos, quia eorum physiognomones non meminerint, omittimus. Sunt qui ne ipſi rudicula dicant, neque alios dicentes æquo animo patiantur; hi ruſtici, & duri dicuntur. De eiuſmodi triſtibus & agreſtibus

Ariſtoteles iconem appoſuit; ſic etiã Polemon, & Adamantius, & nos alia ex his ſigna colligem⁹. Triſtitia ex humore melancholico proficiſcitur, vt dicunt medici, qui aliquando propter intenſum dolorem, per morbum, vel continuum ſtudium naſcitur.

TRISTES. *Ad apparentiam.*

Facies rugoſa. Sed Polemon & Adamantius, frons rugoſa. Macer, facie gracilis. Oculi confracti: nam oculorum confractiones demiſſum, domonſtrant, & triſtem. In figura humilis. In motibus remiſſus. Sed Polemon & Adamantius: Mouentur, vt cogitabundi: vbi corrigendus eſt vtriuſque textus, habet enim ὑπίερνοι, ſed accommodandus eſt οἱ πίερνοι. Addunt iidem ſupercilia extenſa. Sed Adamantius auerſa. Palpebræ extenſæ. Addimus nos: Capilli obſcuri. Frons triſtis. Supercilia coniuncta. Gutturis vertebra prominens. Vox debilis, & flexibilis. Spiritus denſus, altus, & agilis.

RVSTICI.

Capilli flaui, ſubalbicantes. Vox clara. Spiritus fortis, velox, & ſpiſſus. Nares patulæ. Oculi cæſii, crocei. Calculi æquales in fuluis oculis. Oculi magni, & commoti, micantes, quales iratis ſolent, & palpebris apertis patuli. Vel ſeſe claudentes cum fronte aſpera, & ſuperciliis obliquis, & palpebris duris, & concretis. Vel triſtes, aridi.

Frons

Frons aſpera, & intentus obtutus cum rectis palpebris.

De amari viri figura, CAP. 27.

ARISTOTELES cæterique Græci phyſiognomones πικρȣ̃, id eſt, amari figuram appoſuerunt. Nos hic apponimus, quia videtur cum triſtis hominis figura maxime conuenire.

AMARI.

Facie remiſſus. Nigri coloris. Sed Polemon habet, pallidi; Adamantius ſubpallidi. Macer. quo idem caret. Sed Ariſtotelicus textus ex Polemone corrigatur, qui habet ἰχνὸς pro ἰσχνὸς. Quæ circa faciem, glabra. Facies rugoſa. Sed Adamantius, frons rugoſa. Non carnoſus. Recti crinis, & nigri. Sed id Adamantius non habet. Addunt Polemon & Adamantius; Aſpere, & ſicce intuetur. Sed corrige Polemonis textum, τραχὺ, non παχύ. Loquela & anhelatio vehemens, Sed corrige Polemonem, qui habet ἐν τῷ ἀσθενεῖν, pro ἀμαίνειν, & ſuo loco repone. Manus ſæpe concutit, & fricat, & pedes velociter inſiliit. Addimus nos: Spiritus fortis, velox, & ſpiſſus; & corpus & pectus macrum.

SVSPICIOSI.

Quia ſemper cum triſtibus, infidis & timidis ſuſpicioſi conueniunt, quæ ſigna ex his collegimus, hic addimus, Vox dulcis; vel debilis, & fle-

bilis. Gutturis vertebra prominens, oculi ſplendentes fului. Vel ſe mouentes, turbati.

A DÆMONE *& moleſtia vexati.*

Loquela placida, & collecta. Pupillarum orbes inæquales, & nubes cærulea, viridis, & diſcolor fronti inſidens. Vel triſtes aridi oculi.

De iucundi viri figura, CAP. 28.

FACETIA eſt in congreſſibus moderatio quædam dicendi & audiendi ea, quæ oportet, & ſicut oportet. Vrbani & dextri hominis eſt ea audire & dicere, quæ probo & ingenuo viro conueniunt. In ridiculis verborum obſcenitas riſum facit; in his obſcenitatis ſuſpicio tantum: vnde & iucundi ſunt. Phyſici hanc naturam à ſanguine & ſpirituum claritate proficiſci dixerunt, alii à priuatione humoris melancholici, alii à pauca cõſideratione; vnde ſtulti. Ariſtoteles, Polemon & Adamantius hanc figuram ponunt, & εὐθύμους vocant. Cocles ſatis inepte hoc caput ornato adſcribit, & dum à vero ſenſu diſtorquet verba, conculcat & peruertit omnia.

IVCVNDI. *Ad complexiones.*

Frons magna, carnoſa, & lenis. Sed Polemon & Adamantius, frons plana, & tota facies carnoſior. Quæ circa oculos, humiliora, vt facies ſomniculoſa videatur. Neque intenſe adſpiciens, neque remiſſe. Sed Polemon, & Adamantius

Oculi

Oculi humidi, ſplendentes, ſicut adſpicientes. At Adamantius habet, non adſpicientes. In motibus tardus. Figura, & mos qui eſt in facie, non præceps, ſed bonus videtur. Inſuper addunt: Vox blanda. Addimus nos: Frons hilaris. Vultus iucundus. Metaphrenum placide teres.

De arrogantis viri figura, CAP. 29.

NVNC de veracitate. Verax medius eſt inter arrogantem & diſſimulatorem. Dicamus primo de arroganti. Arrogans is eſt, qui illuſtria quædam, quæ vel non habet, vel maiora quam habeat, fingit, ac ſibi vendicat; nam qui maiora quam habet fingit, quia mendacio gaudet; prauus eſt, vel potius vanus; minus autem, ſi gloriæ aut honoris cauſſa id faciat. Alibi hos Ariſtoteles iactabundos vocat.

ARROGANTES.

Guttur aſperum. Riſus cum irriſione.

IACTABVNDI.

Collum craſſum, & longum. Pedum digiti longi, graciles.

VANI *& ſublimia cogitantes.* *Adaues.*

Inferius labrum ſupereminens. Acuta vox cum clangore. Guttur aſperum, & vertebra prominens. Metaphrenum piloſum. Oculi claudẽtes, furſum abeuntes, & ſtantes ſubfluidi.

De ſimulatoris viri figura, CAP. 30.

ALTERVM extremum diſſimulatio eſt. Diſſimulator eſt, quæ ſibi inſunt, vel negat, vel diminuit. Interdum diſſimulatores elegantes ſunt, quum non quæſtus gratia id faciant, ſed vt euitẽt importunitatem, ac faſtum: atque hi illuſtria & clara ſolent recuſare, vt Socrates faciebat. Sed qui parua & manifeſta diſſimulat, verſute glorioſi dicuntur, & contemnendi ſunt, Ariſtoteles, & ab eo Polemon & Adamantius hanc figuram concinnarunt ſimulatoris, ſiue τῦ εἴρωνος.

SIMVLATORES. *Ad ſimiam, & apparentiam.*

Quæ circa faciem, pinguia. Quæ circa oculos, rugoſa. Facies ſomniculoſa de more videtur. Addunt inſuper ſequaces: Adſpectu eleganti, voce remiſſa, inceſſu bene verſatili, moueturque continuo motu. Addimus nos, ſupercilia ad tempora inflexa. Ambulantes modo cito, modo tardo ingreſſu. Oculi ſplendentes, concaui, & parui.

De mendacis viri figura, CAP. 31.

DIXIMVS de iis, qui mentiuntur, ea affirmando quæ ipſis non ſunt; ſic de iis qui abſcondunt quæ ipſis inſunt. Nunc vero de mendacib. quorum ingens numerus.

MENDACES.

Facies carnoſa. Naſus in medio latus, declinans

hans ad ſummitatē. Bucca riſibilis, vel riſus cum deriſione. Loquela velox, & gracilis. Vel è naribus efflata. Gibboſitas. Supercilia inclinata deorſum, & intuentur quaſi latenter. Cilia inferius arcuata, vel ad vnam partem. Oculi ridentes, hilares. Vel calculi cærulei, & flaui, æqui diſtantes circa pupillam, adinuicem currentes in oculis variis.

De veracis viri figura, CAP. 32.

VERAX is eſt, qui tam verbis, quam re, ea ipſa quæ ipſis inſunt, neque maiora neque minora eſſe confitetur, & tam vita, quam verbis verax eſt; ſed non de eo intelligi volumus, qui in pactionibus verum dicit, (id enim eſt alterius virtutis) ſed de eo, qui propterea verum dicit, quia talis ex habitu eſt, & merito probus eſt; & ſi vbi nil refert, verum dicit, multo magis vbi refert, id faciet. Nemo huiuſmodi figuræ meminit.

VERACIS.

Facies mediocris, in genis & temporibus ad pinguedinem vergens. Vox media inter grauem & acutam.

De adulatoris viri figura, CAP. 33.

IN congreſſionibus quoque, conuictu, ſermonum & negotiorum communitate, alii placidi ſunt & obſequioſi, alii omnia in gratiam laudāt,

nullaq; in re aduerſantur, ſed minime moleſtos ſe eſſe exiſtimant oportere iis, quibus cum habent conſuetudinem. Sed qui id agit nulla alia de cauſſa, niſi vt iucundus ſit; placidus & obſequioſus eſt; ſi vt emolumentum aliquod adipiſcatur, adulator. Huiuſmodi antiquiores non meminere.

OBSEQVIOSI, *faciles.*

Oculi ſe claudentes, recti, iuſtæ magnitudinis ſplendentes in læui fronte, humidi. Vel non conniuentes, placide intuentes, humidi.

ADVLATORES.

Facies parua. Frons ſerena, exporrecta, ambulantes corporibus circumtorquentes ſe, & inclinantes. Oculi varii, parui.

De moleſti viri figura, CAP. 33.

ALII ſunt è contrario, qui omnibus aduerſantur, nullamque ſibi habendam rationem putant ne moleſti ſint; qui moroſi, & litigioſi nuncupantur; quorum habitus, vt ſuperior vituperabilis eſt,

MOLESTI.

Frons tetra. Oculi deorſum verſi, ſupplices. Breui, ac celeri paſſu ambulantes.

PERTINACES.

Caput ſatis protenſum. Frons alta. Nares patulæ. Collum firmum & immobile, vel craſſum & longum.

LITIGIOSI.

Frons lenis. Facies plana.

IMPORTVNI.

Facies carnoſa. Lingua velox.

De inuidi viri figura.

SEQVI deberet grauis viri figura, quæ inter iam dicta duo extrema, media erat; ſed quia illius ſigna maiores noſtri non appoſuerunt, omiſimus. Sequitur indignatio; ſed prius de inuidentia & maleuolētia, illius extremis, dicemus, quę ſub vituperationem cadunt, Inuidus eſt, qui triſtatur, quum quempiam omnino, ſiue dignũ, ſiue indignum, bene agere viderit. Hanc figuram Polemon appoſuit.

INVIDI. *Ad canes.*

Terreſtris herinaceus inter animalia inuida cenſetur ab Æliano. Statim enim vt capitur, vrina ſua reddita tergus ſuum conſpergit, cuius vi perfuſum, corrumpitur, & quod futurum erat ad multa vtile, inutile redditur; ſic de ſtellione, lynce, rubeta, & cæteris dixit antiquitas, ſed mihi viles, & aniles perſuaſiones videntur: nam potius metu, cum capiendus eſt erinaceus vrinam reddere videtur. Potius canis vere inuidus videtur. Qui ſiniſtra dextris maiora habuerint. Quibus ſupercilia ad genas dimittuntur, Addimus nos: Facies plana. Aures

oblongæ,& anguſtæ. Genæ graciles. Vel craſſæ, ab oculis diſtantes. Faciei color ſubliuidus. Os cauum. Dentes longi,acuti,rari,fortes. Vox dulcis. Loquela acuta, & debilis. Metaphrenum valde curuum,& humeri ad pectus contracti, & corpus effractum. Vlnæ, quæ ad genua non perueniant, ſed cogant caput occurrere manibus. Oculi caui,exigui. Vel ſurſum euntes pallidi.

INVIDI *figura ab effectu, ab Ouidio deſcripta:*

-- paſſuque incedit inerti:
Pallor in ore ſedet, macies in corpore toto,
Nuſquam recta acies; liuent rubigine dentes;
Riſus abeſt, niſi quem viſi fecere dolores.

De impii viri figura, CAP. 35.

INVIDO par eſt impius,ſiue maleuolus; quippe qui lætatur, quod quis male agat, ſiue dignus,ſiue indignus ſit.

IMPII.

Tempora caua. Supercilia coniuncta, piloſaque Oris vaſta diſſectio. Dentes longi,acuti,rari,fortes. Oculi concaui, parui. Vel magni & commoti,micantes,iracundis ſimiles,palpebris apertis patuli. Vel ſurſum euntes, pallidi, vel deorſum euntes,ſupplices. Vel vibrantes, circumturgentes. Vel ſplendentes,parui,concaui.

MALE-

MVLEVOLI.

Vlnæ breuiores, quæ ad genua non perueniant, ſed inter edendum cogant caput occurrere manibus. Celeri & breui greſſu ambulantes,

De miſericordis viri figura, CAP. 36.

INTER extrema iam dicta, vituperatione digna, medium eſt indignatio. Eſt autem indignatio quædam ægrimonia de bonis, quæ indigno alicui aliquo pacto eueniunt; eademque eſt contriſtatio, ſi quem viderit indigne malis afflictatum. Si ad temperaturam referre licet, videntur complexione temperati miſericordes eſſe, cuius iconem Ariſtoteles appoſuit; qui miſericordes dicit ſapientes eſſe, timidos, & ornatos.

MISERICORDES.

Pulcri. Albicolores. Habentes oculos pingues, & nares ſurſum diſtantes, & ſemper plorant. Amatores mulierum. Genitores feminarum. Et circa mores in amorem propenſi. Semper memores. Ingenioſi, & callidi. Addimus nos: Supercilia in rectum extenſa. Oculi ridibundi, humidi, palpebræ remiſſæ. Frons longa, ad tempora vtrimque producta, vel triſtis; & ſupercilia compreſſa, & frons demiſſa, & auſtera,

INDIGNABVNDI.

Vox grauis in principio, in fine acuta. Vel acuta, & intenſa. Dentes mixti, lati, ſtricti, rari, ſpiſſi.

De iniurioſi viri figura CAP. 39.

SVESSANVS hic increpat Grǫcanicarum literarum imperitos, qui præſens caput iniuriarum amatoribus inſcripſerūt, cum potius munerum amatoribus inſcribere debuiſſent; cum ipſę hic,& vniuerſo hoc libro, Græcarum literarum imperitia, omnia diſtorqueat, dilaniet, & conculcet: nec aduertit ſigna, quæ amatori iniuriarum competunt, eſſe iam iracundi, impetuoſi,& fere callidi hominis. Sed Græcus Ariſtotelicus textus corruptus eſt,& ſigna quę ſparſim toto opere iniuriarum amatori adſcripta ſunt, hic in vnam figuram Ariſtoteles & Polemon collegerunt.

INIVRII. *Ad canes.*

Superius labrum eleuatum. Forma præceps, ſiue proteruus, & ſemerarius. Addimus nos, collum erectum. Ceruix craſſa, vel aſpera,& vertebra eius ſupereminens. Facies oblonga. Loquela grauis, & debilis. Tardo greſſu ambulantes, manentes in viis, & circumcirca adſpicientes. Æquales calculi in fuluis oculis.

De talorum amatoris viri figura, CAP. 40.

FIGVRAS appoſuit Ariſtoteles in ſuis Phyſiognomonicis amatoris talorum, gloriæ, & ſaltationis. Sed temporis iniuria exciderunt, ſolum tituli, ſiue capita remanſerunt, non ſigna. Sed Polem.& Adaman. qui optime Ariſtotelem deſcri-

deſcripſerunt, & paraphraſibus ornarunt, quum poſteriores fuerint, minus temporum iniurias ſenſerunt. Sed Polemon φιλόκαμος, Adamantius φιλόκυβος habet. Sic Ariſtoteles priſtino candori reſtituetur. In Polemone cum figura lucricupidi implicitum eſt. Sed Ariſtoteles habet amatores talorum, vt etiam Adamantius. Sed Polemon φιλόκωμος vel φιλόκαμος. nam κόμος, aleæ ludus eſt, & κόμη ebrietatis & intẽperantiæ feſtum, vel procacium iuuenum contubernium, ſiue κωμικὸς, dicax, quod mihi valde arridet, quum huiuſmodi ſigna quæ afferunt, callidi viri ſint.

AMATORIS *talorum*.

Denſi capilli, erecti, & nigri. Denſa barba, & hirſuta tempora. Sed Polemon pro erectis capillis, recti mẽti dixit; ob id textus corrigendus. Oculus pinguis, ſplẽdidus, & lucidus. Hęc figura, inquit Adamantius, eſt amatoris talorum, choreæ, & vini. Sed corrigendus eſt Adamantii textus ex Polemone. Addimus: Oculi ſurſum euntes, magni, ſubrubri.

AMATORES *venationis. Ad canes,*

Libitum eſt, ne ſigna hæc amatoris venationum ferarumq; diſpereant, hic addere. Lumbi teretes, longi. Oculi ſurſum euntes, magni, & ſubrubri.

De loquacis viri figura, CAP. 41.

SI iam prope finem non eſſem, profectò à ſuſcepto opere deſtitiſſem, ita me deprauationes, mutilationes, & monſtroſæ ſcriptorum deterrent interpretationes, vt vix verſum reperiā, in quo non tot errores, quot verba ſint. Ariſtotelicus textus, qui ſomnolenti figuram habet, intra ſe implicitam habet dicacis figuram, vti admonet nos Polemonis textus, qui ſeparatum habet caput, & ſigna etiam diuerſa ſunt: nam quæ ſomnolenti, nullo pacto dicacis ſunt.

LOQVACIS. *Ad aues, & ranas.*

Ranis ab auctoribus tribuitur loquacitas. aſſidue enim obganniunt, & odioſam illam cantionem iterant ſine fine. Forma pulcri. Piloſi circa ventrem. Addit Polemon, ſuperiora maiora habentes. Aures magnæ, & arrectæ. Naſus rectus, vel in medio latus, declinans ad ſummitatem. Genæ oblongæ. Color faciei mellinus. Athelantes, ceu curſu defatigati. Mentum oblongũ. Guttur aſperum. Manus graciles, & tortuoſæ. Digiti longi, graciles. Coſtæ tumidæ.

STVLTILOQVI. *Ad aues.*

Genæ oblongæ. Os exſertum. Coſtæ prætumidæ. Oculi ſurſum euntes, ſubrubri, magni,

SONORI. *Ad aues.*

Collum gracile, & longum.

CLA-

CLAMOSI. *Ad canes.*

Superius labrum & gingiuæ prominentes.

ELOQVENTES.

Vox grauis & ſonora.

De inefficacis & efficacis viri figura, CAP. 42.

NVNC inefficacis & efficacis viri figuram, quã ex Ariſtotele aliiſque collegimus, in negotiis peragendis, apponemus.

INEFFICACES.

Corpore parui, ſiccis carnibus, & colore calidum innuente prædití. Vel magni corpore, carne humida, & colore humidum innuente. Vel breui greſſu ambulantes; vel breui, & tardo; vel breui, & celeri.

EFFICACES.

Corpore parui, humidis carnibus, & colore humidum innuente prædití. Vel corpore magni, & duribus carnibus, & colore ſiccum innuẽte. Vel mediocri corpore, carne, & colore temperaturam bonam innuente. Vel ambulantes longo greſſu, vel longo, & tardo, vel longo & celeri, vel celeri. Oculi tarde ſe mouentes.

PRÆCIPITES, *calidi.*

Corpore parui. Caput valde paruum. Capillorum color flauus rubens. Lingua velox. Carnis color rubeus. Ambulantes celeri greſſu. O-

culi ſplendentes cæſii, ſanguinei, vel ſplendentes torue intuentes.

CIRCVMSPECTI *in operibus*.

Facies macilenta.

SOLLICITI.

Facies macilenta. Oculi aperti, obſcuri, humidi vel non conniuentes, humidi, placide intuentes.

LABORIOSI.

Facies oſſea.

De fatui improbi viri figura, CAP. 43.

IAM figuras hominum vitioſorum virtuoſorumque deſcripſimus; reliquum eſt prius quam operi coronidem imponamus, de ea virtute ſermonem habere, quæ virtutes omnes excellit, & de eo vitio, quod vitium omne ſuperat, immo eſt vitiorum omnium ſentina, *ferinúm* dictum, vel *beluinum*. De hoc prius ſermonem habebimus. Ferinum hoc vitium, cum in hominibus præualet, homines feris ſimiles efficit. Sed vt melius quæ dicamus, percipiantur, ſcitote, quod homo locatus eſt à ſummo Deo in confinio ſupremarum intelligentiarum & brutorum. nam ob intellectũ illis aſſimilatur; ob ſenſum beluis. Si vitiis imbutus, non beluis ſimilis (quæ vitia fugiendi electione carent) erit, ſed brutis peior; & hic non homo, ſed ferinus, & beluinus dicitur: vt qui omni abdicata ratione, humanis carnibus veſca-

veſcatur, cum filiis coëat, filios trucidet, eoſque parentibus eſui apponat, vt Thyeſtes, Tantali, & Atrei. Antiqui Phyſiognomones, hos *ſtultos fatuos* vocant, ſigna ſimul colligentes ſtultitiæ, malitiæ, & agreſtitatis. Inquiunt enim: Quemadmodum feræ eiuſdem generis aliæ cicures, aliæ agreſtes ſunt. Cicures mitiorum morum placidorumque ſunt; agreſtes aſperiorum peiorumq;, vt in capris ſilueſtribus, ouibus, equis, aſinis, & cęteris eiuſmodi animalibus videre licet; ita etiam in hominibus diſtinguere licet, vt cum mores ſigna ſequantur, ſingula ſigna iuxta huiuſmodi diſcrimen apponantur. Nam alii homines ſigna hæc ferociora, agreſtiora, vehementioraque habent, alii mitiora vrbanioraque. Signorum diſcrimina in læuitate & aſperitate, mollitie & duritie, ſiccitate & humiditate diſtinguere oportet, & ex iis agreſtes & mites mores, iniuſtitiam & iuſtitiā, temperantiam & incontinentiam agnoſcemus, vt ex hominibus, qui agreſtes, vel qui vrbaniores fuerint, agnoſcamus. Hæc ex Polemonis & Adamātii verbis, vt potuimus, interpretati ſumus. Nunc ſigna fatui improbi, id eſt, agreſtis & peſſimi hominis apponemus, eumque ad vrſos, vel ſi quæ ſunt ſæuiora, peſſimaq; animalia, referemus. Vrſos enim fatuos, aſtutos, ſæuos, pernicioſos, perfidos, & fraudulentos eſſe ſcribunt, & feritate cæteras beſtias ſuperare, Philoſtratus ſcribit. Ouidius:

Quid niſi pondus iners, ſtolidæque ferocia mentis?

Vtcumq; manſuefacto (quod valde malignũ & fraudulentum ſit animal, & ſubinde ad ingenium redeat) minime fidendum eſt, quod miſerabiles ſæpe caſus oſtenderunt.

FATVI IMPROBI. *Ad vrſos.*

Capilli rigidi: Sed Polemon id non habet. Caput durum, & acuminatum. Sed Adamantius anguſtum, & acutum habet; & melius. Aures magnitudine nimia, & ſubflaccidæ. Ceruix, & collum rotundum. Tali acuti. Sed Adamantius id non habet, & puto mendum in Polemone, cũ ſuo loco de pedibus loquatur. Frons dura & aſpera. nec tale Adamantius habet. Oculi obſcuri, parui, ſicci, concaui, profluentes, intente aciem dirigentes, Malæ anguſtæ, oblongæque. Mentum longum. Sed ego paruum puto, ad ſerpentes relatum. Os loquax, longum, apertum, vt quaſi bifida facies videatur. Incuruus. Ventricoſus. Craſſis lacertis. Pedum manuumque extrema (Polemon habet articuli) oblonga pinguia, & dura. Colore ſubpallidus, vt excitatus à ſomno & crapula videatur. Vox balans, turpis, puſilla, & ferox. Sed Adamantius non habet, Turpis.

FERINI. *Ad feras.*

Capilli denſi. Rufus plus nimio capillorum color. Genę piloſæ. Dorſum piloſum. Humeri eleue-

eleuati. Pedes breues,& pingues. Vngues curui, anguſti, & longi, vel carnoſi. Digiti breues, & craſſi. Oculi cæſii, crocei. Supercilia concreta, coniuncta.

Pessimi Moris.

Naſus ad faciem obliquus. Facies deformis, vel parua, & crocea. Imberbis. Loquela ſubflaccida. Humeri extenuati,& acuti verticis. Magni oculi, & commoti micantes, adſpicienteſque vt irati ſolent, palpebris reſeratis ſubalbicantes & circa hos calculi crocei,igneis admiſti, cum aliis cæſiis. Vel non ignei, calculi rotundi, ſed ignea grana quadrangulari forma inſtar ignis ſublucētia, & præter hæc calculi pallidi igneis permiſti, & alii cæſii,& circuli ſanguinei & cærulei pupillā ambientes. Vel oculi ſplendentes, nigri, ſubridentes,vel ſplendentes,& iis funiculus imminet, & cilia aſpera, & palpebræ erectæ, & adſpectus trux,& amarus;vel oculi ſe mouentes,parui,cum palpebris mobilibus,Vel ridentes,ſicci,ſubadſpicientes.

Nefarii.

Pupillarum orbes inæquales, vel pupillarum orbes eodem modo circumcurrentes. Vel conuerſi, coniunctim ſe mouentes. Vel orbes maculoſi,nigris maculis,& rubidis,

De heroici viri figura, CAP. 44.

NVNC de virtute ea dicemus, quæ virtutum omnium cumulus dicitur, quæ ſupra nos eſt; heroicam dicunt, & diuinam. Hæc maxime opponitur vitio, quod ſupra diximus. Hæc virtus, quum humanam naturam noſtram & conditionem excellat, efficit homines, in quibus reperitur, fere diuinis intelligentiis ſimiles. nam homo, quum tantarum virtutum plenus eſt, videtur humanitatem ſuperare; ſed non poteſt intelligentiis vel angelis ſimilis dici, quos morales virtutes non decent, quum morales virtutes omnes excedant. Sed dicitur *Heros*, vel *ſemideus*, vt antiquis temporibus præfulſit Mercurius, Hercules, cæterique. Et Homerus introducit Priamum de Hectore loquentem, eo quod valde erat bonus:

-- non hominis mortalis filius ille
Eſſe videbatur, ſed magna è ſtirpe Deorum.

Et Lacones, quum aliquem valde admirantur; Diuinus, inquiunt, vir eſt. Vtrique inter homines rari ſunt; illi inter Barbaros reperiri poſſunt. Inter Heroas tu ſolus, vt nitidiſſimus ſol, hoc noſtro æuo refulges, Princeps Illuſtriſſime; ſumma ſiquidem in te naturæ adſpirantis dona ſuperi adeo cumulate contulerunt. vt enim apta membrorum corporis compoſitione oculos allicis; ita animi virtute rata modulatione reſpondes. Et ſi vero ſingulis capitibus de tui corporis parti-

partibus peculiarem ſermonem habuimus; lubet tamen vnà omnes recenſere, vt ſigna omnia, & virtutes videantur, quæ heroa hunc formant, & effigies moreſque tui ſemper per hominum ora currant, volitentq;. Radiat primo in tuæ frontis intuitu ſupra mortale decus, admirabilis ſplẽdor, regia quadam maieſtate præfulgens, qui vt virtuoſos omnes allicit, ita reprobos quoſque deterret; quem neſcio vel à regali proſapia Ludouici duodecimi, Franciæ Regis, aui tui, quem ore & animo refers, vel ab Eſtenſium ſanguine, Principum & Imperatorum fæcundo, poſſides; vel à Deo fortaſſe datum, qui id tantum ei largitur, quem à cæteris ſeiungere vult, ac ſui fauoris priuilegia ſecum ferre. Hic nec ſcribi verbis, nec depingi valet penicillo, ſed ſolum oculorum & mentis obtutu conſideratur. Similem formam habuiſſe Demetrium memorant hiſtoriæ Plutarchi, nam gratiam ſimul & terrorem, grauitatem ſimul & manſuetudinem præſeferre videbatur, vt ſculptorum aut pictorum nemo ſimilem vnquam potuerit effingere. Memini, cum Romæ eſſem, multoties tuam effigiem coloribus effictam vidiſſe, ſed numquam, quæ veram demonſtraret: nam etſi lineamenta & colores recte exprimerent; regiam tamen hanc dignitatem, quam memoro, minime exprimere valuerunt. Huiuſmodi ſplendor, regiã hanc dignitatẽ præſeferens, magnificentiam præmõſtrat tuam.

magnitudinem, animi dignitatem, virtutes tam egregias & præſtantes, vt digniori & illuſtriori loco non poterant locari. Caſtigatæ magnitudinis caput eſt, vel paulo maius intra menſurã, rotunditatis compreſſæ, ante & pone prominens, iuſtæ magnitudinis ceruice ſuſtultum, cuius forma alia eſſe non potuit, cum arx & regia futura eſſet memoriæ, & intellectus, prudentiæ, & perſpicacię ſingularis tuæ. Frons quadrata magnitudinis metas non præterit, media inter tranquillã & nebuloſam, ex qua lucidiſſime tranſparet animi fortitudo, virilitas, iuſtitia, & ſeueritas, vbi alteram altera ſuperare nititur; & in hoc præclaro inſignium virtutum certamine, vnaquæque ſe ipſam ſuperãs, animum tuum omni earum pompa & multiplici decore explent. Micant ſub fronte oculi magni, ſplendentes, lucidi, ſublimes, vt illi Socratis, cærulei coloris, acuti viſus, humiliter ſuperbi obtutus, quibus veluti diuini fulgoris vis quædam ineſt; quos ſi quis acrius contueri velit, vultum ſubmittere cogitur, vti de Auguſto legitur. In his reſidet animoſitas, manſuetudo, clementia, temperantia, comitas, regaleſque mores. Aures exſculptæ, extantes, quadratæ, mediocriter magnæ, auditus arguti: Adulationibus, iniuriarum ſuſurris, inhoneſtiſque locutionibus clauſum animum demonſtrãt. Labia delicata, colorata, in ore maiori, moderatæ vocis, modici riſus, grauis ſermonis, ac deniq; nemini

nemini iniuria, optimi conſilii, modoſtiæ, & vrbanitatis ſedem oſtendunt. Capillorum color ſubflauus carnis color candidus rubore perfuſus, longe alius ab eo quem Cicero ſeruilem vocat, & Piſoni obiicit, optimam oſtendit corporis temperiem, & ex ea perfectam animi compoſitionẽ: tam, inquam, perfectam, vt ſi malus eſſe velles, nõ poſſes. Memini, Illuſtriſſime Princeps, te in conuiualibus colloquiis, multis & probabilibus rationibus comprobaſſe, hominem ad bonitatem ita propenſum, maximo labore multiſq; ſtimulis opus eſſe vt ad improbitates & maleficia impellatur; & cõuictus multis argumẽtis, dixiſti: Quod dico verum eſt; ſed vt ſentio demonſtrare nõ valeo: cum alienos animos tui menſura metieris. Manus amplæ, ſemper patulæ. Digiti longi, graciles, & retro conuerſi, liberalitatis ſimulacrum oſtendunt. Etſi importunus chiragræ rigor eas deformarit; diſtorſerintque eius vis tamen eas incuruare non valuit, vt in manibus omnium fere noſtri æui principum videre licet. Hæ pauperum ſunt alimentum, miſerorum leuamen, pietatis & miſericordiæ effectus. principum vituperium, auaritiæ terror, quæ fugit celaturque, vbi tua munera & munificentiæ apparent. In pectoris & humerorum latitudine viſitur corporis robur, animus virilis, intrepidus, & inuictus, natus ad clara ingentiaque facinora; ſtatura iuſta, & proportioni reſpondens. Ingreſſus tardus, grauis,

& magnificus oſtendit te omnibus actionibus iu-ſtum, magnificum, & regalem.

NÆVI, *vel ſigna, in facie apparentia, in qua corporis parte reperiantur præſagiri.*

CAP. 45.

NON alienum à noſtro propoſito duximus hic aliqua de næuis inſerere, ſiue de ſignis, quæ in facie apparent, & in qua abdita corporis parte correſpondeant, quippe non inutile & iniucundum hoc indicaui. quod ſi falſum expertus eſſem, fortaſſe aliis tradere deſtitiſſem. Aliqua de his à veteribus ſcriptoribus deſcribuntur; ſed inter ſe varia & repugnantia, nec experientiæ reſpondentia. Aſtrologi faciei partes planetis diſtribuunt. oculos luminaribus, naſum Veneri, cæteras cæteris; & hos ſignare corporis partes eas ſub ſignis, quibus dominantur, conſtitutas, quæ & ſi veritatem aliquam ſubolere videntur, falſa tamē & vana comperimus. Inter quos Hali Abhenragel Arabs aliqua ſcripſit. vt & Melampus Græcus; aliqua etiam circumferuntur ſub nomine Merlini Britannici, ſed manuenſium erroribus adeo deprauata, vt nil lucis ex eis nanciſci potuimus; & quotquot videre contigit, vanos omnes & fallaces comperimus. Tandem ad experientiā nos contulimus, humana corpora obſeruantes, vt qui ſingulares næuos in faciem, & qui plurimos haberent, in quibus corporis partibus reſponde-

rent, animaduerteremus: quod ita vt potuimus accommodauimus. Conſiderauimus iam quandam eſſe proportionem inter faciei & totius corporis partes, & ſibi inuicem reſpondere vt quantitate & qualitate, ſic etiam ſignis. Naſum vidimus præputio reſpondere, vt quibus longus, obtuſus, breuis, vel acutus eſſet, eadem & mutonis forma eſſet. ſic etiam nares teſticulis, labia & oris ſciſſio naturæ oſtii liminibus reſpondent; facies imo ventri & natibus, vt quibus carnoſa, & corpulenta, tenuis, vel ſtrigoſa eſſet, eaſdem ſimiles habere contingat; collum cum cruribus & brachiis eandem ſubeunt rationem; aures coſtis, oculos ano: vt ita pars in facie, quæ huiuſmodi ſignis imprimeretur, & corporis partes, quæ illis correſpondent, iiſdem etiam ſignarentur. ſed ad rem accedamus. Hali Abnenragel libro De iudiciis ait: Si in fronte næuus fuerit, alium etiam in pectore futurum iudica. ſed de qua frontis parte loquatur, non dicit. Merlinus medium dextræ partis ſignat, & dexteram pectoris partem ſignare dicit, vt ſiniſtra ſiniſtram. Ego in ſuprema frontis parte affirmarem, ſuper oculos. nam ſupremam frontis partem, ſupremam pectoris poſſidere æquum eſt; & id magis veritati conſonum reperi. Quod ſi alter paulo ſub eo fuerit, videlicet in medio latitudinis; & alter ſub mammis erit. Merlinus paulo inferius ſignat, quod puto accidiſſe ex manuen-

ſium errore; ſi in dextra parte ad aures accedat, in latere erit; ſi in ſiniſtra, in humeris è regione pectoris. Quod ſi alter plus ſuperciliis accedit; in imo ventre alterum præfigurat; vt ſi videlicet cilium attigerit, in pectine erit. Sed Hali in pectore tuto eſſe dixit. Oſtendit autem experientia in imo ventre eſſe. Quod ſi in ſiniſtra parte circa aures erit, in natibus ſignabitur. Sed qui in aluo ſignatus erit, Melampus Græcus ait gulonem, & voracem ſignificare. Si vero inter cilium, & ſupercilium; ſimiliter: & inter vmbilicum, & virilia. Hali dixit reperiri alterum, ego autem in imo pectine. Nunc de naſo loquemur, qui, vt diximus, ſcroto reſpondet. vnde ſi in frontis radice, vt in cauitate illa naſi, fuerit neuus, & in perpetuo alter erit. Ob id Hali, ſi in fronte apparebit, etiam in teſtibus videbitur, ſed non explicauit in qua frontis parte, ſed intelligendum in ima fronte, in principio naſi. In naſi ſummitate alterum in præputio præfigurat. Hali dicit, ſi in nare næuum vel ſignum qui habuerit, & in genitali, ſcilicet in glandis circuitu, habebit, & in ſiniſtro pectore, & in latere etiam. Sed per nares, naſi ſummum intelligere voluit, quod ex Arabica interpretatione vertens quis facile, errare potuit. Melampus: Si in naſo, vel in oculo conſpectus næuus fuerit, ad Venerea propenſus plus nimio feretur. Quod ſi feminæ in naſo oblique ſteterit, etiam in abditis habebit, & inexplebilis erit coitus.

coitus. In naribus næuus, in teſticulis næuum ſignat; ſunt in fine naſi nares, in fine ſcroti teſtes. Hali: ſi in aure fuerit, ei in femore idem ſortietur. Ego aures brachiis reſpondere dicerem, & femoribus; & ſi circa tempora, in ſpatulis ſignat. At ſi ſub naribus alius conſpicuus erit, in vlnis inter cubitum & humeros habere teſtatur Hali. Sed ego non vere ſub naribus dicerem, ſed è regione interſtitij oris & naſi, circa aures. Hęc enim regio brachia ſignat, & vlnas. In labiis vero feminæ cōſpiciatur, in naturæ oſtii limine alius reperietur; dicit Hali. In hominibus teſticulos ſignari comperi, ſed Gulones, & Cænipetas eſſe teſtantur, inquit Melampus. E regione vero oris maxillam verſus, monſtrat alterum in cinctura. Genæ natibus reſpondent. Si in gena dextræ partis erit næuus ſub oculis, in natibus erit; in ſiniſtra, ſub renibus; ſemper enim ſiniſtra pars dorſum ſignificat. Mentum, quia pars ima faciei eſt, imæ pedum parti reſpondet; ob id mentum pedes oſtendit, Pars circa aures femora oſtendit. Hali vero: In mento vnus; alter in lienis parte erit. Sed in liene, vel ſub aluo indicat valetudinarium. Melampus: Collum cum cruribus eandem ſubit correſpondentiam, ſic etiam brachia, & pedes, Hali: ſi vero in gula apparuerit, & in dextro pectoris latere erit alter. At Melampus ait, vbi deſinit venter, Hali etiā inquit: In manib. vero vnus alterū in genitali indicat, ſed næuus in manibus

virorum mulierumque in ſobole fœcũdos facit, ſed femina feminas, vir viros generabit. In ſuperiori vero parte, qua cor ſitum eſt, næuus in nare, vel in pupilla in femina, facinoroſum iudicat. In feminæ dextro genu næuus, probitatis ſignum; in ſiniſtro, fæcunditatis. Sciendum præterea in dextra corporis parte ſigna probari, contrarium in ſiniſtra.

FINIS.

IN

IN IO. BAPTISTÆ PORTÆ NEAPOLITANI DE HVMANA PHYSIOGNOMONIA LIbros IV. Rerum & Verborum INDEX locupletiſſ.

A.

Accipitres ad aucupium idonei qui 6

Achilles graui fuit aſpectu 170. *fuit ore venuſto* 193. *pectoroſus fuit* 299 *magna vi brachiorum præditus* 311. *criſpatus fuit* 86. *Agamemnoni oculos caninos & ceruinum cor exprobrat* 409

Achillis color flaui-rubeus fuit 104

Ἀκρογώνιοι *acuti menti* 259 260

Actiolinus Patauinorum tyrannus atroci pallore, vipereiſque oculis fuit 204. *eius flagitia, ibidem, eiuſdem imago* 125

Acutæ vocis ſonus arteria 243

Adamantius correctus 74. 81. 127

Adamantii textus corrigendus 294. *corrigẽdus ex Polemone* 247 478.

Adoleſcentes circa annum 14. *vocem aſperiorem reddere incipiunt* 250

Aduncus naſus, vide *Naſus.*

Ægrotantium vox cur

acuta 246

Ægyptii ſapientes 33

Ægyptii hominem deſignaturi, qui ſceleſtum ſuum ac malignum occultet animum, ne a ſuis noſcatur, pardalim pingunt 47. *Anubim canino capite pingebant* 67. *hominem imprudentem deſignare volentes, ranam pingunt* 408

Ægyptii hominis ſtatum conditionemque innuere volentes, lumbum aut ſpinæ dorſi oſſa pingunt 292

Ægyptii patens aliquid ſignificare volentes, leporem pingebant 433

Æneas ruffo colore fuit 205 *ſuæ patriæ proditor* ibid.

Æſopus tumenti & prominulo labro fuit 215

Æthalides 8. *Mercurii filius putatus* ibid.

Affectio heroica quæ Phauorino 24

Afri in Venerem procliues 33

Agamemnon corpore magno, membriſque teretibus, fuitque prudens & nobilis 364

Ageſilaus parua fuit ſtatura 358

Aiax ad inſaniam ex atra bile redactus 24

Aiax Telamonius criſpatus exſtitit, ideoque in hoſtes audax 86. *capillis nigris fuit, maximeque melancholicus* 99. *clara voce fuit* 361. *magna ſtatura fuit* 359

Aiax πέλωρος τεῖχος Ἀχαιῶν excelſus Græcorum murus *ab Homero deſcriptus* 362

Aiax Oileus corpore quadrato fuit 368

Αἴαντος γέλως 234

Αἰγωπὸς 406

Αἱματώδεις, *oouli ſanguinei* 408

Alberti verſio reprehenſa 147
Albus color libidinis nota 198
Alcibiades blæſus lingua fuit 227. ceruicem quodammodo fregit 271
Alcibiadis pulcritudo 190 *eiuſdem vitia,* ibid.
Alexander Magnus colore candido fuit 207. oblongas manus habuiſſe dicitur 313. non magna fuit ſtatura, & Orientem ſubegit, omneſque reges præiuit 359
Alexander Macedo rubrum habuit vultum 187
Alexander Aphrodiſeus 83. per metum & horrorem pilos erigi dicit 83
Alexander Priami filius pulcer fuit 191
Alphonſus Laua 104
Amaſiis poëtæ ſtrabos oculos tribuunt 449
Ambidexter qua ratione fiat 321. peſſimum notat ibid.
Ambilæuus 320. quid portendat 321
Ambroſii dictum de capillis 82
in Ambulatione duo conſiderantur, motus & tempus 347
Amazones dextrã mammam comburebãt 321
Ἀμφιδέξιοι *qui dicantur* 320, 321
Anacharſis philoſophus apud ſecordiſſimos Scythas natus 36
Ἀνάσιμος *quid ſignificet* 94
Anaxagoras Clazomenius numquam riſiſſe fertur 236
Ancharum oſſa quum exterius protenduntur, fortitudinẽ notãt 325
Androcilides Lacon crure debilis 335. eius egregium & facetum dictum ibid.

Andromache oculis claris fuit 193. *modeſta, ſapiens,* *ibid.*
Angelus Politianus enormi fuit naſo; alienorum irriſor, ſuorum admirator 146. *ſubluſcus fuit, peracris vir iudicii* 438
Anguli oculorum longi, maleficorum morũ notam præbent 379. *breues, laudabilis naturæ ſunt, ibid. carſoſi oculorum anguli aſtutiã & calliditatem innuunt, ibid. plura* vide *in oculi.*
Anhelitus velox, fortis & ſpiſſus caloris exceſſum in cordis complexione oſtendit 228. *paruus, rarus & tardus anhelitus, timidos* 229. *temperatus, temperatam cordis complexionem innuit,* *ibid.*
Anima habitum mutat; corpus, formam 3
Animus impudentiſſ. & inuerecundus caninus *apud Heſichiũ dicitur* 409
Animi à corporis motibus non ſunt paſſibiles 1
Animi mores corporis temperaturã ſequuntur 9
Animalia parui corporis ingenioſa ſunt 358
Animalia rauceſcunt omnia coitus tempore 250
Anius ſtatura fuit breui 360
Antenor longus & gracilis, & velocibus membris fuit 364
Antiauira Amazonum regina 334
Antonia mater Cl. Cæſaris 278
Antiochus Stratonices ſuæ nouercæ amore correptus, periit 424
Anthropophagorum feritas & ſæuitia 128
Ante

Antonius Heliogabalus extremi luxus fuit 145
Antoninus Caracalla breui fuit ſtatura 359. *Alexandrinorum dicacitatem vltus eſt ingenti cade* ibid.
Anubis canino capite ab Ægyptiis picta 67
Apes operi habiles & ineptæ ſignis cognoſcuntur 7. *ingenioſiores multis animalib. ſanguine præditis* 10
Apollonius Tyaneus 366
Apuleius totum hominem in facie eſſe dixit 53. *Venerem dulciter ſubridentem depinxit* 235
Apulei nouercæ priuignî ſui amore æſtuantis. deſcriptio 2
Aquila rex auium 150
Aquilæ ex auib. maſculinum aſpectum; perdix femininum habet 47
Aquilinus naſus, regium quiddam præſefert 150
Aquilus oculorum color, Neapolitani brunum *dicunt*, 403. *ſtoliditatem arguit* 404
Arabes furaces, inſtabiles, lucri cupidi 33
Aratus panda ceruice fuit 272
Arcto quicumq; ſubiacent, corpore ſunt procero 31
Archelaus rex Macedoniæ 25
Arietes ad fœturam qui eligendi 5
Armi dicti humeri, quod ab eis arma dependeant 294
Ariſtio Argiuus pugil 281
Ariſtogiton Cydimachi filius canis *propter audaciam vocabatur.* 409
Ariſtophanes in Auibus Rhæ matri deorum ſtruthiocamelum comparat 70
Ariſtoteles ex corporis temperie animi facul-

tates affici tradidit 10 *homines qui ingenio claruerunt melancholicos eſſe ait* 23. *gracili fuit voce* 251, 252. *gracillimis fuit cruribus* 332: *luxurioſus, ib.*
Ariſtot. textus corruptus 293
Ariſtot. textus in Phyſiognomonicis corruptus 372
Ariſtotelis textus correctus 167, 174, 214, 342, 280, 284
Ariſtot. textus mācus 156. *ex Polem. & Adaman. reſtitutus, ib.*
Ariſtot. textus corruptus, ex Adamantio reſtituendus 42
Ariſtot. textus ex Polemone corrigendus 168, 501
Ariſtotelis Phyſiognomonicus textus Romæ Arabicè conſcriptus obſeruatur 259
Ariſtotelis textus integritati in Phyſiognomonicis reſtitutus 127
Ariſtoxenis commentarii 107
Arrogātis viri figura 511
Artaxerxes naſo fuit in adunco prominente 161
Artaxerxes Longimanus dictus, quod dextram manum ſiniſtra longiorem haberet 313
Arteria acutæ vocis ſonus 243
Articuli manuū generoſi 319. *articuli manuum longi, craſſi & aſperi, ibid.*
Articulatæ, neruoſæ & robuſtæ tibiæ, animæ fortes notant 330
Aſcalaphus in bubonem mutatus 63
Aſini aures habere quid vulgo dicatur 138
Aſſymbeius Vſſumcaſſanus in motu magnam grauitatem oſtendebat 351

Αγυρταῖος quis dicatur 320
Aſtures qui ad aucupium eligendi 6
Attila in humano luridoque pallore fuit 203. flagellum Dei ſe appellari voluit 204
Attila Hunnorũ rex torua oculorum nictatione terribilis fuit 446
Atra bilis duplex 22, 23
Atra bilis & calidiſſ. & frigidiſſ. reddi poteſt 24
Auari viri figura 486
Auerroes pili materiem pure terreſtrem dicit 82
Aues mollem habentes pennam, timidæ ſunt 91
C. *Auguſtus naſum habuit à ſummo eminentiorem, ab imo deductiorem 148. capillo fuit leuiter inflexo 86 fuit capillo leuiter inflexo & ſubflauo 102 vultu fuit iucundo 160. eximia forma fuit 194. inter Cæſares ſolus feliciſſimus habitus 195. colore fuit inter aquilinum & candidum medio 199. raros, ſcabros & exiguos habuit dentes 224. mortuus anno ætatis* LXXVII, *ib. ſtatura fuit breui, quinûm pedũ & dodrante 368, oculos claros & nitidos habuit 419. glaucos habuit oculos 399*
Auicennæ de lactantis moribus dictum 50
Auicularis roſtri figura 157
Aurelius Sextus 89
Aurelius Augurellus poëta puſillo fuit corpore 360
Auris equorum animi index cauda 7
Aures magnæ, ſtolidæ naturæ indicium 138

Aures magnæ & ſubflaccidæ 139. arrectæ & magnæ, ibid. valdeparuæ 140. protenſæ & paruæ 141
Aures longæ & anguſtæ, inuidum & prauum hominem demonſtrant 141. nimium rotundæ, indocile 142. exſculptæ, ibid. aures magnæ & quadratæ 143. rubidæ, ibidem.
Αὐχὴ, *ceruix* 278

B.

Babylonii prudentes 33
Baccha 24
Baiazetes primus Turcarum rex, auſtero fuit vultu 171
Balbuties quid ſit 226
quando accidat ib.
Barba homini data, quia ei iuba negata 260
Barba poco è men colore, Sotto'l ciel nõ è pegiore. *Prouerb. Italicum 261* [419
Bartholemæus Liuianus
Bartholomæus Coleonii corporis erat ſtatura habili atque erecta 353
Βαρύφωνοι 238
Bellerophon 24
Beſſarion Cardinalis 168
Bibacis figura 500
Biſtones boues horribili ſunt ceruice 264
Blæſitas eſt, cum litteram quandam exprimere non poſſumus 226
Bononienſes erugatæ frontis ſunt 121
Bos Troglodyticus ξανθὸς, *ſiue fului coloris eſt* 103
Bouis imago cum magna facie 172
Boues caſtrati maiora cornua gerere putantur 88
Βοῶπις *quid Homero dicatur* 375
Brachia venoſa, luxurioſum notant 314
Bracchi, *canes Italis, Moloſſi aliâs dicti* 66
Briſeis

Briſeis flauo & molli capillo fuit 101. *ſuperciliis coniunctis fuit* 131. *non alta ſtatura, corpore æquali, blanda & pia fuit* 368
Briſtones ſunt ξανθῷ *capillo* 104
Brunus color ſiue aquilus 403. *caliditatem notat* 199
Bubulci quib. ſignis, quáve forma boues eligere debeant 5
Bucca riſibilis libidnoſum denotat 235
Buſiritæ & Lycopolitæ tubas cur non admittant 105.

C

Cælius Calcagninus γαλαγκῶνες, albicubitun *exponit* 39
Cæruleus color medius inter album & nigrun 402
Cærulei oculi, vide *Oculi cærulii,*
C. Cæſar ſpumante rictu, & humentibus narib. fuit 164. *excelſa ſtatura, ſed teretib. membris* 365. *albus fuit, maximeq́ luxurioſus* 198. *nigris vegetisq́ oculis fuit* 404. *teretibus membris fuit, & fortis* 311. *anno ætatis ſuæ* LVII *interemtus fuit* 224
Cæſar Borgia Dux Valentinus facie atro rubore perfuſa fuit 187. *habili fuit corpore* 311. *currentẽ in arena taurum vno machæra ictu decollabat,* ibid. *atroci vipereoq́ obtutu ſcintillãtes & igneos habuit oculos; fratrẽ iugulauit, & in Tiberim proiecit* 391
Cæſius color à claritate cæli dictus 395. *Itali* bianchiccio *vocãt, ib. ex colore proficiſcitur* 396. *timidos notat* 398. *dominium cho-*

leræ arguit 400
Cæſii oculi, vide *Oculi cæſii.*
Calcanea & tibiæ craſſa, indocilem notant hominem 332
Calculi æquales in fuluis oculis agreſtitatis, iracundiæ, iniuriæ & adulterii nota eſt 411. *calculi inæquales in fuluis oculis; mitiores mores demonſtrant; ibid. calculi pallidi in nigris oculis; mangones & venenorum propinatores oſtentant, ibid. calculi cærulei & flaui æqui diſtantes, circa pupillam ordinatim currentes in oculis variis furtiuum, doloſumq; ingenium ſignificant* 412. *calculi pallidi, igneis admiſti & cæſii: & oculi magni commoti micantes, & adſpicientes vt irati ſolent. & quaſi palpebras reſerent, & ſubluceant velut ignis, crudeles & agreſtes ſunt* 413 *Calculi quadrangulari forma ignei, inſtar ignis ſublucentes, & præter hos alii pallidi, igneis permiſti, & ſi circuli cæſii, & cærulei pupillam ambiant, peſſimos notant* 413
Calidæ & ſiccæ temperaturæ ſigna 15. *calidæ humidæ, ibid. frigidæ & humidæ, ibid. frigidæ & ſiccæ* ibid.
Caligula gracilitate ceruicis fuit maxima 267. *capillo raro fuit* 89. *eius ſtupra cum ſororibus à Suetonio notata ibid. concauis fuit temporibus* 135. *maxima fuit ceruicis & crurum gracilitate* 335. *ſtatura fuit eminenti, corpore enormi* 362. *fuit capillo raro, & circa verticem nullo* 370

Digitized by Google

lo 370. eius effigies, in qua frontis latitudo perſpicua 112

Caluaria capitis pars, veluti ædificii culmen 81

Calui omnes Myconii *nominantur* 88

Caluitium aliquando ex cognatione prouenit ſicut podagra 88

Calx, pedis poſterior pars 337

Canes venatici robuſto roſtro deſcribuntur ab Oppiano 159

Canes à Caribus Marti immolati 211

Canes philoteri lumbos habēt oblongos 294

Canes ad venandū qui maximè idonei 4

Canum veſtigatorum forma 66

Canib. ira propria 156

Canini dentes 222

Cannibalum feritas & ſæuitia 128

Caperata frons à criſpis caprarum cornibus dicta 120. Vide *Frons caperata*

Caperata frõs in altum erecta 121

Capillus natus ad neceſſitatem, & præſidii rationem 82

Capilli generationis cauſſa 82. *porrecti in capite quid deſignent* 83, 84. *rigentes ex refrigeratione eueniunt ſecundum Ariſtot.* 83 *extenſi & plani, ſuperfluitatem humiditatis ſignificant* 84. *criſpi quid deſignent* 85. *rari quid portendant* 87. *quid denſi* 90. *cap. medii inter raros & denſos* 90. *plani & ſuaues, manſuetudinem & cerebri frigiditatem docent* 91. *duri fortem deſignãt* 92. *medii inter duros & molles* 93. *cap. depreſſi imminentes fronti, ferum animum*

declarant 99. nigri, timiditatem & vafriciem indicant 98. non valde nigri, neque duri 100. leniter ſubflaui ib. cap. flaui rubei demonſtrant complexionem minoris caliditat. 104 valde ruffi 105. inſipientiam, iracundiam & inſidias notant ibid. ſubrubri 107

Capillorum denſitas & groſſities in iuuentute, temporis proceſſu maniam pronunciat 90.

Capillorum aureus color 104

Capillorum curſus ſurſum vergens quid ſignif. 95. *capill. curſus ad ceruicem* 96. *capillorum curſus à ceruice ſurſum vergens ibid.*

Capra morbo comitiali tentatur 248 *ppterea ſacerdotes veteres ea abſtinuerunt,* ibid.

Capræ ſilueſtres in Creta inſula ſagitta transfixæ herba dictamno ſibi opitulantur 407

Caprinus color 404 *ſic dictus, quod in caprarum oculis cernitur* 406

Caput maximum quid deſignet 63

Caput paulo maius mediocri quid deſignet 65, 66, 67. *cap. paulo maius paruo* 71. *caput mediocre, ingenium indicat & ſenſum* 72. *in ſinciput cauum, dolis & iracundiæ deditum ſignificat* 74. *in ſinciput prominens* 75. *cap. minimum quid deſignet* 77

Caput vbi deficit ibi ſignificatur imbecillitas & defectus operationum 77. *cap. in ſinciput & occiput protenſum quid indicet* 78. *acuminatum, inuerecundum*

tundum indicat 80
valde altum, contumaces denotat 81. *caput planum* 81
Capitis magnitudo materiei abundantiam potius quam virtutis excellentiam indicat 63
Capitis laxior requiritur capacitas; quia multarum eſt virtutum conceptaculum ſenſitiuarum 67
Capitis quinque diſcrimina 73
Carolus Aurelianus Franciſci regis F. roſeo colore fuit 208
Carolus Francorum rex vultu maieſtatis pleno fuit, facie auguſta 179. *ſtatura eminenti fuit* 365. *à rerum geſtarum magnitudine,* Magnus *dictus,* ibid.
Carolus Burgundiæ Dux ſeuera & minaci fuit fronte 126
Carolus Neapolitanorum rex enormi & rubente naſo fuit 187. *Corradinum & Auſtriæ Regulum in foro ſecuri percuſſit,* ibid.
Caſſandra ruffa fuit, 206
Caſtor & Pollux capillo flauo fuerunt 101
Catilina fœdis fuit oculis 418
Cauda leonum animi index 7
Caythbeius Memphiticus Sultanus è ſordido loco natus, ad ſummum rerum faſtigium peruenit 127
Celebinus Turcarum imperator formoſiſſimus ac fortiſſimus 195. *candido ore* 199. *conſtantes & ſine nictatione oculos habuit* 436
Cenchri 410
Cerebrum princeps corporis pars 17. *eius temperaturæ deprehenſiones,* ibid.

Cerebri forma cranei formam ſequitur 77
Cephalus 64
Ceres flaua 404
Cerua Telophum, Aganes & Herculis filium nutriuit 52
Cerui ſimi & luxurioſi 160. *ololygones vocãtur* 250. *cerui facies oſſoſa* 180
Ceruis caſtratis cornua cur non decidant 88
Ceruix, τράχηλος *Græce* 262 *ceruix capitis pars poſtica* 278. *conſtat ſeptẽ oſſibus vertebratis, ib. ceruix toroſa & compacta* 267. *craſſa ſupra collum, ignarum facit cum iniuria* 278. *ceruix aſpera, & ſpatularum vertebra ſupereminens, contumelioſos notat* 279. *piloſa, liberales* 280
Chamæleon animal pauidiſſ. 200. *inopia ſanguinis riget,* ib.
Charilaus 97
Chilones qui 208
Cholerici ſæpe faceto animo ſunt 11
Chriſtiernus Daciæ rex effera & portentoſa fuit fronte 128. *portentoſis fuit dentib. horridaque barba* 225. *inſideoſos & vipereos habuit oculos* 436
Chryſippus 8. *optimas & ſapientes nutrices pueris optabat* 51
Cicero exprobrat Piſoni morum fœditatẽ, quod piloſas genas haberet 186. *Mineruæ confingit oculos cæſios, Neptunõ cæruleos* 402
Cilia 134. *cilia defluentia ſalaces indicant, ibid. inferius arcuata, vel intorta, ib. Plura* vide *in Superciliis.*
Cimo criſpa coma ſuffultum caput habuit 86
Cinædi viri figura 472. *eius ſigna ex P. Africano* 474.

Digitized by Google

no 474. *ex Archelao philoſopho, ibid.*
Circuli in oculis candidi, imbecilles notant & pauori obnoxios 415. *circuli varii coloris, fraudulentos, ib. circulus ſanguineos, anguſtos & niger, alter vero ſuprà igneus in humidis oculis, magnanimum virum & prudentem, & iuſtum denotat, ibid. circulus inferior viridis, ſuperior niger, doloſum & iniuſtum, ib. circuli varii coloris iridis colores referentes in aridioribus oculis, luxurioſum notant, ib. circuli iridis coloris in humidis oculis, fortitudinem, & animi magnitudinem notant* 416 *circuli coloris iridis in aſperioribus oculis, ad iram & ad venerea opera propenſum notant* 416.
Claritas oculorum ex humorum claritate procedit 419
Claudius Cæſar optimis fuit ceruicibus 278. *a matre Antoniâ dictus portentum hominum, inchoatum à natura, non abſolutum, ibid. prolixo, nec exili corpore fuit* 374
Claues, ſiue clauiculæ, oſſa ſunt quæ humeros pectori adiungunt: Græce κλᾶιδες 275
Claues apertæ, effeminatum oſtendunt 277. *bene ſolutæ, ſenſibiles, ibid. male ſolutæ, inſenſibiles ſunt* 275
Clinophale, quale genus exercitij 89
Collum Ariſtoteles vocat quod inter pectus & faciem eſt 262
Collum craſſum fortes denotat 262. *craſſum & carnosum, iracundos* 263. *pingue, ſtolidos*

notat 264. gracile, imbecilles, ibid. gracile & oblongum, ſonorum & ſtolidum 266. medium inter longum & craſſum, magnanimos notat 267. breue, callidum, & detractorem notat 268. neruis intenſum collum, prauos, ibid. vacuum & imbecille, verſipellem virum 269. mutilum collum, audaces verbis, re timidos, ib. durum rudes, ib. molle, ignaros, ib. aſperum & pingue, pauidos, ibid. firmum & immobile, malos 270. collum valde fractum, cinædos notat 271. ſurſum erectum iniurioſos notat 272. collum ante inclinatum, curioſum, parcum & peruerſum ibid. ad dextram inclinatum, pudentem & ſtudioſum, ibid. ad ſiniſtram inclinatum, adulteros 273. ſanguineis venis refertum, iratos ibid.

Columella quadratum canem probat potius quam longum 368

Color brunus dominium choleræ nigræ oſtendit 99.

Color roſeus 148. albus nota libidinis 198. flammeus, maniacus indicat 205. rubeus calidos, ibid. candiruber bonam indolem notat 206. Color φλογοειδὴς, flammeus 206. Color ὑποφοίνικος, ſubrubeus color 408. rauus, χαροπός 405. ruffus, pernicioſos notat. 205

Colore valde nigri, timidi ſunt 196. verſuti. 197. valde albi, timidi ſunt, & libidinoſi 198. pallidi, timidi ſunt 200. ſubliuidi, pauidos arguunt 201

201. ſqualidi, fortes 199

Colores capillorum vnde 98, 99. Colores ſplendentes qui Gellio dicantur 395. col. varii cur ſint in oculis 410

Colorum varietates tres ſecundum Ariſtotelem in Problematis, niger, cæſius & caprinus 395

Coma libertatis argumentum 97

Coma fracta cenſoriè apud Senecam notata 97

Comam nutrire fuit Antiquis mos 96

Conciliator correctus 409

non Conniuere ad comminationem, fortis viri indicium 435

cur Conniuemus poſt Venereum coitum 434

Conſaluus Cordubenſis 366

Coptitæ apud Ægyptios aſinum præcipitem agunt 105

Cor ſanguinis frons 21

Cordis temperaturæ ſigna 16

Cor. Licinius Caluus breuis fuit ſtaturæ, ideò à Catullo Calopichius *appellatus 359, 366.*

Cornelius Celſus 201

Cornarius γαλιαγκῶνας *cubiti gibbum vertit 355*

Corpus animi affectionibus fluctuat 1

Corpus & manus qui mouent, loquentes, eloquentem & deceptorem denotat 320

Corporis humani quatuor humores 21

Corpore parui, ſiccis carnibus, & colore qui caliditatem indicet, animum reddunt mutabilem 361. corpore parui humidis carnibus

& colore humidum innuente, perfectiui ſunt 361. corpore incommẽſurati aſtuti ſunt, ib. corpore valde magni, tardi, ibid. valde parui, præcipites ſunt 358. magni, carne humida colore humidum innuente homines, nihil perficiunt 362. corp. magni, & duris carnibus, & colore calidum innuente, perfectiui ſunt & ſenſitiui 363. corp. piloſi, tardi & inertes ſunt & luxurioſi 369

Corui caput adamuſſim expreſſum 80

Corui naturâ procliues ad furtum 345

Coruorum & aduncorum roſtrorum auium rapacitas propria 549

Corybantes 433

Coſtæ dictæ quod interna cuſtodiant 289, ſpiritualium partium munimentum. ibid. *Coſtæ graciles, imbecillitatem arguunt 290 exiles & vacuæ, puſillanimitatem, ib. tumidæ & inflatæ, loquaces & ſtultiloquos 291. carnoſæ & duræ, ſtolidos,* ibid.

Coxæ inarticulatæ & molles, imbecilles arguunt 327

Coxēdices, Græci, ἰσχία *324. coxendicum oſſa exterius apparentia, fortitudinem notant 325. gracilia, mulierū amatorem,* ibid.

M. Craſſus ſemel in vita riſiſſe dicitur 236. ἀγέλαστος *dictus,* ibid.

Cratini poetæ filios Ariſtophanes γλαυκὴνας *vocauit* 356

Crines valde flaui & ſubalbicantes 6. crines recti & nigri quid deſignent 100, quid nigri, recti & craſſi crines ibidem

ibidem. Vide *Capilli.*
Criſpi capilli timidos & fraudulentos notāt 58. *Criſpitudo capillorum & ſimitas in craſſitudine ſita eſt* 161. Vide *plura in Capilli,*
Crura breuia, maleuolos notant 328 *Cruribus claudi, ſalaces ſunt* 334
Cublaienus Scytharum imperator longo rectoque ad frontem naſo erat 148. *auguſto ore fuit* 171
Cutis cauſſa coloris pilorum in omnibus animantibus 98
Cynici philoſophi dicti ſunt ab ingenio canino 409
Cyrus corporis forma pulcerrimus 193

D.

Dantes Alaghierius Platonis frontem habuit 114
Dares Phrygius Achillem criſpatum exſtitiſſe ſcribit 86
Darius omnes forma ſuperauit 193
Δασυπώγων *denſe piloſum* 260
Delphinus reſimo roſtro 161
Demetrius Conſtantinopolitanus auceps 6
Demetrius filius regis Syriæ Grypus *cognominatus fuit* 151
Demetrius eximia pulcritudine 190. *omnium regum fuit incontinentiſſ.* 191
Democles pulcer cur dictus 194
Democritus Abderita propter ſuperfluam humiditatem magnos oculos oriri dixit 374. *ſemper in vita riſit* 234. gelaſinus *a riſu petulantia dictus,* ib.
Dentes lati, acuti, canini, inciſorii 222. *fortes & ſpiſſi, hominem longæ*

vitæ notant 224. rari, breuis vitæ indices ſunt 224. acuti & recti, iratum 225. mixti, ſagacem denotant, ib. canini longi, exſerti, & firmi, guloſos & inſatiabiles denotant 225. longi, acuti & fortes, inuidum, impium, ib. Dentib. Ariſtot. in Problematis vitæ præſagia ineſſe dicit 223

Deus capitis figuram ad ad mundanæ rotundationis ſimilitudinem compegit 61

Dextra vel ſiniſtra manu qui vtantur 320

Diagoras Rhodius nimia lætitia mortuus 2

Diaphragma, membrana diuidens ſpiritualia à naturalibus 283

Dictamno herba capræ in Creta inſula ſpicula è corporibus eiiciunt, 407

Digiti numero quinque 322. dig. groſſi & breues, inſipientiam notãt 322. breues & tenues, ſtultum, ib. longi, mechanicum ſapientem & boni regiminis 322. longi, molles & inuicem diſtantes, ſimplices notant 323. retro conuerſi liberalem hominem notant 323. digiti in manibus ſuperflui, aliquantulum in prauitate ſuſpecti ſunt 324

Digitos iactare inter loquendum, vehementis naturæ eſt 324

Diogenes Cynicus 184

Diomedes auſtero vultu fuit 171. clamoſus fuit 240. corpore quadrato fuit 308

Domitianus vultu fuit modeſto, ruboriſque pleno 184. deformis fuit crurum gracilitate 332. prægrandib. oculis fuit 374

Domi-

Domitius Nero capillos ſuæ coniugis Popeæ, ſuccineos *appellabat* 398

Dorcas dormiens oculos habet apertos 433

Dorſum conſtat oſſibus quatuor, & viginti ſeptem a ceruice vſque ad omoplatas 282. dorſum macilentum, ingenioſos notat 283. piloſum, aſperos, ib. robuſtum & magnum, anima fortes ſunt 282 *anguſtum & imbecille molles* 283

Draco ex reptilib. maſculinam; viperea, femininam formã habet 47

Δυσάχτεα χάσματα 221

E.

Edacis figura 499

Effeminati mentum glabrum 257

Emanuel Chryſalora 169 *litteras Græcas in Italiam reportauit, ibid.*

Empedocles Agrigentinus animos noſtros elementares harmonias tradidit eſſe 10. melancholicus fuit 24

Euphorbus, qui prius Æthalides 8. à Menelao vulneratus ib.

Epicrates 498

Epicurus diſtenta fronte fuit 121. eius inſtituti ratio ib

Ἐπίπυῤῥος, *ſubruffus color* 106

Ἐπισκύνιον *quid* 124

Equa comata ab aſinis ſe iniri iniquiſſime fert 356

Equus glorioſus & ambitioſus eſt 356

Equi glorioſi 483. equi ſtatus corporis quis optimus 4. eius deſcriptio ex Virgilio 5

Eraſiſtratus medicus 200. Antiochi curam habuit cum Stratonices ſuæ nouercæ amore correptus eſſet 425

Εὐπώγων quid ſit 260
Εὐφυής 457
Eurialus magnus fuit, & inſipiens 362
Eurilochus atra bile præditus 24
Europei inter ſe difformes, ob temporum variationes 31
Εὔζωνοι, baſim iuuenilem *Sueſſanus vertit; inepte* 43
Excandeſcentia 489
Ezellinus de Romano vipereis oculis, atroci pallore & ferali fronte fuit 414

F.

Facies ea eſt in homine, quæ caluariæ ſubiecta eſt 108. ſedes pudoris 171. fac. valde magna, ſtolidos arguit 172. pigros 173. valde parua, puſillanimem 174. parua & crocea, deceptatores & ebrioſos indicat 176. mediocris, ibidem, mediocris & pinguiuſcula, ibi. carnoſa, demiſſos oſtendit 177, valde carnoſa, iucundum, ibid. macilenta, circumſpectum in operibus. facies neque carnoſa, neq. macilenta, inertiam & curioſitatem 179. oſſoſa, timidos, ibidem. oblonga, iniurioſos denotat 182. plana, litigioſos, ibid. rotunda, fatuos, ibidem. rugoſa, triſtes 183. rugoſa glabra & macra, melancholicos, ibid. rubra, verecundos, ibidem.
Facie deformes qui 195, *pulcri qui fuerint* 193
Falcones ad aucupium qui eligendi 6
Fatui improbi viri figura 524
Fatuos & rudes Græci παχυδέρμους *dicunt* 318
Faucium anguſtia acutam vocem ſequitur 244
Fauorinus 202

Fauſtina pulcerrima fuit, ſed impudiciſſ. 192

Femina barbata lapidib. eminus ſalutanda 261

Feminæ deſcriptio 45. *eius figura* 470

Femora, Ariſtoteli μηροὶ *dicuntur* 327. *femora oſſea & neruoſa, fortes notant, ibid. mollia & inarticulata, molles, ib. fem. & lumbi piloſi, luxuriæ obnoxios notāt* 328

Fidelis & infidelis viri figura 454. 455

Flacci cognominati, quorum aures demiſſæ 137

Flaccorum cognomen vnde natum 137

Flatus multi animal, multæ fortitudinis & potus erit 228

Flauedo & liuiditas ſignū eſt diminutæ concoctionis 202

Flaui capilli quid ſignificent 103

Flauius Domitianus caluitie deformis fuit 89 *libellum De cura capillorum edidit, ibidem. fratris filiam in matrimonium recuſatam, corrupit, ibidem. ſtatura fuit excelſa* 364

Franciſcus Buſſonius, Carmagnola dictus 171

Franciſcus Sfortia 171

Franciſcus primus Galliæ Rex qua fronte fuerit 127

Franciſcus Pactius, in Iuliani Medicis necem conſpirauit 204

Fricatio & colliſio manuū 319

Frons, ab oculorum foratu dicta 109. *triſtitiæ, hilaritatis, clementiæ & ſecuritatis index* 109. *antiquitus Pudori ſacra erat, ibid. magna, maiori ex parte ſecordiam notat* 110. *magna, carnoſa & lenis* 111. *parua, mobiles*

ſignificat, ibid. lata 112. longa, ſenſus vigorem & docilitatem præſtat 114. quadrata magnanimos oſtendit 115. rotunda, iracundos denotat 116. aſpera cum foſſiculis & monticulis 119. caperata ad ſui medium declinans, iracundiæ ſignum 121. in altum erecta, admirationis ſignum, ibid. erugata frons, a curis ſemotum hominem indicat, ib. lenis, litigioſum indicat 122. recta macra, mediocris, neque aſpera, neque lenis frons quid portendat, ibidem exporrecta, aſſentatorem indicat 123. nebuloſa, audacem denotat 124

Frons feralis & obducta 126. media inter tranquillam & nebuloſam 127. Frons alta, ibid. tetrica 128. Frontis paruæ homines imperiti ſunt 113

a Fronte deſcendentes capilli è regione naſi 94

Fronto canes paſtorales laudat fuluos habentes oculos 405

G.

Galba ſtatura fuit iuſta 369. eiuſque liberalitas ib. cæruleis fuit oculis 401

Galeacius vicecomes ſecundus, formoſus 195. gymnaſium & bibliothecam erexit, ib.

Galeacius vicecomes primus reſeo & coruſco ore fuit 207

Γαλιαγκῶνες, Sueſſanus, interpretatur brachio minores & puſillos. Galenus; qui minime nutritum brachium habent 355. Cornarius cubiti gibbum, ibid.

Gale-

Galeni opinio de anima 11
Gallinæ fœcundæ vt paranda 7
Galetes adoleſcens formoſus, Ptolemæo gratiſſ. fuit 194
Γαστροκνημία, *ſura* 335
Γέλωτα ἄσβεστον 233
Γέλως, *ab* ἕλη, *ſiue* εἵλη, *a calore dictum* 233
Genæ ſomnolentiæ & vinoſitatis teſtes ſunt 380
Genæ carnoſæ, inertiam & vinolentiam arguunt 184. *graciles. malignitatem* 185. *craſſæ ab oculis diſtantes, inuidos* 186. *rotundæ, doloſos, ibid. oblongæ, nugaces, ibid. rubræ, ebrioſos* 187. *piloſæ, ſtupidos & ferales* 188. *ſanguineæ & craſſæ, inuerecundos notant* 382
Genarum & faciei contractiones in triſti facie ſtultum hominem demonſtrant 188. *genarum & faciei contractiones in hilari facie, certiſſimus adulterii index.* ib.
Genua femori annectuntur 329. *carnoſa genua debilitatem virtutis & mollitiem notant, ibid. genua ſtridorem facientia, cinædos* 329. *genua intus innuentia, & ſeſe collidentia, mulieroſos effeminatoſque* ib.
Γένειον *maxillæ pars prior, mentum* 256
Georgius Scannerbegus 151 *eius os effigiem magni herois præ ſe tulit ibid. robuſtis artub. ac toroſo corpore fuit* 311. *excelſa fuit ſtatura* 365
Georgius Fronſpergius Sueuus truculentus 188. *forti corpore fuit & vaſto* 365
Georgius Valla 345. *ſatis*

inepte pro mento, *vertit genas* 256
Geſnerus de litteris Græcis bene meritus 392. *labitur, quod coturnici duram pennam tribuat* 92. *de litteris Latinis Græciſque bene meritus* 94. *Polemonem & Adamant. corrigere conatur* 241. *in ſuo Quadrupedum libro fallitur* 175
Geſneri textus Ariſtotelici correctio improbata 46. *interpretatio in ſuo De animalibus libro reprehenſa* 119
Germani compreſſo occipitio & lato capite cur ſpectentur 75
Gibboſus homo, nequaquã bonus 289
Γλαυκὴ 396
Glaucus color maris epitheton eſt 401
Globoſum caput, ſine memoria, ſenſu & ſapientia eſſe dixit Albertus 77
γονάτωνικεροτὸς 473
γονύκεροτοι, *genu flexiles*, 473. *cinædi ſunt* 329
Gothofredus Gallus, Lotharingiæ dux, Bullionius, ſacri belli contra Turcas imperat, vultu fuit venerabili 170 *ſtatura fuit ſublimi & eximia corp. ſpecie* 365
Græcorum capita globi fere imaginem exprimunt 77
Greſſu longo ambulantes, efficaciam oſtẽdũt 347 *tarde ambulantes, cogitabundos,* ibid.
Greſſu longo & tardo ambulantes proſperabuntur in ſuis factis 348. *celeri greſſu ambulantes, calidam animam notant* 349. *breui greſſu ambul. ſegnes* ib. *breui & celeri greſſu ambul. ſegnem & moleſtum* 350. *Greſſu celeri ambulantes cum oculis*

oculis perturbatis & capitis inconſtantia & anhelatione, audaces, immanesq; denotant 352
Griphi apud Perſas 81
Gr⁹ magna auis, & timida 362. Γρυπὸν 151
Gryp⁹ Demetri⁹ regis Syriæ F. cognominatus fuit 151
Guttur aſperum, animi leuitatem & loquacitatem notat 274
Gutturis nodus prominēs ſapientem notat 274.275
Guttur prior colli pars, Græcis φάρυγξ, frumē 274
Πολιαύχλως qui prælongo & gracili collo eſt 356
Gyrina rana 254

H.

Hadrianus Spataforus 62
Hæſitatio quid 226
Haliabbas 90
Hali Abhenragel liber De iudicijs 531
Hali Rhodan 70
Hecuba amiſſis viro & filiis, inſtar canis latraſſe dicitur 2. pulcra 193. iuſta, pia, ibidem.
Hector venerabili fuit vultu 170. decenter fuit barbatus 260. ſtrabus erat & amoribus aptus 446
Helena capillo flauo fuit 101, 192. puſillo ore fuit 218
Heraclides erat inceſſu motuq; venerando 351
Heraclitus fletu proſequebatur omnia 230
in Herbis notæ quib. earum virtutes cognoſcuntur 7
Hercules ſacro morbo fuit obnoxius 23. triplici dentium ſerie fuit 224
Hermes phyſiognomon 11
Heroica affectio, quæ 24
Heroici viri fig. 526, 527
Hetruſci ex tibiis muſica inſtrumenta faciebant 330
Hiberi 32
Hircus vnde dicatur 446
Hirci propter libidinem efferantur 333. ſeptimo die à quo nati ſunt, coire incipiunt, ibid.
Hiſpani elatæ iactantiæ 33
Homo ſordidus, ſus vulgo

vocatur 265
Homo niſi pubeſcat, ſterilis in gignendo eſt 370
Hominis minimi capitis proportio 68
ab Homine infortunato & membro aliquo diminuto præcauendũ ſibi monet Ariſtoteles Alexandrũ Magnum 334
Homines omnes qui ingenio claruerunt (ſecundum Ariſtotelem) fuerunt melancholici 23
Homines hirti, Veneris auidi ſunt 333
Horatius de Marijs pauci riſus fuit 236
Horatius ſtatura fuit breui, & corpore obeſo, & oculis lippis 360
Horatio Cocliti, à naſi ſimitate cognomentum Cocles *inditum* 162, 163
Humida temperatura, vide *Temperatura.*
Humeri ſunt, è quibus brachia pendent 281, 294. *hum. inarticulati & imbecilles, animabus fortes notant* 295. *male ſoluti humeri, illiberales ſignificant, ib. robuſti, robuſtos mores indicant* 294. *ſoluti, liberales notant* 295. *pingues nullo modo laudantur, ibid. graciles & colligati, ingenioſos* 297. *eleuati ſignum aſperitatis & infidelitatis naturæ, ibidem. piloſi, ſtultitiam & fatuitatem, ib. humeris curuis ad ſingulos paſſus ſe ſubmouentibus, animoſunt elato* 357
Humores quatuor humani corporis 21
Hyæna mille colores in oculis habet, & idcirco omnium fraudum & inſidiarum plena 410
Iacobus Faber Stapulenſis, ſtatura perhumili homuncio 360
Iacobus Triuultius quadrata ſtatura fuit, Italorum Ducum celeberrimus 367

Iactan

Iactare digitos 324. *mollitiei ſignum* 325
Ilium oſſa, vulgus anchas *vocat* 324
Ἰλλώπτοντες, *cæcutientes oculi* 438
Impii viri figura 516
Imberbis homo mulieribus & ſpadonibus ſimilis 260
Improbi viri figura 453, 454
Incedendi genus κατὰ τὸ σκέλος, *quale ſit Græcis* 357
Inceſſus modo tardꝰ, modo citus, varium, & ſimulatorem notat 350. *ordinatus, ſignum oſtendit optimæ complexionis cerebri* 351. Vide *plura in Greſſu.*
Incōpoſitio corporis qualitatem indicat mentis, 351
Infantis vmbilicus diligenter præcidendus 309
Inflati viri figura 482 483
Ingenioſi viri figura 457 458, 459, 460, *hebetis figura* 461 *&c.*
Ingenioſiſſimi maxime furore quatiuntur 22
Ingluuies luporum propria 220
Intemperantis viri figura 495
Internodium 322
Inuidi viri figura 515. *inuidia deſcriptio* 2. *inuidia oculi obliqui ſunt, ſecundum Ouidium* 445
Ioannes Aſſymbeius, cognomēto Vſſumcaſſanus, grypho fuit naſo 152. *læto & hilari vultu fuit* 169 *eximia corporis fuit magnitudine, bellicoſus & appetens gloriæ* 368
Ioannes Picus Mirandula decora fuit facie 195
Ioan. Maria vicecomes vipereis oculis, & venenum ſpirantibus fuit 414
Ioan. Ruellius Gallus ſtatura fuit mediocri, & in ſcribendo feliciſſ. 367
Ioannes Alexandrinus 67
Ioann. Baptiſta Porta figura qualis 452

Ionis Chii moniment. 224
Iouianus Pōtanus adducto ſupercilio fuit 131. ſub agreſti fuit vultu 170
Iracundi viri figura 489
Ira quid ſit 10. ex corde proficiſcitur 308
Iſmael Sophus Perſarũ rex, adunco naſo fuit 152. lato & ſereno fuit vultu 169. pulcherrima corporis forma fuit 192. ſiniſtra manu agiliore & validiore erat 321
Ισχνὸς, *macra frons 122*
Itali præſtantes, benigni, amicitiæ ſtudentes 33
Iucundi viri figura 510
Iul. Cæſar fuit caluus 88. ei' luxuries à Suetonio notata 80. eiuſdẽ pudicitia ib.
Iulius Firmicus 348
Iupiter aquilæ formâ Ganymedem rapuit 154
Iuſti & iniuſti figura 450, 451, 452
Iuſtitia virtus omnium maxima 450. eius imago quomodo à pictorib. rhetoribusq́; antiquioribus depicta ſit, ib. cur virgo dicatur 451

K.

Καρδαμύττω, *palpebrizo 434*
Κατιλλαίπωρο, *oculi ſubcæcutientes 438*
Κικυνότες *Ariſtophanes pro ſtultis accipit 221*
Κλεῖδες *claues ſiue clauiculæ iuguli 275*
Κοιλία, *venter 303*
Κοιλοσομία *242*
Κόμηθοκλαρά *478*
Κόρη, *oculorum pupilla 433*
Κορυβαντία *moribus, à pupillis oculorum, quas* κόρας *appellant, dictus 433*
Κυνοκέφαλοι *79*
Κοτίς, *occiput rotundum 462*
Κοτύλη *462*

L.

Labia oſtii vice adiũcta ori 208. lab. craſſa ſtultũ demonſtrant 208. craſſa vbi ſuperius vltra inferius eminet, ſtultum indicant 209. exilia in ore magno, vt ſuperiora inferioribus ſuperponantur, eademq́; iuxta angulos lata, animi magnitu-

magnitudinem ſignificãt 210. exilia in ore paruo, timiditatẽ & impotentiã & dolos demonſtrant 212 gracilia, dura & iuxta caninos dentes tumentia, ignobiles ſunt 213. tumentia ad inciſorios dentes, cinædi ſunt 216. labia inferiora tumentia ad caninos dentes, veneno plenos oſtendunt 216. lab. inferiora pendentia, inertiã denotant, ib. piloſa, luxurioſos, ib. Labeones, & Labrones qui dicti, magnis labiis erant 208

Labiorũ anguli χαλαροὶ 211

Labrum ſuperius prominens, prudẽtem ſignificat 215. inferius prominens, imprudentiam & ſimplicitatem 216

Lacedæmonii Marti canẽ Enyalo mactabant 211

Lacones ephebi cum pugnã eſſent inituri Marti canem immolarunt 211

Λαγωφθαλμοι *leporinos oculos habentes 433*

Lætitia nimia, q mortui 2. lætitiæ affect⁹ in ſplene 235

Lais pulcerrima 192. ſed impudiciſſ. ib.

Lamia piſcis largo eſt oris hiatu 220

Laodamas ex Vlyxis corporatura vires præſagiebat 294, 310

Latus dextrum calidius ſiniſtro 354

Laurentius Valla 80

Leo animal iuſtum doliſq; carens 451. in vlciſcendo iniurias tantũdẽ lædit, quantũ læſus eſt ipſe, ib. de eo hiſtoria elegans, ib. eius iuſtitia celebrata 243. deſcriptio 42. Leonum generi duplex affectio contingit; ſc. libertas & fortitudo 28. eis propria magnanimitas 158. Leonum animi index cauda 7. eorũ genera duo ſecundum lib. Animal. alterũ criſpiori pilo, alterum longiori ſimplicioriq; villo 85

Leonitas ruffulus apud Plautum dicitur 106
Lepus animal piloſum 261. *ei* daſypodis *nomen vnde datum,* ibid.
Lepores oculis apertis dormiunt, 433
Λεπτοὶ *oculi imbecilles* 438
Λευκὸς ἢ πύρρυθρος *color* 207
Libes pop. 32
Λεβικὸν ὄρνεον, *Prouerbium in Suida* 70
Liberi cur aliquando parẽtibus neq; animo, neq; corpore ſimiles exſiſtant 51
Limos oculos Veneri & amaſiis poëte tribuunt 446
Linguâ ſubtilis, ſagacem hominẽ notat 227. *velox, ſtultum. ibid. tardâ, pigrum, ibid. Linguâ hæſitantes* 226
Liuidus color, inuidiam denotat 202
Loquela ſtabilis, grauem indicat 253. *velox, improbum, ibidem. remiſſa, pacatum denotat* 254. *tarda verecũdũ notat* 254 *vehemens, amarum, ib. breuis, deſides & pauidos, ib. grauis & debilis, ſtolidos, iniurioſos, ibid. acuta & ſqualida, varii hominis naturam, ib. acuta & debilis, timorem & inuidentiam, ib. loquela è naribus; mẽdaces, improbos* 255. *ſubflaccida, violentos, ſceleſtos, ib. difficilis, improbos, ib. modeſta, deceptatorem,* ib.
ex Loquela animi mores deteguntur 252
Λόφος, *apex* 81
Loxius melancholicos cur triſtes vocet 22
Λοξὸν caput obliquũ *inepte à Valla & Pomponio Gaurico interpretatũ* 80.
Lucianus 81. *Therſiten faſtigiato capite fuiſſe ſcribit, ibid. peracris iudicii vir, Alexandrum maximum latronem nominat* 437
Lucretia Romana pulcerrima & caſta 195
Lucretii verſus de complexioni-

xionibus cerebri 20,21
Ludouicus Sfortia à fuſcedine oris, Morus *dictus fuit* 197
Ludouicus Pannoniæ & Bohemiæ Rex, cum vtero matris excluderetur, informis prope, & ſine certis oris lineamentis vrſini fœtus ſpeciem prætulit 362
Lumbi dicũtur à cinctura vſque ad renes 291. *ſedes ſunt luxuriæ, ibid. lumbi validi & oſſei: virilitatem ſignificant* 292. *acuti, mulieroſos & timidos ibid. tremuli, cinædos* 193 *teretos & graciles, venationis ſtudioſos, ibidem. piloſi obnoxios iniuriæ notant* 328
Lupus piſcis vaſtum habet os 220
Luſcioſi oculi, vide *in Oculi.*
Luxuries ex verendis proficiſcitur 308
Lycaſtus à lupa educatus 51
Lycopolitæ tubas cur non admittant 105
Lycurg' aſſuefecit ciues ſuos vt comam alerent 97
Lyſander denſa fuit cæſarie 90. *prolixa barba fuit* 260. *ei ante mortem genus vlceris emerſit ex atra bile* 23

M

Machaon fortis & prudẽs fuit 364
Macri nigri & hirſuti 25
Μακρογένειοι 260
Macrones populi in Ponto 81
Mæſtitia nimia multi ſapientes belluis ſimiles facti 2
Magnanimi viri figura 486
Magn' Sfortia elatum naſum à medio habuit 151
Mahumetes II. Turcarum Imperat. Byzantii expugnator, inſtar arcus effigiatis ſuperciliis fuit 129 *adunco naſo* 151. *Scythico pallidoque vultu* 204.

lato pectore magniſque lacertis 299,366. Georgij Standerbegi gladium inuſitatæ violentiæ videre cupiuit 311. profundis ac trucibus oculis fuit 417

Μαλακόσαρκοι. carne molles, *ingenioſi* 316

Mamillæ depẽdentes, pectore amplo & macilento, inertes ſunt & vinolẽtæ 303. paruæ & extenuatæ, imbecilles notant 303. mediocres, perfectam complexionem, ib.

Mandibula, Græcis σιαγόνες 256

Mania animæ paſſio eſt 3

Manus magnæ, articulatæ & neruoſæ 314. teneræ & molles, optimi ingenii dicuntur eſſe argumentum 316. duræ, & plus iuſto carnoſæ, ruditatem denotant 317. magnæ & duræ, fortem 318. valde breues, ſtultitiam, ib. craſſæ, nequitiam, ib. manus pleniores cum digitis lõgis, furaces, ib. anguſtæ & graciles, infidos, ibid. valde paruæ, furto gaudentes, ibid. graciles & obtortæ, nugacitatis voracitatiſq́; indicium 319. longæ cum longis digitis, ſapiẽtem in operibus notant, ib. piloſæ, luxurioſos notant 320. paruæ graciles & inarticulatæ, molles 315

Manus partes quæ ſunt 314

Manuum motus languidi & diſſoluti 319

Manſuetudo quid 10. inter iram & ſtoliditatem verſatur 489

Manſueti viri fig. 494

Marcus ciuis Syracuſanus præſtantior poeta erat, dum mẽte alienaretur 25

Maris epithetõ, color glaucus 401

Marius tironum proceritatem laudat 359

Μαρμάρεος, *ſplendor marmoreus* 419

Mars robuſto pectore à poe-(tis pin-

pingitur 299

Martialis 97

Marſias vultu ferino trux hiſpidus, multibarbus, ſpinis & pilis obſitus fuit 370

Marſilius Ficinus puſillo corpore fuit, vt vix ſemihominẽ æquaret 360

Maternus 33

Marti Euyalo mactabant Lacedæmonii 211

Mauſolus procero corpore & prudens fuit 365

Maximilianus Sfortia illiberali fuit vultu 170

Melampus Græcus auctor 530

Melanurus piſcis, vulgò oculata dictus 374

Melecides fatuus, apud Atheniẽſes catos natus 36

Maletius philoſophus non obſcurus 70, 166. immodica frõte præditos hebetis & obtuſi ingenii eſſe ait 111 Ariſtotelis textũ plurib⁹ verbis dilucidauit 116

Melitus Pitteus 151. rara barba fuit 261

Μελίχλωρος, color mellinus 205. frigidos notat ib.

Memoris viri ſigna & figura 465. 466

Menander fuit ſtrab⁹ 446

Mendacis viri fig. 512. 514

Menelaus flau⁹ ab Homero deſcribitur 101. ſtatura fuit mediocri & formoſus 368. eum cur appellet Homerus βοὴν ἀγαθὸν 246

Mens in ſummo capite collocata, ſublimis ſpeculatur omnia 61

Mentum maxillæ pars prior γένειον Græcis 256. Mẽtum paruum, inſidiatorẽ denotat 256. longũ, loquaces, ib. rotundum & depile, muliebrem denotat 257 quadratum, virilem, ib. bifidum, venereum & gratioſum 258. leniter ſciſſum ib. ad nares concauum mẽtum, luxurioſum 259. acutum, animoſum, ib.

Mercurius ab aliquibus Anubis dictus 67

Meridionalium vox arcta 245.

Merlinus Britannicus 530
Μηροὶ *Ariſtoteli femora dicuntur* 327
L. Metellus ſtatura breui, vultuq́; deformi fuit 196
Metion ruffus fuit 205
Metopoſcopi qui dicti 109
Metaphrenum 282. *bene carnoſum, magnum & articulatum fortes* 284. *inarticulat. & imbecille, molles, ib. latum, magnanimum* 285. *carnoſum, ſenſuum egeſtatem indicat, ib. macilentum, fatuitatem, ib. erectum, glorioſos, & inſipientes* 286. *valde curuum metaph. humeri ad pectus contracti, & corpus effractum, parcum & lucricupidum notat* 287. *piloſum, alta conſilia & cogitationes habet* 288
Metus eſt refrigeratio per inopiam ſanguinis caloriſque 200
Milo Crotoniates 363. *eius fortitudo* 394
Minerua flaua fingitur ob præclarum ingenium & vim bellatricem 104. Glaucopis dicta, διὰ τὸ λαμπρὸν καὶ περιβλέποντης αὐγῆς 402. *eius oculos toruos Statius confingit,* 445
Molares dentes 222. Vide *Dentes.*
Moleſti viri figura 514
Mollities duplici de cauſſa euenit 316
Moloſſi canes 66
Monſtrum in corpore, mõſtrum in anima 189
Mores hominum perſcrutandi, tres modi 12. *Mores vniuſcuiuſque animalis manifeſti ſunt ex effigie* 29. *Mores coniectandi modus ſyllogiſticus* 49
Mulier barbata, peſſimorum ſemper morum 261. *multa luxuria, ib. ambidextra non fit, ſecundum Hippocratem* 321. *Mulieri menſtruorum abundantia & ſeminis*

quan-

quandoque barba contingit 262
Mulieres cur non caluеſcant 88.370, pragnantes humidas habent ſuras 336, cur vocem acutam edant 243
Muricenus 295.296
Myonia 498
Myconii ſine pilis gignuntur ib.
Myrrha color ὑπόχλωρος à Dioſcoride vocatus 201

N.

in Nanis vaporum multitudinis vis ad caput ſurrigitur 63
Nares patulæ 163. agreſtes pertinaces indicant 164. reſimæ, ibidem. obſtructæ veſanos, ib. ſurſum diſtãtes 165
Naſus correſpondet præputio 145. magnus probi viri indicium adfert, ib. valde paruus 146. rectus naſus, intemperantiam 147. obliquus, ib. ad faciẽ diſcretus, ibid. ad faciem male diſcretus 148. longus naſus ad os protenſus, ibidem. craſſus, impudentem denotat 148. naſus mediocriter longus, latus & apertus, ibidem. naſus incuruus à fronte 149. incauus ante frontem, rotundus, & ſupereminens rotundùm quid ſignificet 153. a ſummo craſſus 155. Naſus longus, & in imo gracilis, leuis & feſtiui viri eſt 158. naſus rotundus, einſque extremum obtuſum magnanimum indicat, ibidem. naſus ſimus libidinoſos indicat 160. in medio latus 154. naſi extremum craſſum, ibid. naſi extremum acutum 156
Naſati viriliores ac bello mutoniati cenſentur 145
Naſuti qui 145
Nates ſedẽdi muneri perac cõmodæ 325. pingues, molles notãt 325. oſſeæ & acutæ fortes 326. graciles nates,

ſiue veluti deſiccatæ, malignos, ib. neq; rugoſæ, neq; læues, fortes, ib.
Neanthes auctor non ignobilis 114
Neoptolemus ſuperciliosus fuit 133. adunco naſo fuit 151. fuit blæſus 227. magnus, diductoq; corpore fuit 364. oculis fuit rotundis, & maximus bellator 376
Nero oculis fuit cæſiis 398. prominulo ventre 304. eius obeſa ceruix 278
Neptuni equus glaucus fuit 401
Neſtor magnus, longus & latus fuit, conſiliis prudens 364
Nictãtes oculi ſunt qui frequenter aperiũtur & clauduntur 434. Vide *plura in Oculi conniuentes.*
Nicolaus Piccinus, virtute bellica magnus fuit 359
Ninus Semiramidis filius gracili fuit voce 252. ſtatura mediocri fuit 368
Nomades 32
Numa à prima ætate fuit canus 108
Νῶτον*, dorſum* 282

O.

in Occiput cauum caput quid indicet 74. in Occip. prominẽs caput, quid portendat 75
Octauius Auguſtus coniuncta ſupercilia habuit 132
Oculi ſuperciliis ſubiacent 373. oculi dicti, q. capite occulti, vel quia animæ occulta reuelant 373. oculi valde magni & liuidi, inuidos & inuerecundos notant 375. magni & cõcinni iuſtos & prudentes notant 375. valde parui, puſillanimes ſunt, 377. oculi mediocres 378. multum prominentes, fatuitatẽ innuunt 388. prominentes, tumidi foueatiq; oculi, doloſi hominis ſigna ſunt 389. prominentes ſurſum, ferociam & vanitatem notant

ſtant, ibid. deorſum prominentes, immites & implacabiles, ib. ſanguinei oculi prominentes gulones ebrioſosque, ib. prominentes cæſii oculi, iniquum & incompoſitæ mentis virum, ibid. prominentes ſicci oculi, patricidas, homicidas 390, concaui & parui oculi, doloſos hominum mores teſtantur, ib. concaui, parui & ſicci, infidelitatem & ſacrilegium notant 391. concaui intenti oculi, probos mores 392. intenti & fluidi, doloſos oſtendunt 393 concaui, intenti & fluidi cum mollitie oculi, dementem notant, ibid. oculi in longitudine vultus poſiti, malitioſum & deceptorem 394. cæſii crocei, ſilueſtres & ferinos mores notant 399. cæſii cum paruis pupullis, illiberales & verſipelles notant 400. cæſii oculi ſicciores, iniuſtos, ibid. cæſii oculi viridantes, viros fortes 401. cærulei oculi, doloſum notant hominem, ib. cærulei, magni ſtantes & ſplendentes, virum optimis morib. præditum notant 401. valde nigri, timidos indicant 403. flaui, animoſos 404. caprini, ſtupiditatem 407 rubei oculi cum venis rubeis, complexionem cerebri calidam 408. ſicci, ſubrubri, valde iracundos notant 408. ſubrubri humidi, ad vina propenſum hominem 409. igniti, inuerecundum, ibid. parui & varii, adulatores & auaros denotant 410. maculoſi proditores, homicidas, & infidos notant ibid. tenebricoſi impudentes 41. tenebricoſi & aridi oculi, ſuperbos, ibid. tenebricoſi & caliginoſi, doloſos & perfidos 417. diſcolorati oculi, timidi ſunt, ibid. truces oculi, immites, & atroces 417. fœdi oculi, ſa-

*uos & immanes 418. ocu-
li obſcuri, humidi & iuſtæ
magnitudinis, conſtantem
& ingenioſum 418. lucidi
oculi, optimos mores 419.
ſplendentes, cæſii & ſan-
guinei, in negociis feruo-
rem oſtendunt 420. ſplen-
dentes oculi fului cum lu-
mine, pauidos, ibidem.
ſplend. nigri oculi, prauos
& meticuloſos, ibidem,
ſplend. nigri ſubridentes
oculi, turbatos. ib. ſplend.
torue adſpicientes oculi,
animoſos, fortes & furio-
ſos 421. ſplend. ſicci oculi,
prauos & ſceleſtos, ibidem.
ſplend. concaui, parui ocu-
li, crudeles, & inſidiatores
notant, ib. ſplen. quib. fu-
niculus imminet, ſuper-
cilia aſpera & palpebræ e-
rectæ, fortitudinem abſq;
conſilio & malitiam no-
tant 421. oculi ſubrubi-
cundi ſalacitatis teſtes ſunt
425. oculi ſplend. ſtupidi-
tatem arguunt 420.* Vide
*plura in ſplendentes oculi.
Oculi ſtantes rubruffi, in-
gentes & infra ſpectantes,
impudentiæ ſignum 425.
ſtantes parui oculi auarum
notant 426. ſtantes, parui,
prominentes oculi, & qui
frontem & ſupercilia con-
trahant, & corpus ſurſum
trahant, iracundum notãt
426. ſtantes, parui oculi,
frons exporrecta & palpe-
bræ mobiles, virum curi
oſum indicant, ib.
Oculi ſe mouentes ſicut tur
bati, ſuſpicioſum & fidei
expertem notant 427. ſe
mouentes oculi cum palpe-
bris, impotentes homines
ſunt, ib. oc. parui mouentes
ſe cum palpeb. peſſimi ſunt
427. circum ſe mouentes
obſcuri oculi, ganeones de-
notant 428. tarde ſe mouẽ-
tes oculi, ſegnes & inertes,
ib. Oculi vibrãtes, παλλόμενοι
dicti Græcis 428. oculi vi-
brantes parui, doloſum ho-
minem notant 529. magni
ſtolidum*

ſtolidum & libidinoſum, ib vibrantes tamquã ſalientes, malum, ib. grandes, ſplendidi & lucidi oculi iracundos, ebrioſos, celeres & ſupra homines gloriabundos 429. vibrant. circumeuntes oculi, immobiles, crudos, gulones & ſalaces, ib. vibr. turbidi oculi, infidos & iniuſtos, ib. Oculi clauſi ſurſum abeuntes & ſtantes, intemperantem, vanum & inſaniẽtem notant 430. clauſi, recti, humidi, iuſtæ magnitudinis, ſplendentes cum læui fronte oculi, verecundos notant, ib. claudentes recti iuſtæ magnitudinis cum læuo fronte ſicci oculi, malignos & iniuſtos, ib. claudentes ſeſe oculi cum palpebris non rectis, nec ſupercilijs immotis, ſed trementib. & quando oculi & adſpectus ſubmouentur, effeminatos notant 431. Oculi ſemper aperti, obſcuri, humidi accuratum notant hominẽ 432. oculi aperti, ſicci, ſplendẽtes, puro lumine relucẽtes, impudẽtes & audaces notãt 432. apertis oc. dormiẽtes, timidi sũt, ib. Oculi claud ſeſe & aperiẽtes, inſidioſos & deceptores notant 433 claud. ſeſe & aperientes oculi humidi prudentes, ib. pallidi et trementes inſaniã & mentis alienationẽ notãt 433 Oculi cõniuentes timidos notãt 434. oc. nõ cõniuẽtes, robuſtos & inuictos notant 435. nõ conniuentes & grauiter intuentes oculi, nihil vmquã boni moliũtur, ib. oc. conniuẽtes ſicci, inſidias fraudes & occultũ aliqᵭ malum ordiri arguunt 435 cõniuentes, diſtorti, & ſubpallidi oculi, fatuitatẽ 435. oc. nõ conniuẽtes, placide intuentes, & humidi oculi, curioſos, amori deditos, multa animo ſpectantes, & faciles arguunt 436. non conniuentes, pallidi, ſubrubri &

ſicci oculi, malitiam, iniquitatem, iram, dæmoniacam nequitiam & ſtoliditatem teſtantur, ibid. non conniuentes in ſeipſos circum uoluti, magna amentia laborant, ib. mobiles, raptores iudicantur 437. mobiles & acuti viſus, fraudulentos & infideles 437. mobiles rubei oculi, fortes & animoſos notant 438. oculi luſcioſi, improbos & androgynos, ib. ridibundi, doloſos notant 440. ridibundi & caui oculi, inſidioſos & malum aliquod voluentes, ibidem, ridibundi, patuli & ſicci oculi, inſidioſos notant, ib. ridibundi humidi oculi. palpebræ remiſſæ, frons longa, tempora vtrimque producta, mores decoros, iuſtos, humanos & beneuolos oſtendunt 442. Oculi triſtes & humidi, prudentes notant 442. triſtes oculi, ſupercilia compreſſa, frons demiſſa & auſtera, fidos, pios, probos, boni conſilii & prudentes 443. Oculi ſurſum euntes ſtoliditatis & ſtupiditatis indicium 443. ſurſum euntes & pallidi oculi, inuidentis ingenii & homicidæ ſignum, ib. deorſum euntes oculi & ſupplices, moleſtos & crudeles, ibid. Oculi ad dextram retorti, ſtultum notant 446. retorti ad ſiniſtram. luxuriem 447. oculi ſtrabi, aridi patentes, verecundos & iuſtos notant 447

Oculorum humor quo videmus, pupilla eſt, circulus qui circumdat, orbis eſt, albugo vero orbem circum dat 382

Oculorum partes tres, pupilla, quam Græci κόρην dicunt, album, ſiue albumen, tertia orbiculus, in horum medio locatus 394

Oculorum colores ſimplices ſunt, vel miſti 395. in oculis

oculis totus animus conſpicitur 372. in oculis fuluis æquales calculi, agreſtitatis, iracundiæ & iniuriæ ſignum eſt 411. Vide *plura in Calculi.*
Oculata piſcis, qui & melanurus 374
Οἰνωπὸς, *color vinoſus* 406
Ὀλολυγὼν *de voce ranarum proprie dicitur* 250
Onobeli qui dicti 309
Ὀφθαλμοὶ κινούμενοι *oculi ſe mouentes* 426
Os animi veſtibulũ, orationis ianua, & cogitationis comitiũ 217. os magnũ, bellicoſos notat 217. paruum, effeminatos, ib. paruum exterius prominens, inſidiarum & reprobitatis nota 218. valde diſſectum, impiũ denotat 220. apertum, ſtultitiæ ſignum 221 cauum, inuidentiæ ſignum 222. oris partes palatum & fauces 217
Otho fuit caluus, ſummum inter Neronis amicos locũ tenuit 89. excelſa fuit ſtatura, & ſtrenuus bellator 366
Oues quâ formâ ad fœturã eligendæ. 5. ſtultiſſimis moribus ſunt ſecundum Ariſtotelem 248, 406
Ouinus color dici poſſet aquilus, brunus, ſiue fuſcus 404
Ὠμοπλάται, ſcoptula aperta *Celſo dicitur* 281

P

Pallidi cur efficiantur qui metuunt? 200
Palpebrizare, Græcis καρδαμύττω 434
Palpebram alteram iuxta medium viſum ſtantem congruentem, ſurſum attollens, placide & molliter intuens; androgyni ſunt 438. Palpebrarũ pili curuati, naturâ mendacem deſignant 134, nigri ibid.
Pan Bſychem amore captã ex aſſiduo ſuſpiratu coniicit 231

Pupilla humerorũ apex 302
Παρειαί, *genæ* 184
Paris capilla molli & flauo fuit 101
Paſſiones animæ accidentales 29
Παχυδέρμους *Græci fatuos & rudes dicunt* 318
Pecten inferior viri mulieriſve pars dicitur 308. *magnũ, fortes denotat, ib.*
Pectus quatuor partibus terminatur 297. *magnum, fortem notat, ibid. gracile & imbecille, animi puſillamitatem & timiditatem indicat* 299. *latum, & humeri magni, probitatem, audaciam & rectitudinem intellectus* 299, 300. *carnoſum, rudes & timidos, ibidem. piloſum, & venter, horribilitatem* 101. *glabrum. inuerecundum, ibid.*
Pedes bene formati, magni articulati & neruoſi, fortes notant 338. *parui, graciles & inarticulati. molles ſunt* 339. *parui & graciles, audaciam & fortitudinem* 340. *curti & pingues pedes, immanem notant, ibid. curui & infra concaui pedes, prauitatis dant ſignum* 341
Pedum digiti curui, inuerecundos notant 342. *cõſepti, timidos, ib. compacti, luxuriæ obnoxios* 342 *contracti, vafros* 343. *breues craſſiq;, temerarium* 344 *Pedib. & crurib. conuerſis ambulãtes, effœminati ſunt* 352. *corpore erecto incedentes, fortes & iracundi* 353. *inclinati corpore, timidi & verecundi ib, pedibus inclinati ad dextram ambulando, cinædi ſunt* 353. *inclinati ambulantes ad ſiniſtram, inſipientes* 354
Penis magnus durũ & ſtolidum ingeniũ denotat 308
Pericles Athenienſes quali fuerit capite 79, 456. *ei⁹ caput à comicis dicteriis laceſſi-*

ceſſitur ibid.
Pertinax prominulo ventre fuit 304
Φαρὺξ *frumen* 274
Phaſim qui accolunt, agreſtes & ad laborem ſegnes ſunt, & cur 31
Phauorinꝰ philoſophus 24
50. *acuta fuit voce* 246
Philippus Macedo iudicem qui capillos inficiebat, ab officio amouit 97, 98
Philippus Iunior nullis rationibus ad riſum ſollicitari potuit 236
Philippus Auſtriacus ſubflauo capillitio & barba fuit 102
Philon Lacædemonius 13. *ab Ariſtotele reprehenſus* 36. *eiꝰ opinio reprehenſa ꝙ in animæ nutritiuæ operibus ex plantis ſigna colligi poſſe cogitauit* 56
Philoxenus Erixius gulæ deditus, guttur ſibi longius gruis collo dari optabat 495
Phlegmatici cur ſegnes 22
Phocylides poëta, mulieres alias ex alijs animalibus natas fingit 215
Φλόξ 80
Φλογοειδὴς *color flãmeus* 206
Φοξοὶ *qui Ariſtoteli dicantur*
Φυλόκυβοι 444
Φυλόκωμοι ibid.
Phræmitiꝰ cæleſtium rerum ſtudioſus, animas è ſtellis mores ducere tradidit 9
Phyſiognomonia quid ſit 55 *eius etymon* 56. *Phyſiognomones corporis temperiem ex pilorum qualitatibus venari non poſſunt* 83. *Phyſiognomonicus ſyllogiſmus* 57
Pili virilitatis & roboris ſignum ſunt 260, 301. *duri fortem notant* 92. *denſi & vaſti circa tempora, libidinoſum & calidum* 136
ex Pilorum ſignis mores coniici non poſſunt 83.
Piloſa tempora 136
Pituita locus eſt in cerebro, 22

Pituitoſi inertes & frigidi ſunt 198
Plato ex vniuerſo corporis habitu animam lædi putat 10. *dixit animam dari moribus ſecundum materiei* 13. *fuit melancholicus* 24. *numquã effuſe reſiſſe conſpectus fuit* 236. *ab humeris latis fuit appellatus* 281. *primò athleta fuit fortiſſ. poſt appulit animum ad philoſophiam, ib. prominentibus oculis fuit* 375. *eius frontis ſimulacrum* 114. *capitis magnitudo* 65
Plautus à pedum planitie dictus fuit, cum prius M. Plotus *diceretur* 341
Plinius Ariſtotelis ſenſum non percepit 116. *eius opinio de animæ ortu* 9. *Ariſtotelẽ & Trogũ irridet ib.*
πόδες *pedes Græcis* 338
Polemonis text⁹ corruptus 141, 292, 303, 242, *ex Adamãtio reſtituitur* 123, 178, 205, 337, 341. 343, 442, 279. *mendoſus, in verbo* κατωφερὴς 128. *correctus à Porta, ib. emendatus* 81, 101, 142, 155, 160, 212, 214, 253, 256, 277, 305, 307, 421, 463.
Politianus facie neq̃ illiberali, neq̃ ingenua fuit 170
Polyxena capillo lõgo & flauo fuit 101. *candida, animo ſimplici* 193. *tenui collo* 265; *prolixis digitis* 323 *optimis pedibus* 339, *alta fuit, larga & dapſilis* 364
Pompeius Columna Cardinalis 169. *graui vultu fuit,* *ibid.*
Põponius Gauricus 80. *inerudite apud* Adamãtium ꝑ metaphrenũ, *transfert* ſcapulas 284
Poſſidonius animas è ſtellis mores ducere tradidit 9
Probi viri figura 452, 453
Priamus Troianorum rex, vultu pulcro fuit 193
Prudentia actionum habitus 455
Prudentis & imprudentis

ſtis viri figura 455, 456
Pſittaci nō ſolum loqui, ſed etiam meditari diſcunt 67
Publius Syrus decora forma fuit 195
Puer lacte porcæ altus, adultus etiam pannis indut⁹ limū intrat, porcorumq; more vocat 51. pueri cur vocem acutam edant 243 eorum oculi omnes ſunt cæſii 395
Pudori frons ſacra 109
Pulchritudinis diffinitio 189
Pulmonis canna relaxatio grauitatē vocis ꝑducit 239
Pupilla dicta (teſte Iſidoro) quia ibi paruæ imagines à nobis videntur 382. pupillæ oculorum latæ, prauos mores indicant 383. paruæ, inſidioſos 385. mediocres, fortes ib. pupillarum orbes inæquales, ſtolidos notant 386. æquales, amici erunt iuſtitiæ, ibid. inæquales pupillarum orbes & circumcurrentes, iniuſtos notant 386. conuerſi, coniunctim ſe mouentes iniuſta molientes notant 387
Puſillanimi viri figura 484 ex Ariſtotele 4[illegible]
Pyrrho Epirotæ vnic[illegible] fuit, dentium vice 224
Pythagoras venuſtæ formæ fuit 193. Italicæ phyloſophiæ princeps exſtitit, ib Pythagorei humanas animas etiā in ferina corpora trāſire opinati ſunt 8

Q

Quadratus vir eſt, qui omnibus numeris eſt abſolutiſſ. 367

R

Rana gyrina 254
Rari capilli, doloſū & malignum arguunt 87. Vide Capilli.
Rau⁹ color [illegible] Græcis 505
Remus lupâ nutritus 51
Rhinoceros naſum habet maximum 140
Riſus abundat in ore ſtultorum 234. riſus altus, in-

uerecundum notat 234
Romam temperata regione collocata, vt omni terrarum imperio potiretur 34,35
...anus Cocles 335
Romanus lupâ nutritus 51. *fuit magnitudine & forma præſtãtia inſignis* 364
Rotunda cõuexa frons 7. *ſtupidos deſignat* 117. *depreſſa, effeminatos* 118
Rubor eſt virtutis color 184
Ruellius Gallus reſimato naſo fuit, et luxurioſus 162, 185
Ruffi capilli quomodo fiant 106
Rugæ melancholiæ ſignum 183. *Rugas frontis contractas qui habent, melancholici* 121

S

Sacerdotes in Decretis canonicis monentur vt ornati ſint in inceſſu 351
Sanguinei viri ſigna 21. *cur hilares ſecundum Loxum* 22
Satyri quali naſo præditi 154 *villoſi picti antiquit'. & hircinis cruribus* 353
Sauromatæ 31
Scipio Africanus eximia forma præditus 194. *eiuſdem virtutes,* ib.
Scoptula operta 281
Σκληρόσαρκα, *id eſt*, duri carne pditi, *hebetes ſunt* 316
Σκυθρωπάζειν 442
Scythæ. in gelidiſſ. regione cum ſint, albi ſunt & animoſi 197. *Scyticum intueri dicuntur, quorum facies non ſerena, ſed nubila* 442
Selimus Baiazetis filius. arcuato fuit naſo 152. *lata manu, & teretibus membris fuit* 314, 328
Selimus X Turcarum imperator lata & torua fuit fronte 126. *macilento ore* 178, *prægrandib. ac truculentis oculis* 417
Selimus nonus Turcarum imper. Scythico pallidoq. vultu fuit 204

Selimus

Selimus Solimanni F. abſonus in cantu & voce fuit 204
Senes cicadis cõparati 244
Septemtrionales populi feroces, peruicaces 33. ad bellum promptiſſimi 35. eorum vox acuta 245
Sergius Galba præcaluo fuit capite 89, libidinis fuit in mares pronior, ib. adunco naſo 151
Seueritudinis ſignum caperata frons apud ſcriptores 121
Seruius Numã à prima ætate canum fuiſſe ſcribit 108
Sfortia fuit vẽtre reſtricto 305. oculis cæſiis 400
Σιαγόνες*, mandibula* 256
Siccæ temperaturæ ſigna 14
Sidonius Apolllinaris 121
Sibyllæ 24
Signa vel propria vel communia ſunt 52. Signa ex quibus Phyſiognomones diiudicant, ex quibus ſũmantur 53
Signorum vni non credendum 55. ex Signis corporeis brutorum mores innoteſcunt 4
Silenus dictus, quod magnis & hirſutis ſuperciliis foret
Silones homines ſum̃, minulis ac hirſutis ſuperciliis 94
Σύλοι *quid* ibid.
Simiæ quoddam genus ruſum 161. adeo libidinoſæ vt quaſdam feminas appetant 161
Simulatoris viri figura 512
in Sinciput caput prominẽs quid ſignificet 75, 76, 77
Sineſius 97. eius adagium, Nullus comatus, qui idem non ſit cinædus, *ibidem.*
Socrates calua fuit fronte 88. luxurioſus propterea à Zopyro nominatus, ib. candenti fuit coma 108. preſſis naribus 154, 162. digitos iactare ſolebat 324. repantis fuit crurib.

334. *grandibus oculis & ſublimibus* 375. *eius imago ex muſeo Vincentii Portæ depicta* 87. *eiuſdem dictum*, In aurea vagina p[illegible]nbeius enſis 190. *ei*[illegible]*s fuit taurinis obtueri ocul.s* 445
Somni deſcriptio Ouidiana 502
Somnolenti figura 501
Spadones cur nõ calueſcant 88. *cur vocem acutam edant* 243. *cur pilis careant* 370
Spatulæ latæ, magnæ & diſtantes, animoſos notant 281. *ſurſum elatæ, inuerecundos* 282
Σφυρῇ *tali* 337
Splendidi oculi luxurioſos notant 422. *oculi ſtantes humidi pauidos* 423. *ſtantes & pallidi. inſanos*, *ibid.* Vide *Oculi.*
Spiritus facilis & ſine ſtrepitu, cogitationũ plenum arguit 230. *altus, denſus & facilis, pauidum & mæſtum* *ibidem.*
Statuæ quadratæ quæ ſint 367
Statura parua in homine nõ contemnenda; quia plerumq; ſapientia, conſilio & optimis moribus præditus 358
Stoici phyſiognomoniæ ſubiectum penitus eliminarunt 8
Stolida ne lactet, cur prohibitum 10
Stolidi viri figura 493
Strabones peruerſæ mentis ſunt 445
Stupidus quis dicatur 492. *eius figura* 502
Subſcapiliũ, ſeu metaphrenum 284
Subtuitus oculorum 424
Sueſſanus nõ recte ανάλιθον œſtrum, & templum *interpretatur* 94. *ναννὸν iuuenilẽ vertit, male* 208 *Græcæ linguæ imperitia lapſus* 462. *eius verſio reprehenſa* 43, 167, 175, 302 315

Super-

Supercilia torua 129. non extenſa, ibid. ad naſum flexa, ib. iuxta tempora inflexa, ib. ad tempora extensa, immundos prodit, ib. in totum demiſſa notã inuidiæ habent 131

ſupercilia coniuncta, ib. ſupercilia piloſa 132. deorſum inclinata 133

Sura pars tibiæ; Græcis γα-ϛροκνημία 335. Suræ valde craſſæ, odibilem & inuerecundum notant 335. deorſum contractæ fortem virum innuunt 336. ſurſum ductæ ſuræ timidos, ib. molles, effeminatos notant, ib. moderatæ magnitudinis, optimum ingenium ib.

Sus vulgo homo ſordidus vocatur 265. inter ſolipedes & biſulcos, ambiguus eſt 343

Suſpirantes cum capitis agitatione 232

Suſpiratio eſt vulgare amoris ſignum 231

Sylla glaucos habuit oculos ſæuos & acerbiſſ. 400

Syllogiſmus phyſiognomonicus 57

T

Tali neruoſi & articulati, fortes notant 337. inarticulati & carnoſi, -les, ib. valde gra timidum intemper-temq; notant 337. craſſi, deſipientem 338. Talorũ amatoris viri figura 518

Tamerlanes truculẽto vultu fuit 171. corpore fuit ingenti 366. eiuſq; fortitudo, ib. arcus vltra aurem extendebat ib. orbis terror, *& Orientis clades appellatus 391*

Tarquinius à pueritia fuit canus 108

Taurus fortis, quod eius ſanguis ſit feruentiſſ. 11

Taurine tueri, Adagiũ olim 445

Temperãtis viri figura 503

Temperaturæ calidæ & frigidæ ſigna 14. humidæ ſigna, ib. ſiccæ, ib. moderatæ 15

Tempora ſunt, quæ frontem vtrimque terminant 135. tempora caua, doloſos truceſque indicant, ibid. ciſius in homine canent, ob paucam humidi-n 107. inflata, iracundos notant 77
in temporib. caput quid portendat 77
Tergi æqualitas & pectoris mediocritas, ſignum probatum & optimum 300
in Terris frigidis magna corpora naſcuntur 36
Τετράγωνοι 367
Teſtes quibus exemti ſunt, glabri ſunt 301
Theagenis faſtigiato fuit capite 81
Theſeus magno fuit corpore 364
Therſites protenſo capite fuit 81. 196
Thorax pars illa quæ a collo ad pudenda vſque procedit 280. eius latitudo caliditatis deprehenſio eſt 16
Thraces nulla memoria ſunt, vt nec quaternariũ numerando queant tranſcendere 458
Tiberius Cæſar latis fuit humeris 282. colore albus maximèque luxurioſus 198. Spinthrias excogitauit, ib. incedebat ceruice rigida & obſtipa 356. corpore fuit amplo & robuſto 365. grandibus oculis fuit 376
Tibiæ genu ſubiacent 330 Græcis κνῆμαι, *ibidem. Tibiæ molles & inarticulatæ, timidos & imbecilles arguunt 331. valde exiles, improbos, ib. graciles & neruoſæ, luxurioſos, ibid. Tibiæ & calcanea craſſa indocilem hominem 332. piloſæ, libidinoſum 333*
Timiditas melancholicorum comes 197
Timothei Athenienſis liber De vitiis 251
Torpedo oculos paruos habet 378

Torquatus Taſſus acuti ingenii vir, & de poëſi optime meritus, oculos ſubfluidos habuit 430
Totilas roſeo illuſtrique vultu fuit 207
Torua, epitheton leænæ 129
Τραγΐζειν, *quid proprie ſit* 250
Τράχηλος, *ceruix* 262
Triſtis viri figura 507
Trogi & Philonis vana opinio, qui in animæ nutritiuæ operibus ex plantis ſigna colligi poſſe cogitarunt 56
Troglodyticus bos 103
Troilus magnus & pulcerrimus fuit 193. 364
Turcarum capita globi fere imaginem exprimunt 77.
Tydeus minor corpore, ſed fortior animo fuit 359
Typhonis color ruffus 105

V.

Valla pueriliter lapſus 139
Vide *Georg. Valla.*
Vegetius tyrones Septemtrionales eligendos iubet 33. *lato pectore* 299. 359
Venæ ceruicis & temporum rubræ, iracundum oſtendunt 77. *Venæ quibus circa collum & tempora amplæ, iracundi habentur* 77
Veneri & amaſiis limos oculos poetæ tribuunt 446
Venter infra pectus eſt 303. *eius radix vmbilicus, ib. Venter concauus & amplus, fortem notat* 303. *magnus, carnoſus, mollis & dependens, ſtolidum, ſuperbum & luxurioſum* 304. *venter macilentus, molles indicat* 305. *durus, guloſum & rudem* 305. *mollis, animi magnitudinem & virtutem* 305. *mediocris, altitudinem intellectus & bonum conſilium ibid.*
Verecundi viri figura 506
Verecundia in adoleſcentibus laudatur 184

Verres qui ad fœturam eligendi 6
Veſiculæ oculorum infra, ebrioſos notant 380. veſic. oculorum ſupra, ſomniculoſos 381
[V]iſianus compactis firmiſq; membris fuit 311. quadrata ſtatura 369
Vibrantes oculi, παλλόμενοι *Græcis dicti 428.* Vide *Oculi.*
Villicus gallinas fœcundas ut parabit 7
Vincentius Porta antiquarum imaginum explorator & adſeruator diligentiſſ. 65
Vinum cerebrum debilitat 308
Vir magno corpore præditus eſt vultu lato, ſupercilio incuruo, &c. 41. eius deſcriptio ib. viri iuſti & iniuſti figura 450, 451. 452. probi fig. 452, 453. fidelis & infidelis figura 454. 455. prudentis & imprudentis 455. improbi figura 453. 454. memoris & obliuioſi fig. 466. audacis 466. 467. timidi 468. cinædi viri 472. &c. viri fortis 476. eius ſigna à Vegetio deſcripta 480. inflati fig. 482. 483. puſillanimi viri fig. 484. 485. magnanimi 485. auari fig. 487. liberalis viri fig. 488. iracundi viri figura 489. ſtolidi fig. 492. 493. manſueti fig. 494. intemperantis 495. ſtupidi 502. temperantis fig. 503. impudentis fig. 504. 505. verecundi fig. 506. 507. triſtis 508. amari fig. 509. iucundi 510. arrogantis 511. mendacis fig. 512. adulatoris 514. moleſti ib. impii fir. 516. miſericordis 517. iniurioſi viri fig. 518. talorum amatoris, ib. loquacis 520. inefficacis & efficacis 521. fatui improbi viri figura

Digitized by Google

gura 522. 523
Virorum fortitudine & conſilio præſignium in hiſtoriis nomenclatura 358. 359. 360.
Viris plures ſunt dentes quam feminis 224
Virilis figura depicta 477
Vitellius Imperator vaſto fuit capite 62. 65. facie rubicunda 187
Vitia & bonos mores cum lacte haurimus 50
Vitruuius 33
Vitulus marinus mille colores in oculis habet 410
Vlnæ, brachia & cubiti robuſti & bene articu'ati. optimum homin... denotant 310. vlnæ, brachia & cubiti exiles, imbecillis naturæ argumenta 312. valde carnoſæ, diſciplina & ſenſibus carentem, ib. oblongæ vſque ad genua, fortitudinis & caliditatis, ſignum ib.
Vlyxes vultu fuit hilari 169. tibiis fortibus 330. modica ſtatura 359. eius fortitudo ex ſuris collecta 336
Vmbilicus radix ventris 303. ſpacium ab Vmbilico vſque ad pubem maius quam ab vmbilico ad pectoris imum, imbecilles & breues vitæ denotat 306. ab vmbilico ad pubem, & ab vmbilico ad imum pectoris, & hinc ad iugulum æquale, laudabilem & animi virtutem & corporis diſpoſitionem 307. 308
Vngues curui, impudentem notant 345. anguſti, longi & curui, ferinum, ibid, rotundi, libidinoſos innuunt 346. carnoſi, ſenſibus hebetes, ibid. breues, pallidi, nigri & aſperi vngues, veteratorem, ib. lati, albi & ſubflaui, opti-

mam hominis temperiem ib.
Vola manus interior pars 314
Vox grauis, fortes demonſtrant 237. grauis & magna, conuiciatores 240. grauis & mollis, probis moribus decorati ſunt 240. grauis & mollis, probis moribus decorati ſunt 241. grauis & ſonora, bellicoſi 242. vox grauis in principio, in fine acuta; queruli & indignabundi, ib. grauis vox, concaua & flexibilis, generoſis moribus ſunt, ibid. acuta, timiditatis indicium 243. mollior fit ab organorum humectatione 245. intenſa & remiſſa, indignantis & iracundi ſignum 246. acuta, mollis & rupta ſignum cinædi eſt, ibid. vergens ad balatum, ſtolidum hominem indicat 248. acuta & clamoſa ſtupidi eſt 248. media inter grauem & acutam, prouidum 249 media inter intenſam & remiſſam, ib. aſpera luxurioſum, ib. clara, ex ſiccitate pulmonis prouenit 250. agreſtes facit hominum mores 251. blanda, prudentem, ib. dulcis, inuidum ib. debilis & flebilis, triſtem, lucri cupidum, ib. tremula, trepidantes & metuentes oſtendit 252., vocis articulatæ tres ſpecies; grauis, acuta, media 237
V... exſertum & oblongum os tribuitur 218
Vultus index & detector conſcientiæ 165. varius & ſubtriſtis 166. ſtupidus, ibid. ſomniculoſus 167. temerarius 168. iucundus, 169. elegans, ib. illiberalis 170. venerabilis 170. auſterus 171

171. bonus, & non præceps 167. humilis. ibid. remiſſus, ib. grauis v . . . tus *a*

X.

Ξανθὸς, *color flauus* 404

Ξανθόχολοι 105

Xenocrates adſpectu fuit tetro & inuenuſto 196

Y.

Ὑδατώδης color aquinus; *Medici*, aquaticum *dicunt* 403

Ὑπόχλωρος, color ſubflauus

Φ.

Φιλόκαμος

Φιλόκυβος

Χ.

Χαροπὸν, *fuluus color di*. . .

q. oratioſus 405. Latinis rauus *dicitur, ibid.*

Χλωρὸς, viridis color *201*

Z.

Zeno Cittieus nigra fuit cute 197. crura turgida & imbecillia habuit 331. procera ſtatura & gracili corpore fuit 366

Zenyal Perſa Caſſani filius, excelſa ſtatura & grandibus oculis fuit 366.

Zeuſippus curua ceruice fuit 271

Zopyrus phyſiognomon 88 Socratem luxurioſum cur vocet, ibid. ſtupidum & bardum. 275

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

GOTTSCHER
RESTAURO
1970

Digitized by Google